

LA TEORIA TEMÀTICA

LLUÏSA GRÀCIA I SOLÉ

GRACIA I SOLÉ, Lluïsa

La teoria temàtica. — (Sèrie Lingüística ; 5)
ISBN: 84-7488-663-5

I. UNIVERSITAT AUTONOMA DE BARCELONA. Departament de
Filologia Catalana (Bellaterra)
II. UNIVERSITAT AUTONOMA DE BARCELONA. Departament de
Filologia Espanyola (Bellaterra)
III. Col·lecció
1. Gramàtica generativa
801.52

© Departament de Filologia Catalana i Departament de Filologia Espanyola

Editat pels departaments de Filologia Catalana i de Filologia Espanyola
Imprès per la Universitat Autònoma de Barcelona
08193 Bellaterra (Barcelona)

ISBN: 84-7488-663-5
Dipòsit Legal: B: 31.282-1989

í N D E X

PRESENTACIÓ 9

PART I: LA TEORIA-0 DINTRE DEL MODEL GB

1. DE CHOMSKY (1981) A CHOMSKY (1986a)	
1.1. El model de «Lectures»	15
1.1.1. Introducció general al model	15
1.1.2. El component de la Base	17
1.1.3. El Principi de Projectió	18
1.1.4. La Teoria Temàtica	18
1.1.5 La Teoria del Cas: relacions amb la Teoria-0	22
1.2. Eliminació de les regles de la Base. Stowell (1981)	
1.2.1. La Teoria del Cas	24
1.2.1. Problemes de les regles categorials	24
1.2.2. L'ordre dels constituents: la Teoria del Cas	26
1.3. Eliminació dels trets de subcategorització estricta	28
1.3.1. Determinació del nombre d'arguments: la Teoria-0 ..	29
1.3.2. La selecció categorial: selecció semàntica i Teoria del Cas. Pesetsky (1982)	31
1.3.3. La proposta de Chomsky (1986a)	33
1.4. La Teoria del Cas i la Teoria-0 a Chomsky (1986a)	35
1.4.1. El Principi d'Interpretació Plena i la noció de Llicenciament	35
1.4.2. La Condició de Visibilitat i les Cadenes	36
1.4.3. L'obligatorietat de l'assignació de paper-0	37
1.4.4. Cas Estructural i Cas Inherent	38
Notes (capítol 1)	41

2. QUESTIONS SYNTACTIQUES ENTORN DE LA TEORIA TEMATICA:

L'ASSIGNACIÓ COMPOSICIONAL DE PAPER-θ

2.1. Assignació composicional de paper-θ	45
2.1.1. Una observació sobre el Criteri-θ	46
2.1.2. Jayaseelan (1984): promoció dels papers-θ	51
2.1.3. Recapitulació	55
2.2. Assignació de paper-θ als SPs regits	55
2.2.1. Assignació al SP o al SN objecte de P?	
El Principi de Resistència al Cas	56
2.2.2. Preposició bàsica o inserida?	59
2.2.3. Determinació de la preposició: els papers-θ	62
2.2.3.1. Verbs amb doble valor: transitiu i intransitiu	62
2.2.3.2. Complementos oracionals	65
2.3. L'assignació de paper-θ a la posició del subjecte	69
2.3.1. Asimetries subjecte / objecte	69
2.3.2. Posicions de subjecte no-temàtiques	72
2.3.3. L'assignador del paper-θ del subjecte	76
Notes (capítol 2)	85

3. ASPECTES SEMÀNTICS DE LA TEORIA-θ

3.1. La selecció semàntica a la GGT	91
3.1.1. De la Teoria Estàndard a la Teoria Estàndard Ampliada	91
3.1.2. El model GB	93
3.2. Papers-θ i selecció semàntica: un o dos nivells?	98
3.2.1. Diferències entre les dues nocions	98
3.2.2. El nivell de selecció semàntica	99
3.2.3. El nivell temàtic	105
3.3. Relacions entre nivells: formalització de les REC	112
3.3.1. Tres tipus d'informació semàntica	112
3.3.2. Trets inherents al nom i papers-θ	114
3.3.3. Trets de selecció-s i papers-θ	116
3.3.4. Formalització de les REC	119
Notes (capítol 3)	123

PART II: CAP A UNA DETERMINACIÓ DELS PAPERS-θ:

LES POSICIONS DE SUBJECTE I D'OBJECTE

Introducció a la segona part	127
1. Criteris per a la definició semàntica dels papers-θ	128
2. Tipus semàntics de predicats	130
3. Posicions, funcions gramaticals i papers-θ	132
Notes (introducció a la segona part)	137

4. ELS PAPERS-θ DE LA POSICIÓ DEL SUBJECTE

4.1. Agentivitat i estativitat	139
4.2. Els predicats d'acció	147
4.2.1. Agents animats i inanimats amb verbs "agentius"	149
4.2.2. Els anomenats "verbs causatius": subjectes instrumentals, causes i agents	151
4.2.3. Els verbs "causals" i la causa	157
4.2.4. Verbs amb subjectes sempre inanimats	161
4.3. Els predicats estatus	168
4.3.1. Els predicats de posició	170
4.3.2. Els predicats psicològics i els verbs de sentiment	173
4.3.3. Verbs de possessió	184
4.3.4. Verbs de mesura	192
4.3.5. Verbs de percepció sensible i intel·lectual	203
Notes (capítol 4)	208

5. ELS PAPERS-θ DE LA POSICIÓ DE L'OBJECTE

5.1. Transitivitat: objectes afectats i objectes resultants	217
5.1.1. El concepte de "transitivitat"	218
5.1.2. Objectes "afectats" i objectes "efectuats"	221
5.2. Objectes afectats i objectes no-afectats	229
5.2.1. La passiva i el paper-θ de l'objecte	234
5.2.2. Objectes directes preposicionals en castellà	244

5.2.3. La preposició dels complements nominals	254
5.2.4. Recapitulació	261
5.3. Els objectes resultants	264
5.4. Els SNs dels verbs ergatius i dels verbs inacusatius	274
5.4.1. Verbs ergatius vs. verbs inacusatius	275
5.4.2. Els verbs inacusatius	281
Notes (capítol 5)	292
6. DEL LÈXIC A LA SINTAXI: CONCLUSIONS	
6.0. Introducció	305
6.1. Una proposta d'organització interna dels papers- θ des d'un punt de vista semàntic	310
6.2. Formalització de les Realitzacions Estructurals Canòniques	315
BIBLIOGRAFIA	325

PRESENTACIÓ

Dintre de l'actual model de la Gramàtica Generativa, l'anomenada Teoria del Règim i el Lligam (Teoria GB, de l'anglès *Government and Binding*), una de les qüestions que reclamava amb més urgència un estudi aprofundit era la Teoria Temàtica o Teoria- θ . Tot i que algunes de les nocions que inclou aquesta teoria no són noves, la primera formulació explícita de la teoria- θ no la trobem fins al llibre de Chomsky (1981). Anteriorment, altres autors com Gruber, el 1965, i com Jackendoff, el 1972, ja havien anticipat la noció de paper- θ , les relacions semàntiques entre un element predicatiu i els seus arguments. Durant el mateix període, la Gramàtica de Casos de Fillmore utilitzava nocions que d'alguna manera eren similars als papers- θ , els Casos, encara que la seva funció dintre de la teoria era substancialment diferent. I tampoc no podem oblidar els *agents* i *pacients* de la Gramàtica Tradicional.

La novetat de la proposta de Chomsky (1981) s'ha de veure en la voluntat de donar un contingut sintàctic a aquesta teoria. Dintre del model GB, la teoria- θ té una funció eminentment sintàctica: les construccions seran acceptades o rebutjades segons si l'assignació de paper- θ ha estat correcta o no. La teoria- θ , en aquest sentit, és una teoria de *checking*. És cert que els papers- θ tenen un nom i que d'alguna manera se suposa que aquestes etiquetes intenten descriure la relació semàntica entre l'assignador i el receptor, però aquest apareix sempre com un aspecte secundari. El mateix llibre de Chomsky (1981) i la immensa majoria dels estudis més o menys contemporanis (Stowell (1981), Burzio (1981), Zubizarreta (1982), etc.) consoliden i primen aquest aspecte sintàctic de la teoria; la qüestió semàntica, en canvi, saber quins són els papers- θ , quins papers- θ poden assignar o rebre els arguments, és considerada sempre "una qüestió molt interessant, però que cau fora de l'abast de l'actual estudi".

Més endavant comencen a aparèixer treballs que basen gran part de la seva argumentació en el fet que un argument rebi un paper- θ o un altre, en la possibilitat que un verb pugui o no pugui assignar un determinat paper- θ . Es comença a veure que el contingut dels papers- θ

té repercussions clares i importants dintre de la gramàtica, tant en la sintaxi (Rizzi (1986), Belletti i Rizzi (1986), Hale i Keyser (1985), Guéron (1986)), com en la morfologia (Williams (1981), Randall (1984), Roeper (1987), Carrier-Duncan (1985)).

Darrerament, Chomsky (1986a,b) proposa que sigui el nivell temàtic de les entrades lèxiques el que serveixi de base per a derivar les estructures sintàctiques. Reformulant una idea de Grimshaw (1979) i (1981) i de Pesetsky (1982), Chomsky proposa que a cada paper-θ li correspongui una *Realització Estructural Canònica*, de manera que el pas del lèxic a la sintaxi dependrà bàsicament dels papers-θ presents a l'entrada lèxica dels elements predicatius. Malgrat la importància cada cop més gran d'aquest aspecte semàntic de la teoria-θ, els estudis dedicats a determinar quins són els papers-θ, com es distingeixen, quins elements els poden assignar, quins papers-θ assigna un verb, etc. són més aviat escassos, per no dir inexistents.

L'objectiu fonamental del nostre treball ha estat el de començar a omplir, encara que només sigui parcialment, aquest buit en la bibliografia. La responsabilitat que s'ha atorgat a la teoria-θ en aquests últims anys i la manca d'un estudi dedicat exclusivament a aquesta qüestió ens ha semblat que justificaven a bastament la nostra decisió.

Hem dividit l'estudi en dues grans parts. A la primera, a més de fer una breu presentació de l'evolució de la teoria-θ des del 1981 fins ara, ens hem ocupat d'algunes qüestions generals sobre la teoria-θ, tant dels del punt de vista sintàctic (l'assignació composicional, capítol 2), com del semàntic (capítol 3). A la segona part, en canvi, ens hem dedicat a determinar els papers-θ que poden rebre les posicions del subjecte (capítol 4) i de l'objecte (capítol 5). En el darrer capítol hem arribat a la conclusió que els dos aspectes de la teoria, el sintàctic i el semàntic, no eren del tot independents, sinó que es podien establir unes generalitzacions que recollien les connexions entre els dos aspectes.

Com que els papers-θ expressen la relació semàntica entre un element amb valor predicatiu i els seus arguments, hem cregut convenient organitzar l'estudi partint precisament de les posicions sintàctiques que ocupaven aquests arguments. Certament, s'hauria pogut estudiar tota la resta de posicions i encara moltes altres coses que

aquí no apareixen, però les limitacions d'espai no ens ho han permès. De tota manera, però, les dues posicions que hem triat, subjecte i objecte, són prou representatives i presenten un ventall prou ampli de variacions i, a més a més, el valor semàntic del subjecte i de l'objecte pot servir de base per a establir una tipologia verbal. Però, per sobre de tot, aquestes dues posicions ens permetien d'estudiar les dues possibles vies d'assignació de papers-θ: l'assignació directa (a l'objecte) i la composicional (al subjecte). A partir d'aquí hem pogut concloure que la distinció sintàctica està estretament relacionada amb la qüestió semàntica de quins són els papers-θ que poden rebre aquests dos tipus de posicions.

El present treball és una versió reduïda i parcialment modificada del que va ser la nostra Tesi de Doctorat, presentada al Departament de Filologia Catalana de la Universitat Autònoma de Barcelona l'any 1986. Qualsevol treball d'aquesta mena és pràcticament impossible de fer sense la col·laboració d'un equip de persones que, pacientment, llegeixen i rellegeixen primeres versions de la feina i discuteixen llargament amb l'autor. En primer lloc, vull agrair a la Gemma Rigau la seva dedicació pacient i incansable com a directora de la tesi; sense la seva presència constant i "lluïtadora" aquest treball, en el millor dels casos, hauria acabat essent un tractat de metafísica. També vull deixar constància del meu agraïment a tots els companys del Grup de Lingüística Teòrica de la UAB i, molt especialment, a l'Anna Bartra, en Josep Mª Brucart i la Mª Lluïsa Hernanz. Gràcies també al Departament de Filologia Catalana pel seu suport en la publicació d'aquest llibre. He de fer costar que aquesta publicació ha estat parcialment subvencionada per un ajut de la CAICYT (proj. nº 2545-83).

El curs 1983-84 vaig tenir l'oportunitat d'estar-me a la Universitat de Venècia i de posar-me en contacte amb una bona part dels lingüistes generativistes italians. Vull agrair la disponibilitat i la col·laboració dels dos professors amb qui vaig treballar a Venècia: Guglielmo Cinque i Sergio Scalise. L'ajut que he rebut des d'aquell moment del professor Cinque ha estat fonamental per al desenvolupament del treball. De l'altra banda d'Itàlia, Giuseppe Longobardi i Alessandra Giorgi han seguit molt de la vora tot el procés i a ells dec molts

comentaris, idees, material i, sobretot, l'amistat, l'ajut moral i la confiança absoluta en les meves capacitats. Posteriorment, Patrizia Cordin i Lidia Lonzi també em van ajudar amb els seus comentaris a un estudi presentat a la Universitat de Trento en ocasió del XIII Incontro di Grammatica Generativa.

Agraeixo també la col.laboració de tots els lingüistes que van respondre a les meves cartes i em van enviar els seus papers: Ray Cattell, Yosef Grodzinsky, Jacqueline Guéron, Kjell-Åke Gunnarson, Ken Hale, Karattuparambil Jayaseelan, Tom Roeper, Laurice Tuller i Eric Wehrli. Gràcies també a Ignacio Bosque pels seus comentaris i pel material que em va fer arribar.

No puc oblidar tampoc la infinitat de comentaris dels membres del tribunal que va jutjar la tesi. Joan Solà, Guglielmo Cinque, Mª Teresa Cabré i Castellví, Josep Mª Brucart i Anna Bartra van llegir el manuscrit amb una atenció i una minuciositat extraordinàries. Totes les seves observacions han estat molt valuoses a l'hora de revisar el treball i convertir-lo en llibre.

Però fer un estudi com aquest no implica només un treball intel·lectual. Sense el suport moral i la companyia dels amics molt probablement no hauria pogut arribar fins aquí. Les persones que durant tot aquest temps han estat al meu costat són moltíssimes i sé que "agli amici non si dice «grazie»", però no em puc estar de recordar aquí els amics que han seguit tot el procés més d'aprop. Gràcies, doncs, a la Laura Ripoll, que ha suportat amb comprensió i estoïcisme totes les pujades i baixades del meu humor. Gràcies també a la Rosa Bertoldo i a la Irene Vogel que, independentment de la distància física, m'han demostrat sempre la seva "vicinanza" i una confiança sense límits. A en Joaquim Llisterrí dec la seguretat de molts anys d'amistat i l'estímul constant de qui té esperit competitiu.

Finalment, he de donar les gràcies als meus pares que, en darrer terme, són els que han patit més directament les meves angoixes. Sense el seu ajut moral i material les coses se m'haurien complicat moltíssim. Aquest llibre el dedico a ells i a l'àvia, per tantes altres coses.

PART - 1

LA TEORIA-0 DINTRE DEL MODEL GB

CAPÍTOL - 1

DE CHOMSKY (1981) A CHOMSKY (1986a)

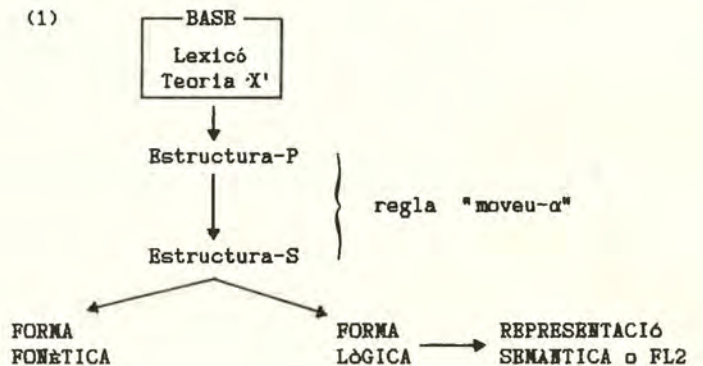
"Todo pasa y todo queda,
pero lo nuestro es pasar"

(A. Machado)

1.1. EL MODEL DE «LECTURES»

1.1.1. INTRODUCCIÓ GENERAL AL MODEL

El model de gramàtica proposat per Chomsky (1981) està organitzat de la manera que es representa a l'esquema de (1):

El pas de la Base a l'estructura-P es fa aplicant les regles de la Teoria de la X' d'acord amb les exigències dels elements --que es troben especificades a les entrades lèxiques-- i respectant alguns principis bàsics i generals de què parlarem més endavant.

L'única transformació que té la teoria actual, la regla anomenada "moveu- α ", ens permet el pas de l'estructura profunda o inicial (estructura-P) a l'estructura de superfície (estructura-S).¹ Les regles fonològiques i altres regles com ara les que interpreten els quantificadors o les relacions anafòriques fan el pas de l'estructura-S als dos components interpretatius de la gramàtica, respectivament, la Forma Fonètica (FF) i la Forma Lògica (FL).

Pel que fa a la Representació Semàntica (o la FL2), se'n parla ben poc en aquest treball de Chomsky, però se suposa que és el nivell en què les seqüències són interpretades semànticament en la seva totalitat. S'ha dit també que és el punt en què poden actuar regles discursives o pragmàtiques.

En aquest model, les regles que permeten el pas d'un nivell a un altre estan sotmeses a un conjunt de principis que s'organitzen en "subsistemes de principis" que donen lloc a les sis teories de què consta el model:

- (2) teoria de l'afitació (*bounding*)
- teoria de la recció (*government*)
- teoria temàtica (o teoria- θ)
- teoria del lligam (*binding*)
- teoria del Cas
- teoria del Control

Per sobre de tots aquests principis hi ha el Principi de Projecció que supervisa i regula tot el procés derivacional des del lèxic fins a la FL.

El nostre treball se centrarà especialment en el pas del Lèxic a l'estructura-P, i les subteories que ens afectaran més directament són la teoria del Cas i, òbviament, la teoria Temàtica. En aquest apartat explicarem el funcionament d'aquestes dues teories i del component de la Base tal i com són presentats en el treball de Chomsky (1981). Les

altres teories de la gramàtica seran tractades en el moment en què la nostra argumentació ho exigeixi.

1.1.2. EL COMPONENT DE LA BASE

Com es veu a la figura (1), la Base és l'input de l'estructura-P. Tradicionalment, ja des de Chomsky (1965), aquest component de la gramàtica estava format per dos subcomponents: d'una banda el Lèxic --format pel conjunt d'entrades lèxiques dels mots d'una llengua-- i, d'una altra, pel component categorial o "regles de la base". Si bé aquesta estructura s'ha mantingut al llarg de tota la història de la GGT (ortodoxa), el contingut i la funció de cada subcomponent ha variat substancialment cada vegada que el model ha sofert un canvi important.²

A Lectures el lèxic inclou un conjunt d'entrades lèxiques cada una de les quals porta especificades l'estructura morfofonològica del mot, els trets categorials, els trets de subcategorització estricta i la informació del paper- θ que assigna si l'element té aquesta capacitat.³

Pel que fa a les regles categorials, es manté la teoria de la X' (proposada per primera vegada a Chomsky (1970) i desenvolupada posteriorment per Jackendoff (1977)) que generalitza les diferents regles de reescriptura que la Teoria Estàndard donava per a cada categoria. La forma general del sistema de regles de la X' és la que es veu a (3):

- (3) $X'' \rightarrow \text{Esp. } X', X'$
- $X' \rightarrow X, \text{ complements}$

on X és una variable que equival a qualsevol de les categories lèxiques majors: Nom (N), Verb (V), Adjectiu (A) i Preposició (P) i Esp. significa "Especificador".

1.1.3. EL PRINCIPÍ DE PROJECCIÓ

El pas del lèxic a l'estructura-P està regulat bàsicament pel Principi de Projectió que Chomsky (1981, p.29) formula així:

(4) Projection Principle (PP)

Representations at each syntactic level (i.e., LF, and D- and S-structure) are projected from the lexicon, in that they observe the subcategorization properties of lexical items.

Aquest principi converteix l'estructura-P en una projectió de les exigències sintàctiques que els elements lèxics porten especificades a les entrades del lèxic.

Amb el PP, el poder de les regles de la base queda reduït al mínim. Ja no caldran aquelles complicadíssimes regles de reescriptura que proposava Jackendoff (1977), amb elements opcionals, perquè un verb, per exemple, només podrà portar els complements que s'especifiquin a la seva entrada lèxica. Si es generés una estructura amb més o menys complements seria rebutjada pel PP. Per tant, les regles de la base enteses en el sentit tradicional desapareixen i queda només la formulació general explicitada a (3). Com diu Chomsky (1981, p.32):

"Given the Projection Principle and the general properties of X-bar theory, the categorial component for a particular grammar will be quite meager."

Però serà Stowell (1981) qui portarà fins a les últimes conseqüències aquest suggeriment de Chomsky i qui exposarà el funcionament d'una gramàtica sense regles de la base (vg. § 1.2.).

1.1.4. LA TEORIA TEMÀTICA

La teoria temàtica tracta de l'assignació de papers- θ d'un element a unes posicions determinades. En general es tracta d'un nucli (cate-

goria de nivell zero, X^0) que assigna paper- θ a les posicions ocupades pels seus complements. Però aquest no és l'únic cas.

Els papers- θ són nocions com ara *agent*, *pacient*, etc. amb un fort contingut semàntic i que, per tant, han de ser presents a la FL. Però com que cada peça lèxica ja portarà les especificacions temàtiques corresponents en el lèxic, els papers- θ seran presents a l'estructura-P. Serà, com hem vist, el Principi de Projectió el que vetllarà per a la conservació de les estructures temàtiques al llarg de la derivació.

En principi, qualsevol categoria lèxica major té capacitat per a assignar paper- θ als seus complements.⁴ Les posicions que poden rebre paper- θ són les anomenades *posicions argumentals*, és a dir, les que poden ser ocupades per un argument. S'entén per *argument* un SN amb algun tipus de funció referencial, incloent-hi noms i variables però no, per exemple, les expressions idiomàtiques ni els expletius. Les posicions que a la FL han rebut un paper- θ són les *posicions- θ* . Totes les posicions subcategoritzades pel nucli lèxic (els complements d' X) són posicions- θ .

La posició del subjecte és una posició especial de què ens ocuparem més endavant amb deteniment (vg. § 2.3.). Tot i que no és una posició subcategoritzada, pot ser una posició argumental i rebre paper- θ . Això depèn de les característiques del predicat. Com que no és una posició subcategoritzada, el paper- θ no el rebrà directament del verb sinó composicionalment del SV.

La relació entre la teoria- θ i la subcategorització, doncs, és molt estreta, encara que no coincideixen completament. Subcategoritzar implica marcar temàticament, però no a la inversa (és el cas del subjecte, que pot ser marcat- θ encara que no sigui subcategoritzat). En paraules de Chomsky (1981, ps.37-38):

- (5) If α subcategorizes the position β , then α θ -marks β and θ -marks a category C such that C or a trace of C occupies the position β ."

El que és important d'aquesta formulació de Chomsky és que els papers- θ s'assignen a posicions i no directament a categories o a

arguments. És només per extensió que es pot dir que un determinat SN rep un paper- θ X: el rebrà pel fet d'ocupar una posició marcada- θ amb X, no per les seves característiques intrínseques. Més endavant veurem les conseqüències que té aquesta afirmació.

Una altra conseqüència de la relació entre la teoria- θ i la subcategorització és que, en certa manera, es comença a veure una redundància entre les dues nocions. Si la subcategorització implica marcar- θ sempre, es pot pensar que, de fet, es pot eliminar perfectament la subcategorització de les entrades lèxiques. No seria adequat eliminar la marca- θ perquè, entre d'altres coses, no totes les posicions- θ són subcategoritzades (com el subjecte, per exemple). A l'apartat 1.3. estudiarem amb més deteniment aquesta proposta que recull i amplia Pesetsky (1982) i que posteriorment adopta Chomsky (1986a).

Per fer palesa la diferència entre l'assignació de paper- θ als complements d'un nucli i l'assignació de paper- θ al subjecte, Chomsky distingeix entre *marca- θ directa* i *marca- θ indirecta*. En una configuració com la de (6)

- (6) a. [γ ... α ... β ...]
b. [γ ... β ... α ...]

on α i β són constituents immediats de γ , α pot assignar paper- θ a β si α té les propietats apropiades (explícites en el lèxic). Hi ha dues possibilitats:

- (i) $\gamma = \alpha'$: α és un element lèxic que subcategoritza i marca- θ β .

En aquest cas es diu que α *marca- θ directament* β .

- (ii) β és el subjecte d' α : Si α marca- θ β , el nucli d' α *marca- θ indirectament* β .

En qualsevol cas, però, si α marca- θ β es diu que α *selecciona* β .

El principi fonamental que regeix la teoria- θ és el Criteri- θ que, en una primera versió, Chomsky (1981, p.36) defineix així:

(7) θ -Criterion

Each argument bears one and only one θ -role, and each θ -role is assigned to one and only one argument.

El Criteri- θ és un principi que ha d'actuar a la FL, però el Principi de Projectió fa que hagi de ser respectat també a tots els altres nivells.

Considerem que l'estructura-P és una representació de l'assignació de paper- θ , és a dir, una projecció de les propietats assignadores de paper- θ que cada element porta explícites en el lèxic (cf. Chomsky (1981, p.39)). Considerem també que la regla "moueu- α " s'aplica després de l'estructura-P. Aleshores, una conseqüència del Criteri- θ és que la regla de moviment només es pot aplicar si l'element traslladat va a una posició que no rep paper- θ , altrament l'element mogut en tindria dos, el de la posició inicial i el de la posició final, i es violaria la primera part del Criteri- θ .

D'altra banda, la segona premissa del Criteri- θ obliga que tots els papers- θ que un element pot assignar --expressats a l'entrada lèxica-- siguin assignats. És a dir, el nombre d'arguments d'un element ha de ser idèntic al nombre de papers- θ que assigni. No pot quedar cap paper- θ sense assignar ni un mateix paper- θ no es pot assignar dos cops.

Tenint en compte tot el funcionament de la teoria- θ , el Principi de Projectió que havíem formulat a (4) es pot reformular com a (8):

(8) Projection Principle (segona versió)

- (i) if β is an immediate constituent of γ in (6) at L_1 , and $\gamma = \alpha'$, then α θ -marks β in γ ,
(ii) if α selects β in γ as a lexical property, then α selects β in γ at L_1 ,
(iii) if α selects β in γ at L_1 , then α selects β in γ at L_1 .

(Chomsky (1981, p.38))

Malgrat la complicació de la formulació, la idea intuitiva continua essent la mateixa: les representacions, a cada un dels tres nivells sintàctics, són projeccions de les propietats lèxiques. Del PP de (8), però, no s'ha de concloure que els subjectes han de ser presents si el nucli marca- θ indirectament una posició de subjecte. Això és cert pel principi segons el qual les frases han de tenir subjecte, però no pel Principi de Projectió.⁵ De fet, un nom pot marcar- θ indirectament un

subjecte, però aquesta posició és opcional. Per tal de diferenciar el comportament de N' i de SV respecte als seus subjectes, Chomsky distingeix entre dues menes de marca- θ (p.40):

- (i) marca- θ obligatòria: si una posició estructural que pot ser marcada- θ és obligatòria, aleshores ha de ser marcada- θ obligatòriament, i
- (ii) marca- θ opcional: si aquesta posició és només present opcionalment, aleshores serà marcada- θ opcionalment, per tal de satisfer el Criteri- θ .

Seràn marcats- θ obligatòriament els complements del nucli i els subjectes de F (quan els trets del verb no indiquin el contrari). Es marcaran- θ opcionalment els subjectes de SN.

1.1.5. LA TEORIA DEL CAS: RELACIONS AMB LA TEORIA TEMÀTICA

A Lectures s'assumeix que només les categories marcades amb el tret [-N], és a dir, P i V, són assignadores de Cas. En els casos normals, un element [-N] assigna Cas al SN que regeix. Segons Chomsky (1981, p.165)⁶, en una estructura com [_S ...Y... α ...Y...], α regeix Y si:

- (9) (i) $\alpha = X^0$
- (ii) where ϕ is a maximal projection, if ϕ dominates Y then ϕ dominates α
- (iii) α c-commands Y

I defineix la noció de c-comandament com a (10) (p.166):

- (10) α c-commands β if and only if
 - (i) α does not contain β
 - (ii) suppose that $\gamma_1, \dots, \gamma_n$ is the maximal sequence such that
 - (a) $\gamma_n = \alpha$
 - (b) $\gamma_i = \alpha^j$
 - (c) γ_i immediately dominates γ_{i+1}
- Then if δ dominates α , then either (I) δ dominates β , or (II) $\delta = \gamma_i$ and γ_i dominates β .

V i P assignaran Cas al seu objecte i FLEX (flexió) al subjecte de la frase quan FLEX sigui [+concordança] (vg. Chomsky (1981, p.259)). Els complements de les categories [+N] (N i A) hauran de rebre Cas d'una preposició (generalment *de*) que s'inserirà.

El Principi que regeix la Teoria del Cas és el Filtre de Cas, que opera a l'estructura-S i que Chomsky (1981, p.49) formula així:

(11) Case Filter

*NP if NP has phonetic content and has no Case.

Si en una estructura-P un SN lèxic neix en una posició en què no pot rebre Cas, aquest SN s'haurà de moure obligatòriament cap a una altra posició on en pugui rebre; si això no és possible, caldrà inserir-hi una preposició.

D'altra banda, havíem dit que el moviment d'un SN només es pot fer cap a una posició que no rebi paper- θ per tal de no violar el Criteri- θ . La teoria- θ i la teoria del Cas estan, doncs, molt relacionades. En aquest sentit, Chomsky (p.113) formula el principi de (12) (antecedent directe de l'anomenada *Generalització de Burzio*):

- (12) A verbal element assigns Case to an NP that it governs if and only if it assigns a θ -role to its subject.

Vegem-ho amb un exemple:

- (13) a. Carreras va ser entrevistat per la Milà.
- b. [_F[_{SN} e] [_{SV}[_V va ser entrevistat [_{SN} Carreras]] [_{SP} per la Milà]]]
- c. [_F[_{SN} Carreras]_i [_{SV}[_V va ser entrevistat [_{EN} t]_i] [_{SP} per la Milà]]]

(13a) és una frase passiva, (13b) n'és l'estructura-P i (13c) l'estructura-S. Una característica de les passives és que no assignen paper- θ al subjecte i, per tant, segons (12), no assignen Cas a l'objecte. El SN lèxic de (13b), doncs, és en una posició en què no

rep Cas, però té el paper- θ Pacient que li ha assignat el participi. Com que si aquest SN es quedés on és la frase seria rebutjada perquè a l'estructura-S es violaria el Filtre de Cas, cal moure'l a una posició amb Cas. L'única posició que el pot acollir és la del subjecte que, d'una banda, és buida i marcada amb Cas Nominatiu per FLEX, i, per una altra banda, és una posició que no rep paper- θ , per tant si el SN Pacient l'omple no hi haurà cap violació del Criteri- θ .

L'element mogut i la traça que deixa formen el que s'anomena una *cadena*, el nucli de la qual és el SN lèxic. Les cadenes només poden rebre un Cas i un paper- θ .

De la relació entre la teoria del Cas i la teoria- θ en tornarem a parlar àmpliament més endavant i, al llarg de tot el treball, desenvoluparem moltes de les qüestions que aquí només hem apuntat.

1.2. ELIMINACIÓ DE LES REGLES DE LA BASE. STOWELL (1981) I LA TEORIA DEL CAS

Com ja havíem anunciat, un dels canvis més importants dintre del component de la Base després de *Lectures* és la reducció del poder de les regles categorials. Si bé Chomsky mateix ja insinua aquesta necessitat, és Stowell (1981) qui la desenvolupa i n'estudia totes les conseqüències. Tot seguit exposarem breument la seva proposta.

1.2.1. PROBLEMES DE LES REGLES CATEGORIALS

Un dels problemes fonamentals de les regles categorials, tal i com s'havien entès tradicionalment, és que tenien un poder descriptiu tan fort que eren incapaces de donar una explicació dels fets descrits. Considerem la regla de reescriptura de la categoria V' que dona Jackendoff (1977, p.64):

$$(1) V' \rightarrow V - (NP) - (Prt) - \langle (NP, AP) \rangle - \langle (AdvP, QP) \rangle - \langle PP \rangle - \langle PP \rangle - \langle S' \rangle$$

és evident que, com diu Stowell, aquesta mena de regles són gairebé inviablès des d'un punt de vista de l'aprenentatge de la llengua. Si cal arribar a una explicació universal, a un "programa genètic" de la capacitat humana del llenguatge, les propietats formals de les regles de la gramàtica hauran de ser essencialment invariables d'una llengua a l'altra. Regles com la de (1) pretenen descriure massa aspectes alhora i el resultat és una regla complicada, no explicativa i *ad hoc*, que difícilment pot formar part dels coneixements innats del nen i que també difícilment pot ser apresada.

Aquesta mena de regles, en el model de gramàtica en què actuaven, havien de donar compte:

- a) del context en què poden aparèixer els sintagmes⁷,
- b) del nombre de constituents que poden contenir,
- c) de l'estatus categorial dels constituents, i
- d) de l'ordre dels constituents

En una gramàtica que especifica els trets de subcategorització estricta dintre de les entrades lèxiques dels ítems, les tres primeres funcions de les regles de la base resulten redundants. Com ja va notar Chomsky (1981, p.31):

"(...) Thus information concerning the class of subcategorization frames is in effect given twice in the grammar: once --implicitly-- in the lexicon, as a property of the class of lexical items in its totality, and once --this time directly-- by the rules of the categorial component."

D'altra banda, en un model com el de *Lectures* en què, a més a més, dintre de cada entrada lèxica hi ha l'especificació dels papers- θ que assigna l'element (la *grael·la*- θ o *xarxa*- θ), la informació del nombre de constituents que havien de donar les regles de la base és doblement redundant. El Principi de Projectió s'encarregarà de mantenir intactes les propietats lèxiques dels ítems al llarg de tota la derivació, per tant, a l'estructura-P (l'*output* de les regles categorials) un element tindrà tants arguments com papers- θ assigni.

Si suposem que els trets de subcategorització no estan ordenats a l'entrada lèxica i que les graelles temàtiques tampoc no contenen la

l·lista de papers-θ ordenats, l'única funció de les regles categorials seria la de marcar l'ordre dels constituents.

1.2.2. L'ORDRE DELS CONSTITUENTS: LA TEORIA DEL CAS

Assumim la proposta de Stowell que redueix el component categorial a l'expressió (2):

$$(2) X^n \rightarrow \dots X^{n-1} \dots$$

De quina manera explicarà ara la teoria gramatical l'ordre dels elements a la frase?

Pel que fa a l'ordre dels especificadors (incloent-hi el subjecte), això ja queda regulat per un principi general, susceptible de variacions paramètriques, segons el qual els especificadors apareixen al nivell X^n i els complements subcategoritzats a X' (vg. Stowell (1981, p. 85). Però, quin mecanisme justifica l'ordre dels complements dintre de X' ? Stowell respon aquesta pregunta apel·lant a la teoria del Cas.

Segons Chomsky, l'assignació de Cas es dona sota els requisits de reció i d'una condició d'adjacència que només afecta les categories V i P:⁹

(3) Case Assignment under Government

In the configuration [α β ...] or [... β α],
 α assigns Case to β if:
 (i) α governs β , and
 (ii) α is adjacent to β , and
 (iii) α is [-N]

Així, FLEX assigna Cas Nominatiu al subjecte; V assigna Cas Objectiu (o Acusatiu) al SN objecte que forçosament ha de ser adjacent, i P assigna Cas Oblic al SN que regeix i que la segueix immediatament. La agramaticalitat de les frases de (4) s'explica perquè el SN a book no pot rebre Cas:

- (4) a. *John gave to Mary a book.
 b. *John gave quickly a book to Mary.

Entre el verb i el SN hi ha un altre element que trenca l'adjacència necessària per a l'assignació de Cas.⁹

Els noms i els adjectius, en canvi, que tenen el tret [+N], no poden assignar Cas als seus complements. Per a no violar el Filtre de Cas, cal inserir una preposició davant del SN complement perquè li assigni Cas. Si la preposició no s'inserís, a més de violar el Filtre de Cas, quedaria bloquejada l'assignació de paper-θ ja que, com diu Chomsky (1981):

- (5) Els papers-θ només poden ser assignats a una posició-A associada amb PRO o amb Cas.

Així, en una estructura com (6), el SN incrustat, complement requerit temàticament pel nucli, no pot rebre Cas perquè els Ns i els As no n'assignen:

- (6) a. [_{SN} l'afusellament [_{SN} Companys]]
 b. [_{SA} desitjós [_{SN} poder]]

Si no pot rebre Cas, pel principi (5) tampoc no pot rebre paper-θ, amb la qual cosa es viola el Criteri-θ. Evidentment, el Filtre de Cas, conseqüència de la interacció del Criteri-θ i del principi (5), també es viola, perquè hi ha un SN amb contingut fonètic i sense Cas.

Per tal d'evitar aquest problema, s'ha d'inserir la preposició de (marcador de Cas semànticament buit, com s'ha dit sovint) que donarà Cas al SN complement i permetrà l'assignació de paper-θ per part del nucli. Stowell (1981, p.247) formula així aquesta regla:

(10) of-insertion

In the configuration [α ... β ...], adjoin of to β ,
 where
 (i) α is some projection of [+N], and
 (ii) β is an immediate constituent of α , and
 (iii) for some γ , γ the head of α , γ precedes β .

Aquesta formulació explica per què es pot inserir la preposició en casos com els de (6), amb un resultat correcte, però no és possible en estructures com les de (4), on es tracta de l'objecte d'un verb i no d'un nom o d'un adjectiu. A (4) no hi ha cap mecanisme que pugui assignar Cas a l'objecte, per tant la frase serà rebutjada. A (6), la regla que insereix de "salva" l'estructura.

La teoria del Cas, doncs, conjuntament amb la Teoria- θ i altres principis generals de la gramàtica, pot donar compte de l'ordre dels constituents de les categories X'. En aquest cas no es tracta d'una explicació *ad hoc* com la que donaven les regles de la base, sinó que es deriva de principis i teories justificades independentment dintre del model. Amb això hem eliminat l'última finalitat de les regles categorials que no s'incloua en el lèxic. Ara es pot dir sense recança que aquestes regles són absolutament innecessàries i que, per tant, queden suprimides de la gramàtica.

1.3. ELIMINACIÓ DELS TRETS DE SUBCATEGORITZACIÓ ESTRUCTURAL

Hem dit a l'apartat anterior que una de les funcions de les regles de la base era la de determinar el nombre d'arguments d'un element i que aquesta informació resultava doblement redundant: d'una banda els trets de subcategorització estricta especificats a les entrades lèxiques (més el principi segons el qual les frases han de tenir subjecte) i de l'altra la graella- θ donaven la mateixa informació. Les regles de la base ja hem demostrat que eren innecessàries, però queda encara una redundància entre subcategorització i teoria- θ . És possible eliminar-ne una de les dues? Chomsky (1981, p.38) apunta una possibilitat:

"It is minimally necessary that the lexicon provide, for each lexical head, information about θ -marking for this element. We are now assuming that it is also maximally necessary; that is, there is no independent subcategorization information, except, possibly, in the case of idioms, or with regard to the linking of θ -role and category (...). Even the latter may well be eliminable either on general grounds or, at worst, in terms of

redundancy rules for the lexicon of a particular language."

és realment factible suprimir els trets de subcategorització a favor de la teoria temàtica?

1.3.1. DETERMINACIÓ DEL NOMBRE D'ARGUMENTS: LA TEORIA- θ

Les dues tasques fonamentals de la subcategorització són, d'una banda, determinar el nombre de complements d'un nucli lèxic i, de l'altra, determinar la categoria sintàctica dels complements. És evident que, pel que fa a l'especificació del nombre de complements d'un nucli, aquesta informació ja la tenim a la graella- θ . Les dues informacions, però, no són idèntiques: mentre que al nivell de subcategorització només s'expliciten els complements del nucli, al nivell temàtic s'inclou també la posició del subjecte, de manera que la subcategorització esdevé un subconjunt de la informació temàtica. És cert que, indirectament, una de les funcions de la subcategorització era evidenciar la diferència subjecte vs. objecte: posició no-subcategoritzada vs. posició subcategoritzada. Això, aparentment, no queda cobert a la graella- θ , perquè tots els papers- θ hi tindran el mateix status. Però la teoria- θ sí que recull aquesta distinció.

Per un costat, ja s'havia vist que la marca- θ dels complements i la del subjecte són diferents; la primera és una marca directa i la segona és indirecta, la qual cosa es tradueix en un marcatge "composicional" al subjecte per part del verb i del SV.¹⁰

De tota manera, com diu Chomsky (1981, ps.40ss.), la teoria- θ no explica sempre l'obligatorietat de la posició del subjecte. En els casos normals, quan el V (o el SV) assigna paper- θ al subjecte, si que queda recollida aquesta obligatorietat: si a l'entrada lèxica s'especifica un paper- θ per al subjecte, el Principi de Projecció imposarà la seva existència. Però quan el verb és *semblar*, per exemple, que no assigna paper- θ a aquesta posició, no es justifica que, malgrat tot, continuï essent obligatòria. Per això cal un principi com

el de (1), la segona premissa del *Principi de Projectió Ampliat* de Chomsky (1982):

(1) Les frases han de tenir subjecte.

En el cas de les nominalitzacions, en canvi, encara que el nom pugui assignar un paper- θ al subjecte, la posició pot no ser-hi (com a (2a)), contràriament al que passa amb l'objecte, que ha d'existir si el nom li assigna un paper- θ (com a (2b)):

(2) a. the swift [_N publication of the book]

b. *John's swift [_N publication]

(Pesetsky (1982, p.34))

A partir d'aquests fets Chomsky (1981, p.40) conclou que el marcatge- θ no demana que les posicions existeixin:

(3) "If a structural position that can be θ -marked is obligatory, then it is obligatorily θ -marked by an element that can θ -mark it, if such a position is only optionally present, then θ -marking of this position is correspondingly optional."

Les posicions estructurals obligatòries són les subcategoritzades i la del subjecte de F, pel principi (1). Les posicions opcionals són les dels subjectes de SN.

Però, de fet, introduint a (3) les nocions de marca- θ directa i indirecta que reflectien les diferències entre l'objecte i el subjecte, aquesta reticència de Chomsky es dilueix i la subcategorització, pel que fa a la seva funció d'indicar posicions, pot quedar subsumida per la teoria temàtica. Pesetsky (1982, p.35) formula així aquest principi:

(4) "If an element can directly θ -mark a position, then that position is obligatory. If an element can indirectly θ -mark a position, then:

(1) if it is obligatory, then it is obligatorily θ -marked by an element that can θ -mark it;

(11) if such a position is only optionally present, then θ -marking of this position is correspondingly optional."

La subcategorització, però, tenia una altra funció que, en principi, no sembla que quedi coberta pels principis de la teoria- θ de què acabem de parlar: la determinació de la categoria sintàctica dels arguments d'un nucli lèxic. És possible integrar aquesta funció en alguna subteoria de la gramàtica?

1.3.2. LA SELECCIÓ CATEGORIAL: SELECCIÓ SEMÀNTICA I TEORIA DEL CAS. PESETSKY (1982)

En el fragment de Chomsky citat al començament de l'apartat 1.3, s'insinua la possibilitat de formular unes regles de redundància que relacionin, per a cada llengua particular, els papers- θ expressats a les entrades lèxiques amb les categories sintàctiques en què poden realitzar-se. Pesetsky (1982, p.37), però, afirma que hi ha evidències empíriques que fan veure que el compliment dels requisits temàtics és independent del compliment dels requeriments categorials.

La proposta de Pesetsky és mantenir la divisió entre teoria temàtica i selecció categorial (selecció-c) com a dues parts de la teoria de la subcategorització. Aquesta distinció la justifica amb arguments teòrics que fan referència a l'estatus epistemològic dels primitius d'ambdues parts: mentre que els primitius de la teoria- θ ("agent", "pacient",...) responen al criteri de prioritat epistemològica, els de la selecció-c (SN, F', SP, ...) no (vg. Pesetsky (1982, p.181)). La selecció-c, per tant, ha de derivar d'alguna teoria que tingui primitius amb prioritat epistemològica. Seguint Grimshaw (1979), proposa que es derivi de la teoria de la *selecció semàntica* (selecció-s).

Breument, la teoria de Grimshaw consisteix a assignar a l'entrada lèxica dels nuclis uns trets que indiquin el tipus semàntic de complements que admeten. La correspondència entre aquests trets i les categories sintàctiques dels complements no és biunívoca, per la qual

cosa, dedueix ella, els trets de subcategorització continuen essent necessaris.¹¹

Un verb com *ask*, per exemple, tindria uns trets de subcategorització com els que s'indiquen a (5a); un altre verb, com *wonder*, tindria els de (5b):

- (5) a. *ask*: [___ {SN, F'}]
 b. *wonder*: [___ F']

però, en canvi, tots dos tindrien el mateix tret de selecció-s: <Q> (Q = "question").

El problema d'aquesta teoria, però, és que no explica per què (almenys en anglès) cap dels predicats que seleccionen-s <Q> no subcategoritzen només SN o Ø: tots els que admeten SN o Ø admeten també F'.¹²

Grimshaw (1981) soluciona la qüestió dient que cada tret seleccionacional té una *Realització Estructural Canònica* (REC) en una categoria sintàctica. I formula el *Context Principle* que regula el pas de les categories semàntiques a les sintàctiques (p.178):

(6) Context Principle

If a predicate selects a semantic type, it is subcategorized for the CSR [Canonical Structural Realization] of that type.

Si suposem que la REC <Q> és F', el problema que havíem plantejat desapareix. En la proposta de Grimshaw la marca de subcategorització no és necessària per a determinar si el complement d'un verb pot ser F' o no quan selecciona-s <Q>; només ho serà quan el complement, a més, pugui ser SN.

Pesetsky va encara més enllà i observa que hi ha una altra subteoria de la gramàtica que pot donar compte del fet que un verb pugui tenir o no un complement SN. Concretament, la teoria del Cas. Donat que un SN no pot aparèixer en una posició que no rebi Cas, però F' sí,¹³ si un verb és intransitiu (i per tant no assigna Cas a la

posició d'objecte) el complement haurà de ser F'. Només els verbs transitius admetran complements SN.

Per tant, es pot dir que la REC <Q> és F' o SN.¹⁴ El verb *ask*, marcat com a transitiu, podrà portar totes dues menes de complements; *wonder*, en canvi, que és intransitiu, només acceptarà F' (els exemples són de Pesetsky (1982, ps.182-183)):

- (7) a. John asked me [_S what the time was]
 b. John asked me [_{NP} the time]
 (8) a. John wondered [_S what the time was]
 b. *John wondered [_{NP} the time]

D'aquesta manera, amb uns principis i una teoria independentment justificats dintre de la gramàtica (la teoria del Cas i el Filtre de Cas), es pot explicar el que Grimshaw explicava amb la teoria de la subcategorització. Si, com hem vist, les dues funcions de la subcategorització poden ser incorporades en altres subteories (la determinació del nombre d'arguments l'explica la teoria-θ i el principi (1), i la selecció categorial s'explica per la selecció-s, el *Context Principle* i la teoria del Cas), aleshores podem concloure que també aquest component pot ser eliminat de la gramàtica.¹⁵

1.3.3. LA PROPOSTA DE CHOMSKY (1986a)

Chomsky (1986a, p.88) recull la proposta de Pesetsky quan afirma que:

"(...) we may conclude that while lexical entries must specify s-selection (as part of the semantic characterization of an item) and transitivity, they need not specify c-selection. If so, then c-selection is not only eliminated from syntactic phrase structure rules but from the lexicon as well."

El que ja no queda tan clar és si aquesta "s-selection" té res a veure amb els papers- θ . Quan parla de la informació que ha de contenir una entrada lèxica diu que ha d'explicitar "whatever semantic properties are associated with it. Among these will be the selectional properties of heads of construction". I ho exemplifica amb el verb *hit* que agafa un complement "with the semantic role of recipient of action (patient)" i un subjecte que té "the semantic role of agent". I afegeix: "let us call these properties semantic selection" (p.86). I més endavant: "We call the semantic properties assigned by heads thematic roles" (p.93).

Quan introdueix la noció de REC diu: "let us assume that if a verb (or other head) s-selects a semantic category C, then it c-selects a syntactic category that is the canonical structural realization of C" (p.87). I aquestes "semantic categories" que "s-selects" un verb són, entre d'altres, *goal*, *patient*, *agent*, *proposition*, etc. que, d'altra banda, coincideixen amb el que tradicionalment s'ha entès per paper- θ .

Sembla, doncs, que Chomsky unifica en una sola noció els papers- θ i les propietats semàntiques que un verb exigeix als seus arguments. Per a Pesetsky, en canvi, la distinció era molt més nítida, cosa que ja es veu en la definició que dona de Teoria Temàtica:

" θ -theory is (...) the theory that concerns one of the most basic relationships in syntactic theory --the relationship between an argument and the element that assigns it a thematic role. Following Chomsky, we will use the term θ -role for the thematic roles that are distinguished by θ -theory." (Pesetsky (1982, ps.16-17))

Si els papers- θ han de ser distingits per la teoria- θ i la teoria- θ tracta de la relació entre un argument i un assignador, es pot deduir que els papers- θ són nocions que d'alguna manera han d'expressar una relació i no només unes característiques exigides pel verb a l'argument.

El que fa pensar que Chomsky barreja totes dues coses és, concretament, el paper- θ "proposició". Tant els Agents, Pacients, etc. com la Proposició tenen una REC, de la qual cosa es dedueix que aquestes nocions tenen el mateix status. Però mentre que *agent* o *pacient*, pa-

pers- θ sense cap mena de dubtes, indiquen la relació semàntica entre l'assignador i l'argument que el rep, la *proposició* no fa referència a cap mena de relació sinó a una propietat semàntica (o sintàctico-semàntica) que s'exigeix a un determinat argument. Al capítol 3 tornarem a presentar aquesta qüestió i estudiarem amb més profunditat quina proposta és més acceptable.

1.4. TEORIA DEL CAS I TEORIA TEMÀTICA A CHOMSKY (1986a)

1.4.1. EL PRINCIPÍ D'INTERPRETACIÓ PLENA I LA NOCIÓ DE LLICENCIAMENT

Hem vist que a Chomsky (1986a) ja s'han eliminat les regles del component categorial enteses com s'entenen durant la dècada anterior i que ja han desaparegut de les entrades lèxiques els trets de subcategorització. Ara el pas del lèxic a l'estructura sintàctica inicial es fonamenta en la graella- θ i les REC, que projecten papers- θ en arguments d'una determinada categoria gramatical.

Perquè aquest procés de projecció doni resultats satisfactoris, cal que les representacions respectin un principi que Chomsky (1986a, p.98) anomena de *Full Interpretation* (el Principi d'Interpretació Plena):

(1) Full Interpretation Principle

Every element of PF and LF, taken to be the interface of syntax (in the broad sense) with systems of language use, must receive an appropriate interpretation --must be licensed in the sense indicated.

Perquè els complements quedin llicenciats, per exemple, caldrà que un nucli els seleccioni semànticament (és a dir, que els pugui assignar paper- θ); si un element pot assignar paper- θ , caldrà que tingui receptors a les posicions sintàcticament adequades; caldrà que els predicats tinguin un subjecte; si un element, per la seva funció gramatical i per les seves característiques lèxiques, demana un paper- θ , l'ha de rebre per a ser llicenciat.

1.4.2. LA CONDICIÓN DE VISIBILITAT I LES CADENES

Chomsky (1986a, p.94), seguint una proposta d'Aoun, formula la Condició de Visibilitat que relaciona la teoria del Cas amb la teoria temàtica:

(2) Visibility Condition

An element is visible for θ -marking only if it is assigned Case.

Segons aquesta condició, un SN només podrà rebre paper- θ si és en una posició que rep Cas (o bé està lligat a una d'aquestes posicions). Amb això, el Filtre de Cas esdevé redundant: cal que els SNs tinguin Cas, altrament, per la Condició de Visibilitat, no podran rebre paper- θ i, per tant, com que no podran ser llicenciats, es violarà el Principi d'Interpretació Plena.¹⁶

Hem dit que perquè un SN pugui rebre paper- θ ha de rebre Cas o bé ha d'estar lligat a una posició amb Cas. Hi ha dos casos en què és possible la transferència del Cas: les parelles expletiv - argument i les cadenes.¹⁷ Un exemple de transferència de Cas en una parella expletiv - argument el tenim a (3): (ex. de Chomsky (1986a, p.90))

(3) There is a man in the room.

La parella és (there, a man). El primer element és en una posició que rep Cas i l'últim és en una posició que rep paper- θ . El Cas de there es transfereix a a man per tal que pugui rebre el paper- θ segons la condició de Visibilitat.¹⁸

L'altre cas en què també hi pot haver transferència de Cas és quan es forma una cadena.¹⁹ Les cadenes reflecteixen la "història d'un moviment"; estan formades per un element mogut i per la traça o les traces que ha anat deixant al llarg de la derivació. Les cadenes estan encapçalades per un element que rep el Cas (el nucli de la cadena) i l'últim element és el que rep el paper- θ (el peu de la cadena). El Cas es transfereix del nucli fins a l'element que ocupa l'última posició

perquè aquest pugui rebre paper- θ d'acord amb la condició de Visibilitat. Aquest paper- θ serà transferit cap a l'element inicial:

- (4) a. [SN en] va ser assassinat [SN en Pere]
- b. [SN en Pere]_i va ser assassinat [SN t_i]
- c. (en Pere_i, t_i)

A l'estructura-P de (4a) el SN en Pere rep paper- θ però no rep Cas perquè els participis passius no n'assignen. S'ha de moure a una posició que rebí Cas però que no tinguí paper- θ ; la del subjecte buit. Després del moviment queda una traça a la posició original del SN. Aquesta traça, marcada amb paper- θ , i el SN, marcat amb Cas, formen la cadena de (4c). L'element inicial, el SN lèxic, transfereix el Cas a l'últim element de la cadena; inversament, l'últim element, que té paper- θ , el transfereix al primer.

Partint d'aquesta noció, Chomsky reformula el Criteri- θ definit ara sobre cadenes (p.97):²⁰

(5) θ -Criterion

Each argument α appears in a chain containing a unique visible θ -position P, and each θ -position P is visible in a chain containing a unique argument α .

1.4.3. L'OBLIGATORIETAT DE L'ASSIGNACIÓ DE PAPER- θ

Pel que fa als complements d'un nucli, només podran aparèixer quan siguin seleccionats-s, és a dir, quan a l'entrada lèxica hi hagi un paper- θ a la seva disposició. L'assignació de paper- θ als complements, doncs, serà sempre obligatòria per tal de no violar el Criteri- θ ni el Principi de Projecció.

En el cas dels subjectes, la situació és diferent per als verbs i per als noms. Ja hem vist que la posició de subjecte en una frase és obligatòria: el verb és el nucli d'una projecció màxima SV (un predicat) que ha de tenir subjecte per a de ser llicenciada. Chomsky

(1986a) continua donant com a vàlida l'anomenada "Generalització de Burzio", segons la qual

- (6) A verb (with an object) Case-marks its object if and only if it θ -marks its subject. (Chomsky (1986a, p.139))

Així, per exemple, un verb transitiu com assassinar assignarà Cas al seu objecte perquè té capacitat de donar paper- θ al seu subjecte. Altres verbs, com els ergatius o els verbs en forma passiva, no assignen Cas al SN objecte, però tampoc no marquen- θ el subjecte (i per això l'objecte s'ha de moure a la posició buida del subjecte).

Per tant, l'obligatorietat dels verbs de marcar- θ els subjectes no cal estipular-la amb cap principi especial: si el verb té capacitat de donar paper- θ al subjecte, el subjecte ha de ser marcat- θ .

En el cas dels noms, en canvi, la posició del subjecte no és obligatòria perquè N' no és una projecció màxima i, per tant, no necessita ser llicenciat per predicació. Si el subjecte és present, però, cal que rebi paper- θ perquè altrament es violaria el Criteri- θ . Tampoc per als noms, doncs, no cal establir cap principi que reguli l'assignació de paper- θ al subjecte. En rebran si són presents, pel Criteri- θ .

Es pot pensar, per tant, que el marcatge- θ s'aplica lliurement: les obligatorietats deriven totes d'altres principis de la gramàtica (vg. Chomsky (1986a, p.143)).

1.4.4. CAS ESTRUCTURAL I CAS INHERENT

A Chomsky (1981) només podien assignar Cas els elements lèxics pertanyents a una categoria [-N]: V assignava Cas objectiu a l'objecte, P Cas oblic al SN que regia i FLEX Cas nominatiu al subjecte. Els noms i els adjectius, categories [+N], no podien assignar Cas als seus complements i provocaven l'aplicació de la regla d'inserció de de o d'afixació, en anglès, de la marca de genitiu ('s).

Chomsky (1986a) proposa que totes les categories lèxiques puguin assignar Cas i diferencia dues menes de Cas. D'una banda, els verbs i

FLEX assignen Cas *Estructural* objectiu i nominatiu respectivament. Les preposicions i els noms i adjectius assignen Cas *Inherent*, oblic les preposicions i genitiu els altres. Tots dos tipus de Cas s'assignen sota els requisits de recció, però mentre que el Cas Estructural s'assigna a l'estructura-S i és independent de la marca- θ ²¹, el Cas Inherent s'assigna a l'estructura-P i està lligat a la teoria- θ : un element només podrà assignar Cas Inherent a un SN si el marca temàticament (p.193).

El principi que regula la relació entre la teoria- θ i la marca de Cas Inherent és la Condició d'Uniformitat (Chomsky (1986a, p.194)):

(16) Uniformity Condition

If α is an inherent Case-marker, then α Case-marks NP if and only if α θ -marks the chain headed by NP.

Chomsky suposa que la direcció de l'assignació de Cas és uniforme i que correspon al paràmetre del nucli de la teoria X'. Si en una llengua els nuclis tenen els complements a la dreta, l'assignació de Cas es farà cap a la dreta. Però en anglès, el Cas genitiu (inherent) assignat pels noms i adjectius als seus complements es pot realitzar tant a la dreta (complement amb la preposició of inserida) com a l'esquerra del nucli (genitiu saxó). Per al Cas genitiu, Chomsky (1986a, p.194) distingeix entre *assignació* de Cas i *realització* de Cas. Totes dues nocions estan subjectes a la recció, però la realització del Cas té lloc a l'estructura-S i l'assignació a l'estructura-P. A l'estructura-P el nom regeix i marca- θ el seu complement i, per tant, li pot assignar Cas Inherent. A l'estructura-S, el nom regeix el complement i el subjecte, de manera que el Cas es pot realitzar en qualsevol posició: a la posició de complement s'inserirà of i a la de subjecte l'element possessiu POSS.

En aquest treball, Chomsky només apunta en una nota (nota 130, p.219) la possibilitat que els verbs puguin assignar Cas Inherent. Parla, concretament, de verbs com l'alemany helfen que assignen Cas datiu en lloc d'acusatiu, i de verbs com l'anglès persuade que assignaria Cas genitiu inherent al seu "segon objecte":

(17) I persuaded John [of the importance of going to college]

(Chomsky (1986a, p.191))

Més endavant veurem altres casos de verbs que assignen Cas Inherent a un complement, seguint les propostes de Belletti (1988) i Belletti - Rizzi (1986).

NOTES (Capítol 1)

1. Aquesta regla no només actua a la sintaxi. Com Chomsky (1981, p.18) suggereix i com recullen i desenvolupen Keyser - Roeper (1984), existeix també en altres components de la gramàtica. Per a una exposició més detallada del model GB, vg. Brucart (1987, cap.1) i van Riemsdijk - Williams (1986).
2. Per a una visió més àmplia d'aquest canvi, vg. Newmeyer (1980), o bé, directament, els treballs de Chomsky (1970) i Jackendoff (1975).
3. Remarquem que els trets de subcategorització seleccional de la Teoria Estàndard han estat completament eliminats de les entrades lèxiques. En certa manera sembla que la teoria-θ en reculli una mica l'esperit, tot i que la qüestió no és gens clara. En tornarem a parlar al capítol 3.
4. És discutible si tots els noms tenen aquesta capacitat, però és clar que els derivats verbal sí que la tenen. Chomsky (1986a, ps.142-143) deixa oberta aquesta possibilitat. Vg. també Brucart (1984, cap 5). Sobre l'assignació de paper-θ dintre dels SNs es poden consultar, entre d'altres, els treballs de Demonte (1986) i Giorgi - Longobardi (1987).
5. Chomsky (1982) presenta el Principi de Projecció Ampliat, que és el mateix que el Principi de Projecció afegint-hi l'exigència que "les frases tenen subjecte".
6. Aquestes nocions de *recció* i de *c-comandament* s'han reformulat sovint al llarg dels últims anys. Si no diem el contrari, ens basem en la proposta de Chomsky (1981). Vg. Aoun - Sportiche (1982) i la bibliografia que ells citen.
7. La informació sobre el context en què poden aparèixer els sintagmes es veu molt més clarament en la regla que dona Jackendoff (1977, p.71), on unifica les regles que reescriuen V' i N' fent servir els trets categorials que defineixen V i N:

$$(1) \begin{bmatrix} X \\ +\text{Subj.} \\ \langle +\text{Obj.} \rangle, \\ \langle -\text{Obj.} \rangle \geq \\ +\text{Comp.} \end{bmatrix} \rightarrow X - \langle \text{NP} \rangle, - \langle \text{Prt} \rangle - \left(\begin{bmatrix} \langle +\text{Subj.} \rangle \\ +\text{Comp.} \rangle \geq \\ -\text{Obj.} \\ -\text{Det.} \end{bmatrix} \right) - \langle \text{PP} \rangle - \left(\begin{bmatrix} +\text{Obj.} \\ +\text{Comp.} \end{bmatrix} \right)$$

El SN que segueix el nucli només podrà aparèixer (i opcionalment) si X' té el tret [+Obj.], és a dir, si és un verb.

8. Vg. Chomsky (1980, p.25) i (1981, p.94). Chomsky (1981, ps.170ss) distingeix dues menes de Cas: el Cas estructural (nominatiu,

objectiu, oblic i genitiu), que és una propietat estructural d'una configuració formal i que s'assigna sota recció, i el *Cas inherent* que s'assigna per determinades propietats de l'assignador (l'exemple de Chomsky és el de les construccions amb doble SN com *gave Mary a book*). En aquest punt, nosaltres parlarem sempre de Cas estructural. La nocions de Cas estructural i Cas inherent seran reformulades a Chomsky (1986a), com veurem al § 1.4.4).

9. Aquesta condició d'adjacència, però, permet certes variacions de llengua a llengua. Mentre que en anglès s'ha de mantenir estrictament, en altres llengües té una interpretació més laxa:

- (i) En Pere ha repetit insistentment el mateix.
- (ii) ?La Teresa ha donat al seu germà el llibre.
- (iii) La Teresa ha donat al seu germà el llibre que li havia promès la setmana passada.

El català, com el castellà i l'italià, permet l'aparició d'un adverb de manera entre el verb i l'objecte (ex. (i)). Stowell diu que en aquests casos l'assignació de Cas es fa sobre una "projecció" de l'estructura de X' en què només apareixen els complements seleccionats temàticament. Com que a (i) l'adverb no és reclamat per l'estructura temàtica del verb, no apareixerà a la "projecció", on V i SN seran adjacents i, per tant, l'assignació de Cas serà possible.

Pel que fa a (ii) i (iii), on l'element situat entre el verb i l'objecte directe és un element seleccionat temàticament, la construcció és estranya en els casos normals --sense cap èmfasi-- (com a (ii)), però és acceptable i fins i tot preferible quan l'objecte és un SN "pesant". En aquest cas cal pensar que hi ha hagut un desplaçament de l'objecte i que la traça que queda rep el Cas en una situació s'estricta adjacència.

10. A Williams (1981) aquesta diferència entre el subjecte i l'objecte queda recollida en el que ell anomena *argument extern* i *argument intern*:

"(...) all of the arguments of that head must be specified internal to the maximal projection, except for the one external argument --that is, the item that is located external to the maximal projection but with which the maximal projection is coindexed." (p.84)

11. Grimshaw (1979, p.317) diu textualment:

"The semantic types which appear in selection frames and the syntactic categories which appear in subcategorization frames are not in one-to-one correspondence (...). Thus, it is impossible to reduce the syntactic categories to the semantic types or the semantic types to the syntactic categories. Matching of categories with subcategorization frames must take place in the syntax; matching of types with semantic frames must take place at the level of semantic representation."

12. Per a Grimshaw i Pesetsky, això mateix val per als verbs que seleccionen-s <P> (proposició). En català hi ha verbs que seleccionen-s <P> i que, en canvi, només admeten objectes SN i no F':

- (i) a. La seva actitud va causar moltes molèsties.
- b. ??La seva actitud va causar que la Maria es molestés.

Vg. més endavant el capítol 5.3.

13. Que les frases no puguin rebre Cas es desprèn del *Principi de Resistència al Cas* de Stowell (1981, p.146):

"Case may not be assigned to a category bearing a Case assigning feature."

14. Aquests SNs són equivalents a proposicions, interrogacions o exclamacions *concealed*. Per això es pot dir que tenen "contingut oracional". Vg. Pesetsky (1982, ps.191-192).

15. Malgrat tot, però, Pesetsky (1982, p.192) opina que continua essent útil parlar d'esquemes de subcategorització, encara que no tinguin cap status a la teoria:

"(...) a subcategorization frame for a predicate is a list of the syntactic categories that the Context Principle allows the predicate to θ -mark, based on the predicates' s-selectional properties."

16. Les previsions del Filtre de Cas i de la Condició de Visibilitat no són idèntiques. Chomsky (1986a, ps.94-95) demostra la superioritat de la Condició de Visibilitat i proposa l'eliminació del Filtre de Cas, tot i que més endavant el continua utilitzant.

17. Més endavant Chomsky distingeix entre *cadena*s (corresponents a les parelles expletiu - argument) i *CADENES* (equivalents a les cadenes de què parlem nosaltres).

18. Remetem per a més detalls a Chomsky (1986a) i a Davis (1984).

19. Per a la noció de *cadena* vg. Chomsky (1981) i Rizzi (1982).

20. Aquesta formulació del Criteri- θ deixa oberta la possibilitat que una posició rebí més d'un paper- θ (Chomsky (1986a, p.97)):

- (i) John left the room angry.

La posició de subjecte rep un paper- θ del SV i un altre de *angry*, que funciona com a predicat en una oració reduïda (*small clause*). Per a més detalls sobre la noció de predicació i les *small clauses*, vg. Williams (1980), Rothstein (1983) i Zubizarreta (1982), que és qui primer s'adona de la necessitat que un element pugui rebre dos papers- θ i formula la noció de *predicat adjunt*.

21. Per exemple, un verb com l'anglès *believe* selecciona una F (i no una F') i assigna Cas "excepcionalment" al subjecte de la subordinada encara que no li assigni paper- θ . És el que s'anomena "*exceptional Case-Marking*". Vg. Chomsky (1981) i (1986a).

CAPÍTOL - 2

QUESTIONS SINTACTIQUES ENTORN DE LA TEORIA TEMÀTICA: L'ASSIGNACIÓ COMPOSICIONAL DE PAPER TEMÀTIC

I have yet to see any problem, however complicated, which when you looked at it the right way did not become still complicated. (P. Anderson)

2.1. ASSIGNACIÓ COMPOSICIONAL DE PAPER-θ

Dintre dels estudis de la teoria temàtica fets des d'un punt de vista purament sintàctic, una de les nocions que queda menys clara és l'*assignació composicional*. Què es pretén dir amb "composicional"? Quan és que es necessita aquesta mena d'assignació?

Es diu sovint que el subjecte rep el paper-θ "composicionalment" del V i del SV. La idea intuïtiva és que el verb participa d'alguna manera en l'assignació del paper-θ, però que en realitat l'element assignador és el SV. Semblantment, els complements preposicionals exigits pel verb reben "composicionalment" el paper-θ del verb i de la preposició.

Com que els verbs només poden assignar directament un paper-θ' --de la mateixa manera que només assignen un Cas--, aquest paper-θ el rebrà l'objecte --com el Cas-- (en condicions normals). Als altres arguments que n'hagin de rebre els arribarà "composicionalment" del V i d'un altre element.

De fet, es pot dir que la participació del verb en aquesta mena d'assignació es limita a imposar la necessitat d'assignar un paper-θ i, pel Principi de Projecció, a exigir la presència d'un element que el pugui rebre. Probablement també pot determinar la mena de paper-θ que ha de rebre aquest argument, de manera que, en el cas dels SPs, la preposició que l'encapçali ha de tenir les mateixes propietats de selecció que el verb demana. Un verb com treure selecciona un argument amb el paper-θ Origen. Com que també assigna un paper-θ Tema (o Pacient) a l'objecte, només pot "participar" en l'assignació del paper-θ Origen. L'argument Origen haurà de portar una preposició que també seleccioni un Origen: de; serà aquesta preposició la que li assignarà el paper-θ d'acord amb les "ordres" rebudes del verb.

Altres vegades, però, la qüestió és més problemàtica. Com han indicat molts autors,² l'estructura d'un predicat pot canviar la interpretació del subjecte:

- (1) John broke his arm.

Si a (1) John i his no són correferents, el subjecte s'interpreta com un Agent, cosa que és pràcticament impossible si comparteixen el mateix índex referencial.

Vist, encara que sigui per sobre, en què consisteix aquesta "composicionalitat", presentarem tot seguit algunes propostes que desenvolupen aquesta noció i en determinen les possibilitats i la utilitat.

2.1.1. UNA OBSERVACIÓ SOBRE EL CRITERI-θ

Ja hem dit que el principi bàsic que regeix la teoria temàtica és el Criteri-θ. En la seva primera versió, Chomsky (1981, p.36) el formula així:

- (2) θ-Criterion

Each argument bears one and only one θ-role, and each θ-role is assigned to one and only one argument.

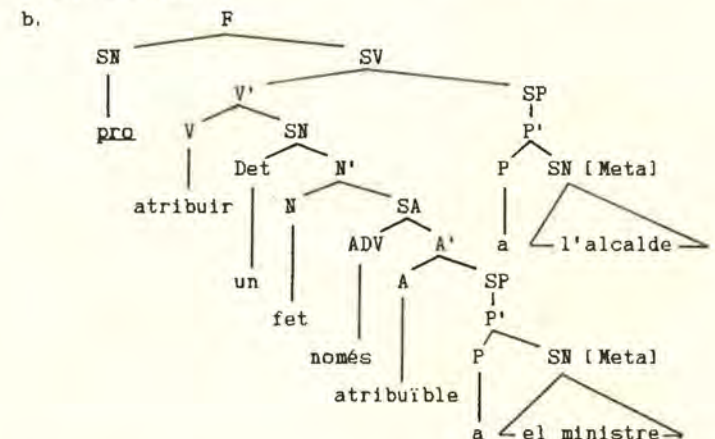
Hem dit també que les posicions que reben paper-θ són les posicions argumentals, és a dir, les dels complements del nucli i, tret d'algunes excepcions, la del subjecte. Els elements assignadors de paper-θ són totes les categories lèxiques majors: N, V, A i P.

Tot i que no es diu mai explícitament, sembla que el Criteri-θ s'hagi d'aplicar sobre les frases. El que volem demostrar en aquest apartat és que l'àmbit d'aplicació del Criteri-θ no és la frase sinó les projeccions màximes, tal i com ho determinarem tot seguit. Si només s'apliqués al nus més alt de l'arbre, moltes estructures ben formades serien rebutjades perquè violarien la segona premissa del Criteri-θ. Els casos més clars són els de les frases complexes:

- (3) a. [_F [_F en Joan (AG) ha assassinat el seu veí (PAC)]
i [_F la Teresa (AG) el (PAC) ha denunciat]]
b. [_F en Joan (AG) diu [_F que [_F la Maria (AG) beu]]

Però també dintre d'una frase simple es poden repetir els papers-θ:

- (4) a. Han atribuït a l'alcalde un fet només atribuïble al ministre.

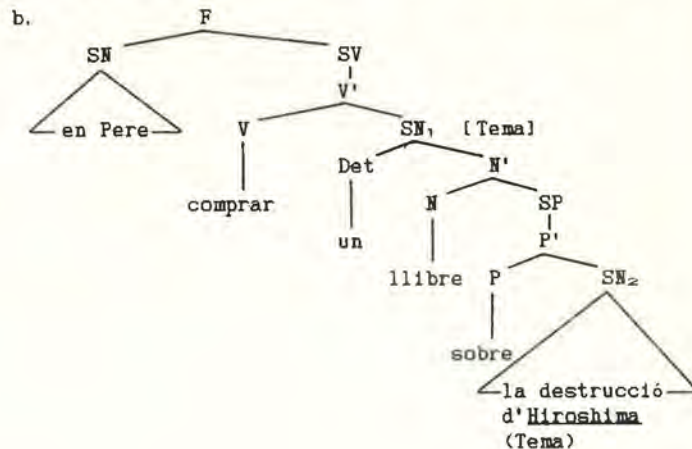

A (4) el verb atribuir, composicionalment amb la preposició a, assigna el paper-θ Meta al complement indirecte. L'adjectiu atribuïble, complement del nom nucli del SN objecte (fet), assigna, juntament amb

la preposició a, el mateix paper-θ al seu complement. Si el Criteri-θ s'apliqués sobre F, (4a) hauria de ser agramatical perquè un mateix paper-θ és assignat dues vegades.

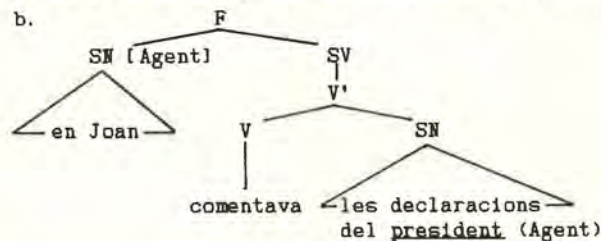
Un altre exemple el tenim a (5), on el paper-θ que el verb assigna al seu objecte i el que rep el complement d'un nom incrustat en el mateix SN objecte són idèntics:

- (5) a. En Pere va comprar un llibre sobre la destrucció d'Hiroshima.

També a (6) es repeteixen els papers-θ: l'Agent del subjecte de F i l'Agent del subjecte del deverbial complement del verb:

- (6) a. En Joan comentava les declaracions del president.

Aquests fets fan pensar que l'àmbit d'aplicació del Criteri-θ és la primera projecció màxima que domina l'element assignador o els

elements assignadors, si l'assignació és composicional. La verificació del compliment del Criteri-θ començarà pels nusos més baixos de l'arbre i anirà "pujant". Les projeccions màximes que dominin els elements assignadors crearan illes opaques al domini del Criteri-θ: si aquest criteri s'ha d'aplicar a una altra projecció màxima superior, no podrà "veure" el que hi ha sota del nus que crea l'illa.

A (4b) la primera projecció màxima que domina el SN amb el paper-θ Meta situat més avall a l'arbre és el SP complement de l'adjectiu atribuïble. Aquest SP té com a nucli la preposició a que contribueix a assignar el paper-θ del seu complement. Però aquest paper-θ, de fet, és assignat composicionalment amb l'adjectiu (el complement és seleccionat per l'adjectiu), de manera que la projecció màxima pertinent per a delimitar l'abast del Criteri-θ és SA (que és el nus X" que conté els dos elements que intervenen a l'assignació del paper-θ Meta). L'existència d'una altra Meta en un nivell més elevat no viola el Criteri-θ perquè, en aquest cas, la projecció màxima pertinent serà SV (el nus X" que conté el V i la P que assignen el paper-θ composicionalment). El nus SA que inclou l'altra Meta crearà un domini opac, de manera que el Criteri-θ no "veurà" el que hi ha més avall de SA.

A (5b) la projecció màxima que crea la primera illa és el SN₂ la destrucció d'Hiroshima. La preposició de no és una preposició veritable sinó simplement una marca de Cas que no intervé en l'assignació de paper-θ i que, per tant, no forma un SP (Hiroshima rep el paper-θ Tema directament del nom destrucció del qual és el complement seleccionat). Quan el Criteri-θ s'aplica al nivell superior, l'altra projecció màxima és SV, que conté un altre SN Tema. El criteri no es viola perquè SN₂ (el més incrustat) li priva de veure el que hi ha sota d'aquest nus.

A (6b) tenim un cas semblant, amb la diferència que la darrera projecció màxima no és SV sinó F, que és el nus que conté les dues categories que intervenen en l'assignació del paper-θ Agent al subjecte de la frase (V i SV).

En el cas dels complements no-regits, els tradicionalment anomenats "circumstancials", l'assignació de paper-θ no és composicional sinó que depèn exclusivament de la preposició, per tant, crearan illes els SPs i no cap nus superior:

- (7) [_{SP} a casa de l'àvia] sopen [_{SP} a la cuina]
LOCATIU LOCATIU

Si acceptem aquesta proposta, com s'explica la agramaticalitat de (8)?

- (8) *En Pere (AG) va matar en Joan [_{SP} per en Pau (AG)]

Cinque (c.p.) suggereix que el paper- θ Agent no el pot assignar la preposició *per* tota sola sinó que "ha de rebre les ordres" del predicat. En aquest cas, doncs, no és el nus SP el que crea illa sinó el nus F que conté els dos elements que intervenen en l'assignació del paper- θ : SV i P. Com que dintre de F hi ha un altre Agent, el Criteri- θ es viola i la frase resulta agramatical.

Un argument que avala la suggerència de Cinque és que aquesta preposició (o el *da* de l'italià) no només assigna (o col·labora a l'assignació) el paper- θ Agent sinó també l'Experimentador, com exemplifiquen, respectivament, (9a) i (9b):

- (9) a. Els lladres van ser assassinats per un policia.
b. Els lladres van ser vistos per un policia.

No és la preposició *per* sinó el verb el que determina el paper- θ assignat al complement de la preposició.

Si això fos cert, tindriem un primer indici per a explicar d'una manera una mica clara el significat de la noció d'assignació composicional de paper- θ : quan hi hagués aquesta mena d'assignació l'opacitat la crearia el nus que dominés els dos assignadors.

Per la Condició de Visibilitat un SN només pot rebre paper- θ si rep Cas. Els verbs només poden assignar directament un Cas (el de l'objecte), consegüentment, només podran assignar directament un paper- θ , el de l'objecte. Els altres arguments rebran Cas o bé de FLEX (el subjecte) o bé d'una preposició (els altres complements). En el cas dels SPs, el paper- θ serà assignat composicionalment pel verb, com a nucli amb exigències lèxiques, i per la preposició que els assigna Cas (si és una preposició real). En el cas del subjecte, la

composicionalitat es dona entre V i SV (suposem que l'element FLEX que li assigna Cas, com que no és una categoria lèxica major, no pot assignar paper- θ).

A la segona part d'aquest treball veurem alguns altres casos de marcatge- θ composicional i estudiarem el comportament dels constituents que no reben el paper- θ directament del nucli assignador sinó composicionalment d'aquest i d'un altre element: com han demostrat Belletti - Rizzi (1986), seguint el treball de Huang (1982), aquests nusos creen dominis opacs per als processos d'extracció. Només es podrà extreure un element d'un constituent que sigui marcat- θ directament.

2.1.2. JAYASEELAN (1984): PROMOCIÓ DELS PAPERS- θ

Una proposta que ens sembla molt interessant per a resoldre "tècnicament" la qüestió de l'assignació composicional de paper- θ és la de Jayaseelan (1984). Per explicar algunes construccions com els predicats complexos i les estructures angleses amb doble objecte (del tipus *gave Mary a book*), proposa de considerar el marcatge composicional no com un cas marcat vàlid només per al subjecte i per als SPs, sinó com una propietat general de la teoria temàtica. El marcatge- θ es regeix, segons Jayaseelan, per dos principis:

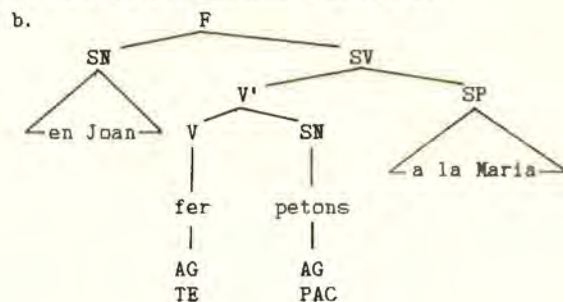
- (10) A. θ -marking is "strictly local". This entails that except at the lowest level (e.g. the level of V and its sister), θ -marking is done by a phrasal node. (p.9)
B. The θ -frame of a phrasal node is the union of the sets of θ -roles promoted from the daughter nodes, where:
(i) the daughter nodes are thematically coindexed;
(ii) the two sets are comparable;
otherwise, it is the set of θ -roles promoted from the predicative daughter node. (p.16)

A més a més, formula, inicialment³, la condició (11):

- (11) "A promoted argument which bears the thematic relation α to the nominal, must appear as the α argument of the host verb." (p.3)

Pel que fa a (B1), no queda clar quan ni com es produeix la coïncidència. Sembla que només sigui en el cas de l'OD i el verb (de fet és una restricció per a evitar la promoció dels papers- θ des d'un SP).⁴ (B1i) és una restricció per a rebaixar la condició (11): dos conjunts A i B són comparables si, o bé A és un subconjunt de B, o bé B ho és d'A. Vegem-ho més clarament amb un exemple de predicat complex (segons l'anàlisi de Jayaseelan (1984)):

- (12) a. En Joan feia petons a la Maria.

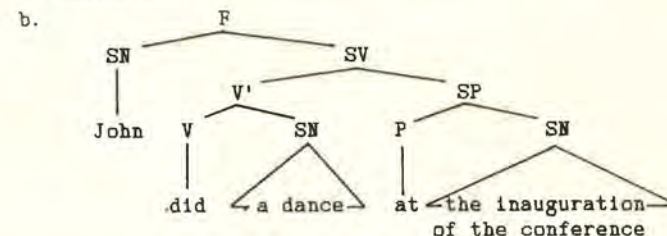

Primer el verb assigna el paper- θ Tema al seu OD. El paper- θ Agent no el pot assignar i el promou a V'. El SN (petons) no pot assignar cap dels seus papers- θ , per tant els promou tots dos a V'. L'estructura- θ de V', per tant, és [Agent], [Agent, Pacient]. Unint els dos conjunts tenim una estructura [Agent, Pacient].

V' pot assignar el paper- θ Pacient al seu complement (a la Maria). L'Agent no el pot assignar i el promou a SV. SV assigna el paper- θ Agent al seu nus germà (el subjecte, en Joan).

D'aquesta anàlisi es desprèn que la graella temàtica d'un nus X" o X' està formada pels papers- θ promoguts dels nusos inferiors que no han estat assignats. Jayaseelan fa, però, una observació interessant: la promoció des d'un nus no predicatiu només és possible des de la posició d'objecte; mai des d'un complement preposicional. L'exemple que dona ell (p.13) és el següent:

- (13) a. John did a dance at the inauguration of the conference.

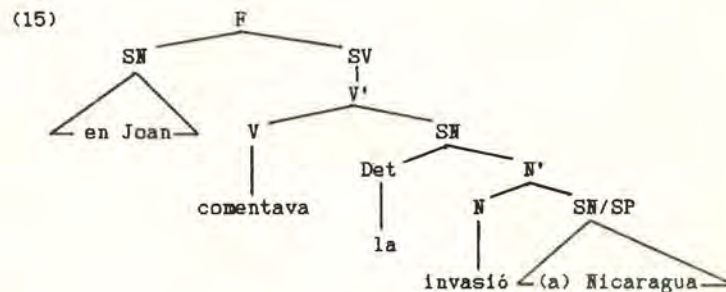
El verb do té una graella temàtica [Agent, Tema]; assigna el Tema a l'objecte (a dance) i promou l'Agent. Dance, com a derivat verbal, té la capacitat d'assignar paper- θ , en aquest cas Agent. A (13b) no el pot assignar i el promou. Els dos Agents s'identifiquen i la graella temàtica de V' és [Agent]. Després aquest paper- θ és promogut fins al nus SV. La preposició at assigna el paper- θ Locatiu al seu objecte, el nucli del qual, inauguration, pot assignar dos papers- θ : Agent i Tema. El Tema l'assigna al seu complement (the conference, posteriorment s'inserirà of); l'Agent no el pot assignar. Si el promoguéssim fins a SV (a través de SP) en aquest nivell s'hauria d'identificar amb l'altre Agent que havia estat promogut des de V'. Això voldria dir que John, que seria l'argument que finalment rebria aquest paper- θ des de SV, seria l'Agent no només de do i de dance, sinó també d'inauguration, cosa que no és necessàriament certa. La promoció de papers- θ , conclou Jayaseelan, no és possible des d'un nus SP.

Comparem les conseqüències de la proposta de Jayaseelan amb les nostres observacions sobre el Criteri- θ . D'una banda, el fet que per a ell els SPs siguin barreres per a la promoció dels papers- θ coincideix amb la nostra idea de considerar aquests nusos com a creadors d'il·les per a l'aplicació del Criteri- θ .

Però d'altra banda també els SNs amb un nucli assignador de paper- θ eren barreres que delimitaven un àmbit per al Criteri- θ . Jayaseelan, en canvi, permet la promoció de paper- θ quan aquests SNs són a la posició d'objecte, com a (12) o a (13). La seva proposta, a (12) o a (13), ens sembla encertada, però a (14) donaria resultats indesitjats:

- (14) En Joan comentava la invasió a Nicaragua
(dels americans).

Ja sabem que els SNs no necessiten la presència del subjecte perquè no formen una predicació i per tant no han de ser llicenciats en aquest sentit. La frase de (14), doncs, és perfectament gramatical sense el subjecte del derivat (dels americans). L'estructura-P de (14), en aquest cas, seria (15):

Comentar assigna el paper-θ Tema al SN objecte i promou l'Agent a V'. El nom invasió assigna el paper-θ Tema al seu objecte (Nicaragua) i promou l'Agent a N', a SN i a V' progressivament. A V' es troben dos Agents que s'haurien d'identificar. Posteriorment es promouria l'únic Agent a SV i aquest paper-θ seria assignat al subjecte oracional en Joan. Però en Joan no és l'Agent d'invasió; les prediccions són tan errònies com les que es desprenien de (13b) si es promovia el paper-θ del N intern al SP.

Sembla, doncs, que els SPs no són els únics nusos que han de bloquejar la promoció de paper-θ. Alguns SNs objectes tampoc no l'han de permetre. Els nusos que són barrera per a la promoció coincideixen amb els que per nosaltres eren barreres per a l'aplicació del Criteri-θ, tret del cas de (12) i (13). La diferència entre (12)-(13) i (14) és que a (12) i (13) tenim un cas de predicat complex i a (14) no. Jayaseelan té raó a "deixar passar" els papers-θ a través del nus SN que correspon al complement objecte de (12) o (13), però, certament, aquest no és el cas normal.⁵ Molt probablement caldrà evidenciar

aquesta diferència proposant una estructura diferent per a les construccions amb predicats complexos (vg. § 3.3.3).

2.1.3. RECAPITULACIÓ

Hauran de rebre paper-θ composicionalment totes les posicions que reclamin un paper-θ i que no estiguin regides pel verb (o pel nucli lèxic). Totes aquestes posicions hauran de rebre Cas (si no tenen Cas Inherent) d'un altre assignador que no sigui V (ja que l'assignació de Cas es fa sota recció). Els arguments que han d'ocupar aquestes posicions són seleccionats semànticament pel verb, per tant, un dels elements que participa en l'assignació composicional és precisament el verb, com a nucli lèxic que els selecciona.

L'altre element, el que compleix les condicions estructurals de l'assignació, coincidirà amb el que assigna el Cas si aquest té les propietats pertinents --com en els SPs, on la P pot assignar Cas perquè és [-N] i paper-θ perquè és una categoria lèxica--. Si l'assignador de Cas no pot assignar paper-θ haurà de ser un altre element que compleixi les condicions estructurals de recció el que assigni, juntament amb V, el paper-θ: és el cas del subjecte, que no pot rebre paper-θ de l'assignador de Cas (FLEX) perquè no és una categoria lèxica. El paper-θ del subjecte serà assignat pel V i pel SV.

2.2. ASSIGNACIÓ DE PAPER-θ ALS SPs REGITS

L'assignació de paper-θ als SPs regits pels verbs és una altra d'aquelles qüestions que no queden del tot clares a la bibliografia. A l'apartat anterior hem dit que el paper-θ de l'objecte de la preposició era assignat composicionalment per la preposició i pel nucli lèxic del qual era complement el SP. Però no tots els autors coincideixen en aquesta afirmació.

2.2.1. ASSIGNACIÓ AL SP O AL SN OBJECTE DE P? EL PRINCIPÍ DE RESISTÈNCIA AL CAS

El primer que cal decidir és si el paper-θ el rep el SP o bé el SN objecte de la preposició. Nosaltres hem acceptat implícitament que el paper-θ s'assigna al SN i no al SP, però, és possible que un SP rebi paper-θ?

Si tenim en compte la condició de Visibilitat (un element només és visible per a la marca-θ si té Cas) els SPs no poden rebre paper-θ perquè, com va demostrar Stowell (1981, ps.143ss), mai no poden aparèixer en una posició marcada amb Cas.⁶ Si un SP ocupés una posició amb Cas es crearia un "conflicte de Cas", ja que el N rebria dos Casos, el de la posició i el de la P del SP. Per tal d'evitar aquest conflicte, Stowell (1981, p.146) va formular el Principi de Resistència al Cas (PRC):⁷

(1) Case-Resistance Principle

Case may not be assigned to a category bearing a Case-assigning feature.

Un SP no pot rebre Cas perquè el seu nucli, P, té el tret [+assignador de Cas]. Com a conseqüència, per la condició de Visibilitat, no podrà rebre paper-θ.

Stowell, seguint un suggeriment de Borer, insinua la possibilitat que hem presentat nosaltres: que el paper-θ sigui assignat composicionalment pel V i la preposició al SN objecte de P, combinant el sentit de la preposició amb el del paper-θ que el verb demana. Això seria molt clar en casos com (2), on el valor de la preposició és fàcilment identificable amb el valor del paper-θ del verb:

(2) a. El cuiner va posar l'enciam al plat.

b. En Pere venia de Salou.

Però altres vegades aquesta identitat de sentits és molt més difícil d'establir:

(3) a. El nen es va acostumar aviat a la seva presència.

b. En Joan parlava del Congrés.

és evident que el sentit que tenen les preposicions a (2) és més difícil de trobar-lo a (3). Sembla com si a (3) la preposició no aportés res a la interpretació dels complements. No és fàcil decidir fins a quin punt aquestes preposicions intervenen a l'assignació del paper-θ, però d'alguna manera hi han d'incidir, com ho demostra el fet que no siguin intercanviables i que, per tant, algun tipus de valor semàntic encara conservin. Potser més que intervenir directament hauran de "respectar" el paper-θ exigit pel verb.

Considerar que aquesta preposició és regida pel verb com una propietat lèxica i idiosincràtica comporta problemes si s'accepta que els trets de subcategorització estricta s'han eliminat del lèxic. Borer (1983, p.227)⁸ suggereix que en estructures com (4) el paper-θ sigui assignat primàriament pel verb i només secundàriament, si cal, per la preposició:

(4) I put the litterbox under the table.

Tot i que no és clar què vol dir assignar "primàriament" o "secundàriament" un paper-θ, la idea intuïtiva és que en certs casos el que té més força a l'hora de determinar el paper-θ és el verb i no la preposició. Si comparem els exemples de (2) i de (3), sembla que a (3) tingui més força el verb, mentre que a (2) la preposició hi té un paper més important. Altres dades ens poden ajudar a confirmar aquesta intuïció.

Els verbs que regeixen un complement preposicional com els de (2), amb un valor semàntic ben definit i identificable (generalment Direccional, Orígens, Locatiu, etc.), admeten un complement introduït per una altra preposició complexa o locució preposicional i fins i tot un adverbi al lloc del SP:

(5) a. El cuiner va posar l'enciam { al plat
sobre el plat
sota la pastanaga
allà

- b. En Pere venia { de Salou
des de Salou
- c. En Joan anava { a Girona
cap a Girona
(cap) allà
- d. En Pere estiveja { a Calella
en aquesta ciutat
aquí

Aquestes altres preposicions, menys neutres semànticament que *a*, *de* i *en*, determinen dintre d'un àmbit prou restringit el valor del complement, cosa que queda més palesa encara per la possibilitat de tenir-hi un adverbí "de lloc". Els verbs de (3), en canvi, no permeten aquestes alternances de preposició ni la substitució per un adverbí.

Els verbs de (3), que segons nosaltres assignarien paper-0 al nom del SP "més directament" que no pas els de (2), poden tenir un complement amb forma oracional (cosa impossible en els de (2)). En aquest cas, la preposició canvia o bé desapareix (vg. Solà (1972) i, dintre d'un model transformacionalista, Nadal (1973)):

- (6) a. En Pere no es va recordar { de la seva cosina
de comprar el pa
Ø que tenia una reunió
- b. La Maria es va acostumar { a la bona vida
a sopar d'hora
Ø que no li parlessin
- c. Ningú no confia { en el ministre
de sortir-se'n
Ø que ens en sortim
- d. No he pensat { en vosaltres
a/de venir
Ø que havia de venir

De tota manera, cal veure si aquesta distinció entre els complements dels verbs de (2) i els dels verbs de (3) està justificada sintàcticament. Si no fos així, la diferència caldria explicar-la amb altres mecanismes.³

2.2.2. PREPOSICIÓ BÀSICA O INSERIDA?

Aquestes diferències podrien fer pensar que en verbs com *anar* la preposició és bàsica, mentre que en verbs com *parlar*, *oblidar-se*, etc. és inserida (les preposicions inserides sempre s'han considerat semànticament neutres). Hi ha proves que ens poden ajudar a decidir l'estatus d'aquestes preposicions.

Huang (1982, p.505) formula la Condició sobre els Dominis d'Extracció:

(7) Condition on Extraction Domains

A phrase A may be extracted out of a domain B only if B is properly governed.

Aquesta condició es pot interpretar, com ho fan Belletti - Rizzi (1985), en el sentit que només es pot extreure un element fora d'un nus X" quan aquest nus està marcat-0 lèxicament (és a dir, quan rep el paper-0 directament i no composicionalment). Si la nostra preposició és inserida voldrà dir que no assigna paper-0 i que, per tant, el SN rebrà paper-0 directament del verb i crearà un domini d'extracció. Comparem (8), (9) i (10):

- (8) a. La Rosa havia llegit [_{SN} alguns contes [de Poel]]
b. La Rosa n'havia llegit alguns contes.
c. De qui havia llegit alguns contes la Rosa?
- (9) a. La Rosa va anar [₇ a [_{SN} els jardins [del palau]]]
b. *La Rosa en va anar als jardins.
c. *De què /*d'on va anar als jardins la Rosa?
- (10) a. En Pere parlava [₇ de [_{SN} uns contes [de Poel]]]
b. *En Pere en parlava d'uns contes.
c. *De qui parlava d'uns contes en Pere?

Mentre que el complement de l'objecte directe de (8) pot ser extret, perquè el SN rep el paper-0 directament del verb, els complements més

incrustats de (9) i de (10) no poden moure's de la posició inicial. Això vol dir que tant anar com parlar (de) porten un complement preposicional des de l'estructura-P. El SN rebrà el paper-θ composicionalment del verb i de la preposició. (Vg. també Demonte (1985, ps.19ss)).

Una altra prova ens la dona Giorgi (1984, p.40). Segons l'autora i per raons relacionades amb la teoria del Lligam, en els casos en què la preposició és real, en italià apareix el pronom sé, quan la preposició és inserida apareix l'anàfora se stesso:

- (11) a. la paura [_{SN} di se stesso / *di sé] di Gianni
b. Gianni ha parlato a Maria [_{SP} di sé / ??di se stesso]

Aquesta prova, però, és difícil d'adaptar al català o al castellà. El català fa un ús molt restringit de si i de si mateix, i el castellà admet si mismo tant en els casos de (11a) com en els de (11b):

- (12) a. el miedo de sí mismo / *de sí de Juan
b. Juan habló a María de sí mismo / *de sí.

Brucart - Gràcia (1986) demostren que l'article definit ha de cliticitzar sempre en una categoria [+N]. Així, estructures com (13) són ben formades perquè la preposició és inserida i, per tant, no forma un veritable SP sinó que es manté el SN:

- (13) a. l'arribada [_{SN} d'en Perel i la a [_{SN} d'en Joan]
b. la destrucció [_{SN} de Roma] i la a [_{SN} de Cartago]

Si admetem que els trets dels verbs i els dels noms que en deriven són idèntics (seguint Chomsky (1970)), quan la preposició que segueix un verb és ja a la base, ho serà també per al derivat; si s'insereix, s'inserirà igualment a les construccions nominals. La agramaticalitat dels exemples de (14) ens demostra que la preposició és bàsica i forma un veritable SP:

- (14) a. ??La tornada de Madrid va ser dura, però la a de París va ser pitjor.
b. ??L'abstenció de la droga em molesta, però la a del tabac m'horroritza.
c. ??La carencia de medios i la a de comida ...

Finalment, un últim argument que demostra que les preposicions que introdueixen els complements d'aquests verbs són bàsiques es desprèn del treball de Demonte (1985). Segons l'autora, un SN i un predicat que hi estigui coindexat s'han de c-comandar mútuament. Això explica que els SNs complements d'una preposició no puguin portar un complement predicatiu (els exemples són de Demonte (1985, p.15)): 1º

- (15) a. *Enrique le regaló un mecano [_{SP} a su hija] contenta.
b. *Esther compró las entradas [_{SP} sin Andreu] enfadado.

Quan, en canvi, la preposició és inserida (una *dummy preposition*) és possible tenir un complement predicatiu (l'exemple (16b) és de Demonte (1985, p.21)):

- (16) a. Juan encontró [_{SN} a María] cansada.
b. Juan la hizo bailar ([_{SN} a María]) agobiada.

Observem que els nostres complements mai no admeten un complement predicatiu (hem col·locat el complement predicatiu abans del nom per evitar una lectura atributiva):

- (17) a. *En Joan va tornar deshabitada de la illa.
b. *Els amics es van acostumar histèrica a la Maria.

Totes aquestes proves ens porten a la conclusió que la preposició que demanen els verbs del tipus anar o venir i la de verbs com parlar o abstenir-se es comporta de la mateixa manera i ha de tenir el mateix status: en tots dos casos es tracta d'una preposició bàsica.

2.2.3. DETERMINACIÓ DE LA PREPOSICIÓ: ELS PAPERS-0

Si assumim, com ho hem fet fins ara, que els trets de subcategorització s'han eliminat de les entrades lèxiques, caldrà trobar un mecanisme que pugui donar compte de la tria que cada verb fa de la preposició. Algun altre component de la gramàtica haurà d'explicar per què *anar* demana a i *abstenir-se* demana *de*. Sembla que el més adequat sigui atribuir-ho a la teoria-0.¹¹

Els verbs que tenen un complement preposicional amb un valor tan clar com *anar* o *venir* no presenten cap problema: aniran marcats al lèxic amb el paper-0 Direccional o Origen, les REC dels quals són *at+SN* i *de+SN*, respectivament. Així, si l'estructura-P és una projecció de les propietats lèxiques dels ítems, els complements que hagin de rebre aquest paper-0 ja naixeran amb la forma adequada.

Pel que fa als altres verbs el complement dels quals no té un valor tan evident, potser caldrà admetre que els papers-0 correspondran també a Orígens, Direccionals o Locatius, agafats en un sentit abstracte.

2.2.3.1. VERBS AMB DOBLE VALOR: TRANSITIU I INTRANSITIU

Considerem els exemples següents:

- (18) a. En Joan gaudeix la vida.
b. En Joan gaudeix de la vida.

- (19) a. La comissió discutirà el problema d'en Joan.
b. La comissió discutirà del problema d'en Joan.

- (20) a. En Joan la gaudeix.
b. La comissió el discutirà.

Tots dos verbs tenen la possibilitat de portar com a complement un SN, que fa la funció d'OD i rep Cas acusatiu del verb, com ho demostra (20). Però, a més, també es poden comportar com a intransitius i

portar un complement preposicional introduït per *de*. Sembla raonable pensar que, en tots dos casos, el complement ha de rebre el mateix paper-0, Tema. Si fos així, aquests verbs tindrien la possibilitat de ser transitius o intransitius. Si admetem que la REC de Tema és *SN* o *de+SN*, quan el verb fos transitiu, Tema equivaldria a *SN*, quan fos intransitiu a *de+SN*. Que sigui precisament *de* la preposició que pot introduir un Tema no ens ha d'estranyar, ja que sempre s'ha dit que era la preposició més neutra semànticament. Alguns autors han ampliat aquesta propietat a la preposició *a* que, en alguns casos, també sembla buida.¹² Però el fet que no trobem exemples paral·lels a (18) i (19) amb la preposició *a* ens fa pensar que alguna diferència hi ha entre les dues suposades "pseudo-preposicions".

Vegem encara aquests altres exemples:

- (21) a. En Joan es va oblidar de la Maria.
b. En Joan va oblidar la Maria.
c. *En Joan va oblidar de la Maria.
d. *En Joan es va oblidar la Maria¹³.

- (22) a. La Teresa es compadia dels pobres.
b. La Teresa compadia els pobres.
c. *La Teresa compadia dels pobres.
d. *La Teresa es compadia els pobres.

- (23) a. L'Anna es recordava del viatge.
b. L'Anna recordava el viatge.
c. *L'Anna recordava del viatge.
d. *L'Anna es recordava el viatge.

En aquests casos tenim verbs que admeten dues construccions: una de transitiva amb un SN objecte i una altra de pronominal amb el complement introduït per la preposició *de*. Es podria pensar que el verb és bàsicament transitiu: el seu complement és un SN al qual assigna Cas directament ((21b)-(23b)). (21c)-(23c) són agramaticals perquè el SP apareix en una posició que rep Cas --la de complement

Quan el complement és una frase subordinada amb temps, com a (29), encara que el verb agafi el valor intransitiu, exemple (a), la preposició no pot aparèixer mai en català. Però (29c) ens indica que la preposició ha de ser present a l'estructura-P ja que la pronominalització es fa amb el pronom *en*. Es podria suggerir l'existència d'una regla complementària a la d'inserció de *de* que consistís a esborrar aquesta mateixa preposició quan la seva presència impliqués una violació del Filtre de Cas. Si a (29a) no s'esborrés la preposició la frase rebria Cas a l'estructura-S i es violaria el Principi de Resistència al Cas. Però això no explica per què la pronominalització, que indica el Cas, mostra que hi ha hagut una assignació de Cas genitiu o partitiu.

Examinem ara els casos en què el verb és transitiu i porta un complement oracional com a (25b). Havíem dit (§ 1.3), seguint Pesetsky (1982) i Chomsky (1986a), que si un verb admetia un objecte SN o F, era SN si es comportava transitivament i F si era intransitiu. Aquesta afirmació ens obligaria a dir que aquestes frases són intransitives, cosa que queda rebutjada per la pronominalització amb *ho* a (29d).¹⁷ Una possible solució consisteix a suposar que l'argument oracional que neix en una posició que rep Cas es mou cap a una posició adjunta a SV.¹⁸ Des d'allà lliga la variable que ha deixat al lloc original i que rep Cas. La variable i l'argument mogut (que haurà rebut paper-θ) formaran una cadena, amb el Cas de la variable i el paper-θ de l'oració, i satisfaran la condició de Visibilitat.

Acceptant aquesta proposta es pot explicar la "caiguda" de la preposició dels casos com (29a). La frase naixerà en una posició marcada amb Cas per la preposició. Per respectar el Principi de Resistència al Cas es mourà a una posició-A' des d'on lligarà la variable que haurà deixat. Si suposem que les preposicions del català (com les del castellà i les de l'italià) no poden regir pròpiament el seu complement (com sembla demostrar-ho el fet que no tinguem *preposition stranding*), la variable no estaria pròpiament regida i violaria el Principi de les Categories Buides.¹⁹ Per a evitar-ho caldrà que la preposició desaparegui, de manera que la variable pugui quedar pròpiament regida pel verb.²⁰

Resumint el que hem dit, si el verb té valor transitiu, el Tema podrà ser SN o F; si és una frase amb temps caldrà moure l'argument a una posició-A' des d'on lligarà la variable deixada que rebrà Cas. Si el verb agafa el valor intransitiu, el Tema serà un SP. En aquest cas la preposició caurà quan el complement sigui una frase amb temps perquè la variable deixada en el moviment de la frase a una posició adjunta a SV no quedaria regida pròpiament per la preposició i violaria el Principi de les Categories Buides.

Fins ara hem estudiat el comportament dels complements verbals introduïts per la preposició *de*, que desapareixia quan el complement era una frase amb temps. Aquesta "caiguda" succeeix amb qualsevol preposició exigida per un verb (*a*, *de*, *en*, *amb*):²¹

- (30) a. En Pere es va recordar (**de*) que era festa.
- b. En Joan es va acostumar (**a*) que no li fes cas.
- c. Ningú no confia (**en*) que ens en sortim.
- d. En Pau s'acontentava (**amb*) que vingués ella.

Que la preposició és present a l'estructura-P ho demostren els exemples de (31), en què s'ha pronominalitzat el complement:

- (31) a. En Pere se'*n* va recordar.
- b. En Joan s'*hi* va acostumar.
- c. Ningú no *hi* confia.
- d. En Pau s'*hi* acontentava.

Mentre que *de* assigna Cas genitiu (o partitiu) al seu complement que pronominalitza amb *en*, les altres preposicions assignen Cas oblic que correspon al clític *hi*.

Quan el complement de la preposició és una frase amb el verb en infinitiu, la preposició no s'elideix, però en alguns casos canvia:

- (32) a. En Pere no es va recordar *de* portar diners.
- b. En Joan es va acostumar *a* no dir res.
- c. Ningú no confia **en* / *de* sortir-se'n.

- d. En Pau s'acontentava *amb / de venir.
- e. No he pensat *en / a / de venir.

(32a) i (32b) no presenten cap problema perquè la preposició es manté. En els altres casos, en canvi, la preposició bàsica varia davant de la frase d'infinitiu: en i amb esdevenen a i/o de. La pronominalització, però, mostra que el Cas l'ha assignat la preposició bàsica, perquè encara que la preposició superficial sigui de, el clític que apareix és hi:

- (33) a. En Pere no se'n va recordar, de portar diners.
- b. En Joan s'hi va acostumar, a no dir res.
- c. Ningú no hi / *en confia, de sortir-se'n.
- d. En Pau s'hi / *en acontentava, de venir.
- e. No hi / *en he pensat, de venir.

El procés que canvia aquestes preposicions ha d'actuar a un nivell molt superficial, després de l'assignació de Cas. D'una banda, a i de són les úniques preposicions que apareixen introduint les clàusules d'infinitiu dels verbs modals (començar a, anar a, haver de, tenir de, etc.) i, d'una altra, de és la preposició que en certes estructures s'insereix davant de completives en infinitiu:

- (34) a. Vam proposar de sortir aviat.
- b. Li agrada de trobar la casa neta.

Els verbs de percepció que porten una completiva en infinitiu en català poden introduir-la amb la preposició a:

- (35) a. La veig a venir.
- b. No l'he sentida a cantar.

Això ens fa pensar que la reducció del sistema preposicional en el cas dels complements de règim pot tenir alguna cosa a veure amb les possibilitats d'aquestes altres construccions.²² El problema, però, no té una solució senzilla. Nosaltres deixem oberta la qüestió.

2.3. L'ASSIGNACIÓ DE PAPER-θ A LA POSICIÓ DEL SUBJECTE

Tradicionalment, la noció de subjecte ha estat sempre lligada a la de predicat i, per tant, els subjectes eren subjectes de verbs: només les frases contenien un subjecte. Dintre de la GGT, ben aviat es va començar a parlar dels subjectes dels SNs (vg., per exemple, Chomsky (1970) i Cinque (1981)). Darrerament, Stowell (1983) ha ampliat la noció de subjecte i totes les projeccions màximes d'una categoria lèxica poden tenir subjecte. En aquest treball ens limitarem als tradicionals "subjectes oracionals" perquè altrament ens veuríem obligats a entrar en certes qüestions que van molt més enllà dels nostres actuals propòsits.

2.3.1. ASIMETRIES SUBJECTE / OBJECTE

Hi ha una sèrie de fets que demostren la necessitat de distingir formalment la posició del subjecte i la de l'objecte. Aquestes asimetries han estat exposades repetidament en els darrers treballs de gramàtica generativa. Tot seguit recollim les més significatives.

El verb, juntament amb l'objecte, pot determinar la interpretació temàtica del subjecte, però mai la unió del subjecte més el verb no determina el paper-θ de l'objecte:²³

- (1) a. John [_{sv} broke the window]
- b. John [_{sv} broke his arm]

Mentre que a (1a) el subjecte s'ha d'interpretar com un Agent, a (1b) la interpretació del subjecte depèn de la interpretació de his: si és correferent amb John, John no pot ser un Agent, si no són correferents sí que ho pot ser.

Com a conseqüència d'això, les construccions idiomàtiques podran estar formades per un verb i un objecte (amb un significat més o menys componencial), però mai per un subjecte i un verb deixant lliure l'objecte:²⁴

- (2) a. SN estira la pota
- b. SN fa campana
- c. SN busca les pessigolles a algú
- d. SN treu les castanyes del foc

Chomsky (1986a, ps.59ss) demostra que V-SN han de formar un constituent, però mai no ho són SN-V. Les regles transformacionals només poden moure constituents; (3) ens fa veure que el verb i l'objecte, a diferència del subjecte amb el verb, formen un constituent:

- (3) John wanted to win the race, and [win the race]
he did a.

(Chomsky (1986a, p.59))

Una altra asimetria que observa Chomsky (1986a) està relacionada amb la teoria del Lligam. Si un pronom no pot tenir l'antecedent dintre del seu domini ("the minimal phrase containing it"), cal admetre una divisió "SN [_{SV} V SN]" per explicar que a (4) John pot ser l'antecedent de him; si el subjecte i l'objecte fossin al mateix nivell (divisió tripartida) no es podria explicar:

- (4) [John's mother] loves him

(Chomsky (1986a, p.61))

Finalment, ha estat demostrat que la posició del subjecte pot ser una posició no-temàtica en determinats casos. La posició de l'objecte, en canvi, és sempre una posició-θ.²⁵ Tractarem més àmpliament aquesta qüestió en el proper apartat.

Aquestes asimetries que denoten el diferent nivell de la posició del subjecte i de la de l'objecte han estat explicades per diferents mecanismes al llarg de la història de la GGT. Durant els primers anys, ja des d'Aspects, la teoria de la subcategorització distingia en el lèxic l'objecte --complement subcategoritzat-- del subjecte --no-subcategoritzat--. També les regles de reescriptura evidenciaven la distinció: mentre que la posició del subjecte apareixia, obligatòria-

ment, a l'expansió de la primera regla, la de F, la posició de l'objecte era optativament present a la regla que reescribia el nus SV:

- (5) a. F → SN, SV
- b. SV → V, (SN)

A la teoria GB, eliminats els components categorial i de subcategorització, aquesta informació ve donada en part per la teoria-θ i d'alguna manera també per la teoria del Cas. La posició de l'objecte rep Cas i paper-θ directament del verb; la posició del subjecte rep el paper-θ composicionalment del V i del SV i el Cas de FLEX.

Williams (1981) presenta una distinció entre argument intern i argument extern. L'argument extern (que correspon a la posició del subjecte) és el que cau fora de la projecció màxima del nucli (SV) i no és c-comandat pel nucli. L'argument intern (la posició del complement) és dintre de la projecció màxima i és c-comandat pel nucli. Mentre que d'arguments interns n'hi pot haver més d'un, només existeix un argument extern per a cada predicat, argument que una regla coincidarà amb la projecció màxima.

La teoria de la predicació desenvolupada per Rothstein (1983) diferencia també aquestes dues posicions. Les relacions entre un nucli i els seus arguments vénen donades o bé per la teoria del Cas (marca directa a l'OD o marca indirecta via preposició als altres complements), o bé per la regla de *predicate-linking*, que relaciona el subjecte amb el predicat. Aquesta regla sintàctica la formula així (p.27):

(6) Rule of Predicate-linking (for English)

- a. Every non-theta-marked XP must be linked at S-structure to an argument which it immediately c-commands and which immediately c-commands it.
- b. Linking is from right to left (i.e., a subject precedes its predicate).

I d'aquí deriva la definició de subjecte (p.27):

- (7) X is the subject of Y if and only if Y is linked to X under (6).

A (6) la premissa (a) és universal, (b), en canvi, està subjecta a variacions paramètriques.

Donades totes aquestes diferències, cal preguntar-nos com es fa exactament l'assignació de paper-θ a la posició del subjecte, què vol dir, en aquest cas, assignació composicional. S'han d'estudiar les conseqüències d'assumir que el paper-θ l'assigna el SV i veure si realment cal conservar aquesta hipòtesi, o bé si es pot suposar que l'assigna el verb. I, en qualsevol cas, decidir si a l'entrada lèxica cal especificar aquest paper-θ. Però abans d'enfrontar-nos a tots aquests interrogants, tractarem amb una mica més de detall una qüestió que abans havíem enunciat: la doble possibilitat d'aquesta posició de ser temàtica o no-temàtica, segons les característiques del verb.

2.3.2. POSICIONS DE SUBJECTE NO-TEMÀTIQUES

Quan Chomsky (1981, ps.40ss) parla de l'assignació de paper-θ als subjectes de N' i als subjectes de SV, distingeix entre la marca-θ obligatòria (al subjecte de SV) i la marca-θ opcional (al subjecte de N'). Però diu també que perquè el SV assigni paper-θ al subjecte cal que el verb tingui aquesta propietat. En efecte, hi ha una colla de verbs i de construccions que tenen una posició de subjecte no-temàtica.

Els verbs meteorològics, que no tenen cap argument, els verbs "ergatiu" (en la terminologia de Burzio (1981)) del tipus *anar*, *venir*, etc. que tenen només un argument Tema, argument intern, i altres verbs com *semblar* no permeten que el SV del qual són nucli assigni paper-θ a la posició del subjecte:

- (8) a. [EN el] plou
b. Il pleut.
c. It rains.

- (9) a. [EN el]¹ han arribat [EN tres nois]¹
b. [EN il]¹ est arrivé [EN trois garçons]¹
c. [EN there]¹ arrived [EN three boys]¹

- (10) a. [EN el]¹ sembla [F que en Joan dormi]¹
b. [EN il]¹ semble [F que Jean dorme]¹
c. [EN it]¹ seems [F that John sleep]¹

Les posicions de subjecte dels exemples (8)-(10) són posicions no-temàtiques que neixen buides a l'estructura-P. A les llengües de subjecte nul, exemplificades aquí amb el català, (exemples (a)), aquesta posició pot arribar a l'estructura-S buida de contingut fonètic, però durant la derivació s'haurà inserit una categoria buida (pro expletiu). Les llengües com el francès o l'anglès que no permeten que el seu subjecte sigui fonèticament nul insereixen en aquests casos un element expletiu que, per la seva qualitat de no-argument, no necessita rebre paper-θ.

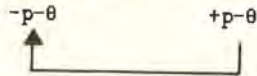
Aquests elements expletius estan co-superindexats amb un constituent del SV --quan el SV en té algun, com a (9) i a (10)-- per tal d'assegurar que l'argument intern sigui interpretat com el subjecte nocional de la frase.²⁶ En els casos de (8), on no hi ha cap més SN, l'element expletiu no està coindexat amb res.

Un altre mecanisme per a omplir les posicions buides dels subjectes de (9) i de (10) és la regla "moueu-α". A (9) els Temes poden ser moguts fins a la posició buida del subjecte. Com que aquesta posició no rep paper-θ, la cadena formada per l'element mogut i la traça deixada no violarà el Criteri-θ perquè només tindrà un paper-θ: el de l'argument intern, el Tema:

- (11) [EN tres nois]_i han arribat t_i
-

Els verbs com *semblar*, verb de *raising*, permeten que el subjecte de la subordinada es mogui a la posició de subjecte de la principal. També en aquest cas la cadena tindrà un sol paper-θ:²⁷

(12) [SN en Joan]_i sembla t_i dormir

A part d'aquests tipus de verbs que demanen una posició de subjecte no-temàtica, hi ha certes construccions amb les mateixes característiques que són fruit de l'aplicació d'una regla lèxica que bloqueja l'assignació del paper-θ Agent. Són construccions com les passives (exemplificades a (13)) o com les ergatives del tipus de (14):

(13) [SN el] va ser assassinat en Pere.

(14) [SN el] es va trencar el plat

Tant assassinar com trencar són verbs que assignen paper-θ a la posició del subjecte:

(15) a. En Joan (AG) va assassinar en Pere.

b. El nen (AG) va trencar el plat.

La passiva i l'ergativització (o "incoativització") impedeixen que s'assigni aquest paper-θ, de manera que la posició queda buida i sense paper-θ. El SN que apareix a la posició d'objecte pot ser mogut a la de subjecte (com en el cas de (9)):

(16) a. En Pere_i va ser assassinat t_i.

b. El plat_i es va trencar t_i.

Un altre verb que no assigna paper-θ a la posició de subjecte és el verb ésser. L'anglès, per exemple, construeix les frases existencials amb aquest verb i insereix un element expletiu (there) coindexat amb el SN postverbal:

(17) a. [SN el] is a man in the garden

b. Thereⁱ is a manⁱ in the garden

Aquesta característica del verb copulatiu ha fet que s'expliqués la manca de paper-θ del subjecte de les passives justament per la presència, a les passives, del verb ésser. Borer (1980) estudia aquestes dues construccions en hebreu i arriba a la conclusió que el fet de no assignar paper-θ a la posició del subjecte de les existencials i de les passives és independent de les propietats lèxiques d'un element determinat. Proposa de considerar aquesta característica com una restricció temàtica aplicada a certes construccions. Les seves conclusions es desprenen de l'observació dels exemples següents:

(18) a. yeš šloša xatulim ba-gan
'existeixen - tres-gats - al-jardí'

b. šloša xatulim yešnam ba-gan
'tres-gats - existeixen-els - al-jardí'

(19) a. huku šloša yeladim 'etmol
'colpejar-passiva - tres-nois - ahir'

b. šloša yeladim huku 'etmol
'tres-nois - colpejar-passiva - ahir'

(Borer (1980, p.31))

En hebreu, ni les existencials de (18) ni les passives de (19) no es formen amb el verb ésser. Si les propietats d'aquestes construccions fossin una conseqüència de les característiques del verb ésser, caldria esperar que la posició dels subjectes de (18) i de (19) rebés normalment paper-θ. Però no és així. En tots dos casos la posició de subjecte és no-temàtica. L'únic argument és generat a la posició postverbal de l'objecte (posició-θ), la posició del subjecte, en canvi, és buida i, com es veu a (18b) i (19b), pot acollir el SN quan es desplaça sense violar el Criteri-θ.

També en llengües com el català o l'italià, que usualment fan servir el verb ésser a les passives, es poden trobar construccions passives amb altres verbs:

- (20) a. La comitiva anava precedida del taüt.
b. La carta va acompanyada d'una fotocòpia de l'expedient.

(Bartra (1984, p.15))

- (21) a. Le leggi vengono fatte dal governo.
b. Il film verrà trasmesso da Canale 5.

Les frases de (20) han estat analitzades per Bartra (1984) com a passives lèxiques, però, en qualsevol cas, cal suposar que l'argument a la posició de subjecte prové d'una posició postverbal on ha rebut paper-θ i que inicialment la posició preverbal era buida i no rebia paper-θ.

És interessant observar que els verbs que formen aquestes passives, venire per a l'italià i anar per al català, són verbs dels anomenats "ergatius" que, com hem vist abans, tampoc no tenen una posició de subjecte temàtica.

Amb això es confirma encara més la proposta de Borer: les característiques d'aquestes construccions són les que determinen la mena de verb que poden admetre; no és el verb el que "provoca" les característiques. Amb les seves paraules (ps.32-33):

"(...) the 'subjectlessness' of both passives and existentials is quite independent from the properties of any particular verb. Rather, the properties of these constructions should be viewed as thematic constraints that seem to hold for a large number of languages. (...) [this approach] attributes the language-specific use of be in these constructions on the idiosyncratic properties of this verb. Since be does not assign a θ-role to its subject, it functions as a perfect carrier for the thematic characteristics of passives and existentials."

2.3.3. L'ASSIGNADOR DEL PAPER-θ DEL SUBJECTE

Donades les característiques particulars de la posició de subjecte, enfront, per exemple, de la posició subcategoritzada de l'objecte,

l'assignació de paper-θ al subjecte també ha estat considerada especial.

Com que l'assignació de paper-θ es fa sota els requisits de recció, Chomsky (1981, p.37) conclou que el verb no pot assignar paper-θ a la posició del subjecte ja que no la regeix. Ha de ser tot el SV qui assigni paper-θ a aquesta posició:

"(...) the θ-role of a subject (where it has one) is determined by the VP of S rather than by the verbal head of this VP (analogously, in the case of subject of NP)."

Més endavant torna a tractar el problema i exposa l'ambigüitat de l'ús del terme "subjecte", equivalent de vegades a "subjecte de V" i de vegades a "subjecte d'un predicat (SV)". Assumint com a vàlid l'últim sentit,

"(...) then it is the VP that determines the θ-role of the subject, compositionally. The subject is not governed by the verb as the complements of the verb are governed by it." (p.103)

Altres autors amb la mateixa opinió són Marantz (1984) i Aoun - Sportiche (1982). Aquests darrers ho argumenten amb els exemples que ja hem vist abans en què el material lèxic o la interpretació semàntica del SV pot fer variar el paper-θ del subjecte. D'altra banda, centren la seva atenció sobre les construccions nominals i l'assignació de paper-θ als seus subjectes. En una frase com (22):

(22) John [_{SV} broke his arm]

John pot ser interpretat com un Agent (si his ≠ John) o com un Pacient (si his = John). Els verbs transitius com break, però, acostumen a tenir com a subjecte un Agent. Si a (22) es pot interpretar com un Pacient, diuen Aoun - Sportiche, és perquè s'ha aplicat una regla lèxica de reestructuració temàtica que converteix aquestes construccions en una mena d'expressions idiomàtiques (*idiom frames*). Aquestes regles només es poden aplicar a assignadors de paper-θ: les categories

lèxiques i els SVs (prèviament han assumit que el paper- θ l'assigna SV).

Enfront de la doble interpretació de la frase (22), l'estructura nominal (23) només admet la lectura agentiva:

(23) [_{SN} John's [_{N'} breaking of his_i arm]]

Si les regles que afecten l'estructura temàtica només es poden aplicar als assignadors i a (23) no s'aplica, cal deduir que N' no és un assignador de paper- θ . L'explicació que donen d'aquesta incapacitat dels N' d'assignar paper- θ al subjecte és la següent (p.230):

"(...) we derive the fact that N' is not a θ -assigner because it does not need to be or more generally that if nothing requires some element X to be a θ -assigner, it is assumed (in the unmarked case) not to be."

I a partir d'aquí expliquen per què no hi ha idioms en els SNs: no hi ha cap nivell intermedi en què es pugui aplicar la regla de reestructuració de l'estructura temàtica (p.231):

(24) a. John kicked the bucket.

b. *John's kicking / kick of the bucket

(25) a. Jean a perdu la tête.

b. *Sa perte de la tête

Si bé aquesta darrera observació és certa en la majoria dels casos, algunes vegades les construccions nominalitzades poden conservar el sentit idiomàtic de l'estructura oracional:²⁸

(26) a. Jo vaig ficar la pota.

b. La meva ficada de pota

(27) a. El puso los puntos sobre las íes.

b. Su puesta de puntos sobre las íes (E. Mendoza)

Segons Aoun - Sportiche, doncs, el SV assignaria paper- θ al subjecte oracional i N n'assignaria al subjecte de la construcció nominalitzada (en la seva versió de "recció", N regeix la posició del subjecte nominal).²⁹

Chomsky (1981, p.37) sosté que el paper- θ del subjecte de N' és assignat per N' de la mateixa manera que el subjecte oracional el rep de SV. La diferència entre els dos processos (opcional a N' i obligatori a F) s'explica a Chomsky (1986a, ps.139ss.) perquè els predicats necessiten ser llicenciats per un subjecte, mentre que els N' no: en el cas dels nominals, només s'assignarà paper- θ si el subjecte és present. Com que a les frases si el verb pot assignar paper- θ al subjecte cal que n'hi assigni per a llicenciar el predicat, Chomsky (1986a, p.139) formula la següent generalització:

"A subject θ -role is assigned by a verb or noun α if the subject is present and α has a θ -role to assign."

Remarquem que durant tota la seva exposició, Chomsky parla sempre de verbs i noms que assignen paper- θ al seu subjecte. Suposem que cal entendre-ho com una simplificació, però que de fet vol dir que "participen en l'assignació" o que són nuclis d'un SX amb capacitat d'assignar-ne. De fet, més endavant afirma (p.161):

"We can now define the grammatical function *object* to be the NP of X', and the grammatical function *subject* to be the NP of X" (...). The object, then, is an internal argument s-selected and θ -marked by the head, while the subject is not s-selected and is θ -marked, if at all, by the X' (INFL' [=VP] or N') of which it is the Specifier, generally in terms of properties of the lexical head V or N alone, sometimes compositionally."

Davant de totes aquestes propostes, la primera cosa que cal que ens preguntem és com determina el SV quin paper- θ ha de rebre el subjecte. Chomsky, en el fragment anterior, parla d'assignació "en termes de propietats del nucli lèxic exclusivament" o en termes de "composicionalitat". Si el paper- θ respon a les propietats lèxiques del nucli, es pot dir, com fa ell, que el subjecte no és seleccionat-s? Si el pa-

per- θ s'assigna "composicionalment", com es regula la composicionalitat? Sembla difícil establir generalitzacions que justifiquin que certes relacions de correferència intervenen en la determinació d'un paper- θ .

Rothstein (1983) estudia les conseqüències d'una hipòtesi que mantingués que el paper- θ de la posició del subjecte l'assigna el SV i que, per tant, aquest paper- θ no és present a l'entrada lèxica del nucli. Tot i que no es diu explícitament, és una possible conseqüència de les propostes d'Aoun - Sportiche i de Chomsky (1986a). De fet, sembla que l'afirmació de Chomsky que no són seleccionats-s va per aquest camí. (Vg. també Jaeggli (1986)).

Un primer problema d'aquesta hipòtesi és que si el paper- θ del subjecte no és explícit a l'entrada lèxica del verb, no hi ha manera de distingir els verbs intransitius com els de (28) dels que no assignen paper- θ a la posició del subjecte i no tenen cap més argument (exemples de (29)):

(28) caminar : (caminar: Agent)
córrer: (córrer: Agent)

(29) ploure: (ploure:)
nevar: (nevar:)

D'altra banda, Williams (1981, p.90) afirma que les regles lèxiques només poden afectar l'argument extern del seu *input*.³⁰ Si a l'entrada lèxica no s'especifica el paper- θ del subjecte, cap d'aquestes regles no es podrà aplicar. L'exemple que en dona Rothstein és la passiva, que elideix l'argument Agent:

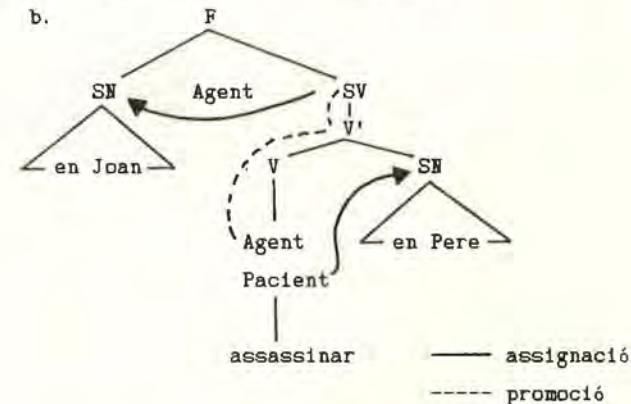
(30) a. En Pere (AG) va assassinar en Joan.
b. En Joan va ser assassinat.

Una altra regla que actua d'una manera semblant és la de "incoativització":³¹

(31) a. En Joan (AG) bull la llet.
b. La llet bull.

Sembla, doncs, que el paper- θ de la posició del subjecte ha de ser present a l'entrada lèxica del verb. Si és així, caldrà admetre que és el verb qui determina aquest paper- θ , cosa que no sembla absurda si es té en compte que el verb és el nucli del predicat i que, per tant, les característiques del predicat són en gran part un reflex de les característiques del verb. Tanmateix, això no vol dir que sigui el verb qui assigni directament aquest paper- θ . Es pot mantenir que l'assigna el SV, com a nus que regeix el SN subjecte, seguint les "instruccions" del verb. I en això consistiria la "composicionalitat". Seria un mecanisme semblant al de l'assignació en els SPs: el paper- θ el determina el verb i l'assigna "composicionalment" amb la preposició que és el rector del SN. Potser el mecanisme que explica més clarament aquesta idea és el de la promoció de papers- θ de Jayaseelan (1984). El paper- θ Agent que el verb té a la seva entrada lèxica no el pot assignar al seu complement i el va "promovent" fins al nus que compleix les condicions estructurals necessàries per a assignar-lo:

(32) a. En Joan va assassinar en Pere.
b.

Com diu Rothstein (1983, p.79), el subjecte és temàticament un argument del nucli (al nivell lèxic considerem que cal incloure el seu paper- θ a l'entrada); sintàcticament és un argument del SV (que el re-

geix, li assigna paper-θ i el lliga per la regla de predicació), i semànticament és el subjecte nocional del predicat.

Acceptant això, ens queden per explicar els casos en què la interpretació temàtica del subjecte varia segons les característiques del predicat. En construccions similars a les de (33) i (34):

(33) fer una festa
fer el sopar
fer la guitza

(34) trencar un got
trencar les relacions
trencar un acord, un jurament
trencar amb algú

on la interpretació del SN subjecte no és idèntica per a tots els exemples, Rothstein considera que:

"The head determines the general nature of the external argument --for example that throw [o fer o trencar] requires an agentive subject-- and the semantic component will determine what 'sort' of Agent this must be, depending of what property is predicated of it." (p.79)

és interessant la distinció que fa l'autora entre el que és lèxicament i sintàcticament pertinent i el que és una qüestió semàntica. La idea que un únic paper-θ pugui tenir diferents valors que no es decidiran fins al component semàntic és certament atractiva i, com veurem en capítols posteriors, ens permet d'explicar moltes més coses que, altrament, quedaven sense solució.

Pel que fa al doble valor de construccions com les que vèiem a (1) (que repetim per comoditat):

(1) a. John broke the window.
b. John broke his arm.

l'autora conclou que els papers-θ que reben els subjectes són massa diferents per a ser considerats "variacions" d'un únic paper-θ. Efectivament, Agent i Pacient són dos papers-θ gairebé complementaris.

Ella proposa (p.79) que s'accepti l'existència de dos verbs break diferents. Si bé aquesta solució extrema potser podria ser necessària en altres casos com ara a (35), pensem que a (1) no és justificable:

(35) a. Aquesta temporada en Joan va molt cansat.
b. Aquesta temporada en Joan va cada dia a Girona.

Observem les frases corresponents a (1) en algunes llengües romàniques:

(36) a. En Joan s'ha trencat el braç.
b. Juan se ha roto el brazo.
c. Gianni si è rotto il braccio.

(37) a. En Joan li ha trencat el braç.
b. Juan le ha roto el brazo.
c. Gianni gli ha rotto il braccio.

(38) a. ??En Joan ha trencat el seu braç.
b. ??Juan ha roto su brazo.
c. ??Gianni ha rotto il suo braccio.

La traducció literal de (1b), (38), no és acceptable en cap de les tres llengües i per a cap interpretació. Si el subjecte té valor agentiu i, per tant, no és correferent amb el posseïdor del braç, apareix un pronom de datiu en lloc del possessiu (exemples (37)). Si, en canvi, hi ha correferència apareix el clític reflexiu se/si (exemples (36)). Aquest problema, relacionat directament amb la qüestió de la possessió inalienable, cau fora de l'abast del nostre treball. De tota manera es podria suggerir que a (36) el verb agafa un valor ergatiu (per tant, bloqueja l'assignació del paper-θ Agent) i que el SN en Joan prové d'una posició interna a SV en estructura-P, on ha rebut el paper-θ Pacient com a les altres construccions incoatives (o ergatives). Un argument que avalaria la nostra proposta de considerar ergatives les construccions reflexives és que en italià, com tots els

verbs d'aquesta mena, agafen l'auxiliar essere i no avere (cf. (36c) i la construcció agentiva de (37c)).³²

Concloem, doncs, que el paper-θ de la posició del subjecte està determinat directament pel nucli lèxic (V o N). Aquest paper-θ cal que sigui present a l'entrada lèxica.³³ L'assignació del paper-θ es farà des del nus SV, que és el que compleix les condicions estructurals necessàries (regeix la posició) i que d'alguna manera recull les exigències del verb (potser a través d'una promoció com la proposada per Jayaseelan). Quan un mateix verb admeti que el seu subjecte sigui interpretat de maneres diverses, o bé són diferències que es mouen dintre de l'àmbit d'un mateix paper-θ i que seran determinades en el component semàntic, o bé cal suposar que es tracta de construccions diferents en estructura-P i que el suposat subjecte prové d'una altra posició, o bé, en els casos extrems, s'admetrà que són dos verbs diferents. En el cas de les construccions idiomàtiques, admetem amb Rothstein (1983) que el verb i l'objecte es reanalitzen en una única peça lèxica que té les seves pròpies exigències semàntiques, per tant, el paper-θ del subjecte no dependrà del verb sinó del nou element complex (vg. Gràcia (1988a)). A les construccions nominalitzades el paper-θ el determinarà el N (paralelament al V de les frases) i l'assignarà el N' (o el N directament si acceptem la definició de recció d'Aoun - Sportiche).

NOTES (Capítol 2)

1. Marantz (1984, p.22) afirma:

"In the unmarked case, a semantic role assigner may assign only one role."

2. Vg. Chomsky (1981) i Aoun - Sportiche (1982), entre d'altres.
3. Per exemple, si el verb permetre té una Font com a subjecte i una Meta com a OI, el host verb que vagi amb permis (donar) haurà de tenir la mateixa estructura temàtica. Val a dir que més endavant s'adona que és una condició massa forta i la modifica (p.15). Jayaseelan anomena host verbs els verbs que apareixen en els predicats complexos (donar, fer, tenir, etc.).
4. Probablement es tracta de la coindexació de què parla Stowell (1981) entre l'element assignador de paper-θ i el receptor.
5. És possible que l'objecte dels predicats complexos no s'hagi de considerar SN sinó N o N', per tant el nus no podria actuar com a barrera perquè no seria una projecció màxima.
6. Un problema per a aquesta hipòtesi el plantegen certs complements del castellà en què un SP sembla aparèixer com a complement d'una preposició:

(i) su actitud para con sus padres

i, encara que sigui una construcció marginal, trobem el mateix fenomen a la frase catalana de (ii):

(ii) Vols el cafè amb sucre o amb sense (sucre)?

Si bé aquests casos són molt marcats, (i) potser ja s'ha lexicalitzat, altres vegades es tracta de formes absolutament productives:

(iii) Va sortir d'entre les mates.

Treu això de sobre (de) la taula

Com que l'estructura interna d'aquests SPs no és clara i aquí no hi podem dedicar més atenció, deixem obert el problema. Vegeu una solució per a l'anglès a Tuller (1986, cap.2, §3.3.2).

7. Per a una anàlisi crítica del Principi de Resistència al Cas, vg. Tuller (1986).
8. Borer (1983, p.227) discuteix la relació entre la P i el seu objecte i presenta tres possibles solucions: una, que el paper-θ sigui assignat pel verb al SN i que la P hi incideixi només marginalment; una altra, que el paper-θ el rebí tot el SP i que la relació P - SN no es pugui explicar en termes d'assignació de paper-θ. La tercera possibilitat és que V i P assignin paper-θ composicionalment. De tota manera, conclou, cap d'aquestes solucions no ens permet d'establir una relació única entre la P i el

seu objecte. L'autora proposa un sistema de superindexos entre la P i el SN similar al que es dona entre FLEX i la posició del subjecte.

9. Grodzinsky (1985) nota que un cert tipus d'afàsics (els *agrammatical aphasics*) només són sensibles a les preposicions dels SPs que no reben paper-θ directament del predicat (ex. (i)); són insensibles a les preposicions regides pel verb (ex. (i)). Això li serveix per a distingir dos grups de SPs que coincideixen amb els nostres:

- (i) John relied on Bill.
John was interested in Bill.
- (ii) John sat on a chair.
John was pushed by Bill.

10. Zubizarreta (1985) arriba a la mateixa conclusió però basa la seva argumentació en la noció d'arguments *semantically unrestricted* i no en el c-comandament. Només els que no estan restringits semànticament podran tenir complements predicatius. Els SNs dels SPs reals estan restringits per la preposició.

11. Chomsky (1986a, ps.200ss) considera que el complement preposicional d'una frase com (i) és a la base un SN:

- (i) I persuaded John [of the importance of going to college]

La preposició *of* és inserida i realitza el Cas inherent que el verb assigna a aquest argument. En principi, segons Chomsky, només poden assignar Cas inherent els noms, adjectius i preposicions. Assumeix, sense justificar-ho, que aquest verb, excepcionalment, també n'assigna. Adaptar aquesta anàlisi als nostres casos no sembla convenient: d'una banda hem adduït quatre proves que demostren prou clarament que la preposició és bàsica. Si tot i així intentéssim de justificar aquests quatre arguments per un altre cantó, la proposta d'inserir aquestes preposicions hauria de superar problemes d'una certa importància: la tria de la preposició, a què respon? Si suposem que reflecteix el Cas, la pronominalització amb dos pronoms (*en* i *hi*) només ens permet de justificar dos grups de preposicions: *de* (=en) i totes les altres (=hi). Però entre *a*, *en* i *amb* no es podria decidir (en aquests casos les tres preposicions no són sempre intercanviables; vg. Ferrater (1969) i Fabra (1956, §78)). Si la preposició reflecteix el paper-θ caldrà admetre que Direccional, Orígens i Locatiu poden tenir una REC = SN, cosa que complicaria el pas del lèxic a l'estructura-P.

12. Guéron (1981, p.128) distingeix *à* i *de* de les altres preposicions: "*à* and *de* assign Case but no theta-role to their object". El paper-θ, segons l'autora, l'assigna el verb al SP. Giorgi (1984, p.14) justifica el caràcter semànticament buit d'aquesta preposició (quan és inserida) amb exemples com els de (i) i (ii) on els dos complements subratllats reben el mateix paper-θ (Meta) tot i que un porta *a* i l'altre no:

- (i) Gianni ha pagato Mario.
- (ii) Gianni ha pagato a Mario.

Algunes construccions amb la preposició *a* inserida són les causatives de les llengües romàniques, que introdueixen l'agent de l'infinitiu amb aquesta preposició (vg. Zubizarreta (1985)), l'objecte directe animat en castellà (vg. Jaeggli (1981), Zubizarreta (1985), Demonte (1985)). Alguns autors també sostenen que la preposició *a* del complement indirecte és inserida (vg. Kayne (1975) per al francès).

13. (21d) podria ser una frase gramatical, però el sentit del verb canviaria: en aquest cas no seria "no recordar-se" sinó "deixar-se". Notem que si l'objecte és, per exemple, la veritat, aquesta interpretació mai no serà possible. Burzio (1981, ps.76ss) comenta un cas semblant en italià:

- (i) Giovanni si ricorda la guerra.
- (ii) Giovanni si ricorda della guerra.

La diferència entre (i) i (ii) correspon a la diferència de l'anglès entre *remember* i *remind*. Altres aparents contraexemples com

- (iii) Le vacanze, Giovanni se le sogna.
- (iv) La spiaggia, Giovanni se la immagina.

els resol assumint que són casos idiosincràtics que no es poden analitzar com a reflexius reals. El *si* representa un datiu benefactiu obligatòriament reflexiu.

14. Burzio (1981, ps.75ss) estudia aquestes construccions i les considera ergatives, relacionades amb les versions transitives. Una frase com (ia), ergativa corresponent a (ib), és analitzada com a (ii):

- (i) a. Giovanni si è sbagliato (di autobus)
b. Giovanni ha sbagliato (autobus)
- (ii) [_{SN} el] si è sbagliato [_{SN} Giovanni]

I justifica el clític dient que:

"As with ergative *si*, we assume that the *si* of inherent reflexives is a marker indicating that the subject position has no thematic role." (p.75)

Per al català, vg. també Bartra (1985).

15. Alcina - Blecua (1975, ps.914-915) presenten alguns casos que semblen contradir la nostra afirmació:

- (i) parecer / parecerse a
prestar / prestarse a
resolver / resolverse a

però el canvi de sentit evident entre els membres de cada parella fa que se'ls hagi de considerar verbs diferents i, per tant, no afecten la nostra hipòtesi.

16. Suposem, amb Picallo (1985, cap.3), que les frases d'infinitiu no estan subjectes al Principi de Resistència al Cas i que es comporten en molts casos com els SNs.

17. Picallo (1985, p.136) diu, a propòsit de la pronominalització amb *ho* dels complements oracionals:

"This indicates that the position in which S is base-generated as an argument must be Case-marked. The existence of a clitic proform for an internal clausal argument (tensed or untensed) can be taken as evidence that this might be so."

18. Vg. Stowell (1981, cap.3) on proposa aquest mecanisme per a les frases en posició de subjecte. Vg. també Tuller (1986, cap.2).

19. Aquesta idea és suggerida per Kayne (1984b, cap.9), però posteriorment la modifica. El Principi de les Categories Buides (ECP) diu que les categories buides han de ser pròpiament regides. Una categoria α regeix pròpiament β si i només si α regeix β i a) α és una categoria lèxica, o bé b) α està coindexada amb β . (Vg. Chomsky (1981) i Kayne (1984b)).

20. Aquest fenomen d'elisió de la preposició *de* davant d'una frase completiva temporalitzada és general en català, en francès i en italià; el castellà, en canvi, manté totes les preposicions. No és senzill trobar-ne el motiu. Argente (1976) suggereix que les raons poden estar relacionades amb el sistema de clítics que en aquesta llengua és més pobre que en les altres llengües romàniques. D'altra banda, hi ha fets que semblen indicar que les frases completives del castellà es comporten més com un SN que no pas les del català o de l'italià: accepten la presència d'un article, especificador propi de les projeccions de les categories [+N], cosa impossible en les altres dues llengües:

- (i) a. El que hayas llegado tarde no me molesta.
- b. *El que hagas arribat tard no em molesta.
- c. *Il che tu sia arrivato in ritardo non mi dispiace.

Tuller (1986, cap.2) suposa, seguint Kayne (1984), que les preposicions del castellà, a diferència de les de l'anglès, assignen Cas oblic (les de l'anglès assignen Cas estructural objectiu). El Cas oblic només pot ser assignat si està lligat a un paper- θ (recordem que Chomsky (1986a) considera inherent el Cas assignat per les preposicions); quan P l'assigna a F', el Cas va a parar a COMP però COMP no el pot transferir i per tant el subjecte de la subordinada no rep dos Casos (que és el que exclou les frases de l'anglès). La proposta de Tuller és interessant, però aleshores caldria considerar que les preposicions de les altres llengües romàniques funcionen com les de l'anglès, cosa que no és del tot evident. Nosaltres hem de deixar oberta la qüestió perquè un estudi aprofundit del tema cau fora de l'abast d'aquest treball.

21. Longobardi (c.p.) ens ha fet observar que en italià la caiguda de la preposició *a* no és del tot general. Es manté en casos com ara:

- (i) Ci tengo tanto a che tu venga.
- (ii) Ci penso io a che tutto sia pronto.
- (iii) Ci stai a che si vada a mangiare fuori?.

Els motius que permeten la presència d'aquesta preposició no són clars, però podrien estar relacionats amb el paper- θ o amb els trets semàntics dels complements. Observem que el verb *pensare*, quan significa "tenir en ment", fa caure la preposició davant d'una frase amb temps, a diferència de *pensarci*, a (ii), que la manté:

- (iv) a. Pensavo alla tua partenza.
- b. *Pensavo a che dovevi partire.

22. Vg. Picallo (1985, cap.3) i Manzini (1983).

23. Els exemples (sempre els mateixos) són de Chomsky (1981) i (1986a), Aoun - Sportiche (1982) i Rothstein (1983). Aquesta afirmació, acceptada generalment, està en contradicció amb l'afirmació de Jaeggli (1986, p.608) segons la qual la interpretació temàtica dels objectes no-afectats depèn de la interpretació temàtica del subjecte:

"Let us say that in these instances the theta role associated with the internal argument of the predicate is a function of the external theta role."

24. Vg. Marantz (1984, p.27), Aoun - Sportiche (1982, ps.230-231) i Rothstein (1983, ps.84ss), entre d'altres.

25. Una possible excepció serien les construccions idiomàtiques. Chomsky (1981, p.37) proposa que en aquests casos el verb assigni al SN objecte el paper- θ "quasi-argument". Rothstein (1983, p.84) considera que no reben cap paper- θ i que el V i el SN formen una sola peça lèxica complexa.

26. Rothstein (1983, cap.3) distingeix entre *subjecte formal*, definit en els termes sintàctics de la regla de predicació, i *subjecte nocióal*, determinat al component semàntic. Els dos algorismes que defineixen el pas de l'estructura-S a la FL i de la FL a la Representació Semàntica són, respectivament,

- (i) "All predicate-linkings at S-structure which are not to be interpreted as semantic predications at SR must be 'broken' by the mapping from S-structure to LF."
- (ii) "If X is the formal subject of Y at LF, then X is interpreted as the notional subject of Y at SR." (p.50)

27. Per a un tractament més ampli de la qüestió vg. Chomsky (1981) i (1982) i Davis (1984). Per a la noció de *cadena* remetem a Rizzi (1982) i a Chomsky (1986a).

28. Aquesta possibilitat pot estar relacionada amb el caràcter idiomàtic més o menys fixat de (26) i (27). Certament, en la gran majoria dels casos això no és possible:

- (i) a. En Joan va estirar la pota.
b. *la seva estirada de pota

- (ii) a. En Pere va trencar el gel.
b. *el seu trencament del gel

Per a les característiques d'aquestes construccions, vg. Ruwet (1983) i la bibliografia que cita.

29. Aoun - Sportiche (1982, p.214) defineixen *recció* així:

"X governs Y iff $V \not\#$, $\#$ a maximal projection, $\#$ dominates X $\Leftrightarrow \#$ dominates Y."

30. No entrem ara en la qüestió de si també hi ha regles lèxiques que poden afectar els arguments interns. Vg. en aquest sentit Poser (1982).

31. Per a un tractament diferent basat en regles de redundància, vg. Jackendoff (1975). Més endavant, al capítol 5, presentarem altres solucions per a aquestes construccions.

32. Dec aquest suggeriment a A. Bartra (c.p.). Vg. també Fabb (1984).

33. Williams (1981) inclou també el paper- θ del subjecte a l'entrada lèxica del verb. Aquest paper- θ , però, té un status especial (ell el subratlla) perquè correspon a l'argument extern. Al mateix temps, hi ha un principi general que garanteix la tria de l'argument extern: "If there is an Actor, it must be external for V" (p.87). Més endavant (capítols 4 i 5) veurem que no tots els subjectes són Agents i que potser no tots els Agents són externs en el sentit de Williams. La idea recorda molt la regla de *subjectivització* de Fillmore (1968, p.60): "Se c'è un Agente, è questo il soggetto; altrimenti, se c'è uno Strumentale, questo diventa il soggetto; altrimenti il soggetto è Oggettivo".

CAPÍTOL - 3

ASPECTES SEMANTICS DE LA TEORIA TEMÀTICA

Since we know so little about semantics, maybe we should accept the original solution, or switch to phonology or pragmatics or something else exciting. How are we ever going to learn anything about semantics if we give up so easily? So we plunge in. (R.S. Jackendoff)

3.1. LA SELECCIÓ SEMÀNTICA A LA GGT

El problema de la selecció semàntica o la compatibilitat semàntica entre els elements de la frase ha estat tractat de maneres diferents al llarg de la història de la GGT. Els canvis de perspectiva han estat subordinats a la mateixa evolució del model i, més concretament, a l'estructura de la base i a la decisió del nivell pertinent per a la interpretació semàntica.

3.1.1. DE LA TEORIA ESTÀNDARD A LA TEORIA ESTÀNDARD AMPLIADA

La Teoria Estàndard (TE), que proposava l'estructura-P com a nivell en què tenia lloc la interpretació semàntica, definia a la base una sèrie de *regles seleccionals* que especificaven en quins contextos es podia inserir un verb (o un *simbol complex*). El context estava

especificat amb trets que, segons Chomsky, eren trets sintàctics. Un exemple d'aquest tipus de regles és el següent:

- (1) a.
$$\left\{ \begin{array}{l} [+abstract] \text{ Aux } ______ \\ [-abstract] \text{ Aux } ______ \\ ______ \text{ Det } [+animat] \\ ______ \text{ Det } [-animat] \end{array} \right\}$$
- b. $[+V] \rightarrow SC /$
- c.
- d.

(Chomsky (1965, p.92))

Un verb com admirar, per exemple, només podria aparèixer en un context com (1b), és a dir, amb un subjecte [-abstract] (més concretament, caldria una especificació dintre del conjunt dels [-abstractes]: caldria que fos [+animat]). Aquestes regles eren les que rebutjaven estructures semànticament anòmales com (2):

(2) *La sinceritat admira el nen.

Al model d'Aspects aquestes frases eren agramaticals perquè violaven regles que pertanyien a la sintaxi.

Posteriorment, la Teoria Estàndard Ampliada (TEA) va modificar la hipòtesi segons la qual la interpretació semàntica es feia a l'estructura-P. En un primer moment es va acceptar que certs aspectes de la interpretació calia fer-los a l'estructura-S ja que les transformacions podien fer-la canviar i, finalment, es va admetre que tota la interpretació semàntica es feia a partir de l'estructura-S.²

Paral·lelament a aquest canvi en el punt d'actuació del component semàntic, la TEA suposa una modificació substancial en el nivell de la base amb la introducció de la teoria de la X' i de l'anomenada *hipòtesi lexicalista*. Amb tot això les regles seleccionals desapareixen del lèxic i de la base i les entrades lèxiques només especifiquen els trets de subcategorització estricta. Com a conseqüència, les frases com (2) són considerades gramaticals perquè són ben formades gramaticalment (és a dir, sintàcticament). El fet que siguin semànticament anòmales ho ha de justificar, al final de la derivació, el component semàntic.

3.1.2. EL MODEL GB

Quan a Lectures Chomsky introdueix el concepte de paper- θ a la teoria gramatical sembla que, d'alguna manera, vulgui recollir al nivell del lèxic aquestes exigències semàntiques que els elements amb valor predicatiu imposen als seus arguments. Rothstein (1983, ps.56-57) ho interpreta així (el subratllat és nostre):

"Theta Theory is thus responsible for conveying two types of information about a lexical head: firstly how many thematic arguments are required for the head to be completed and secondly what type of argument is required in each case for semantic compatibility."

I afegeix:

"When the lexical meaning of an argument is not compatible with the thematic role it receives, then the sentence is semantically anomalous (*sincerity admires John*). (...) Presumably semantic/thematic compatibility is checked by the semantic component where information about lexical meaning is available."

Però la definició que Chomsky (1981, p.35) dona de paper- θ i el funcionament de la teoria- θ ens poden portar a conclusions aparentment contradictòries. Chomsky diu:

"It has traditionally been assumed that such notions as *agent-of-action*, *goal-of-action*, etc. play an important role in semantic description (...). Let us assume that LF must be so designed that such expressions as the man, John, he are assigned θ -roles, that is, are assigned the status of terms in a thematic relation."

és a dir, rebre un paper- θ vol dir adquirir l'estatus de terme en una relació temàtica. Els papers- θ , doncs, a diferència dels trets de subcategorització seleccionals, fan referència a les relacions més que no pas a propietats semàntiques de l'element subcategoritzat. Aquest caràcter *relacional* queda ben palès quan parla de *agent-de-l'acció* o *meta-de-l'acció*.

D'altra banda, si els papers-θ són assignats a posicions i no a arguments --els arguments els reben indirectament pel fet d'ocupar la posició-- sembla que s'ha de concloure que les característiques semàntiques del nom que ocupa la posició no té res a veure amb el paper-θ.

Una manera de lligar totes dues nocions, la de paper-θ i la de selecció semàntica (o subcategorització seleccional) és interpretar el concepte de paper-θ segons el que es desprèn de la proposta de Rothstein en el fragment citat anteriorment. Si bé els papers-θ indiquen bàsicament relacions semàntiques entre l'assignador i el receptor, cada un dels papers-θ implica l'existència d'uns determinats trets sintàctico-semàntics en el nom (o el SN) que ocuparà la posició marcada-θ. Un verb com assassinar, per exemple, anirà marcat al lèxic com a assignador del paper-θ Agent al seu subjecte. D'altra banda, el paper-θ Agent estarà connectat amb un tret [+animat], possiblement en alguna regla o principi del component semàntic. La gramàtica generaria una frase com (3):

(3) La taula va assassinar en Pere.

i la frase seria considerada gramatical. Al component semàntic, però, es marcaria com a semànticament anòma pel fet que el SN que ocupa la posició amb el paper-θ Agent no s'adiu amb els trets semàntics que exigeix aquest paper-θ: mentre que un Agent ha de ser [+animat], taula és [-animat].

D'aquesta manera es recullen en gran part en el lèxic les exigències semàntiques dels elements, incloses dintre de la noció de paper-θ; però no és fins al nivell semàntic allà on són revisades les compatibilitats entre els ítems.

Acceptar aquesta proposta, però, ens enfronta amb diversos problemes.³ Potser el més important és que, portada fins a les últimes conseqüències, podria arribar a proporcionar-nos una llista immensa de papers-θ. Si per a cada mena de relació semàntica hi ha d'haver tants papers-θ com possibles trets semàntics dels noms, el nombre de papers-θ creix d'una manera absurda i treu qualsevol mena de valor i d'utilitat a la teoria. Caldrà decidir amb el màxim de rigorositat i

restrictivitat possible quins trets semàntics i en quins casos són pertinents per a distingir dues relacions semàntiques --sense que això vulgui dir, òbviament, que dos papers-θ només es poden distingir per un o més trets semàntics exigits al SN--. Els arguments hauran de ser exclusivament de tipus sintàctic: només admetrem l'existència de dos papers-θ diferents quan aquesta distinció sigui una necessitat sintàctica. Els ODs de (4), tot i que tenen un tret que els distingeix i els fa no-intercanviables amb aquests verbs (ex. (5)), rebran el mateix paper-θ, perquè no hi ha cap argument sintàctic que avaluï la distinció; dit d'una altra manera, no en treuríem res d'inventar un paper-θ per als ODs dels noms de massa sòlids i un altre per als líquids:

(4) a. La Maria menja carn.

b. La Maria beu aigua.

(5) a. ! La Maria menja aigua.

b. ! La Maria beu carn.

L'anomalia de les frases de (5) (marcada amb el símbol "!" al començament) també caldrà explicar-la al component semàntic, o potser en el punt on intervingui el coneixement del món que té el parlant, però, en qualsevol cas, independentment dels papers-θ.⁴

Concloem, doncs, que els papers-θ són nocions que indiquen la relació semàntica que existeix entre l'element assignador i el receptor. Cada paper-θ pot exigir que el SN que ocupi la posició que marca tingui unes determinades propietats semàntiques. En aquest sentit podem dir que la selecció semàntica és, implícita, en el lèxic. Però no serà fins al component semàntic on es comprovarà la coincidència dels trets reclamats pel paper-θ i dels que té el nom. Això vol dir que els papers-θ pressuposen trets semàntics, però de cap manera no s'ha d'entendre que els trets semàntics són papers-θ.⁵ Un determinat tret pot diferenciar dos papers-θ quan aquesta distinció estigui sintàcticament justificada, però mai no serà, per si mateix, un paper-θ. D'altra banda tampoc no és lícit determinar els papers-θ en funció, exclusivament, de l'estructura sintàctica. És a dir, no es pot oblidar el valor de relació semàntica que tenen els papers-θ i limitar-los a

unes determinades posicions sintàctiques independentment de la connexió semàntica que tingui l'argument amb l'element assignador.

En els darrers treballs de gramàtica generativa podem trobar exemples, al nostre parer molt clars, d'aquestes dues menes d'extrapolacions, semàntica i sintàctica.

Quan Chomsky (1986a) parla del paper-θ "proposició", de fet està fent referència a una propietat semàntica de l'argument (que pot ser una frase o un SN) i no a la relació que aquest manté amb l'element predicatiu que li assigna el paper-θ. Acceptar que totes les Fs i els SNs "amb contingut proposicional" han de rebre aquest paper-θ "proposició" ens obligaria a dir que les frases de (6) són agramaticals perquè violen el Criteri-θ (dos arguments reben el mateix paper-θ):

- (6) a. [Que el Govern decidís apujar el preu de la gasolina] implicava [que havien de pujar immediatament els preus de totes les altres coses]
- b. [Que tu et retiressis] significava [que ja no podíem guanyar]
- c. [L'aprovació de la llei] hauria suposat [prescindir de l'opinió de la majoria]
- d. [Que el Jordi es fugués amb en Felip] va provocar [la dimissió de tot l'equip]

Mentre que els subjectes de (6) indiquen clarament una causa, els objectes indiquen una conseqüència. I és aquest el valor que han de recollir els papers-θ, no el caràcter de proposició que tenen tots dos. De fet, "proposició" és un tret semàntic que pot distingir, per exemple, els Agents (que mai no podran tenir valor proposicional) de les Causes (que seran [+proposició]). Però parlar d'un paper-θ "proposició" és com parlar d'un paper-θ "animat".

Un exemple de l'ús excessivament sintàctic, sense fonaments semàntics, que s'ha fet repetidament dels papers-θ és l'anàlisi de les anomenades construccions *ergatives* (o *inacusatives*). A partir del treball de Burzio (1981), on es demostrava que els SNs subjectes superficials dels verbs ergatius naixien a la posició d'objecte, s'ha dit sempre que aquests SNs són Temes, ja que el Tema és el paper-θ que normalment s'atorga a la posició d'objecte. En aquest cas ni tan sols

no es té en compte la relació verb-argument: el paper-θ ha de ser Tema perquè la posició és d'objecte: no pot ser Agent --encara que semànticament s'interpreti així-- perquè aquest paper-θ està reservat a la posició del subjecte. En aquesta hipòtesi els papers-θ no tenen cap valor semàntic. Segons això, els SNs subratllats de (7) --malgrat les òbvies diferències semàntiques-- rebrien el mateix paper-θ Tema:

- (7) a. En Joan anirà a Roma a veure el Papa.
- b. La llet bull.
- c. En Pere va comprar un llibre.

(7a) i (8), en canvi, que semànticament són idèntiques pel que fa a la relació verb-subjecte, tindrien papers-θ diferents a la posició del subjecte: si el subjecte de (7a) era un Tema, els de (8) seran Agents:

- (8) a. En Joan va matar en Pere.
- b. En Pau va telefonar a casa.

Recapitulant: hem vist que, a partir del model de Chomsky (1981) i (1986a), es pot acceptar que, en certa mesura i dintre dels límits que hem establert, els papers-θ recullen part de la informació que a la TB donava la subcategorització seleccional. Aquesta informació és implícitament present al lexicó a través dels papers-θ però no es comprova fins a la semàntica. No obstant això, ja havíem dit al capítol 1 que alguns autors com Grimshaw i Pesetsky continuen admetent l'existència d'un nivell de selecció semàntica independent del nivell temàtic. L'afirmació es basa, sobretot, en la necessitat de distingir els verbs que demanen complements proposicionals, interrogatius i exclamatius, i en les possibles REC d'aquests arguments. Tot seguit discutirem amb més detall les dues propostes i decidirem quin és el nivell pertinent, si realment n'hi ha dos, per a la formulació de les REC.

3.2. PAPERS- θ I SELECCIÓ SEMÀNTICA: UN O DOS NIVELLS?

3.2.1. DIFERÈNCIES ENTRE LES DUES NOCIOMS

Segons Pesetsky (1982) tant la teoria- θ com la teoria de la selecció-s comparteixen la propietat de ser teories amb primitius que responen al criteri de "prioritat epistemològica". Dit amb paraules de Chomsky (1981, p.10), els seus primitius són

"concepts that can be plausibly assumed to provide a preliminary, prelinguistic analysis of a reasonable selection of presented data, that is, to provide the primary linguistic data that are mapped by the language faculty to a grammar."

No obstant aquesta similitud, ja hem dit abans que hi ha una diferència bàsica entre els papers- θ i els trets de selecció semàntica. Mentre que els papers- θ són nocions que indiquen relació entre l'assignador i el receptor, els trets de selecció-s defineixen propietats dels receptors exigides per l'assignador.

Havíem insinuat també la possibilitat --que defensarem en aquest capítol-- que els papers- θ poguessin implicar certes propietats semàntiques, però en cap cas no es podien identificar totes dues nocions. N'és una bona prova el fet que no hi hagi una correspondència biunívoca entre papers- θ i trets semàntics. Un tret semàntic com [+animat], per exemple, pot correspondre a un argument amb el paper- θ Agent o Pacient, i un paper- θ com Meta pot ser assignat a arguments animats i a arguments inanimats.

Pel que fa al nivell en què es controla la bona aplicació dels principis de les dues teories, és clar que la selecció-s es comprova al component semàntic (vg. Pesetsky (1982, p.198) i Grimshaw (1979, p.317)). La teoria- θ podríem dir que es comprova dues vegades: l'aspecte més sintàctic (supervisar si cada argument té un paper- θ i si un mateix paper- θ no és assignat dues vegades) és supervisat a la FL pel Criteri- θ . La part semàntica, és a dir, la compatibilitat entre el tipus d'argument i el paper- θ que rep, es revisa al component semàntic (vg. Rothstein (1983, ps.55ss.)).

Una observació que cal fer respecte al Criteri- θ és que, com diu Hornstein (1984, ps.114-115):

"(...) the θ -Criterion is a condition stated on NPs, which are syntactic objects. In fact, not only is stated on syntactic objects --it cannot be stated on the semantic values of these syntactic objects rather than on the syntactic objects themselves."

Si en una frase com (1):

(1) John_i hit himself_i.

el Criteri- θ s'apliqués sobre el valor semàntic dels arguments i no sobre els arguments, el criteri es violaria perquè John i himself, que són correferents i denoten un únic individu, rebrien dos papers- θ diferents.

3.2.2. EL NIVELL DE SELECCIÓ SEMÀNTICA

Vistes aquestes diferències entre els conceptes de paper- θ i de tret de selecció-s, cal preguntar-nos si realment són necessàries totes dues informacions, com a nivells separats, a les entrades lèxiques o en algun altre punt de la gramàtica.

Un autor que defensa clarament aquesta divisió és Pesetsky (1982) (vg. el nostre § 1.3.). Pesetsky, seguint els treballs de Grimshaw (1979) i (1981), justifica aquest nivell de selecció-s a partir d'una sèrie de verbs que exigeixen certes característiques als seus complements. Tota la seva argumentació està encaminada a demostrar que aquesta selecció-s no equival a la selecció categorial (no hi ha una correspondència biunívoca), sinó que la categoria dels complements es desprèn de la mena de tret semàntic exigut pel verb. Dit d'una altra manera, que les REC es formulen sobre la selecció-s (i no sobre els papers- θ com proposa Chomsky). Nosaltres deixarem la discussió d'aquesta qüestió per al final d'aquest capítol i ens centrarem ara en la necessitat o no que existeixi aquest nivell.

Els trets de selecció-s de què parla Grimshaw són *proposició* (<P>), *qüestió* (<Q>) i *exclamació* (<E>). Els exemples de (2)-(4) mostren algunes construccions amb verbs que exigeixen una d'aquestes característiques als seus complements (entre parèntesis donem el número de l'exemple corresponent a Grimshaw (1979)):

- (2) a. It's amazing [_{<E>} what a fool he is] (4a)
 b. It's amazing [_{<E>} how tall John is] (9a)
 c. *It's amazing [_{<Q>} whether he is a fool] (7a)
- (3) a. Fred will ask [_{<Q>} whether he is a fool] (6a)
 b. Fred will ask [_{<Q>} how tall John is] (10a)
 c. *John will ask [_{<E>} what a fool he is] (5a)
- (4) I think [_{<P>} that he is a fool]

Hi ha verbs que permeten més d'un tipus de complements:

- (5) a. It's amazing [_{<E>} what a fool he is] (4a)
 b. It's amazing [_{<P>} that he is a fool]
- (6) a. John knows [_{<E>} what a fool he is] (8b)
 b. John knows [_{<Q>} whether he is a fool] (8a)
 c. John knows [_{<P>} that he is a fool]
 d. Fred knows [_{<E>/<Q>} how tall John is] (11a)

L'existència i les característiques formals dels complements amb valor "proposicional" són prou clares i no les discutirem aquí. Pel que fa a la diferència entre interrogatives i exclamatives, assumim la distinció i l'argumentació de Grimshaw (1979) i admetem que realment són dos valors diferents que poden coincidir en la seva estructura formal (vg. (2b) i (3b)) o no coincidir: l'estructura anglesa *what a* ADJ SN *is* només té valor exclamatiu, les oracions introduïdes amb *whether* són només interrogatives.

En català tindriem estructures com les de (7) i (8):

- (7) a. M'ha sorprès [_{<E>} com era de gran]
 b. M'ha sorprès [_{<E>} quant gran era]
 c. *M'ha sorprès [_{<Q>} si era gran]
- (8) a. En Pere va preguntar [_{<Q>} com era de gran]
 b. En Pere va preguntar [_{<Q>} quant gran era]
 c. En Pere va preguntar [_{<Q>} si era gran]

Les dues estructures possibles per als arguments amb valor exclamatiu, que es poden veure a (7a) i (7b),⁷ coincideixen formalment amb algunes possibilitats de les interrogatives, (8a) i (8b). Però el valor exclamatiu de (7a) i (7b) es pot justificar perquè, com demostra (7c), *sorprendre* no admet oracions interrogatives.⁸ Un verb com *saber*, que admet totes dues menes de complements, dona lloc a construccions ambigües quan la subordinada és introduïda per *com*:

- (9) a. En Joan sap [_{<Q>} si han menjat]
 b. En Joan sap [_{<Q>/<E>} com han menjat]

(9b) té dues interpretacions. Amb valor interrogatiu significa "de quina manera han menjat"; amb valor exclamatiu vol dir "quant han menjat", "fins a quin punt han menjat". Si a (9b) neguem el verb principal la frase continua essent ambigua:

- (10) En Joan no sap [_{<Q>/<E>} com han menjat]

però si el verb està en primera persona, l'única interpretació possible amb la negació és la interrogativa:

- (11) No sé [_{<Q>/*<E>} com han menjat]

Grimshaw (1979), citant Elliott (1971) i (1974), ho explica dient que les exclamacions són inconsistentes amb un estat d'ignorància per part del parlant, estat que és perfectament possible en el cas de les interrogacions:

- (12) a. Jo sé [_{<Q>} si han menjat arròs (o no)]
 b. Jo no sé [_{<Q>} si han menjat arròs (o no)]

Seguint Bresnan (1972) i la seva noció d'*indeterminació*, proposa de caracteritzar les interrogatives amb la indeterminació del valor de la variable que representa el mot *qu-*; les exclamatives, en canvi, demanen un valor *determinat* a la variable.

Acceptem, doncs, que hi ha verbs que exigeixen al seu argument un determinat valor proposicional, interrogatiu o exclamatiu. Fins ara hem vist casos en què aquest argument tenia forma oracional. En alguns casos aquest valor era deduïble de l'estructura formal: *si*+F, per exemple, corresponia a una interrogació; *what a* ADJ SN *is*, en anglès, només podia ser una exclamació, i *que*+F un argument amb valor proposicional. Altres vegades, però, una mateixa estructura formal podia tenir dos valors (*com*+F o *how*+F, interrogatiu o exclamatiu). De vegades el valor es podia determinar a partir del verb: si només admetia interrogatives, per exemple, l'argument havia de ser interpretat amb aquest sentit; però si el verb admetia qualsevol de les dues interpretacions, la frase era ambigua.

Hi ha un altre cas en què es produeix aquesta ambigüitat, i és quan l'argument té la forma de SN en lloc de F --les anomenades *concealed questions* (i exclamacions)--:

- (13) M'ha sorprès [_{<E>} l'alçada de l'edifici]
 (14) En Pere em va preguntar [_{<Q>} l'hora / l'alçada...]
 (15) En Joan sap [_{<E>/<Q>} l'alçada de l'edifici]

Els arguments de (13)-(15) són formalment idèntics i la seva interpretació depèn només del verb que els regeix. Aquest diferent valor que en aquestes construccions queda formalment neutralitzat es fa pales quan, per exemple, afegim un adjectiu intensificador com *extraordinari* o *increïble* al SN: només és possible quan l'argument té valor exclamatiu:

- (16) a. M'ha sorprès [_{<E>} l'extraordinària alçada...]
 b. *En Pere em va preguntar [_{<Q>} la increïble hora / alçada de l'edifici]
 c. No sé [_{<Q>} la (*increïble) alçada de l'edifici]

El fet que una mateixa estructura formal pugui tenir interpretacions diverses, com veïem a (13)-(15) i a (7a,b), (8a,b) i (9b), i que aquestes interpretacions depenguin del significat del verb que regeix els arguments ens fa pensar que cal incloure un tret semàntic a l'entrada del verb. Serà aquest tret el que ens permetrà d'atribuir el valor adequat a l'argument.

Una altra hipòtesi seria suposar que no cal tenir trets semàntics d'aquesta mena i que la informació es pot recollir al nivell de l'estructura-θ. És a dir, es podria proposar l'existència de papers-θ diferents per als arguments interrogatius, exclamatius i proposicionals. Aquesta solució, però, no sembla gaire adequada. Considerem els exemples següents:

- (17) a. M'ha sorprès [_{<E>} com era d'alt en Pere]
 b. M'ha sorprès [_{<F>} que no vinguessis a la reunió]
 (18) a. No saps [_{<E>} com és d'alt en Pere]
 b. No saps [_{<F>} que en Joan no vindrà?]
 c. No saps [_{<Q>} qui/si va firmar la carta]
 (19) [_{<F>} Que la Maria es barallés amb en Pere] va implicar [_{<F>} que en Joan també s'hi discutís]

No és clar que els arguments de (17) i els de (18) hagin de rebre el mateix paper-θ, però dintre de cada grup d'exemples sí que els papers-θ de les frases subordinades serà el mateix. D'altra banda, com ja hem dit abans, (19) és una mostra clara que el valor semàntic de l'argument no defineix, tot sol, un paper-θ, altrament a (19) es violaria el Criteri-θ.

Exclosa la hipòtesi d'identificar o supeditar els trets semàntics als papers-θ, cal admetre que es tracta de dos nivells diferents. A

partir d'aquí, o bé els incloem a l'entrada lèxica del verb, com proposen Grimshaw i Pesetsky, o bé considerem que es dedueixen automàticament del mateix significat de verb, de la seva "definició de diccionari". De fet, Pesetsky (1982, p.189), quan comenta el treball de Grimshaw (1981) diu:

"Presumably, s-selectional properties of a predicate derive from the meaning of the predicate, something which must be available to Language Acquisition Device (LAD), since LAD does acquire a lexicon."

I la mateixa Grimshaw (1981, p.180), que defensa que les REC es formulen sobre els trets semàntics, acaba dient que la relació entre els tipus semàntics i les categories formals no és un problema que pugui resoldre la teoria lingüística:

"The notion of CSR [=REC] plays no discernible role in linguistic theory, but it does appear to play a significant role in acquisition."

La decisió entre una de les dues hipòtesis, evidentment, depèn de la "utilitat" dels trets semàntics a l'entrada lèxica. Si realment només serveixen per a interpretar semànticament els complements, sembla plausible pensar que es poden eliminar i que la interpretació deriva del significat del verb. Si, en canvi, hi ha alguna propietat formal que depengui d'aquests trets, serà necessari incloure'ls a l'entrada lèxica. Deixem aquesta qüestió per al proper apartat, en què tractarem de la conveniència de formular les REC sobre els papers-θ o sobre els trets de selecció-s.

Aprofundint més en la qüestió dels trets semàntics, val la pena remarcar que els trets de què parlen Grimshaw i Pesetsky difereixen substancialment dels que comentàvem nosaltres al començament d'aquest capítol. Efectivament, mentre que els trets com [+animat], [+abstracte], etc. es poden considerar inherents al nom, els trets <P>, <Q>, <E>, etc. no són inherents sinó que, com hem vist, depenen de la interpretació que es doni al complement segons el verb que el regeix. Casa i home són sempre [-abstracte], Joan i noia són sempre

[+animat], independentment de la posició sintàctica i del context. Com han menjat, en canvi, tant pot ser <Q> com <E>, depèn del valor o de la interpretació del verb.

De fet, els trets <P>, <Q> i <E> sembla que comparteixin una propietat: han de ser sempre [+abstracte] o [+proposicional] (si admetem el tret [+proposicional] cal diferenciar-lo del valor <P> que podria substituir-se per <En(unciatiu)>). Quan el complement té forma oracional aquest valor [+proposicional] és evident. Quan és un SN potser ho és menys, però es pot justificar. I. Bosque (c.p.) suggereix que l'aparent irregularitat dels exemples de (20) i de (21) s'ha d'explicar apel·lant al valor proposicional dels arguments:

- (20) a. Me impresionó [los platos que había]
b. Es curioso [la forma de andar que tiene]

- (21) a. Decidieron [el presidente]
b. *Decidieron [al presidente]

- (22) Eligieron al presidente.

A (20) no hi ha concordança entre el subjecte i el verb: a (20a) el verb singular contrasta amb un subjecte plural i a (20b) l'atribut no-femení sembla contradictori amb el subjecte femení. A (21) veiem que l'OD el nucli del qual és [+animat] es comporta com si fos [-animat], ja que no s'insereix la preposició a (vg. (22)). Si suposem que aquests sintagmes tenen valor proposicional, tots aquests fets queden immediatament explicats: les oracions són sempre singulars, neutres i abstractes. És molt possible que en aquests casos calgui analitzar l'aparent SN com una oració o com una oració reduïda.¹⁰

3.2.3. EL NIVELL TEMÀTIC

Independentment de la resposta a la qüestió plantejada abans sobre la necessitat d'un nivell de selecció-s a l'entrada lèxica, el que és clar és que aquest nivell haurà de ser diferent del nivell temàtic. Ja

hem exposat anteriorment les diferències entre les nocions de tret semàntic i de paper- θ , però tanmateix hom podria preguntar-se si realment la teoria- θ és necessària a la gramàtica o si pot ser substituïda per algun altre component o conjunt de principis. Per contestar-ho cal veure si la tasca i els continguts de la teoria- θ són redundants dintre del model de gramàtica en què ens movem.

Ja hem dit que la teoria- θ està lligada a dos grans components de la gramàtica. D'una banda té una funció dintre de la sintaxi, regulada pel Criteri- θ , que supervisa la gramaticalitat de les seqüències segons si els elements pertinents i només aquests reben un i només un paper- θ . D'altra banda, la teoria- θ està connectada amb el component semàntic, és en aquest nivell on s'interpreten les relacions semàntiques entre els predicats i els seus arguments, que han rebut un determinat paper- θ . Simultàniament, es controla l'adequació entre els trets semàntics inherents del nom que rep el paper- θ i les exigències que aquest li imposa.

Pel que fa al contingut semàntic de la teoria- θ , ja hem vist al llarg d'aquest capítol que no hi ha cap altre component que l'inclogui. Les diferències entre les nocions de paper- θ --de caràcter relacional-- i de tret de selecció-s --que afecten la semàntica del receptor-- ja demostren que són dues menes de conceptes diferents i que un no pot substituir l'altre. El que sí que és possible --fins a cert punt-- és incloure els trets semàntics en els papers- θ , i aquesta és la hipòtesi que nosaltres defensem.

La part sintàctica de la teoria- θ tampoc no sembla, almenys a l'estadi actual del model, que pugui ser inclosa dintre d'una altra subteoria. On a primera vista sembla que hi hagi més coincidències és amb la teoria del Cas. Recordem, per exemple, la dependència entre Cas i paper- θ que estableix la Condició de Visibilitat proposada per Chomsky (1986a, p.94): "un element és visible per a la marca- θ només si té Cas". Però, de fet, hi ha molts casos en què són necessàries les dues nocions diferenciades: a les cadenes només hi pot haver un Cas (que el té el primer element) i un paper- θ (que el rep l'últim element); la *generalització de Burzio* fa servir Cas i paper- θ establint entre aquests conceptes una relació complementària: "un verb dona Cas al seu objecte si i només si marca- θ el seu subjecte".

D'altra banda, tampoc no existeix una relació biunívoca entre Casos i papers- θ . Si bé és cert que moltes vegades l'Agent és nominatiu i el Pacient acusatiu, per exemple, no és cert que passi sempre: a la passiva el Pacient és nominatiu i l'Agent rep Cas oblic de la preposició. A més, sense haver de recórrer a la passiva, tampoc no és veritat que només els Agents puguin ser nominatius: hi ha verbs que no tenen Agents i marquen el seu subjecte Experimentador també amb nominatiu. Sembla, doncs, que cap de les dues funcions de la Teoria- θ no és redundant amb els altres components de la gramàtica.

Farmer (1984) presenta un model gramatical, la *Modular Grammar*, en què no existeixen els papers- θ . La funció sintàctica de la teoria- θ de què parlàvem abans i que revisa el Criteri- θ és substituïda en aquesta nova proposta per un sistema d'avaluació. Substancialment, aquesta "avaluació" consisteix a coindexar les posicions argumentals especificades a les entrades lèxiques amb elements sintàctics; és a dir, relaciona estructures lèxiques amb estructures sintàctiques. Quan contrasta les dues propostes, la seva i la de Chomsky (1981), diu:

"The difference in the two theories with respect to the notion *θ -role* would only come out if, in GB theory, the notion *agent* were used in a rule or principle (say, as opposed to *experiencer*)." (p.212; nota 1, cap.IV)

En eliminar la distinció entre papers- θ i convertir aquesta teoria en un simple sistema d'avaluació que accepta o rebutja frases segons si la coindexació ha estat correcta o no, el que fa Farmer és buidar de contingut semàntic la noció de paper- θ del model GB. De tota manera és possible (i necessari) formular regles en què calgui la distinció entre un paper- θ i un altre, entre Agent i Experimentador, per seguir el seu exemple. Tot seguit examinarem breument algunes regles que semblen estar condicionades precisament per la intervenció d'un determinat paper- θ .

Un dels aspectes de la gramàtica en què s'ha fet més ús de les nocions de paper- θ és el component lèxic. Moltes regles lèxiques estan sotmeses a restriccions temàtiques. Dintre d'aquestes potser la més discutida ha estat la regla de sufixació que converteix una arrel verbal en un adjectiu afegint-hi el sufix *-ble*. S'ha dit (vg. Aronoff

(1976)) que aquest sufix només es pot afegir a arrels de verbs transitius (tret d'algunes excepcions no-productives). Segons Williams (1981), la regla que afegeix el sufix *-ble* implica la regla d'*externalització del Tema*. Això explica per què són possibles els exemples de (23) i no ho són els de (24):

- (23) a. Those things are promisable. (Tema)
 b. That house isn't paintable. (Tema)
 c. The machine isn't runnable. (Tema)
 ((23a) és de Williams (1981, p.93); ((23b) i (23c) són de Carrier-Ducan (1985, ps.31-32))

- (24) a. *Those people are promisable. (Meta)
 b. *That house isn't leavable. (Font)
 c. *Those people aren't runnable. (Agent)
 ((24a) i (24c) són de Williams (1981, p.93))

Un altre cas força discutit és el del sufix *-ar* que absorbeix el paper-θ Agent que porta l'arrel verbal a la qual s'adjunta (vg. Roeper (1987)). Segons Randall (1984b), però, *-ar* pot absorbir altres papers-θ (Instrument, Locatiu, Tema). També el sufix *-ee* ha estat objecte de diversos estudis: Siegel (1971) considera que forma noms equivalents a l'OD animat de la base. Carrier-Ducan (1985, p.33) presenta alguns contraexemples a aquesta afirmació, però basa la seva solució en la teoria-θ, concretament en una jerarquia-θ que justifica independentment: els noms amb el sufix *-ee* corresponen al paper-θ no-Agent més alt en la Jerarquia-θ que pugui ser animat.¹¹

Aquests són només alguns casos en què cal la noció de paper-θ per tal de donar compte d'algunes generalitzacions que d'altra manera (per funcions gramaticals, etc.) quedarien sense solució. Els estudis sobre aquesta qüestió són cada dia més nombrosos però les limitacions del treball no ens permeten d'aprofundir-hi més.¹²

Una segona construcció que sembla estar sotmesa a certs requisits temàtics és la passiva. Per bé que no siguin aquests els únics fets que determinin la viabilitat d'una estructura passiva, és cert que d'alguna manera hi intervenen. Breument (vg. més detalls a Bartra

(1985)), sembla que siguin els papers-θ el que exclou les frases passives de (25) i admet les de (26):

- (25) a. *El món va ser corregut pel meu oncle.
 b. *La carretera comarcal fou evitada pels turistes.

- (26) a. En Jaume va ser assassinat per l'espia.
 b. El ministre va ser segrestat pels terroristes.

Mentre que els subjectes superficials de (26) són realment Pacients, els de (25) no ho són (probablement són Locatius).

Semblantment, hi ha una sèrie de verbs que porten el "complement Agent" introduït per la preposició *de* i no pas *per*. Segons Bartra (1984), no són construccions passives com les de (26), sinó casos de "passives lèxiques", equivalents a frases atributives, on el SP és un complement regit del participi i no rep paper-θ Agent sinó "qualsevol altre relacionat amb una idea àmplia de locació" (p.20):

- (27) a. La conferència fou seguida d'un col.loqui.
 b. El sopar fou precedit d'un còctel.
 c. El president era conegut de tothom.
 (Bartra (1984, p.15))

Una altra qüestió que probablement està relacionada amb els papers-θ és la inserció de la preposició *a*, en castellà, davant de certs ODs. Aquest problema el tractarem més àmpliament al cinquè capítol, però de moment suposarem que només els ODs amb el paper-θ Pacient poden demanar la inserció de la preposició *a* (quan es donin les altres exigències necessàries com ara el tret [+animat], etc.).¹³ Observem les frases següents:

- (28) a. Juan busca *(a) Maria.
 b. Juan mató *(a) su mujer y *(a) un amigo desleal.
 c. El trueno asustó *(a) los niños.

- (29) a. Juan tiene (*a) un hijo.
b. Juan posee (*a) una gran familia.

Els ODs de (29) no són Pacients i, encara que siguin animats, no poden portar la preposició *a*. En els exemples de (30)-(31) la presència de la preposició diferencia els dos sentits del verb:

- (30) a. Juan quiere un hijo (=desea).
b. Juan quiere a una hija de María (=ama).
(31) a. Juan ganó un amigo (=consiguíó).
b. Juna ganó a un amigo (=vencer).

Un altre cas interessant condicionat pels papers-θ és el de les construccions nominalitzades amb complements subjectius diferents d'Agents. Considerem les frases següents:

- (32) a. La policia va perseguir el lladre (Agent).
b. En Joan odia la seva cosina (Experimentador).
c. En Pere va provocar un escàndol (Agent).
d. La seva decisió va provocar un escàndol (Causa).
e. La Maria va tallar el vestit (Agent).
f. Les tisoires van tallar el vestit (Instrumental).

Quan construïm l'estructura nominalitzada, només els Agents poden aparèixer com a complements subjectius introduïts per *de* o per *per* (part de). Si el subjecte és un Experimentador, només és possible la forma *de+SE*, però ni les Causes ni els Instrumentals no admeten cap de les dues possibilitats:

- (33) a. La persecució del lladre per la policia
b. La persecució de la policia
(34) a. *L'odi de la Maria per en Joan¹⁴
b. L'odi d'en Joan a la Maria

- (35) a. La provocació d'aquell escàndol per part d'en Pau
b. La provocació d'en Pau
(36) a. *La provocació de l'escàndol per la seva decisió
b. *La provocació de la seva decisió
(37) a. El tall del vestit per (part de) la Maria
b. El tall de la Maria
(38) a. *El tall del vestit per (part de) les tisoires
b. *El tall de les tisoires

Finalment, tot i que són construccions que no impliquen regles que necessitin fer referència als papers-θ, voldríem recollir una observació de Rizzi (1986) que evidencia la conveniència de distingir papers-θ diferents. Rizzi nota que els objectes buits amb interpretació arbitrària només poden aparèixer quan el verb assigna un paper-θ diferent de Tema-2 (els exemples i la determinació dels papers-θ són de Rizzi):

- (39) a. Talvolta il direttore aiuta/punisce __ senza ragione. (Benefactiu)
b. Prima di operare, il chirurgo copre __ con un panno bianco. (Locatiu)
c. Gianni fotografa/visita __ nudi. (Tema-1)
d. Talvolta Mario spaventa/preoccupa __. (Experim.)
(40) a. *Gianni incontra/ trova/vede __ arrabbiati.
b. *Gianni conosce __ giovani.
c. *Spesso Gianni teme/detesta/ammira __.
(Temes-2)

Tornarem a parlar d'aquesta qüestió al capítol 5.

Podem concloure, doncs, que la informació de tipus semàntic que ens donen els papers-θ no és innecessària ni supèrflua sinó que molts processos lèxics i sintàctics estan condicionats precisament pel tipus

de papers-θ que entren en joc i no només pel fet que hi hagi algun paper-θ.

3.3. RELACIONS ENTRE NIVELLS: FORMALITZACIÓ DE LES REC

Hem vist a l'apartat anterior que les nocions de paper-θ i de tret semàntic eren nocions diferents. De "trets semàntics" semblava que n'hi havia de dues menes: els que són pròpiament inherents al nom i els que poden venir donats per les exigències lèxico-semàntiques d'altres elements. No hem decidit si aquest darrer tipus d'informació semàntica calia incloure'l dintre de l'entrada lèxica del verb, però ja hem rebutjat la hipòtesi d'identificar-los amb els papers-θ. Independentment d'això, hem constatat la utilitat del nivell temàtic, tant des del punt de vista sintàctic (com a teoria de *checking*), com des del punt de vista semàntic (la importància en certes construccions de tenir un determinat paper-θ i no un altre).

En aquest apartat formularem una proposta més explícita que relacioni tota la informació semàntica de què hem parlat fins ara i, especialment, que delimiti l'abast i el contingut de la noció de paper-θ. Finalment, establim de quina manera i a partir de quins trets cal formular les REC que ens permeten de passar del lèxic a l'estructura-P en un model de gramàtica com el que ens serveix de marc, el presentat a Chomsky (1986a), en què no hi ha informació de subcategorització categorial a les entrades lèxiques.

3.3.1. TRES TIPUS D'INFORMACIÓ SEMÀNTICA

Ja hem dit que els papers-θ i els trets de selecció-s eren dues nocions diferents tot i que ambdues tinguessin contingut semàntic: mentre que els papers-θ eren conceptes que podríem qualificar de "relacionals", els trets semàntics, dèiem, eren trets inherents. Un paper-θ definia la relació semàntica que s'establia entre un element

amb valor predicatiu i un argument. Els trets semàntics, en canvi, eren trets inherents a l'argument.

De "trets semàntics", però, n'hi ha de dues menes, almenys: d'una banda s'ha parlat de trets com ara [+animat], [+abstracte], etc. que eren trets inherents als noms, trets que cap procés gramatical no pot canviar (deixant de banda els recursos estilístics com la personificació, etc.). En certa manera és lògic que sigui així perquè de fet són els trets més directament relacionats amb el món real, trets que es dedueixen del nostre coneixement del nostre món (i no d'un altre). Que el nom *nana* ha de tenir els trets [-abstracte, +animat, +humà] ho sabem perquè en el nostre món les nenes tenen totes aquestes característiques. Només situats en un món imaginari podem atorgar aquestes propietats a les cols. Podem dir, doncs, que són trets inherents al nom i que són presents a la informació semàntica de les entrades lèxiques dels noms.

Un altre tipus de trets semàntics de què hem parlat abans són els que Grimshaw i Pesetsky anomenen "trets de selecció-s". Trets com <qüestió>, <enunciació>, <exclamació>, etc.¹⁵ no són trets que es puguin considerar inherents a cap nom. Més aviat es podria parlar de "trets heretats": els arguments que es poden considerar qüestions, enunciacions o exclamacions reben aquesta possibilitat del verb. Per ells mateixos no es pot deduir, en molts casos, quin serà el valor. Això és especialment clar quan l'argument és un SN. Aquests trets, per tant, no poden ser inclosos a l'entrada lèxica de cap nom sinó que han de ser presents a les entrades lèxiques dels verbs, si cal. Són "pautes d'interpretació semàntica dels arguments". Per tal de diferenciar-los dels inherents els anomenarem *trets de selecció-s*, seguint la terminologia de Grimshaw.

Pel que fa als papers-θ, podríem dir que el seu valor de relació ens indica de quina manera un determinat argument participa en l'esdeveniment indicat pel verb (vg. Carlson (1984) per a un tractament com aquest).

3.3.2. Trets inherents al nom i papers-θ

Ja havíem deixat clar que si bé un tret semàntic pot servir com a base --entre d'altres coses-- per a diferenciar dos papers-θ, això no vol dir que s'hagi d'identificar paper-θ i tret semàntic. Hem acceptat que els papers-θ poden exigir certes característiques semàntiques, trets inherents, als noms que han d'ocupar la posició que marquen. És a dir, que els papers-θ no només indicaran una relació entre el verb i l'argument sinó que també portaran implícits certs requeriments imposats als noms. Cal decidir ara com s'han d'integrar aquestes dues menes d'exigències.

La hipòtesi que sembla més senzilla és suposar que cada paper-θ implica uns certs trets que són els que ha de tenir el nom que ocupi la posició receptora. Aquesta informació, que pot ser representada amb trets, ha de ser a la mateixa definició del paper-θ, possiblement en el component semàntic de la gramàtica. Si, per exemple, un verb està marcat en el lèxic com a assignador del paper-θ Agent i el paper-θ Agent implica, entre d'altres, el tret [+animat], el SN a la posició de subjecte --el que correspon a aquest paper-θ-- haurà de tenir el tret [+animat]. Quan el component semàntic actua, si troba que a l'entrada del nom nucli del SN Agent no hi ha el tret [+animat], rebutjarà la frase (o la marcarà com a semànticament anòmala).

És evident, però, que un sistema lineal que presentés els papers-θ com una llista sense connexió entre els seus elements seria un sistema molt pobre explicativament i descriptiva. Ja s'ha observat que hi ha papers-θ "molt semblants" i això és una realitat que ha de ser explicitada a la gramàtica.

La nostra proposta és considerar que el sistema de papers-θ és un sistema jerarquitzat que té en compte dos factors: d'una banda, el tipus de relació semàntica entre l'assignador i el receptor, i, de l'altra, les exigències semàntiques que imposa cada paper-θ a l'argument que el rep. La idea no és nova: Peterson (1983) presenta una hipòtesi semblant dintre de la Gramàtica de Casos, però no accepta que els trets inherents puguin determinar un Cas. De tota manera, però, només en casos molt excepcionals --fruit de processos estilístics o situats en mons irreals-- els trets que ell defineix no corresponen

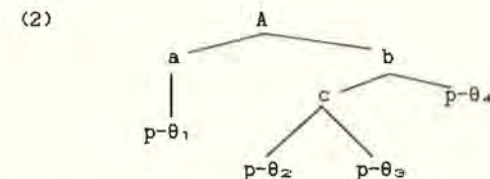
als trets inherents del nom. Un dels trets, per exemple, és *Sentient*, que ell defineix com a "functioning in a situation as having the quality of being alive" (p.84). En una frase com (1):

(1) James Bond broke the window with the Russian.

the Russian, tot i ser inherentment [+sentient], funciona com si fos [-sentient] i rep el Cas Instrumental (p.85).

Aquesta proposta, si bé és suggestiva, no permet d'explicar dintre de la gramàtica les frases semànticament anòmales. Efectivament, si no es fa referència als trets inherents, que són els únics que la semàntica té al seu abast, sinó a un poc explícit "funciona com a", no hi ha manera de comparar el tret exigít pel paper-θ (o pel Cas) amb cap tret obertament especificat.

La idea, però, de jerarquitzar els papers-θ segons uns trets ens sembla molt vàlida i enormement productiva. Al final del treball tornarem sobre aquesta qüestió. De moment valgui una aproximació molt breu i general. En un diagrama com (2) es reflecteix aquesta ordenació jerarquitzada:

A, a, b, c serien etiquetes que definirien conjunts naturals de papers-θ. Tant els Agents com les Causes i els Instrumentals, per exemple, es podrien incloure dintre d'una categoria més general que podríem anomenar "Originadors". D'aquests, possiblement les Causes i els Instruments podrien formar un altre conjunt diferenciat dels Agents pel valor del tret [+animat], entre d'altres.

Els verbs, en el lèxic, estarien marcats amb els papers-θ que poden assignar i en el cas en què puguin assignar opcionalment dos papers-θ l'entrada lèxica reflectiria aquesta doble possibilitat. Cer-

tes regles de la gramàtica, en canvi, podrien fer referència a nivells més alts en la jerarquia.

3.3.3. Trets de selecció-s i papers-θ

A diferència dels trets inherents als noms, els trets de selecció-s no poden ser inclosos a l'entrada lèxica del nom ja que no corresponen a una propietat intrínseca del nom, sinó més aviat a una propietat del SN (o de la categoria que sigui) íntimament lligada a les exigències semàntiques del predicat. Si la gramàtica ha de recollir aquests trets, sembla que el lloc més adequat sigui justament l'entrada lèxica de l'element predicatiu, és a dir, del verb.

En un paràgraf anterior (§ 3.2.2.) ens preguntàvem si realment era necessari incloure aquesta informació al lexicó però deixàvem la qüestió sense resposta. Tot seguit presentarem tres casos en què es demostra la utilitat de tenir trets de selecció-s a les entrades lèxiques.

El primer enllaça amb l'anàlisi de Grimshaw que havíem presentat de les estructures interrogatives i enunciatives. Acceptant que el nivell temàtic i el de selecció-s són independents, les entrades de verbs com preguntar i afirmar inclourien, entre d'altres, els trets de (3):

- (3) a. preguntar: [Agent, Tema-<Q>]
- b. afirmar: [Agent, Tema-<En>]

Els trets semàntics especifiquen la interpretació d'un dels arguments del verb, per tant han d'estar "lligats" al paper-θ corresponent a aquest argument --recordem que no hi ha selecció categorial--. Com ja havíem dit, la incorporació d'aquest tret, connectat amb una posició argumental, ens permet de mantenir un únic paper-θ per als complements de tots dos tipus de verbs i, alhora, de justificar la diferent interpretació semàntica que tenen. Hi ha, però, altres avantatges que semblen més importants.

L'estructura formal dels arguments Tema dels verbs de (3) tant pot ser un SN com una frase. Pel que fa al SN no hi ha cap problema ni cap diferència entre ambdós verbs. Però si l'argument té forma oracional,

els arguments que apareixeran a la posició de COMP (quan sigui una frase amb temps) seran diferents. Mentre que el verb preguntar, amb un complement <Q>, demana una F introduïda per un COMP [+qu-], els complements d'afirmar tindran un COMP [-qu-]. Donat que els papers-θ són idèntics per a tots dos verbs, només si s'especifiquen aquests trets semàntics es pot donar compte de la tria de COMP. Al final d'aquest capítol demostrarem la inviabilitat de les altres alternatives i exposarem els mecanismes a través dels quals s'articula aquesta relació.

El segon cas és el de les construccions anomenades "predicats complexos", que estan formades per un verb més un objecte i que presenten unes característiques que les diferencien de les altres estructures transitives.¹⁶ Pertanyen a aquest tipus els exemples de (4):

- (4) a. La Maria donava empentes a en Pere.
- b. En Joan feia carícies a la nena.
- c. La meua veïna tenia odi a la portera.

El conjunt V+N té un correlat en un verb simple amb la mateixa arrel del nom objecte de (4): empènyer, acariciar i odiar. Els verbs que formen les frases de (4) pertanyen a un grup força reduït de verbs que coincideixen en totes les llengües: són verbs amb un significat molt vague i sovint gramaticalitzat. El nom que apareix a la posició de l'objecte acostuma a anar sense determinant o, com a molt, amb un determinant indefinit. Una de les característiques més peculiars d'aquestes construccions és que el nom objecte no pot ser desplaçat del costat de la forma verbal: ni interrogat, ni extraposat, etc. Es comporten com si formessin amb el verb una única unitat lèxica, cosa que coincideix perfectament amb el valor semàntic unitari que intuïtivament s'atorga a tot el conjunt.

En italià existeix una construcció que presenta les mateixes característiques que els predicats complexos. En aquest cas, però, l'element íntimament lligat al verb no és un N sinó un adverbí.¹⁷ Aquí la unitat semàntica és encara més evident perquè sovint el significat de la forma complexa no és componencial:

- (5) a. Gianni ha messo su il caffè.
'En Joan ha posat a sobre el cafè'
(En Joan ha posat el cafè al foc)
- b. Perché hai tirato fuori questo argomento?.
'Per què has tirat fora aquest tema?'
(Per què has tret aquest tema?)
- c. Quel bambino veniva su troppo viziato.
'Aquell nen venia amunt massa aviciat'
(Aquell nen creixia massa aviciat)

Tant el N objecte de (4) com l'adverbi de (5) són elements que "omplen" un dels "forats" argumentals del V: donar, fer i tenir són verbs transitius amb un objecte Tema i els N que apareixen al seu costat ocupen precisament aquesta posició. En el cas dels adverbis, també corresponen a una de les posicions de l'estructura argumental de V: mettere, tirare i venire demanen un "complement de lloc" que aquí és representat per la forma adverbial.

Assumim ara que l'estructura d'aquestes construccions és la de (6):¹⁰

(6) [_F SN [_{SV} [_V [_V V + {N, Adv.}] (prep) SN]]]

La unió en una única peça lèxica del V i el N/Adv. s'ha de produir abans de l'estructura-P, per tant, al component lèxic. La regla lèxica --productiva o de redundància-- que donarà compte de la forma complexa haurà d'estar motivada per algun factor. La idiosincràsia d'aquestes construccions ens obliga a restringir la seva aplicació a uns casos molt determinats. La nostra proposta és que sigui precisament un tret semàntic lligat al paper-θ de la posició de l'objecte o de l'adverbi el que determini l'aplicació de la regla.

De fet, no és difícil trobar una propietat comuna a tots dos arguments. Ruwet (1983) diu que els N dels predicats complexos --com el de les expressions idiomàtiques-- estan mancats d'*autonomia referencial*. Pel que fa als adverbis, es podria ampliar aquesta noció a l'absència de valor deictic que caracteritza les formes que estudiem, contrastant amb el valor positiu d'aquest tret que habitualment tenen.

Anomenem aquesta propietat semàntica comuna a un argument dels predicats complexos i de les construccions italianes amb adverbi "propietat- $\langle\mu\rangle$ ".

Les entrades lèxiques dels verbs donar, fer, tenir, mettere, etc. inclouran aquest tret $\langle\mu\rangle$ lligat a un paper-θ (el Tema en el cas de donar, etc. i al Direccional en el cas de mettere, etc.). Com que aquests verbs també poden portar complements que no tenen aquest tret (en els casos "normals") es pot pensar que és un tret bivalent, $\langle\pm\mu\rangle$. La regla lèxica que uneix el verb i l'argument Tema o Direccional només s'aplicarà si el valor triat és $\langle+\mu\rangle$.

Aquesta solució ens permet de no ampliar el nombre de papers-θ i d'eliminar el paper-θ "#" (quasi-argument) que Chomsky (1981) proposava per als objectes de les expressions idiomàtiques. Simultàniament, donem compte del fet que aquests arguments, tot i que no tenen autonomia (ni referencial ni sintàctica), ocupen una de les posicions exigides per l'estructura argumental del verb al qual s'adjunten.

Concloem, doncs, que efectivament el nivell dels papers-θ i el de la selecció-s són dos nivells diferents i necessaris. Els tres casos que hem estudiat ens ho confirmen i ens fan veure que la connexió entre ells ha de ser molt estreta: els trets semàntics fan referència a la interpretació que ha de rebre un determinat argument i, a més, són un punt fonamental per a l'explicació d'alguns fenòmens sintàctics relacionats amb aquests arguments. Els trets semàntics, per tant, hauran d'estar "lligats" a un paper-θ de l'estructura argumental del V, presents a l'entrada lèxica.

3.3.4. FORMALITZACIÓ DE LES REC

En aquest punt ja estem en condicions de decidir en quins trets es basen les REC. Recordem que Pesetsky (1982) havia reformulat la hipòtesi de Grimshaw (1979) i (1981) segons el model GB i proposava que les REC s'havien de formular sobre els trets de selecció-s. Com ja s'ha indicat a l'inici del capítol, Chomsky (1986a) les formula sobre papers-θ però no explica per què.

La nostra hipòtesi és que les REC es basen en totes dues nocions. El fet que els trets de selecció-s apareguin lligats a un paper-θ fa que calgui tenir en compte tots dos nivells. De fet, però, probablement no tots els papers-θ inclosos a les entrades lèxiques necessitaran estar lligats a un tret de selecció-s. Es podria pensar que cada paper-θ té un tret semàntic connectat, però en molts casos podria resultar redundant. Considerem més detalladament la qüestió.

Si suposéssim que les REC es basen en trets de selecció-s sorgirien immediatament una sèrie de problemes tècnics considerable. Quins trets semàntics caldria lligar al paper-θ Agent o Pacient, per exemple? Quin tret semàntic podria portar una Meta o un Origen? Si apel·lem a les *categories ontològiques* de Jackendoff (1983) podrem dir que els Agents i els Pacients estan lligats a un tret <cosa> (*thing*), les Metes i els Direccionals a <llocs> o <camins> (*place, path*). Jackendoff (1983, ps.67-68), per exemple, analitza una frase com (7) tal com es veu a (8):

(7) The man put the book on the table.

(8)
$$\left[\begin{array}{c} \text{EVENT} \\ \text{PUT} \left(\left[\begin{array}{c} \text{THING} \\ \text{THE MAN} \end{array} \right], \left[\begin{array}{c} \text{THING} \\ \text{THE BOOK} \end{array} \right], \left[\begin{array}{c} \text{PLACE} \\ \text{ON} \left(\left[\begin{array}{c} \text{THING} \\ \text{THE TABLE} \end{array} \right] \right) \end{array} \right] \right) \end{array} \right]$$

Segons ell:

"(...) every major phrasal constituent in the syntax of a sentence corresponds to a conceptual constituent that belongs to one of the major ontological categories." (p.67)

Però per als complements preposicionals d'origen, lloc o direcció caldria suposar que existeixen trets semàntics diferents per a cada un. Si els trets semàntics fossin exactament "lloc", "direcció", etc., la noció de paper-θ i la de tret semàntic es farien equivalents i per tant redundants. Si, en canvi, tots fossin "llocs" o "locacions", o

alguna cosa semblant, no hi hauria manera d'explicar l'aparició d'una preposició o d'una altra.

Nosaltres acceptem, com a hipòtesi mínima, que només en els casos en què sigui estrictament necessari s'inclouran a les entrades lèxiques uns trets semàntics lligats a un paper-θ. Les REC es formul·laran sobre papers-θ i si els paper-θ porta algun tret connectat caldrà també tenir-lo en compte. Vegem-ne alguns exemples.

Sembla que es pot afirmar que, per al català, la REC dels Agents i dels Pacients és SN. Per al castellà els Pacients també seran SNs, encara que quan aparegui a la posició d'objecte pugui portar la preposició *a*. Aquesta preposició caldrà inserir-la en algun moment de la derivació, després de l'estructura-P. D'aquesta manera donem compte de la forma de SN que té aquest argument quan és subjecte d'una passiva sense haver de postular regles d'elisió de material lèxic bàsic.¹⁹ Els Direccionals i els Origenes tindran respectivament una REC *a*+SN i *de*+SN. En aquest cas sí que cal incloure la preposició a la REC perquè el paper-θ no prové només de la preposició sinó del verb i de la preposició composicionalment.

Vegem ara com es resolien formalment els casos que hem presentat a l'apartat anterior per justificar la utilitat dels trets de selecció-s. Pel que fa a la qüestió dels complements interrogatius i enunciatius, havíem dit que un verb com *preguntar* tenia un Tema-<Q> i que *afirmar* tenia un Tema-<En>. Quan els complements d'aquests verbs eren una frase es diferenciaven perquè en el primer cas el complementitzador era un element [+qu-] i en el segon era [-qu-]. Aquesta característica no pot derivar de cap subteoria de la gramàtica, és absolutament idiosincràtica de cada peça lèxica (vg. Rigau (1984, p.249)). Sembla que el lloc més adequat per a donar-ne compte sigui el lèxic. Nosaltres proposem que sigui precisament en aquest punt, en el pas del lèxic a la sintaxi, on quedi determinada aquesta tria: si la REC de Tema-<Q> és F' amb COMP [+qu-] i la de Tema-<En> és F' amb COMP [-qu-] el problema queda resolt. Un verb com *dir*, que accepta totes dues menes de completives, anirà marcat amb un Tema-<Q>/<En>.

Pel que fa als predicats complexos i als verbs italians amb adverbial, havíem dit que els arguments Tema i Direccional, respectivament, anaven marcats amb un tret semàntic que hem anomenat <+μ> i que era el

que feia actuar la regla lèxica que formava el mot complex. També aquesta vegada és imprevisible quina haurà de ser la peça lèxica concreta que ocupi la posició del Tema o del Direccional, però és cert que no pot ser una qualsevol. Una solució és suposar que a l'entrada lèxica dels verbs simples, on tindrem els papers- θ marcats amb el tret semàntic i la referència a la regla lèxica, hi haurà una especificació que indiqui quin element o quin tipus d'elements poden aparèixer en aquella posició.

El verb *mettere*, per exemple, portaria un Direccional- $\langle \pm \mu \rangle$. Si es tria el tret $\langle -\mu \rangle$, la REC del Direccional serà l'habitual ($\langle \pm SN \rangle$ o adverbial de direcció); si el tret triat és $\langle +\mu \rangle$, caldrà especificar que, per a aquest verb, la REC de Direccional- $\langle +\mu \rangle$ és *su*.

En el cas dels predicats complexos, l'entrada del verb *fer*, etc. inclourà un paper- θ Tema- $\langle \pm \mu \rangle$. Si és $\langle -\mu \rangle$ la REC serà l'habitual per als Temes; si és $\langle +\mu \rangle$ caldrà formular una REC per a cada cas de manera que només s'hi puguin inserir els elements adequats. L'especificació pot ser una llista dels noms que admet cada verb o bé, cosa que sembla factible, el conjunt de propietats que han de tenir tots aquests elements.

Podem concloure, doncs, que el nivell més adequat per a formular les REC és el nivell temàtic present a les entrades lèxiques de tots els verbs. Quan els papers- θ estiguin lligats a un tret de selecció-s, la REC haurà de tenir en compte totes dues informacions. Si el nivell de subcategorització categorial no existeix i l'estructura-P és una projecció de les propietats lèxiques dels nuclis, aquesta és la manera més simple de donar compte del pas del lèxic a la sintaxi. Limitar les REC als papers- θ implicaria haver de distingir, sense fonaments sintàctics (ni, probablement, de cap altra mena) molts papers- θ , de manera que la teoria esdevindria absolutament *ad hoc* i buida de força explicativa. Carregar tot el pes de les REC sobre la selecció-s ens obligaria a proposar un ventall molt ampli de trets semàntics que en cap cas no arribarien a donar compte de totes les possibilitats estructurals del sistema de complementació de les llengües naturals. Admetem, per tant, que les REC "veuen" tant el nivell temàtic com el de selecció-s.

NOTES (Capítol 3)

1. Van ser Katz - Postal (1964) els qui van formular aquest principi, l'anomenada *hipòtesi de Katz i Postal*, que regia la TE. De fet, la Semàntica Generativa va respectar sempre aquesta hipòtesi i la va portar fins a les últimes conseqüències. Per a una visió completa d'aquesta evolució a la GGT, vg. Newmeyer (1980) i J. Fodor (1980).
2. Vg. concretament els treballs de Chomsky (1970) i (1972) i el de Jackendoff (1972).
3. Fillmore (1971, p.197), per exemple, no accepta que els Casos tinguin res a veure amb les propietats dels noms:
"El concepto de Caso no tiene nada que ver con *propiedades de los nombres*, sino con relaciones o metarrelaciones que guardan los nombres con el resto de la cláusula en que aparezcan."
Però anteriorment (Fillmore (1966) i (1968)) havia definit alguns Casos fent referència al caràcter [i animat] del nom.
4. Possiblement en el mateix punt on s'expliqui l'anomalia de frases com:
(i) ! El meu cosí solter és casat amb la Pepa.
(ii) ! En Joan va parir una nena de tres quilos.
5. En aquest sentit estem d'acord amb l'afirmació de Palmer (1976, p.132):
"It is difficult, if not impossible, then to define *actor* and *goal* in purely semantic terms."
6. Grimshaw i Pesetsky parlen d'un valor *proposició*, diferenciant-lo de *qüestió* i d'*exclamació*. Potser fora més adequat parlar d'un valor *enunciatiu*, si s'ha d'oposar a *qüestió* i a *exclamació*, perquè en realitat aquests dos valors també poden ser *proposicionals*.
7. Tot i que superficialment les clàusules de (7) són subjectes, segons la proposta de Belletti - Rizzi (1986) naixerien a la posició d'objecte.
8. La necessitat d'una distinció entre exclamatives i interrogatives, però, no és del tot clara. Fabra (1956, p.97) inclou les exclamatives dintre de les *proposicions interrogatives*. Per a un estudi sobre algunes construccions exclamatives en català, vg. Solà (1972).
9. Rigau (1984) ha demostrat el valor [+qu-] de l'element *si*: "*Si* és un element interrogatiu no-nominal, un quantificador de modalitat" (p.251).

10. Bosque (conf. a l'INB "Montserrat" de Barcelona, nov.1985) va suggerir la possibilitat d'analitzar les construccions del tipus de (20a) com a F' amb un COMP = los platos que.
11. La jerarquia temàtica proposada per Carrier-Ducan (1985, p.7) --que ell connecta amb una jerarquia de Cas-clític per al Tagal-- és la següent: Agent - Tema - Meta/Origen/Locatiu.
12. Vg., a més de les referències citades, Levi (1978), Randall (1984a), Pesetsky (1985) i de Miguel (1986).
13. Per a un estudi actual de la qüestió remetem al treball de Lois (1982) i a la bibliografia que cita.
14. Jaeggli (1986) observa també aquest fenomen i dóna exemples com aquest, citant Jackendoff (1977, ps.92-93) que, a la seva vegada, atribueix a Hornstein (1975). En el cas de la passiva oracional Jaeggli proposa una transmissió del paper-θ extern al sufix passiu del verb (-en en anglès). Respecte a la passiva nominal --les construccions (a) dels nostres exemples-- diu:

"θ-role transmission is not available in passive nominals since they lack the passive suffix. Acceptable by-phrases are interpreted, then, with one unique thematic relation, Agent, assigned by default (perhaps at LF)." (p.606)

cosa que, evidentment, només és possible quan el paper-θ de l'argument extern també és Agent.
15. Pesetsky (1982, p.201) preveu l'existència d'altres trets de selecció-s: proposa un tret <Terme> (o <Objecte>) que tindria una REC = SN, i un tret <Quantificador>. Sembla que el tret <Terme> fa referència als objectes físics. En aquest cas la diferència entre els trets semàntics inherents i els de selecció-s quedaria molt diluïda.
16. Per a un estudi detallat sobre els predicats complexos i les estructures italianes formades per un verb i un adverbí, vg. Gràcia (1988a) i les referències que s'hi citen.
17. Aquesta construcció és formalment semblant a les construccions amb partícula de l'anglès, però les seves propietats estructurals no són idèntiques. La nostra proposta la donem com a vàlida exclusivament per a l'italià.
18. Aquesta hipòtesi pot incloure també les expressions idiomàtiques del tipus *buscar les pessigolles*, *fer figa* o *somiar truites*.
19. Pel que fa a l'Agent (i a l'Experimentador), probablement no seria necessari postular una doble REC: SN / par+SN per donar compte dels complements de la passiva. Si s'acceptés que els "complements agents" de les passives no és un complement subcategoritzat, el paper-θ el rebria de la preposició, de manera que l'argument pròpiament Agent (o Experimentador), l'objecte de la preposició, ja seria un SN.

PART - 2

CAP A UNA DETERMINACIÓ DELS PAPERS-θ: LES POSICIONS DE SUBJECTE I D'OBJECTE

INTRODUCCIÓ A LA SEGONA PART

A la primera part d'aquest treball hem exposat algunes qüestions sintàctiques relacionades amb la Teoria-θ. Hem estudiat també el contingut semàntic d'aquesta subteoria de la gramàtica i l'hem diferenciada dels altres aspectes semàntics com ara la selecció-s i els trets inherents. En aquesta segona part voldríem aprofundir més en les qüestions semàntiques, no tant de la teoria com a conjunt sinó més concretament en el valor de cada paper-θ.

Com ja hem vist, els papers-θ són conceptes bàsics dintre de l'actual model de gramàtica. En els darrers anys s'han fet servir com a justificants de moltes argumentacions. Quan el 1981 Chomsky va introduir aquesta noció a la gramàtica, la distinció entre un paper-θ i un altre semblava una qüestió no gaire important. Com diu Carlson (1984):

"(...) as far as the syntax in GB is concerned, nothing whatsoever rides on which thematic role is assigned an NP. All that ever really matters is whether or not some thematic role be assigned. So in this sense the thematic roles function effectively as «OK» marks in the theory, or markers of argumenthood." (p.24)

Més endavant, com hem exposat al capítol 3, la necessitat de diferenciar entre un paper-θ i un altre s'ha anat evidenciant cada vegada més, i s'ha arribat a distincions tan subtils com el Tema₁ i el Tema₂ de Rizzi (1986), només per posar un exemple. No obstant això, les definicions de cada paper-θ continuen essent tan vagues com en els primers anys. Molt sovint l'element decisiu a l'hora d'establir distincions o de formular definicions dels papers-θ és la intuïció. Altres vegades es recorre a una referència als treballs de Gruber (1965) i de Jackendoff (1972) sense tenir present que algunes de les seves argumentacions (i, per tant, determinacions dels papers-θ) no són aplicables a l'actual model. Finalment, alguna vegada es constata la necessitat de sistematitzar el conjunt de papers-θ, però és sempre una qüestió que "cau fora de l'abast de l'actual estudi". Carlson

(1984b), que s'ha interessat per aquest problema, és qui ho exposa amb més claredat:

"Although there remains no generally accepted set of procedures for distinguishing among thematic roles, leaving open such questions as how many there are or what role a given NP in a given sentence may be playing, the very persistence and utility of such constructs makes it reasonable to entertain them seriously, in spite of the lack of precision with which hypotheses about them can be tested." (ps.259-260)

La prudència que es desprèn de les paraules de Carlson haurà de ser la guia del nostre estudi. En efecte, no és senzill conjuminar el valor semàntic dels papers- θ amb la teoria sintàctica en què s'emmarquen. Respectar tots dos aspectes i donar una explicació vàlida de l'abast i del nombre dels papers- θ són dues aspiracions que sovint poden entrar en conflicte. En aquest terreny la precisió és un ideal difícil d'assolir. De tota manera, ens sembla que cal fer un primer pas i intentar una proposta mínimament coherent que treballs posteriors hauran de refinar.

Malauradament, el tema és tan ampli que pretendre aquí de donar compte de totes les possibles relacions temàtiques seria una fita ja des del començament abocada al fracàs o a la superficialitat. Conscients d'aquestes limitacions, restringirem el nostre estudi als papers- θ de les posicions del subjecte i de l'objecte. Els papers- θ dels altres complements (datius, locatius, etc.) seran tractats només de passada i sense la profunditat i l'amplitud que per justícia els pertocaria.

1. CRITERIS PER A LA DEFINICIÓ SEMÀNTICA DELS PAPERS TEMÀTICS

El primer problema amb què ens trobem a l'hora de començar a definir els papers- θ és el de saber quins criteris hem de fer servir per dir que dues relacions semàntiques les considerem diferents o idèntiques. El problema no és senzill i està relacionat tant amb la relació mateixa com amb la mena d'elements que implica.

Aquesta qüestió ja se la va plantejar Fillmore en el seu article del 1971, dintre de la Gramàtica de Casos. El problema és equivalent i les seves solucions --expressades, però, amb una forta dosi de desconfiança-- ens poden ser útils.

El primer criteri que proposa Fillmore és equivalent al segon punt del Criteri- θ en la seva primera versió, és a dir, que en una frase no hi pot haver dos papers- θ idèntics assignats pel mateix element. Si dos papers- θ semblen idèntics cal veure si poden coaparèixer en una mateixa frase. Si és així i no es tracta d'un cas d'incrustació --que el paper- θ sigui assignat per un altre element-- voldrà dir que tenim dos papers- θ diferents i que hi ha d'haver algun tret, en la relació o en els elements que el puguin rebre, que ha de ser diferent.²

Una altra prova que dóna Fillmore per saber si dos papers- θ aparentment diferents són en realitat el mateix és comprovar si es poden coordinar o comparar els dos elements que els rebin. Si és possible probablement els podrem considerar un de sol.

Quan ens trobem amb una relació semàntica aparentment idèntica però que es pot diferenciar per un tret del nom que rep el paper- θ , una altra manera de decidir si el paper- θ és el mateix o no consisteix a comprovar si aquest tret semàntic del nom té repercussions en el seu comportament sintàctic, és a dir, si dos noms que només es distingeixen per aquest tret i pertanyents a sintagmes que hagin de rebre aquest paper- θ tenen les mateixes propietats sintàctiques o no. Si les propietats són les mateixes, conclourem que es tracta d'un únic paper- θ i que aquest tret no és pertinent, altrament, distingirem dos papers- θ . (Vg. cap.3)

El fet de recórrer a la sintaxi en el moment de diferenciar relacions semàntiques no és una contradicció. Cal tenir en compte que el component semàntic actua després que ha actuat tota la part sintàctica i que, per tant, el que li arriba, el seu input, conté tota una informació sintàctica que pot fer servir per a la interpretació semàntica. És cert que les relacions han d'estar definides prèviament, "abans que arribi la frase per interpretar", per dir-ho d'alguna manera, però si aquestes relacions ens han de servir precisament per a interpretar una frase amb tota la informació sintàctica que conté, és lògic anar a la sintaxi a l'hora de decidir si cal distingir dues relacions o no, a

l'hora de triar el que és pertinent i el que no ho és. El desdoblament d'un paper-θ en dos, si sintàcticament no té cap correlat, és inútil; possiblement no ens induiria a cap error, però es crearia una casuística interminable. I si, contràriament, unim en un sol paper-θ dues relacions que haurien de ser independents --per criteris sintàctics que responguin a alguna diferència semàntica-- la interpretació pot resultar inadequada.

La tendència inicial quan et poses a treballar en aquest terreny és de diferenciar papers-θ que, vist des de fora, poden semblar idèntics. Si hi ha una justificació sintàctica, nosaltres mantindrem la divisió. La proliferació d'etiquetes diferents per a relacions semàntiques semblants i la similitud de relació entre dues etiquetes diferents l'explicarem, al final del treball, amb una classificació jerarquitzada dels papers-θ, definits amb trets que donaran compte de les similituds i de les diferències i amb la creació de grups de papers-θ que englobin relacions similars (una mena de "hiper-papers temàtics", adaptant la proposta dels "hiper-casos" de Fillmore).³

2. TIPUS SEMÀNTICS DE PREDICATS

Si, com hem dit des del començament, els papers-θ s'assignen a posicions (i no directament als arguments que les ocupen), sembla que una manera adequada d'enfocar l'estudi dels papers-θ és partir precisament d'aquestes posicions que en poden rebre. Per tant, estructurarem el nostre treball basant-nos en les posicions a les quals l'element predicatiu assigna un paper-θ. Les posicions que rebran un tractament més aprofundit són, com ja hem anunciat abans, la de l'objecte i la del subjecte (tot i que el paper-θ d'aquest argument l'assigna "estructuralment" el SV, ja hem justificat al § 2.3. que és el verb el que determina quin ha de ser el paper-θ).

D'altra banda, els papers-θ --o, més concretament, les "graelles temàtiques"-- són propietats lèxiques dels elements amb valor predicatiu, informació que recullen les entrades lèxiques. Són nocions que corresponen als tipus de relació entre un predicat assignador i un argument que ocupa la posició receptora, per tant sembla lògic pensar

que cal estudiar les característiques de l'element assignador i del tipus de predicat que forma.

Les propostes que s'han fet sobre els tipus semàntics de predicats són moltes. En aquesta introducció ens limitarem a exposar la hipòtesi que agafarem com a base i més endavant ja s'aniran veient algunes de les dificultats que comporta i algunes de les seves variacions.⁴

Una de les classificacions semàntiques dels predicats més clàssica dintre de la GGT és la de Lakoff (1966).⁵ En aquest article defensa l'existència d'un tret sintàctic [+estatiu], atribuït a verbs i a adjectius,⁶ que defineix dues menes de predicats semàntics, els predicats d'acció ([-estatiu]) i els de no-acció ([+estatiu]). Diu que només es poden trobar algunes excepcions a aquesta generalització i que són sempre casos de predicats que, tot i no denotar una activitat, tenen el comportament sintàctic dels predicats [-estatiu]. No es dona mai el cas contrari, és a dir, que un predicat d'acció tingui les característiques dels [+estatiu].⁷

Posteriorment, Fillmore (1968) va afirmar que el tret [+estatiu] era redundant --dintre de la Gramàtica dels Casos-- perquè tots els predicats [-estatiu] compartien la característica de demanar un Agent, mentre que cap dels [+estatiu] no l'admetia.

Lee (1973) revisa les dues propostes i considera que la relació estativitat - activitat i les possibilitats de tenir un Agent no es poden regular en un sistema en què només es faci una distinció en dos grups. Després d'estudiar alguns tipus de verbs arriba a la conclusió que cal una classificació basada en dos trets, [+agentiu] i [+estàtic] (tots els [+estatiu] de Lakoff seran [-agentiu]):

- (1) a. [-agentiu, +estàtic]
- b. [-agentiu, -estàtic]
- c. [+agentiu, -estàtic]
- d. [+agentiu, +estàtic]

(Lee (1973, p.552))

(1a) correspon al que ell anomena *state of affairs*, (1b) als *events* (frases dinàmiques sense un Agent) i (1c) a les *activities* (frases dinàmiques amb Agent) (vg. Lee (1973, p.549), nota 3). El cas (1d) no

existeix. De fet, aquesta classificació sistematitza les observacions de Lakoff: (1a) i (1c) són els casos que ell considerava possibles, (1b) és l'excepció prevista i (1d) la impossible.

Com ja hem dit, hi ha altres autors que segueixen altres camins a l'hora de classificar semànticament els predicats. Nosaltres seguirem per aquesta via que hem exposat i, quan calgui, ja farem les referències oportunes a les altres hipòtesis.⁶

3. POSICIONS, FUNCIONS GRAMATICALS I PAPERS-θ

Abans d'emprendre l'estudi de cada un dels papers-θ, cal fer unes consideracions teòriques prèvies per justificar algunes de les nostres decisions.

Ja hem dit que els papers-θ s'assignen a posicions estructurals --posicions-θ-- i no directament als elements lèxics que les ocupen. El nivell pertinent per a l'assignació de paper-θ és l'estructura-P. El pas de l'estructura-P a l'estructura-S, mitjançant la regla sintàctica "moveu-α", fa que de vegades alguns arguments que a l'estructura-P ocupaven una posició, a l'estructura-S n'ocupin una altra. El cas més clar és el de la passiva, on un SN objecte profund passa a ocupar la posició del subjecte superficial:

- (2) a. [_{SN} el va ser assassinat [_{SN} el president]
b. [_{SN} el president] va ser assassinat t_i

Un altre exemple semblant és el de les construccions ergatives, admetent l'anàlisi de Burzio (1981):

- (3) a. [_{SN} el han arribat [_{SN} tres trens]
b. [_{SN} tres trens] han arribat t_i

Quan nosaltres estudiem els papers-θ que cada verb (o predicat) pot assignar, normalment farem referència a les posicions de l'estructura-P, no a la funció sintàctica dels arguments en estructura-S. Així, per exemple, els papers-θ dels subjectes superficials de les construccions

ergatives seran estudiats dintre de l'apartat dedicat als papers-θ de la posició de l'objecte, ja que tradicionalment és aquesta la posició en estructura-P que se'ls atorga en el model GB. En canvi, quan no tinguem al darrera aquesta tradició, encara que la nostra anàlisi situï un determinat argument en una posició diferent de la que aparentment li correspon, nosaltres ens basarem en la forma superficial. Per exemple: postulem l'origen intern dels subjectes superficials dels verbs de mesura, però els estudiem al capítol dels subjectes, no al dels objectes.

Segons Chomsky (1981, ps.42-43), els factors que intervenen en la determinació d'un paper-θ són dos: les propietats lèxiques intrínseques dels nuclis assignadors i les funcions gramaticals dels receptors en estructura-P. De les "propietats lèxiques" no se'n diu res; pel que fa a les funcions gramaticals, Chomsky afirma:

"(...) a property of D-structure, following from the projection principle, is that every θ-role determined obligatorily in the D-structure must be filled by some argument with the appropriate GF [grammatical function], and that each argument must fill exactly one θ-role as determined by its GF." (p.43) (El subratllat és nostre)

Aquesta dependència entre els papers-θ i les funcions gramaticals es manifesta obertament quan s'afirma, per exemple, que l'Agent ha de ser sempre un argument extern (el subjecte) (vg. Williams (1981)). El fet que els SNs de les construccions ergatives hagin de ser Temes i no puguin ser Agents --com s'ha acceptat unànimement-- és una altra conseqüència de l'estret lligam que es pretén d'establir entre posicions o funcions gramaticals i papers-θ.

A nosaltres no ens sembla justificable aquesta assumpció de la proposta de Chomsky. En realitat sembla que s'estiguin barrejant els dos aspectes de la Teoria-θ, el sintàctic i el semàntic. Acceptem que, pel Principi de Projecció, cada paper-θ a l'estructura-P ha de correspondre a algun argument, però no admetem l'especificació de Chomsky "with the appropriate GF". Les funcions gramaticals no determinen els papers-θ. En tot cas són les posicions, en tant que posicions-θ, les

que exigeixen que se'ls assigni un paper-θ, però no han de demanar necessàriament un *determinat* paper-θ.

Dels dos factors de què parlava Chomsky que intervenen en la determinació del paper-θ, el primer, les propietats lèxiques intrínseques del nucli, sí que determinarà *quin* paper-θ pot assignar. L'altre, la funció gramatical del receptor, o la posició que ocupa en estructura-P, només reclamarà l'assignació d'un paper-θ, sense especificar quin. I amb això no volem negar que hi hagi tendències i possibles generalitzacions ben evidents que relacionin papers-θ amb posicions o funcions. És clar que l'Agent acostuma a ser el subjecte i que el Tema o el Pacient és un objecte. Però aquesta regularitat no ens pot obligar a enquibir-hi forçosament tots els casos. Observem-ne alguns que cauen fora de la norma general i que han estat independentment justificats en alguns dels darrers treballs de gramàtica generativa.

Si fins ara semblava que el paper-θ Experimentador s'assignava exclusivament a la posició del subjecte, era el paper-θ de l'argument extern dels verbs no-actius, paral·lel, doncs, a l'Agent dels predicats d'acció, Belletti - Rizzi (1986) proposen d'atorgar aquest paper-θ als objectes directes de verbs com els de (4) i als indirectes de (5):

- (4) L'inflazione {preoccupa} Gianni.
 {spaventa}

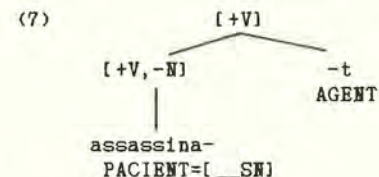
- (5) La musica piace a Gianni.

A l'estructura-P, però, aquests complements no neixen a la posició tradicional d'objecte ([SN, V']), sinó en una posició més elevada ([SN, SV]). (Vg. el capítol 4)

D'altra banda, i pel que fa a l'Agent, tampoc no és cert que sempre aparegui a la posició d'argument extern. Considerem les estructures següents:

- (6) a. En Pau (AG) assassinà el porter.
 b. El porter fou assassinat (AG) (per en Pau (AG))
 c. El president va ser assassinat (AG).

El verb *assassinar* conté a la seva graella-θ el paper-θ Agent que, com en la major part dels casos, és assignat a l'argument extern a través del nus SV (vg. (6a)). Quan el verb adopta la forma passiva, el sufix del participi absorbeix el paper-θ extern del verb de manera que la posició de subjecte ja no en pot rebre. Jaeggli (1986) defineix *absorció* com *assignació a un morfema lligat* (p.592). Perquè l'absorció sigui possible, cal que l'element que absorbeix el paper-θ sigui regit per l'assignador, i aquest és el nostre cas (vg. Jaeggli (1986, p.592)):

Per tant, a (6c) tenim una altra possibilitat de "lligar" el paper-θ Agent que no és l'habitual a la posició de subjecte: és un sufix lligat al verb el que rep --o absorbeix-- el paper-θ.

A (6b) apareix un "complement agent", introduït per la preposició *per*, que també rep el paper-θ Agent. És veritat que no hi ha un criteri uniforme sobre l'estatus d'aquest complement de les frases passives ni sobre la manera com se li assigna el paper-θ. Nosaltres no entrarem ara en aquesta discussió, però sigui com sigui, tant si el paper-θ el rep composicionalment del V i de la P (vg., per exemple, Borer (1984)), com si el rep només de P (vg. Chomsky (1981)), com si el rep del sufix del participi (vg. Jaeggli (1986)), el cert és que un paper-θ Agent no és assignat en estructura-P a una posició de subjecte.

Hem presentat alguns casos de papers-θ suposadament només assignables a la posició de subjecte (argument extern) que poden ser, en realitat, assignats a altres posicions, argumentals o no-argumentals. Que la relació posició - paper-θ no era unívoca era una cosa generalment admesa (la posició del subjecte, per exemple, podia rebre el paper-θ Agent o Experimentador, entre d'altres). Nosaltres hem volgut demostrar que tampoc no és unívoca la relació paper-θ - posició. Per

tant, ni tots els subjectes profunds (o superficials) són Agents, ni tots els Agents han de ser forçosament arguments externs (encara que la tendència general en aquest darrer cas vagi més cap a aquesta direcció).

Havíem conclòs en el primer capítol que els papers- θ indicaven, d'una banda, la relació semàntica que s'establí entre l'assignador i l'argument receptor. D'altra banda, en un model en què no apareixien a les entrades lèxiques dels verbs els trets de subcategorització estricta, els papers- θ eren l'*input* de les REC que projectaven els "buits" (*slots*) argumentals en estructures formals (SN, SP, etc.). Els papers- θ , doncs, a les entrades lèxiques no podran estar "lligats" a una determinada posició (vg. Jaeggli (1986) per a un tractament diferent). Es pot suposar que els papers- θ d'una graella- θ són tots idèntics pel que fa al seu status, o bé que n'hi ha un de marcat com a argument extern (seguint la proposta de Williams (1981)). La posició que ocuparan els arguments marcats amb cada paper- θ es despendrà d'altres subteories de la gramàtica, per exemple, de la Teoria del Cas.

El fet de marcar un paper- θ com a extern dintre d'una entrada lèxica pot ser una qüestió purament idiosincràtica de cada ítem, o bé es poden postular unes regles generals del tipus: "si hi ha un paper- θ Agent, aquest serà l'argument extern". El que no es pot fer és elevar una generalització a la categoria de llei.

La distinció entre papers- θ és una qüestió bàsicament semàntica. En aquesta tasca, el paper de la sintaxi és més de "supervisor" que no pas de "dictador". Fins on sigui possible s'ha d'intentar mantenir un equilibri i una adequació entre tots dos components, però, concretament en la determinació d'un paper- θ , no es pot partir de concepcions sintàctiques preconcebudes i adaptar-les, bé o malament, a la semàntica. La sintaxi pot ajudar a decidir certs aspectes del problema, però no pot ser la base única sobre la qual s'estableixin les distincions. Com a ideal es podria esperar que l'anàlisi semàntica i la sintàctica fossin un reflex l'una de l'altra.¹⁰

NOTES (Introducció a la segona part)

1. Diu Fillmore: "(...) no son como para inspirar una confianza notable (...) pero creo, con todo, que hay cosas que militan en su favor." (p.175). I afegeix: "Los principios de que acabo de hablar son bastante vagos, rara vez conducen a unos resultados dotados de la belleza propia de la falta de ambigüedad, y están siempre sujetos a otros tipos de consideraciones." (p.180)
2. La condició de *Thematic uniqueness* de què parla Carlson (1984b) en certa manera preveu el mateix però vist des d'un altre angle: si no es pot dir que hi ha dos papers- θ diferents, hi ha d'haver dos assignadors diferents:
 "(...) thematic roles are among the factors used in discriminating events from one another. Thematic uniqueness forms the basis: if there is a proposed event with, say, two themes, then there are (at least) two events and not one; (...). Thematic uniqueness provides a means of telling how many distinct events you have." (p.274)
 Evidentment, això pressuposa exactament el que estem intentant de determinar: quins són, quants són i com es delimiten els papers- θ .
3. Vg. Fillmore (1971), p.195.
4. Altres propostes són les de Lyons (1968), cap.8; Jackendoff (1976), Dik (1978), etc.
5. Una crítica molt interessant a aquesta proposta, com veurem més endavant, és la de Lee (1973).
6. Recordem que la Semàntica Generativa, de la qual Lakoff n'és un aferrissat defensor, considerava V i A com una sola categoria lèxica.
7. Les característiques dels predicats amb el tret sintàctic [-estatiu] són les que ja s'han fet tradicionals en aquesta mena d'estudis: la possibilitat de tenir l'imperatiu, la forma progressiva, adverbis de voluntarietat, substitució pel proSV *fer-ho*, etc. Les veurem més detalladament en el proper capítol.
8. Potser una de les més interessants i que, tot i que pertany a un marc teòric ben diferent --la Gramàtica Funcional--, s'acosta una mica a la nostra és la de Dik (1978). Ell proposa dos trets, [+dinàmic] i [+control], que defineixen quatre estats de coses: accions ([+D,+C]), processos ([+D,-C]), posicions ([-D,+C]) i estats ([-D,-C]). Vg. Dik (1978), ps.53ss, § 3.4.1.
9. En la proposta de Jaeggli (1986), les entrades lèxiques dels verbs contenen trets de subcategorització estricta. Segons l'autor, tots els papers- θ d'una entrada lèxica han d'estar "lligats"

(linked) a algun argument, tret d'un, el que correspon a l'argument extern. La seva definició de *linking* és:

"By *linking* is understood that θ -roles are to be associated with a subcategorization feature" (p.588).

En el model que nosaltres hem adoptat, el de Chomsky (1986a), no són presents a les entrades lèxiques els trets de subcategorització, per tant, els papers- θ han d'aparèixer lliures i han de ser altres principis o altres components de la gramàtica els que expliquin l'aparellament i l'estructura formal dels arguments.

10. Dintre d'un altre model gramatical, la Gramàtica Relacional, Rosen (1984) també observa que la relació entre els papers semàntics i les "relacions gramaticals inicials", si bé tendeixen a una certa regularitat, no és en absolut una relació homomòrfica:

"These cross-linguistic discrepancies confirm once again that initial GRs [Grammatical Relations] are not predictable from meanings. From this we must conclude that the initial syntactic level (...) contains essential information which is not recoverable from a representation of meaning alone." (p.67)

CAPÍTOL - 4

ELS PAPERS TEMÀTICS DE LA POSICIÓ DEL SUBJECTE

Il nous faut avant tout examiner particulièrement le verbe, qui est la base de toutes les fonctions, l'âme de la langue.
(J.P. Brisset)

4.1. AGENTIVITAT I ESTATIVITAT

La determinació del paper- θ del subjecte (o, més en general, de la relació semàntica) ha estat sempre molt condicionada a l'estudi dels diferents tipus de predicat. Les nocions d'agentivitat, estativitat, dinamisme, control, activitat, procés, etc. es barregen constantment fins al punt de crear una confusió i uns encreuament notables. Tot seguit discutirem una de les propostes més tradicionals dintre de la GGT, la de Lakoff, però abans val la pena donar un ràpid cop d'ull al panorama bibliogràfic sobre el tema.

Lyons (1977, p.427), per exemple, parla de *situacions estàtiques* i diu que "se conciben como un existir y no un suceder, como un estado homogéneo, continuo y no cambiante a lo largo de su duración". Un *predicat dinàmic*, en termes de Lyons, és aquell que descriu alguna cosa que s'esdevé "de una manera instantánea o duradera, que no es necesariamente homogénea ni continua, pero puede presentar ciertos contornos temporales, y, como característica más importante, puede o no estar bajo el control de un agente" (p.427). I parla d'*agentivitat*

en els casos en què "una entidad animada, X, intencional y responsablemente emplea su propia fuerza o energía para producir un evento o iniciar un proceso".¹

En la teoria de Dik (1978) aquests predicats corresponen a les accions i als processos, "estats de coses" amb el tret [+dinàmic]. Les accions són els esdeveniments [+controlats], els processos els [-controlats].² Els estats de coses dinàmics són els que, d'una manera o altra, "implican una transición de una situación S_i a otra situación S_j" (p.54). Pel que fa al control diu que "un estado de cosas es controlado si una de las entidades implicadas en él, el controlador, tiene la capacidad de determinar si ese estado de cosas sucederá o no" (p.54).

Aquestes classificacions corresponen només parcialment a la de Lakoff (1966). D'alguna manera hi ha una correlació entre els predicats dinàmics i els que segons Lakoff tindrien el tret sintàctic [-estatiu] i, per tant, el tret semàntic [+activitat]. Però si, com va dir Fillmore (1968, ps.58-59) i com s'ha repetit sovint, el tret [+activitat] implica l'existència d'un Agent (el que per Dik seria l'element controlador), el paral·lelisme es trenca: els processos són, precisament, [-controlats] encara que siguin [+dinàmics]. La reformulació de la proposta de Lakoff i de la de Fillmore que fa Lee (1973) ja s'acosta molt més a la idea de Dik: la seva classificació amb dos trets, [+agentiu] i [+estàtic], correspon a la de Dik (respectivament [+control] i [+dinamisme]). Els predicats [+agentius, -estàtics] els anomena *activities*; els [-agentius, -estàtics] són els *events*. Els primers són frases dinàmiques amb Agent; els segons frases dinàmiques sense Agents (vg. Lee (1973, p.549)).

Les proves que utilitza Lakoff per distingir els predicats [-estatiu] dels [+estatiu], o, el que en la seva proposta és equivalent, els que tenen el tret semàntic [+activitat] dels de [-activitat], s'han anat repetint al llarg de tota la història de la GGT com un grup d'arguments que formen un sol bloc. La cosa, però, a la vista de la divisió de Lee o de Dik, no és tan clara. Sembla que algunes d'aquestes proves fan referència al dinamisme del predicat, mentre que d'altres impliquen el control de l'acció. I les dues nocions no sempre coincideixen. Vegem-ho més detalladament.

Un dels arguments que Lakoff dona per distingir les dues menes de predicats (estatiu i no-estatiu) és la substitució de tot el predicat per un proSV (*fer-ho*, en català).³ Vegem les frases següents:

- (1) a. En Joan perseguia en Pere però la Maria no volia que ho fes.
- b. *En Joan sabia la resposta però la Maria no volia que ho fes (=saber la resposta).

La diferència entre (1a) i (1b) rau en el fet que només els predicats [-estatiu] admeten la construcció amb *fer-ho*. *Perseguir* forma predicats [-estatiu] mentre que *saber* en forma de [+estatiu]. És cert, en aquest cas, que el predicat [-estatiu] té també un subjecte que controla l'acció, mentre que el que és [+estatiu] té un subjecte no-controlador. Però observem les frases de (2) i de (3):

- (2) Els tancs perseguen els soldats per terra i els avions ho feien per l'aire.
- (3) *La casa d'en Pere té dues habitacions i la meua també ho fa.

A (2) tenim una frase gramatical amb el proSV *fer-ho*, per tant, un predicat [-estatiu], però no es pot pas dir que el subjecte sigui controlador: és un SN inanimat que no té capacitat de control.⁴ (1b) és tan agramatical com (3): en aquest cas és el verb i no les característiques del SN subjecte el que, per dir-ho d'alguna manera, crea un "predicat incontrolable". El subjecte de (1b) seria potencialment controlador (és animat), però el verb "no li ho permet". Comparem ara (2) amb (4):

- (4) a. *La pilota va trencar el vidre però la pedra no ho va fer.
- b. *Les tisores tallaven el cartró i el ganivet no ho feia.

El verb de (4) és [-estatiu] però no permet la substitució pel proSV *fer-ho* quan té un subjecte inanimat. La diferència entre (2) i (4) és

que en el primer cas el subjecte inanimat està personificat i en el segon cas no. Com veurem més endavant, no es tracta de la mateixa mena de subjectes i, possiblement, aquests predicats no seran d'acció.

De tot això, sembla que se'n podria desprendre que el tret [+estatiu] sí que implica [-control] (vg. (1b) i (3)), però que el tret [-estatiu] no implica necessàriament [+control] (vg. (1a) vs. (4)). La primera suposició, però, no és certa, perquè hi ha verbs [+estatiu] que poden ser controlats:

- (5) a. La Maria es va quedar a casa.
- b. En Joan estava dret davant de la porta.

Els de (5) són exemples del que Dik anomena *posicions* ([-dinamisme], [+control]). Aquestes frases no admeten tampoc les construccions amb fer-ho:

- (6) a. */?? La Maria es va quedar a casa i en Pere també ho va fer.
- b. *En Joan estava dret i en Pere també ho feia.

Podem concloure, doncs, que l'argument de la substitució del predicat pel proSV fer-ho només té relació amb el caràcter [+estatiu] ([+dinàmic], en termes de Dik), independentment de les possibilitats controladores del subjecte (inherents o implicades pel verb).

Un altre dels arguments adduïts per Lakoff que han de demostrar l'existència d'aquestes dues menes de predicats és el que fa referència a l'aspecte progressiu. Només els predicats [-estatiu], diu ell, el poden admetre.⁶ Observem els exemples següents:

- (7) a. En Joan està perseguint en Pere.
- b. Els tancs estan perseguint els soldats.
- c. *Les tisores estan tallant el cartró.
- (8) a. *En Joan està sabent la resposta.
- b. *La casa està tenint dues finestres.

- (9) a. *La Maria s'estava quedant a casa.
- b. *En Joan estava estant dret davant de la porta.

Paral·lelament al que passava amb el proSV fer-ho, la forma progressiva del verb només l'admeten els predicats [-estatiu], però independentment de si el subjecte pot o no ser controlador: (7a) i (7b) tenen verbs no-estatiu i són gramaticals, però només a (7a) podem dir que el subjecte controla l'acció. (8) i (9), amb verbs estatiu, són en qualsevol cas agramaticals.⁶ La agramaticalitat de (7c) demostra que, com apuntàvem abans, el predicat amb el subjecte inanimat no s'interpreta com a predicat d'acció.

Unes altres proves de Lakoff són la de l'imperatiu i la dels adverbials de voluntarietat i la subordinació a verbs com ordenar. Segons ell, només els verbs marcats com a [-estatiu], els que semànticament tenen el tret [+activitat], poden admetre aquestes construccions. Observem el seu comportament en la forma imperativa:

- (10) a. Joan, segueix en Pere!
- b. ! Tancs, perseguiu els soldats!
- (11) a. ! Joan, sàpigues la resposta!
- b. ! Casa, tingues dues finestres!
- (12) a. Maria, queda't a casa!
- b. Joan, estigues dret davant de la porta!

Només són bones les frases en què hi ha control per part del subjecte, independentment que es tracti d'un predicat estatiu (com a (12)) o no (exemple (10a)). Si el verb no admet un subjecte controlador (com a (11)) o si el subjecte, per les seves característiques, no pot controlar (com a (10b)), el resultat de la forma imperativa és anòmal (marquem aquesta "anomalia" semàntica amb el símbol "!", no les considerem agramaticals perquè podrien ser bones en un context adequat, en un món fantàstic, per exemple).

Si tenim en compte exclusivament el predicat, prescindint del subjecte --que aquí apareix com a vocatiu-- només són rebutjables les

frases de (11), que tenen verbs estatus que no permeten mai el control del subjecte.⁷ Però, com ja hem vist, si incloem el subjecte a la nostra anàlisi, la conclusió és que només si és controlador es pot admetre l'imperatiu, cosa que és del tot lògica si es pensa que, normalment, només es pot donar una ordre a un ésser que la pugui complir i una ordre la realització de la qual, a més, pugui dependre de l'ésser en qüestió.⁸ I això serveix també per a les altres construccions amb complements de voluntarietat o finalitat. Com veurem més endavant, aquests adverbis i la possibilitat de tenir oracions finals està condicionada al paper-θ del subjecte de la principal, paper-θ que dependrà bàsicament del caràcter més o menys controlador que tingui.

D'aquests fets es pot desprendre, com ja hem insinuat abans, que en realitat es tracta de proves que es relacionen amb dues propietats diferents dels predicats. D'una banda, el fet que un predicat admeti el proSV fer-ho i l'aspecte progressiu sembla que vagi lligat al seu caràcter [-estatiu], mentre que les altres proves determinen les possibilitats que té el subjecte d'actuar com a controlador de l'acció o l'esdeveniment expressat pel predicat. I aquestes dues característiques no han de coincidir necessàriament sempre. Hi ha verbs estatus que poden tenir un subjecte controlador si aquest té les característiques semàntiques adequades (és a dir, si és animat); n'és un exemple el verb quedar-se. Hi ha verbs no-estatus que poden tenir un subjecte les característiques semàntiques del qual no li permeten d'actuar com a controlador de l'acció, per exemple, perseguir. I, finalment, hi ha els casos en què si que coincideixen aquestes dues característiques: els verbs no-estatus amb un subjecte animat i controlador (perseguir), els estatus del tipus quedar-se amb un subjecte inanimat, no-controlador, i els verbs estatus que, independentment dels trets semàntics del subjecte, tenen sempre un subjecte no-controlador (saber).

Pel que fa al caràcter més o menys controlador del subjecte, cal tenir en compte, però, l'observació que ja hem fet abans: només els verbs del tipus saber marquen el seu subjecte com a no-controlador independentment dels trets semàntics del SN que ocupi aquesta posició. Els subjectes d'aquests verbs "no poden" controlar l'esdeveniment expressat pel predicat precisament perquè no és controlable. En els

altres casos de subjectes que no controlen, no ho poden fer per incapacitat pròpia, per les seves característiques semàntiques, no pas perquè el verb no els ho permeti, com es demostra per la possibilitat d'admetre subjectes controladors.

Sembla coherent pensar que, de les dues característiques discutides fins ara, és el tret [+control] el que ha de determinar el paper-θ que han de rebre els subjectes. I això perquè és una propietat directament relacionada amb el subjecte, mentre que el caràcter [+estatiu] respon només a les característiques del predicat i només es relaciona amb el subjecte marginalment.

Hem vist que la possibilitat d'interpretar el subjecte com a controlador ve determinada per dos factors: a) les característiques intrínseques del verb, i b) les característiques semàntiques del nom, concretament el tret [+animat]. A (13) tenim exemples del primer cas:

- (13) a. En Joan té una casa.
b. En Joan sap la resposta.

Són verbs estatus que, tant si el subjecte és animat com si no ho és, no permeten que l'interpretem com a controlador. Un altre cas que fins ara no havíem vist és el dels verbs [-estatus] que tampoc no admeten un subjecte controlador, encara que sigui animat:

- (14) a. La Maria està aprenent moltes coses, aquest any.⁹
b. Les estrelles irradien llum pròpia.
c. En Joan irradiava felicitat.

Ni els verbs com aprendre, que indiquen un procés, ni els verb com irradiar, en el seu sentit bàsic (només amb subjectes inanimats) o en sentit figurat (amb subjectes animats), no accepten el control per part del subjecte. Tenim, doncs, una altra evidència que no són només els verbs estatus els que poden impedir que un subjecte, animat o no, sigui controlador.

El segon factor que intervé en la determinació del caràcter [+controlador] del subjecte és el tret [+animat] del SN que ocupa aquesta posició. Si el control ha d'implicar voluntarietat, és evident

que només els SNs animats (o humans) podran ser controladors, si els verbs els ho permeten.¹⁰ A (15a) tenim exemples de verbs no-estadius i a (16a) exemples de verbs estadius, tots amb subjectes controladors; a (15b) i a (16b) tenim els mateixos verbs amb subjectes no-controladors:

- (15) a. El policia va maltractar els independentistes.
La Maria va matar el seu home a cops de puny.
b. La neu va maltractar els camps.
Els disgustos el van matar.
- (16) a. La Teresa va romandre amb els petits.
En Pere jeu tot el dia.
b. La tauleta de l'àvia va romandre al poble.
"Aquells quatre grans canons d'artilleria que
jeuen abandonats" (DCVB)

El fet que existeixin exemples com els d'(a) a (15) i (16) fa pensar que aquests verbs admeten (o potser demanen) un subjecte controlador.¹¹ Els casos de (b), o bé són personificacions o usos metafòrics, o bé s'ha de sobreentendre un ésser animat que provoca l'esdeveniment o l'acció.

Però com que els papers-θ són assignats pel verb (o pel SV) a una posició i no a un sintagma determinat, en principi, i si no trobem arguments que ho contradiguin, el paper-θ de tots els subjectes de (15) haurà de ser el mateix i el dels subjectes de (16) també. Després ja veurem si es tracta d'un sol paper-θ o de dos de diferents. Sigui com sigui, aquests dos papers-θ (o un de sol, si és el cas) hauran de ser diferents del paper-θ que rebran els subjectes dels verbs que no admeten un subjecte controlador: els de (13) i els de (14).

Abans d'acabar voldríem recollir una observació de de Groot (1983) que ens sembla particularment interessant. De Groot presenta una sèrie de trets semàntics dels predicats molt més àmplia que la que hem utilitzat nosaltres. Ara no entrarem en més detalls, presentarem només el seu suggeriment que, però, no desenvolupa. Diu textualment (p.79):

"It is my impression that it is worthwhile (...) to consider not only the relationship between the different

states of affairs, but also the relationship between semantic features of states of affairs and the possible semantic functions of arguments and satellites of predicates."

El tret [+control], segons ell, només està relacionat amb el "primer argument" del predicat (suposem que es refereix a l'argument extern). Altres trets com [+dinàmic] o [+momentani] estan relacionats amb tot el predicat i [+canvi] amb els arguments "no-primers" (arguments interns).

Els elements que es poden interpretar com a controladors, doncs, que segons ell responen positivament al test de l'imperatiu, només podran ser subjectes, o, més concretament, arguments externs (o no-interns).¹² Això és interessant perquè, com demostrarem en aquest capítol, alguns dels exemples que aquí hem donat de subjectes no-controladors (amb tenir, per exemple) de fet no són subjectes reals sinó que provenen d'una posició interna a SV. La impossibilitat d'aquests predicats de ser controlats podria estar relacionada amb la seva estructura sintàctica: són verbs que neixen amb una posició de subjecte buida. Si l'observació de de Groot s'apliqués a l'estructura-P es podrien explicar fàcilment les característiques semàntiques d'aquests predicats. Però això no vol dir que no hi pugui haver subjectes reals no-controladors.

Aquest lligam entre les propietats sintàctiques i les semàntiques dels predicats ens porten a la conclusió que, si bé el tret que afecta directament el subjecte és [+control], cal tenir en compte també el tipus de predicat. Com que el tret pertinent per als predicats és [+estadiu], basarem la nostra anàlisi en les diferències entre els predicats estadius i els no-estadius.

4.2. ELS PREDICATS D'ACCIÓ

Ja hem vist que els predicats que expressen una acció acostumen a permetre el control per part de l'element en posició de subjecte. Aquests subjectes poden ser animats o inanimats. Els animats no

impliquen cap problema per a la nostra noció de control, els inanimats, en canvi, sí. Havíem dit que els SNs inanimats eren incapaces de controlar l'acció per les seves característiques semàntiques i que, com a conseqüència, les proves per a determinar el caràcter controlador del subjecte resultaven negatives. Però, òbviament, això és un problema que afecta únicament el SN i no pas el verb. Donat que els papers- θ s'assignen a posicions i no a SNs lèxics, en principi no hi hauria d'haver cap problema per a assignar el mateix paper- θ als subjectes de (1), i aquesta és la hipòtesi que agafarem com a base del treball:

- (1) a. El municipal perseguia el lladre.
- b. El cotxe perseguia el lladre.

Però no tots els casos seran tan clars com els de (1). Hi ha verbs que admeten subjectes animats i subjectes inanimats sense que es pugui parlar de recursos estilístics. Són exemples com els de (2):

- (2) a. En Joan va obrir la porta.
- b. La clau va obrir la porta.

Que el comportament de (1) i de (2) és diferent es veu clarament a les coordinacions de (3):

- (3) a. El municipal i el cotxe perseguien el lladre.
- b. *En Joan i la clau van obrir la porta.

La agramaticalitat de (3b) --seguint un criteri formulat per Fillmore (1971)--¹³ sembla indicar que els subjectes de (2), a diferència dels de (1), no poden rebre el mateix paper- θ .

De vegades s'ha proposat de diferenciar dos papers- θ diferents per als subjectes de (1), però aquesta separació respon únicament i exclusiva al caràcter del SN, i no hi ha --no hem trobat-- arguments sintàctics que ho avalin. És cert que no permeten, quan són inanimats, la forma imperativa, els adverbials de finalitat, etc., però, repetim, és una conseqüència del tret [-animat] del subjecte, no del verb. El

verb els admet, per tant, no és una restricció lligada al verb sinó a causes pragmàtiques: que sigui absurd obligar alguna cosa a un ésser inanimat no és un problema gramatical sinó metafísic.

És diferent, com veurem més endavant, el cas de (2). (3) ja ens dona un primer indici que fa pensar que es tracta de dos papers- θ diferents i aquest sí que és un criteri gramatical. Però en tenim més encara. Si el subjecte és inanimat podrà aparèixer com a SP; si és animat no:

- (4) a. Van obrir la porta amb la clau.
 - b. *Van obrir la porta amb en Joan.
- (si el valor del SP de (b) és idèntic al de (a))

Queda encara un altre cas problemàtic: el dels verbs que només accepten subjectes inanimats --i si en algun cas el tenen animat es tracta clarament d'un ús metafòric--. Són verbs com germinar, fermentar, irradiar,... És difícil determinar si són verbs d'acció o de procés, és a dir, si, a més d'un canvi, impliquen o no control del subjecte, precisament perquè els subjectes que demanen no poden controlar. Com es pot decidir si és una qüestió purament pragmàtica com a (1) o si és una característica del verb com passava amb saber? Estudiem cada un dels problemes separatament.

4.2.1. AGENTS ANIMATS I INANIMATS AMB VERBS "AGENTIUS"

Considerem primer el cas més simple: el dels verbs que demanen un subjecte animat i, si és inanimat, es tracta d'un ús metafòric del verb o d'una personificació. Vegem-ne alguns exemples:

- (5) a. En Pere va assassinar el seu veí.
- b. La Maria va cridar el metge,
- c. Els assistents van escoltar el discurs.
- d. El rector va parlar a tot el Claustre.

- (6) a. El govern de Pinochet va assassinar Víctor Jara.
 b. Aquestes punxes criden el llamp (DGLC)
 c. Els arbres escoltaven les nostres paraules.
 d. Aquest llibre parla de bruixes.

Tant els subjectes de (5) com els de (6) rebran el mateix paper-θ que anomenarem Agent. Les definicions que s'han proposat d'Agent tendeixen a coincidir en el fet d'exigir el tret [+animat] al SN (deixant de banda els casos de personificacions). Vegem algunes d'aquestes definicions:

(7) Jackendoff (1972):

"The agent is identified by a semantic reading which attributes to the NP will or volition toward the action expressed by the sentence. Hence only animate NPs can function as Agents." (p.32)

Marantz (1984):

"(...) the role of an active, animate being who intentionally causes something." (p.32)

Fillmore (1968):

"Il caso di ciò che viene percepito come istigatore dell'azione indicata dal verbo, per solito animato." (p.52)

Contreras (1978):

"(...) denota un ser animado que realiza una acción." (p.53)

Dik (1978):

"Si una predicación de Acción tiene solamente un argumento, este argumento designará necesariamente la entidad que controla la Acción. A los argumentos que tengan esta propiedad les asignaremos la función semántica Agente." (ps.59-60)⁴

Abans de passar a un altre punt, cal fer referència a una altra mena de subjectes que permeten alguns d'aquests verbs: els SNs inanimats que denoten forces (generalment de la naturalesa) l'actuació de les quals no depèn de cap altre element. Són exemples com els de (8):

- (8) a. Un llampec va matar un gos.
 b. La pluja colpejava els vidres.

S'ha proposat un nou paper-θ només per a aquests casos: la *Força*, que, per a Dik (1978, p.60), és l'argument que "aunque no controla el Proceso, viene no obstante presentado como un instigador o una causa autónoma de éste".⁵ No ens sembla, però, que hi hagi arguments gramaticals de pes per a acceptar aquest nou paper-θ. Tendríem, més aviat, a considerar-los Agents, de la mateixa manera que ho fèiem amb els subjectes inanimats de (6).

4.2.2. ELS ANOMENATS "VERBS CAUSATIUS": SUBJECTES INSTRUMENTALS, CAUSES I AGENTS

Una de les característiques dels verbs d'acció és que, a diferència dels estatius, permeten la presència d'un complement instrumental (vg. Gruber (1965, p.138)). Aquest complement s'introdueix generalment amb la preposició *amb* i es considera un "complement circumstancial", és a dir, un complement no exigit que, per tant, no apareix a la graella-θ del verb. El fet que no l'admetin tots els verbs ens fa pensar que d'alguna manera cal marcar els que permeten un complement d'aquesta mena, però no seria adequat inserir-los a la graella-θ perquè no són regits. Una solució seria incloure'ls al que Hale - Keyser (1985) anomenen *Estructura Lèxica Conceptual* (ELC), un nivell paral·lel al nivell-θ que cada verb porta associat a la seva entrada lèxica i on poden incloure's arguments que no apareixen a la graella-θ. Com veurem més endavant, en determinades circumstàncies, alguns d'aquests arguments poden passar a ocupar una posició argumental (posició-θ) a la sintaxi.

Un dels avantatges de tenir aquest argument a l'entrada lèxica, al nivell de l'ELC, enfront, per exemple, d'una hipòtesi basada en una regla de redundància del lèxicó que digués que tots els verbs actius permeten Instrumentals, és que amb el que nosaltres proposem es pot explicar molt més fàcilment que algunes vegades aquest Instrumental aparegui com a subjecte.

En efecte, hi ha alguns verbs d'acció que poden tenir un subjecte superficial inanimat sense que s'hagi d'interpretar com una figura estilística (personificació, etc.), com en els casos de (6), ni com una "força de la naturalesa", com a (8):

- (9) a. La pilota va trencar el vidre.
- b. La clau va obrir la porta.

Els verbs de (9) admeten també un subjecte animat:

- (10) a. La Maria va trencar el vidre.
- b. El bomber va obrir la porta.

Qualsevol dels SNs de la posició de subjecte que apareixen a (9) poden afegir-se a (10) com a SPs amb la preposició *amb*:

- (11) a. La Maria va trencar el vidre amb la pilota.
- b. El bomber va obrir la porta amb la clau.

Aquesta possibilitat, que no existeix per als casos de (5) i (6), implica que el paper-θ dels subjectes inanimats de (9) ha d'estar relacionat amb el valor de la preposició *amb*.¹⁶

Si, a més, tenim en compte que els subjectes animats de (10) tenen les mateixes característiques que els de (5) i que admeten, en una construcció passiva, d'aparèixer com a complements introduïts per la preposició *per*, podem concloure que el paper-θ que han de rebre és també el d'Agent:¹⁷

- (12) a. El vidre va ser trencat per la Maria.
- b. La porta va ser oberta pel bomber.

La impossibilitat de tenir construccions paral·leles a les de (12) amb SNs inanimats --exemples de (13)-- i la mala formació de les estructures de (14), on el subjecte és inanimat i el SP *amb*+SN és animat, confirma la diferència entre els dos papers-θ:

- (13) a. ??El vidre va ser trencat per una pilota.
- b. ??La porta va ser oberta per una clau.

- (14) a. *Una pilota va trencar el vidre amb la Maria.
- b. *Una clau va obrir la porta amb un bomber.

D'altra banda, com ja hem assenyalat al cap.3., la construcció nominalitzada passiva corresponent a aquestes estructures, amb valor d'acció, només admet com a complement *per*+SN l'argument Agent, és a dir, el SN animat. Les frases de (9) no es poden relacionar amb una estructura nominalitzada passiva:

- (15) a. L'obertura de la caixa pel (per part del) policia
- b. *L'obertura de la caixa per (part de) la clau

Si s'admet, seguint Jaeggli (1986), que la preposició *per* del "complement agent" no agafa tots els valors semàntics que poden assignar els verbs als seus subjectes, sinó que està restringida als Agents i, marginalment, als Experimentadors, s'explica la impossibilitat de tenir una estructura com (15b).

Concloem, per tant, que els papers-θ dels SNs a la posició de subjecte de (10) --animats-- rebran el paper-θ d'Agent; els inanimats de (9), en canvi, seran Instrumentals.¹⁸

El que cal explicar ara és per què aquest argument de l'ELC, no exigit temàticament, pot ocupar la posició de subjecte en els casos que hem vist i no ho pot fer en altres com els de (17), tot i que el verb admet un SP instrumental (ex. (16)):

- (16) a. Van assassinar el presoner amb un fusell.
- b. Vaig fregar els plats amb Mistol.

- (17) a. *Un fusell va assassinar el presoner.
- b. *El Mistol va fregar els plats.

El que diferencia els verbs de (9) (*trencar*, *obrir*) dels de (16) (*assassinar*, *fregar*) és que els primers són verbs que pertanyen al

grup dels ergatius (vg. Burzio (1981), Rosen (1984), Keyser - Roeper (1984), Hale - Keyser (1985), etc.). La particularitat d'aquests verbs, com ja hem dit abans, és que neixen amb una posició de subjecte buida. Seguint la proposta de Hale - Keyser (1985), suposarem que són verbs monàdics la graella- θ dels quals només inclou un paper- θ Pacient (Hale - Keyser l'anomenen Tema). Aquests verbs són bàsicament transitius, és a dir, assignen Cas a la posició d'objecte, que serà ocupada per l'argument Pacient.¹⁹ Els verbs com assassinar, en canvi, són diàdics: assignen el paper- θ Agent al subjecte i Pacient a l'objecte.

Com que les frases han de tenir subjecte, el verb trencar d'alguna manera ha d'omplir aquesta posició. Una possibilitat és intransitivitzar el verb de manera que l'objecte es traslladi a la posició externa per a rebre Cas.²⁰ Aleshores tindrem una frase com (18):

(18) El vidre_i s'ha trencat t_i.

Si el verb no s'intransitivitza, Hale - Keyser proposen la inserció d'un predicat abstracte *causa*, al nivell del lèxic (a l'ELC), que porta un argument extern Agent. Aquest argument servirà com a subjecte del verb:

(19) La Maria ha trencat el vidre.

La nostra proposta és que hi ha encara una tercera via per a dotar de subjecte aquests verbs ergatius: la inserció en aquesta posició d'un argument de l'ELC, concretament l'Instrumental:²¹

(20) La pilota ha trencat el vidre.

Si els verbs diàdics com assassinar no permeten que l'Instrumental aparegui a la posició de subjecte (observem la agramaticalitat de (17)) --i no admeten tampoc construccions com les de (18)-- és perquè aquesta posició no és buida a l'estructura-P i rep paper- θ del predicat, per tant, no s'hi pot inserir cap més element.

Notem que mentre que les frases amb un Agent com (19) --encara que sigui Agent d'un predicat abstracte inserit al lèxic-- permeten la

construcció passiva, quan l'argument extern superficial prové directament de l'ELC del verb això no és possible:²²

- (21) a. Els vidres de la cafeteria van ser trencats per un grup de manifestants.
- b. *Els vidres de la cafeteria van ser trencats per una pilota.

Remarquem que alguns d'aquests verbs ergatius tenen subjectes causals en lloc d'Instrumentals:

- (22) a. La inflació ha augmentat els preus.
- b. El pes excessiu va enfonsar la nau.

La agramaticalitat de les frases de (23) ens fa a suposar que l'origen d'aquests subjectes és similar al dels subjectes Instrumentals: són arguments de l'ELC:

- (23) a. *Els preus han estat augmentats per la inflació.
- b. *La nau ha estat enfonsada pel pes excessiu.

Notem també que si el subjecte superficial és un Agent (per tant, amb la inserció d'un predicat abstracte) la passiva és bona, com passava amb els altres verbs:

- (24) a. Els preus han estat augmentats pel govern.
- b. La nau ha estat enfonsada pels enemics.

Quan el verb s'intransitivitza l'argument Causa pot aparèixer, diversament del que passava amb els Instrumentals, i això perquè les Causes no estan restringides als predicats d'acció:²³

- (25) a. Els preus han augmentat per/a causa de la inflació.
- b. La nau s'ha enfonsat pel pes excessiu.

Finalment, voldríem observar que si bé els subjectes animats d'aquests verbs, que hem considerat Agents, es podria pensar que han de rebre el paper-θ Causa, perquè són subjectes de frases "causatives" (oposades a les incoatives intransitives), nosaltres creiem més adequat dir que el paper-θ dels subjectes d'aquestes construccions "causatives" és l'Agent, ja que responen a la caracterització que hem fet d'aquest paper-θ per a altres casos en què, des de cap punt de vista, no es podia parlar de causativitat.²⁴ És cert, però, que la delimitació entre *agentivitat* i *causalitat*, en definitiva, entre Agent i Causa, no és del tot clara.

Quan Lyons (1977, ps.433-434) parla dels predicats abstractes com CAUSAR,²⁵ assenyala que poden tenir com a subjectes tant entitats de primer ordre com situacions (entitats de segon ordre). El primer cas, afirma, posa de manifest el fet que els Agents s'entenguin com a causes de les situacions a què donen lloc mitjançant les seves accions. En canvi, la noció de causalitat que es desprèn del segon cas, quan una situació en causa una altra, és diferent de l'agentivitat. I afegeix:

"(...) lo más importante desde el punto de vista del lingüista es que, aun cuando la causalidad concebida como una relación entre dos situaciones es lógicamente distinguible de la agentividad, hay una cierta conexión natural entre ellas".

Vestergaard (1977, p.36), per la seva banda, diferencia també la Causa de l'Agent dient que la Causa (*external causer*, en la seva terminologia)

"(...) is notionally distinguished from Agentive in that it denotes something exerting a force through its mere presence and not through an internal energy source."

Però, com afirma Zubizarreta (1982, p.29):

"(...) there is no biuniqueness relation between a θ-role and these semantic notions [Agent, Theme]. A θ-role may be a combination of these notions or of other primitive notions."

Efectivament, Causa, Agent i potser també Instrumental comparteixen alguns trets que els fan similars en certs aspectes. I és justament això el que provoca aquests encreuaments i vacil·lacions entre les tres nocions.²⁶

Nosaltres restringirem el paper-θ Causa als SNs inanimats com els que veiem a (22) i a uns altres subjectes que tractarem en el proper apartat i considerarem Agents els subjectes animats dels verbs que hem estudiat aquí.

4.2.3. ELS VERBS "CAUSALS" I LA CAUSA

Hi ha un altre grup de verbs que també admeten subjectes animats i subjectes inanimats, però que presenten unes característiques diferents de les dels verbs estudiats fins ara. Cano Aguilar (1981, ps.61-62) els anomena *verbos de carácter causal* i són aquells que fan referència a una acció a conseqüència de la qual es produeix un determinat esdeveniment.

Els subjectes són normalment inanimats i, més concretament, substantius abstractes que denoten una acció. I aquesta és la característica que els distingeix dels altres: aquesta noció abstracta pot ser expressada no només per un substantiu deverbial sinó també per una frase:

- (26) a. La decisió d'en Joan va provocar una gran sorpresa als seus pares.
- b. Que en Joan decidís anar-se'n va provocar una gran sorpresa als seus pares.

- (27) a. La retirada de la candidatura del CUACC va originar molts conflictes.
- b. Que la candidatura del CUACC es retirés va originar molts conflictes.

- (28) a. La desaparició d'en Pere amb aquella rossa va suscitar els gelos de la seva dona.
- b. Que en Pere desaparegués amb aquella rossa va suscitar els gelos de la seva dona.

- (29) a. El retard dels trens va causar moltes molèsties als resignats usuaris.
b. Que els trens es retardessin va causar moltes molèsties als resignats usuaris.

Però de vegades pot aparèixer com a subjecte un SN animat:

- (30) a. En Joan va provocar la divisió entre ells.
b. En Pere va originar molts conflictes.
c. En Joan va suscitar els gelos de la seva dona.
d. La Maria ens va causar moltes molèsties.

Segons Cano Aguilar (1981, p.61), en aquests casos el subjecte animat no és Agent, i, si ho és, ho és d'una manera indirecta. Proposa d'anomenar Causes tant els animats com els inanimats i observa que moltes vegades el sintagma inanimat pot aparèixer com un complement preposicional:

- (31) a. En Joan, amb la seva decisió, va provocar la divisió entre ells.
b. En Pere, amb la seva desaparició, va suscitar els gelos de la seva dona.
c. La Maria, amb les seves impertinències, ens va causar moltes molèsties.

Fillmore (1968, ps.49-50) proposa el paper-θ Instrumental per al SN inanimat i considera els subjectes animats com a subjectes derivats d'una posició profunda en què apareix com a *posseïdor*, complement del nom inanimat:

- (32) a. La decisió d'en Joan va provocar...
b. La desaparició d'en Pere va suscitar...
c. Les impertinències de la Maria ens van causar...

L'observació de Fillmore és interessant però té un punt que no funciona: no es pot determinar el paper-θ que un element rep d'un predicat X en funció del que li pot assignar un predicat Y. És a dir,

no es pot dir que a (31) el subjecte sigui un Posseïdor perquè ho sigui a (32), quan és un SP que rep el paper-θ no del verb com a (31) sinó del nom derivat del qual és complement.

Per nosaltres els subjectes animats de (30) rebran el paper-θ Agent. De fet, tot i que moltes vegades es poden interpretar amb un valor no-voluntari, és cert que no sempre és així. Aquests verbs, a diferència del que passa amb saber, admeten el control del subjecte sobre l'esdeveniment que causen.²⁷

D'altra banda, tampoc no sembla adequat considerar Instrumentals els subjectes inanimats d'aquests verbs. S'ha de remarcar que, a més del sentit causal que intuïtivament es pot atorgar a aquests sintagmes --ja siguin a la posició de subjecte o a la de complement preposicional--, hi ha proves que evidencien aquest diferent valor versus, per exemple, els Instrumentals de què parlàvem al paràgraf anterior.²⁸

En primer lloc, els Instrumentals vertaders acostumen a ser objectes físics i difícilment admeten una preposició que no sigui amb; els complements que tractem ara, a part de no ser objectes físics, admeten la locució preposicional a causa de:

- (33) a. La Maria va trencar el vidre a causa del martell (*amb el martell).
b. En Joan va provocar una sorpresa amb la seva decisió (= a causa de la seva decisió).

Els Instrumentals poden portar la preposició sense, els Causals no:

- (34) a. La Maria va trencar el vidre sense cap martell.
b. ??En Joan va provocar una gran sorpresa sense la seva decisió.

Els subjectes Instrumentals mai no poden ser oracionals, els Causals sí:

- (35) a. *Que la Maria badés va trencar el vidre
b. Que en Joan decidís allò va provocar sorpresa.

Si apareix una negació i hi ha un SN Instrumental, aquest queda negat; si hi ha un SN Causal, es nega tot el predicat:

- (36) a. El martell no va trencar el vidre (... el va trencar la pilota)
 b. La decisió no va provocar sorpresa (... perquè tothom se l'esperava).
- (37) a. La Maria no va trencar el vidre amb un martell (... el va trencar amb una pilota).
 b. En Joan no va provocar sorpresa amb la seva decisió (... perquè tothom sabia que decidiria allò).

Aquesta diversitat de comportament ens du a la conclusió que, efectivament, Causa i Instrumental són dos papers- θ diferents i que, assumint la descripció d'Instrumental que hem fet abans, els SNs inanimats subjectes d'aquests verbs (provocar, causar, originar, etc.) són Causes.

El paper- θ Causa dels subjectes de què parlàvem a l'apartat anterior havíem dit que no era present a la graella- θ del verb. Es tractava de verbs "ergatius" que naixien amb la posició de subjecte buida i sense paper- θ ; l'argument Causa procedia de l'ELC i, per tant, la construcció passiva no era possible (vg. els exemples de (23)). Els verbs que estudiem ara, en canvi, admeten la forma passiva:

- (38) a. Una de les crisis més fortes del Govern de Craxi va ser provocada per l'afer de l'Achille Lauro.
 b. Tot el conflicte va ser originat per la mala administració dels diners.

El que dona compte del contrast entre (23) i (38) és precisament l'origen de l'argument que actua com a subjecte de la forma activa. Els verbs com provocar i originar són verbs que tenen una posició de subjecte temàtica i no hi ha res que els impedeixi d'adoptar la forma passiva. Observem que són impossibles les construccions intransitives paral·leles a les que acceptaven els verbs ergatius:

- (39) a. El pes excessiu ha enfonsat la nau.
 b. La nau s'ha enfonsat.
- (40) a. La mala administració dels diners ha originat el conflicte.
 b. *El conflicte s'ha originat.

Concloem, doncs, que aquests verbs tindran la doble possibilitat de marcar el seu subjecte amb el paper- θ Agent o Causa. És possible que aquests dos papers- θ es puguin incloure en una categoria més general ja que, malgrat certes diferències (possibilitat de ser oracionals, etc.), presenten nombroses similituds tant semànticament com sintàctica.

4.2.4. VERBS AMB SUBJECTES SEMPRE INANIMATS

Hem estudiat fins ara els verbs que, o bé demanaven un subjecte animat, o bé permetien subjectes animats i inanimats. En aquests casos era fàcil saber si el verb en qüestió, independentment dels trets semàntics del SN subjecte, permetia que aquest subjecte controlés l'acció o el procés denotat pel predicat. Però existeixen una colla de verbs que fan referència a accions o processos que són propis exclusivament d'entitats no-animades i que, per tant, si no és en un ús metafòric, només poden portar subjectes inanimats. Vegem-ne alguns exemples:

- (41) a. El sol resplendia a l'horitzó.
 b. La calor va pansir les flors.
 c. La lluna plena il·luminava el camí.
 d. El most fermenta i es converteix en vi. (DGLC)
 e. La bomba va explotar a les sis.
 f. Les estrelles irradien llum pròpia.

- (42) a. En Joan resplendia de felicitat.
b. La Maria irradia bondat.
c. En Pep va explotar de ràbia.

Els verbs de (42) estan usats amb un sentit clarament metafòric, per tant, no afecten la nostra argumentació. Però a (41), quin paper-θ han de rebre els subjectes? Com es pot saber si és permès el control de l'acció o no? Es poden assimilar a alguna de les construccions vistes fins ara? Estudiem-les detalladament.

Els verbs de (41) no es comporten tots de la mateixa manera: n'hi ha alguns, com resplendir i explotar, que només poden ser intransitius; altres com pansir, il·luminar o fermentar els trobem tant en construccions transitives com en intransitives.

Comencem amb els verbs que tenen una doble possibilitat, com il·luminar, pansir, fermentar, etc. Observem aquestes frases:

- (43) a. Les flors es van pansir.
b. La calor va pansir les flors.
- (44) a. El camí es va il·luminar.
b. La lluna plena il·luminava el camí.
- (45) a. El most fermenta.
b. Aquesta substància fermenta el most.

La correlació entre una estructura transitiva i una d'intransitiva que té com a subjecte el SN objecte de la primera és idèntica a la que havíem vist al § 4.2.2., les parelles ergatives (o incoatives) - causatives. Del paper-θ del subjecte superficial dels exemples (a) en parlarem quan tractem dels objectes ja que, admetent l'anàlisi de Burzio, aquesta és la posició en què es generen.

Pel que fa als subjectes de les frases transitives de (43b), (44b) i (45b), observi's que poden afegir-se a les construccions intransitives com a complements causals:

- (46) a. Les flors es van pansir a causa de la calor
b. El camí es va il·luminar a causa de la lluna plena que els arbres no aconseguen d'amagar.
c. El most fermenta a causa d'aquesta substància.

El fet que també puguin aparèixer amb la preposició amb, ens podria fer dubtar entre assignar-los el paper-θ Causa o Instrumental. Però donant una ràpida ullada als arguments que hem adduït al § 4.2.3. per distingir aquests dos papers-θ, ens adonem que, efectivament, es tracta de Causes:

- (47) a. Les flors es van pansir amb la calor.
b. El camí es va il·luminar amb la lluna plena.
c. El most fermenta amb aquesta substància.
- (48) a. La calor no va pansir les flors.
b. La lluna plena no il·luminava el camí.
c. Aquesta substància no fermenta el most.
- (49) a. ??Les flors es van pansir sense la calor.
b. ??El camí es va il·luminar sense la lluna.
c. ??El most fermenta sense aquesta substància.

El fet que aquests complements preposicionals puguin ser introduïts tant per amb com per a causa de (cf. (45) - (47)) ja és un primer indici del seu caràcter causal. D'altra banda, a (48) es veu que si apareix la negació la interpretació afavorida és la que nega tot el predicat i no només el sintagma en qüestió; aquesta és una de les característiques dels causals enfront dels instrumentals. L'acceptabilitat dubtosa de les frases de (49) reforça encara aquesta interpretació: si fos un Instrumental no hi hauria cap problema a canviar la preposició amb per sense.

és cert, però, que cap d'aquests verbs no admet un subjecte superficial oracional, i aquesta era una de les característiques de les Causes. De tota manera, encara que no puguin ser una frase, sí que

poden ocupar aquesta posició SNs derivats de verbs i, per tant, amb contingut oracional:

- (50) a. L'augment sobtat de la temperatura va pansir les flors en un no res.
- b. La resplendor de la lluna il.luminava el camí.
- c. La introducció d'aquesta substància fermenta el most.

D'altra banda, un dels arguments que havíem donat per distingir els Agents de les Causes i Instrumentals, la impossibilitat dels dos últims d'aparèixer com a complements preposicionals per+SN d'estructures nominalitzades, ens confirma que, efectivament, aquests subjectes no reben el paper-θ Agent. Comparem els exemples de (51) amb el de (52):

- (51) a. *El pansiment de les flors per (part de) la calor
- b. *La il.luminació del camí per (part de) la lluna
- c. *La fermentació del most per (part de) aquesta substància

(52) La destrucció de Roma pels (part dels) enemics

Podem concloure, doncs, que el paper-θ dels subjectes superficials d'aquestes construccions transitives serà Causa.

Alguns verbs com irradiar o reflectir també poden usar-se transitivament o intransitivament:

- (53) a. Els seus ulls irradiaven una immensa felicitat.
- b. Una immensa felicitat irradiava dels seus ulls.

- (54) a. La superfície del mar reflectia els núvols.
- b. Els núvols es reflectien en la superfície del mar.

Els SPs de les frases (b) ens indiquen que el subjecte superficial de les construccions transitives de (a) són Orígens i Locatius, respectivament a (53) i (54). Aquest argument no provindrà, com les Causes

dels exemples precedents, de l'ELC del verb, sinó d'un argument present a la graella-θ del verb: notem que les versions intransitives són agramaticals sense el SP, la qual cosa significa que és un complement regit. Aquests verbs, doncs, seran transitius i tindran dos arguments interns a la graella-θ: un Pacient i un Origen o Locatiu. Si s'intransitivitza, com sempre és el Pacient, que no pot rebre Cas de cap altra manera, el que passa a ocupar la posició de subjecte (exemples (b)). Si no s'intransitivitza, l'objecte no és pot moure perquè rep Cas del verb, per tant, és el Locatiu o l'Origen el que ocuparà la posició externa.

Com hem dit abans, hi ha altres verbs d'aquest tipus que només poden ser intransitius. Com determinarem el paper-θ dels seus subjectes? En alguns casos és relativament senzill, però en els altres no. Explotar, per exemple, només pot ser intransitiu, però pot aparèixer en una construcció causativa amb el verb fer:

- (55) a. La bomba va explotar.
- b. Els artificiers de la policia van fer explotar la bomba.

El fet que no existeixi un ús d'explotar transitiu és una qüestió purament lèxica o d'ús de la llengua, però no és del tot impensable --alguns parlants l'accepten-- una construcció com (56):

- (56) ?La policia va explotar la bomba que ETA havia col.locat en el cotxe del coronel.

i en castellà hem trobat exemples com el de (57):²⁹

- (57) "La policia explosiona una bomba colocada en un coche" (*La Vanguardia*, 11.1.1986)

Aquesta doble possibilitat --paral.lela a la dels casos anteriors-- i el fet que les frases intransitives com (55a) agafin en italià l'auxiliar essere ens fa pensar que es tracta en realitat d'una construcció ergativa el subjecte superficial de la qual prové d'una posició profunda d'objecte.³⁰ El paper-θ, doncs, correspondrà a un

paper-0 assignat a un objecte que determinarem més endavant. Els subjectes de les construccions "causatives" de (55b), (56) i (57) seran Agents.

Uns altres verbs que només poden ser intransitius són resplendir, fluir, brollar, gotejar, degotar, florir, lluir, etc. És interessant observar que en italià prenen l'auxiliar essere. Sembla, doncs, que també en aquesta ocasió es tracta de verbs ergatius i que el paper-0 del SN que ocupa la posició de subjecte superficial provindrà d'una posició inicial d'objecte. D'altra banda, Perlmutter (1978) col·loca aquests verbs dintre del grup dels *unaccusative* (que en la terminologia de Burzio corresponen als *ergatius*) i, concretament, dintre dels "predicates whose initial nuclear term is semantically a Patient" (p.162). Notem que molts d'aquests verbs permeten una alternança similar a la dels exemples (53) i (54), però sempre en una construcció intransitiva:

- (58) a. Les estrelles resplendeixen en el cel.
- b. El cel resplendeix d'estrelles.
- (59) a. "La sang degotava del ganivet" (DCVB)
- b. El ganivet degotava de sang.³¹
- (60) a. "Cinch rius brollen d'aqueixa muntanya" (DCVB)
- b. "Aquest meu costat que brolla de sang" (DCVB)

En aquests casos els verbs són bàsicament intransitius (no assignen Cas a la posició d'objecte) i tampoc no assignen paper-0 a la de subjecte. Aquesta posició s'haurà d'omplir amb l'argument Pacient, que es mourà per rebre Cas (exemples (a)), o bé per l'argument Locatiu o Origen (exemples (b)). En aquests darrer cas, l'objecte necessita una preposició que li assigni Cas, ja que no ho pot fer el verb -- a diferència del que passava a (53) i (54), amb verbs transitius--. El Pacient, aquí, es realitzarà com a SP introduït per da.

Però en italià no tots els verbs d'aquesta mena prenen l'auxiliar essere: scintillare i brillare, que es comporten com risplendere, prenen avere. Altres com rifulgere o zampillare poden agafar indistin-

tament avere o essere. En aquests casos no és clar que siguin verbs ergatius i, si no ho fossin, el paper-0 del SN seria el que el verb assignaria a l'estructura-P a la posició de subjecte. Però, de tota manera, sembla coherent pensar que el paper-0 del subjecte superficial hauria de ser el mateix en tots dos casos, tant si el verb fos ergatiu com si fos intransitiu. La relació semàntica que s'estableix entre el verb i el SN de scintillare (+avere), brillare (+avere), rifulgere (+avere/essere), luccicare (+avere) i risplendere (+avere/essere) sembla idèntica. Com afirma Rosen (1984), les distincions semàntiques no serveixen --com pretenia Perlmutter (1978)-- per a diferenciar els verbs ergatius dels intransitius, els que en italià agafen l'auxiliar essere dels que prenen avere. Independentment d'aquesta propietat sintàctica, nosaltres considerarem Pacients tots els subjectes (inanimats) d'aquests verbs.

Finalment, hi ha un altre grup de verbs que tampoc no és clar que es puguin considerar ergatius. Scricchiolare ('grinyolar'), tintinnare ('dringar') o squillare (sonar, especialment el telèfon) sembla que prenen avere en italià. De tota manera no hi ha acord ni entre els parlants ni entre els diccionaris: Devoto - Oli (1971) només admeten avere, Zingarelli (1973) admet tots dos auxiliars per a tintinnare i squillare. Altres verbs que formen part d'aquest grup són vibrar, retrunyir, repicar, etc. També en aquest cas considerarem Pacients (o Temes) els SNs subjectes d'aquests verbs.

Se'ns podria objectar que, amb els mateixos criteris, també podríem considerar-los Agents en lloc de Temes. Malauradament no tenim forts arguments sintàctics que avalin la nostra tria, però tampoc no n'hi ha en el sentit contrari. Ens sembla més adequat reservar el paper-0 Agent per als casos que hem vist al començament d'aquest capítol: subjectes animats o "forces de la naturalesa" de verbs d'acció. Alguns dels casos que estem estudiant ara es podrien comparar als que veïem abans on el subjecte és una "força de la naturalesa", però aquí no és del tot evident que els subjectes actuïn "amb energia pròpia". Mentre que si el vent obre la porta o la gelada malmet els camps, no hi ha res que actuï sobre el vent o la gelada, que són "forces de la naturalesa", si el telèfon sona, les campanes repiquen o els cascavells dringuen és perquè algú o alguna cosa els fa sonar, repicar o

dringar. Només en algun cas com grinyolar (els mobles) o retrunyir (el tro) es podria dir que els subjectes són forces de la naturalesa i, per tant, Agents.

4.3. ELS PREDICATS ESTATIUS

Si els predicats actius tendien a permetre al seu subjecte de controlar l'acció que expressaven, els predicats estatus acostumen a portar subjectes no-controladors. Però també en aquest cas la relació [±activitat] - [±control] no és biunívoca. Hi ha certs verbs estatus que permeten que el subjecte sigui controlador. En el primer apartat ens ocuparem precisament d'aquesta mena de predicats. Successivament estudiarem uns quants grups de verbs estatus dels més típics que no admeten el control per part del subjecte.

Si bé el paper-θ d'aquests subjectes no-controladors sempre ha estat considerat diferent del dels subjectes dels verbs d'acció, potser és un dels punts en què hi ha més diversitat de criteris i de termes per a designar-lo. Considerem les frases següents, totes amb verbs d'aquesta mena:

- (1) En Joan sap la resposta.
- (2) En Joan té una casa.
- (3) En Joan pesa setanta quilos.
- (4) En Joan estima la Maria.
- (5) En Joan va veure la manifestació.

Jackendoff (1972, ps.28ss), seguint Gruber (1965), considera que els subjectes de (1) i de (2) són Locatius; el de (3), amb verbs de mesura, és un Tema, i de (4) i de (5) no en parla.

Fillmore (1968, p.52) considera Datiu "l'essere animato affetto dallo stato o azione indicati dal verbo", possiblement tots els casos de (1) a (5). Però el 1971 elimina aquest Cas i el distribueix en d'altres ja existents o en d'altres de nous. Tenim un Experimentador

"cuando hay un auténtico verbo de suceso psicológico o de estado mental" (p.181); per tant, a (1), a (4) i potser a (5).

Vestergaard (1977, p.37) cita Daneš, que "use this term [Experiencer] about one of the participants associated with an emotional verb (hate, like, love, please), and notes that the function can be isolated by the question form *what is X's attitude to Y*". Vestergaard amplia el valor de l'Experimentador als casos dels verbs de cognició i de percepció. Inclou, doncs, (1), (4) i (5).

La llista de variants podria ser molt més llarga, però ho deixarem aquí i avaluarem aquestes propostes.

Les versions de Fillmore (1971) i la de Vestergaard (1977) coincideixen a atorgar la funció semàntica (Cas o paper-θ) d'Experimentador als subjectes dels verbs de cognició com saber, dels verbs de percepció física involuntària com veure i dels emocionals (o de sentiment) com estimar. Queden fora, per tant, els verbs de possessió i els de mesura. Pel que fa als verbs de mesura, no se'n parla, però els verbs de possessió reben una anàlisi molt aprofundida de Fillmore (1968, §5) i lligada al que s'ha anomenat la "possessió inalienable".

Potser la proposta més sorprenent i, a primer cop d'ull, més anti-intuitiva, és la de Jackendoff (1972). Basant-se en una definició de Locatiu segons la qual "Location is defined as the Thematic Relation associated with the NP expressing the location in a sentence with a verb of location" (p.31), considera Locatius tant els subjectes de (1) i de (2) com l'objecte de (3) i els SPs de (6):

- (6) a. La Maria és a casa.
- b. El llibre pertany a en Pere.

Els casos de (6) són força més clars, el de l'objecte de (3) no tant: per ell, el sintagma que indica la mesura és "an expression of location on the scale of value being measured" (p.44). En tornarem a parlar més endavant. Remarquem només que el subjecte el considera Tema, entenent per Tema, amb els verbs de locació, el SN la locació del qual s'està afirmant. Val a dir, però, que el seu concepte de locació és molt més ampli i inclou tant la locació física de (6a) com

la locació de possessió de (2) i de (6b), com la locació de possessió abstracta de (1) (vg. Jackendoff (1976, ps.100ss)).

De tota manera és difícil trobar arguments sintàctics que avalin aquesta proposta. Dintre de la seva línia d'anàlisi, es podria dir que el paper-θ Locatiu dels subjectes dels verbs de possessió queda justificada per una possible paràfrasi com la de (6b), en què el SN apareix a la posició de complement preposicional. No existeix, però, una paràfrasi per als casos dels verbs de percepció intel·lectual (saber). D'altra banda, no sembla del tot convincent ni convenient una argumentació basada en relacions entre frases sense que els elements assignadors estiguin relacionats lèxicament (tenir, pertànyer). Si tenim en compte que les característiques lèxiques (o lexico-semàntiques) dels verbs són molt idiosincràtiques, una anàlisi com la que apuntàvem ens pot portar a conclusions errònies.

Presentada la problemàtica general d'aquesta classe de verbs, comencem ara l'anàlisi de cada un dels subtipus.

4.3.1. ELS PREDICATS DE POSICIÓ

Amb el nom de "predicats de posició" volem indicar el tipus de predicats que, dintre de la teoria de Dik (1978), tindrien els trets [-dinamisme], [+control]; és a dir, predicats estatus amb control per part del subjecte. Segons la hipòtesi de Lakoff (1966), cap verb amb el tret sintàctic [+estatiu] no pot tenir el tret semàntic [+activitat]. Fillmore (1968) interpretà la proposta de Lakoff en el sentit que el tret [+estatiu] era redundant i que tots els [-estatus] compartien la característica de demanar un Agent, mentre que cap dels [+estatus] no ho permetia. Sembla, doncs, que el cas que ens ocupa no està previst ni per l'un ni per l'altre.

El problema, però, és més subtil. S'ha de veure què entén Fillmore per Agent. La seva definició és aquesta:

"AGENTIVO (A), il caso di ciò che viene percepito come istigatore dell'azione indicata dal verbo, per solito animato." (Fillmore (1968, p.52))

Els subjectes dels nostres verbs són "istigatori", però el verb no indica una acció. Es pot dir que són Agents? Comparem el Cas Agentiu amb el Cas Dativ:

"DATIVO (D), il caso dell'essere animato affetto dallo stato o azione indicati dal verbo." (Fillmore (1968, p.52))

En aquest cas coincideix la caracterització del verb: pot ser un estat, però els nostres subjectes no són "affetti", sinó instigadors.

és a dir, cal decidir si el que compta per a determinar el paper-θ d'aquests subjectes és la característica del verb ([+estatiu]) o bé el fet que el subjecte pugui ser controlador. Hem dit al començament d'aquest capítol que el tret que determina el paper-θ del subjecte és el tret [+control] i no el tret [+estatiu]. Els subjectes d'aquests verbs, per tant, haurien de ser Agents (vg. Gruber (1965)). Però abans de decidir-nos definitivament, estudiem el seu comportament.³²

Observem aquestes frases:

- (7) a. En Pere es va quedar a la biblioteca.
- b. El pare seia a la vora del foc.
- c. En Jaume habita a Roma.
- d. La Teresa guarda els diners al calaix.

Altres verbs d'aquest tipus serien romandre, jeure i conservar. Que els subjectes són controladors ho demostra el fet que les construccions admetin la forma imperativa, els adverbials de voluntarietat i finals i que puguin subordinar-se a ordenar:

- (8) a. Pere, queda't a la biblioteca!
- b. Pare, seu a la vora del foc!
- c. Habiteu a la ciutat i podreu anar al teatre cada nit.
- d. Teresa, guarda els diners al calaix!

- (9) a. En Pere es va quedar a la biblioteca per llegir.
- b. El pare seu a la vora del foc voluntàriament.

- c. En Jaume habita a Roma per seguir els cursos a "La Sapienza".
- d. La Teresa guarda els diners al calaix per tenir-los mà.

- (10) a. El professor va ordenar que en Pere es quedés a la biblioteca.
- b. L'avi va ordenar que el pare seïés a la vora del foc.
- c. La Maria ordenà que en Jaume habités a Roma.
- d. En Pere ordenà que la Teresa guardés els diners al calaix.

Si aquestes són les proves que determinen el control dels subjectes i els subjectes controladors són Agents, aquests SNs hauran de rebre el paper-0 Agent. De fet, les reticències a assignar-los aquest paper-0 provenen del nom "agent", que està relacionat amb "acció" (i aquí no hi ha cap acció), però si fem abstracció d'això --si anomenéssim aquest paper-0 "paper-0 1", per exemple-- el problema desapareix.

Dik (1978) proposa la funció semàntica "Posicionador" per als subjectes de les "posicions", estats de coses [+controlats] i [-dinàmics], però, a part del caràcter verbal, no hi ha cap altra característica que els diferenciï del Agents. I com hem intentat de demostrar, aquesta no és una de les característiques que intervenen en la determinació del paper-0 del subjecte.

Observem que per a alguns dels verbs de (7) existeix una altra forma lèxicament relacionada amb l'arrel que té valor d'acció. La relació d'ambdós predicats amb els respectius subjectes és la mateixa, la qual cosa fa pensar que, efectivament, el caràcter verbal no té res a veure amb el paper-0 del subjecte ni amb les seves possibilitats d'interpretar-se com a controlador. Vegem-ho a (11) i (12):

- (11) a. La Maria es va asseure a la cadira.
- b. Maria, asseu-te a la cadira!
- c. La Maria es va asseure voluntàriament a la cadira vella.
- d. En Pere ordenà que la Maria s'assegués a la cadira vella.

- (12) a. La Maria es va ajeure al llit.
- b. Maria, ajeu-te al llit!
- c. La Maria es va ajeure al llit per reposar.
- d. El metge ordenà que la Maria s'ajegués al llit.

Podem concloure, doncs, que tant els subjectes de (7) com els de les corresponents formes d'acció de (11) i (12) rebran el paper-0 Agent. El fet que alguns dels verbs de (7), concretament quedar-se i seure (com romandre i jeure) pertanyin al grup dels ergatius (o inacusatius) no ens impedeix de dir, davant de les evidències que hem presentat, que tenen subjectes Agents, independentment de la posició on es generin en estructura-P. Al capítol 5 (§ 5.4.) justificarem la nostra afirmació.

4.3.2. ELS PREDICATS PSICOLÒGICS I ELS VERBS DE SENTIMENT

Un dels temes que en els darrers anys han cridat més l'atenció dels lingüistes és el de l'estructura sintàctica i semàntica dels anomenats "predicats psicològics". L'interès per a aquesta qüestió, però, no és nou dintre de la gramàtica generativa. Ja en els anys 60 i començaments dels 70, sobretot durant el període de la Semàntica Generativa, van aparèixer una quantitat considerable d'estudis dedicats a aquest tipus de verbs.²³

Tot i que no hi ha una definició gaire precisa del que s'entén per "predicat psicològic", sembla que una de les característiques d'aquests verbs és que formen predicats estatius que no permeten el control per part del subjecte. Semànticament indiquen un estat psicològic d'un dels participants, el que té el tret [+animat] com a tret exigít pel verb i que pot ocupar la posició del subjecte o la de l'objecte superficials.

Sembla que hi ha acord entre els lingüistes a atorgar el paper-0 Experimentador a la posició ocupada per aquest argument animat i a marcar com a Tema l'altre argument. A (13) i (14) tenim alguns exemples de predicats psicològics:

- (13) a. Els llibris temien un atac dels americans.
 b. El poble detesta la guerra.
 c. En Carles menysprea el generativisme.
 d. Els turistes admiraven de tot cor aquella immensa ciutat.
- (14) a. La guerra espanta tothom.
 b. L'IVA preocupa els comerciants.
 c. El soroll amoninava l'Albert.
 d. A l'Anna li agrada el "Don Giovanni".

A (13) l'argument Experimentador apareix a la posició de subjecte. El SN que ocupa aquesta posició ha de tenir sempre el tret [+animat]. El SN en posició d'objecte, el Tema segons la bibliografia corrent, tant pot ser animat com inanimat:

- (15) a. Els llibris temien Reagan.
 b. El poble detesta els traïdors.
 c. En Carles menysprea en Noam.
 d. Els turistes admiraven de tot cor el guia.

Pel que fa a (14), s'ha dit que el SN objecte (directe a (14a-c) o indirecte a (14d)) és l'argument animat que rep el paper-θ d'Experimentador, mentre que el subjecte superficial s'interpreta com a Tema. Són diverses les anàlisis que s'han donat per a aquestes construccions. Stowell (1986), per exemple, proposa que les dues frases angleses de (16) --paral·leles a les nostres de (13) i (14)-- han de néixer amb una posició de subjecte buida en estructura-P i que els dos arguments dels verbs psicològics són arguments interns:

- (16) a. Bill likes this book.
 b. This book pleases Bill.

Si un d'aquests arguments fos extern hauria de rebre el paper-θ Agent ja que, segons Stowell:³⁴

- (17) If NP is an external argument at D-structure, then NP is θ-marked AGENT.

Però alhora, aquest Experimentador --no agentiu-- ha de ser [+humà]. En virtut del principi (18), els arguments Experimentadors dels predicats psicològics s'han de moure a la posició de subjecte a la FL per la regla de *Psych-Movement*:

- (18) If V selects a human argument, then V selects an external human argument at LF.

En la nostra opinió, el punt més fosc de la hipòtesi de Stowell és precisament el principi (17). No ens sembla adequat afirmar que si un argument és extern ha de rebre forçosament el paper-θ Agent. D'una banda hem demostrat abans que alguns arguments externs poden rebre el paper-θ Causa. Se'ns podria rebutjar aquesta objecció dient que de fet Causa és un subgrup d'Agent, o que quan Stowell parla d'Agents ho fa d'una manera més general que inclou també l'altra noció. Però, d'altra banda, la seva proposta implica considerar ergatives totes les construccions no-agentives, la qual cosa, com veurem, no sembla adequada.

Una altra proposta d'anàlisi per a les construccions del tipus exemplificat a (14) prové del treball de Guéron (1986) sobre el verb *avoir* i les construccions existencials i possessives. L'autora afirma que les estructures amb verbs psicològics del tipus *inquiéter* són estructures ergatives amb un subjecte profund buit i una oració reduïda com a complement del verb:³⁵

- (19) a. Sa fortune inquiète Jean.
 b. \bar{a} inquiète [$Jean_{SN-1}$ sa fortune_{SN-2}]

El SN₂ rep del verb el paper-θ Tema i es mou a la posició buida de subjecte per tal de rebre Cas (a la posició inicial no en pot rebre). El SN₁, en canvi, rep del verb el tret [+afectat] que fa que se l'interpreti com un Benefactiu.³⁶ Guéron no diu res sobre els verbs psicològics del tipus de (13).

- (24) a. D'aquestes persones només en temo dues ____.
Més que res en temo els col.laboradors ____.
- b. *Aquests problemes n'espanten moltes ____.
*Aquesta decisió n'ha espantat els socis ____.

Com ja havíem insinuat abans (§ 2.2.2.), de la Condició sobre els Dominis d'Extracció de Huang se'n pot desprendre que:

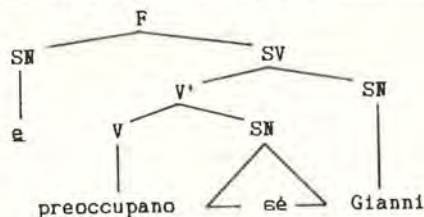
- (25) X" és un domini d'extracció només si està marcat-θ lèxicament.³⁹

(Belletti - Rizzi (1986))

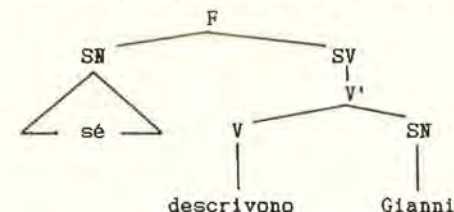
De la agramaticalitat de (24b), comparada amb la bona formació de (24a), es dedueix que l'argument amb el paper-θ Experimentador no ocupa la posició d'objecte. La posició d'objecte és marcada-θ lèxicament i, per tant, permet que s'extregui un element del seu interior, com a (24a). Si a (24b) no es pot fer aquesta extracció és perquè l'element rep el paper-θ composicionalment i, com a conseqüència, cal pensar que ocupa una posició més alta.

Un altre argument que donen Belletti - Rizzi per justificar l'estructura (21) --enfront d'una altra com la de (20)-- l'il.lustren amb els exemples de (26) i (27):

- (26) a. Questi pettegolezzi su di sé preoccupano Gianni.
- b.

- (27) a. *Questi pettegolezzi su di sé descrivono Gianni.
- b.

Si (26a) és gramatical vol dir que l'antecedent, Gianni, c-comanda l'element anafòric sé i, per tant, ha de ser en una posició més alta. Els verbs agentius o els psicològics com temer, en canvi, no permeten que l'anàfora precedeixi l'antecedent perquè el subjecte superficial coincideix amb la posició de subjecte profund i l'objecte ocupa en estructura-P la posició d'objecte de manera que mai no podrà c-comandar el subjecte.

El mateix resultat es desprèn de l'estudi del comportament de l'anàfora proprio (vg. Giorgi (1983)):

- (28) a. Gianni teme i proprio sostenitori.
- b. *I proprio sostenitori temono Gianni.
- (29) a. Gianni preoccupa i proprio sostenitori.
- b. I proprio sostenitori preoccupano Gianni.

De tot el que hem exposat podem concloure que a) hi ha dues menes de verbs psicològics: uns tenen una estructura paral.lela a la dels verbs agentius i els altres són ergatius, i b) a les estructures amb aquest segon tipus de verbs, el subjecte superficial prové de la posició profunda d'objecte i l'Experimentador --objecte superficial-- és dintre del SV en una posició més alta que l'objecte.

Deixem ara de banda els verbs del tipus espantar ja que el subjecte superficial prové d'una posició d'objecte i en aquest capítol estem estudiant els papers-θ dels subjectes profunds. Centrem-nos en els subjectes dels verbs com temer.

D'una banda hem acceptat amb Belletti-Rizzi (1986) que les estructures de què formaven part eren idèntiques a les estructures amb verbs

transitiu agentiu. No obstant això, hem assignat als seus subjectes el paper-θ Experimentador i no Agent. Què és el que diferencia els verbs agentius dels psicològics com *temer*?

Semànticament sembla molt clara la diferència: en els primers s'expressa una acció i el subjecte és el realitzador de l'acció: l'Agent. Els verbs psicològics, en canvi, no expressen cap acció. Són verbs d'estat i el subjecte és la persona que "pateix" aquest estat. Com a verbs estatus que no permeten el control per part del subjecte, no acceptaran ni l'imperatiu, ni la subordinació a *ordenar*, etc., ni la substitució pel proSV *fer-ho*. Però hi ha encara altres proves que ens poden diferenciar aquests verbs dels agentius.

Aquests verbs psicològics, a diferència dels agentius, no admeten la construcció passiva quan apareixen en forma nominal. Comparem els exemples de (30) amb els de (31) i (32):

- (30) a. La destrucció de Líbia pels americans
b. L'assassinat d'Allende pels feixistes
c. La detenció dels independentistes per la policia
- (31) a. *El temor d'un atac americà pels libis
b. *El menyspreu del generativisme per en Carles
c. *L'admiració sincera de la ciutat pels turistes
- (32) a. El temor dels libis a un atac americà
b. El menyspreu d'en Carles als generativistes
c. L'admiració dels turistes per/cap a/?a la ciutat

Com s'ha dit repetidament, la preposició *per* que acompanya l'argument subjecte només pot introduir, a les estructures nominalitzades, un SN amb el paper-θ Agent. La agramaticalitat de les construccions de (31) ens demostra que l'argument subjecte no pot rebre el paper-θ Agent, contràriament al que passa a (30).⁴⁰

Una segona evidència que fa palesa la diferència entre els verbs agentius i els psicològics es pot desprendre de l'observació dels exemples de (33) i (34):⁴¹

- (33) a. El vaixell va ser enfonsat [per cobrar l'assegurança]
b. Els regals van ser portats [per impressionar els indis]
c. El got va ser trencat { [escombrant la cuina] [sense voler] }
d. La ciutat medieval va ser destruïda [per fer el monument a la màquina d'escriure]
- (34) a. */?? Els llamps eren temuts [sense poder evitar-ho]
b. */?? Els generativistes eren menyspreats [sense conèixer-los]
c. */?? La Maria va ser admirada [en conèixer les seves virtuts]

En alguns dels darrers treballs de gramàtica generativa⁴² s'ha proposat l'existència d'arguments implícits, arguments que pertanyen a l'estructura temàtica d'un verb però que no corresponen, en determinades construccions, a cap categoria sintàctica. La presència d'un argument implícit, en aquest cas un Agent, és el que distingeix una passiva d'una construcció mitjana (*middle*):

- (35) a. El vaixell va ser enfonsat.
b. El vaixell es va enfonsar.

La presència d'un Agent implícit a la passiva de (35a) es pot demostrar amb el fet que aquest argument pot servir de controlador d'un PRO d'una subordinada adverbial. Això no és possible en les construccions mitjanes com (35b):

- (36) a. El vaixell va ser enfonsat [per PRO cobrar l'assegurança]
b. *El vaixell es va enfonsar [per PRO cobrar l'assegurança]

Mentre que aquestes construccions són absolutament acceptables quan l'argument implícit és un Agent (exemples de (33)), sembla que el grau d'acceptabilitat baixa considerablement quan el verb és un verb

- (43) a. Gianni, ama la propria, casa.
 b. *La propria, madre ama molto Gianni.,
 (Giorgi (1983, p.310))

Les construccions passives amb un derivat d'un verb de sentiment tampoc no són possibles, fet que ja va ser observat per Ruwet (1968):

- (44) a. *L'odi de Chomsky pels (per part dels)
 estructuralistes
 b. *L'amor dels homes per (part de) Déu

Les estructures passives amb l'argument extern implícit com a controlador d'un PRO d'una subordinada també són d'una acceptabilitat força dubtosa:

- (45) a. #/?? En Pere era odiat sense conèixer-lo.
 b. #/?? La Maria va ser estimada en conèixer
 el seu passat.

I, finalment, són possibles, com amb témer, les passives lèxiques⁴⁵ i, si no apareix el SP, la interpretació és "per tothom" més que no pas "per algú":

- (46) a. El mestre era estimat/estimadíssim de tothom.
 b. En Pere va ser odiat tota la vida.

Hem vist, doncs, que no hi ha cap mena de problema per identificar els verbs de sentiment amb un dels grups dels psicològics: els que tenen un subjecte superficial que coincideix amb el subjecte profund i que rep el paper-θ Experimentador.

4.3.3. VERBS DE POSSESSIÓ

Un altre tipus de predicats estatius marcats amb el tret [-control] són els que indiquen possessió. A (47)-(49) presentem alguns exemples d'aquestes construccions:

- (47) a. En Joan té germans.
 b. En Joan té el llibre.
 (48) a. El llibre pertany a en Joan.
 b. El llibre és d'en Joan.
 (49) a. El gos té la ràbia.
 b. En Joan té mal de cap.
 c. En Joan té els ulls blaus.

Les relacions entre algunes d'aquestes frases (especialment entre (47b) i (48b)) i les diferències entre algunes altres ((47) vs. (49)) han estat tema de debat durant molts anys dintre del model de la Gramàtica Generativa.⁴⁶ D'altra banda, la relació sintàctica entre les construccions possessives --tant des d'un punt de vista diacrònic com sincrònicament-- i les frases existencials i locatives que exemplifiquem a (50) i (51) ha estat observada per un bon nombre de lingüistes, des de Benveniste fins als últims treballs de gramàtica generativa:⁴⁷

- (50) a. Hi ha molta gent.
 b. Els OVNIS existeixen.
 (51) a. El llibre és sobre la taula.
 b. Sobre la taula hi ha un llibre.

Malauradament, ara no ens podem aturar a fer una explicació històrica del tractament que han rebut totes aquestes construccions. Les limitacions del treball ens obliguen a reduir el nostre estudi només a un tipus d'estructures, les de (47), amb el verb tenir i a fer referència a les altres només quan sigui estrictament necessari per a la nostra argumentació. Excloent els exemples de (49), el que fem és restringir la nostra anàlisi a les construccions transitives de possessió alienable. A (49) hi ha casos del que s'ha anomenat possessió inalienable ((49a) i potser també (49b)) i un cas d'una estructura que es podria considerar un predicat complex ((49c)).⁴⁸

Deixant de banda aquests casos, hi ha encara altres valors del verb *tenir* que també voldríem separar del que pretenem d'estudiar. Nosaltres ens ocuparem exclusivament del verb *tenir* sinònim de *posseir*.⁴⁹ Bàsicament, els valors que volem excloure del nostre estudi són els que té per etimologia. Par (1923) descriu així l'evolució:

"Aquest verb derivat de *tenere*, no es pas trobador, ab lo sentit d'avuy, en los orígens del castellà y català, llengües qui ab lo portuguès tanta importancia li han concedida després. Lo llatí significava *tenir en la mà, servir, mantenir, ocupar, pararse, retenir-se*. (...) Emperò sa força s'anà esfuminat assimilantse al auxiliar *haver*." (p.120)

Aquests valors es mantenen encara, i així ho recullen els diccionaris de Fabra i d'Alcover-Moll. En italià, en canvi, aquests dos valors semàntics corresponen a dos verbs diferents: la possessió s'indica amb el verb *avere* i *tenere* correspon al valor etimològic del *tenere* llatí.⁵⁰

Observem ara dues propietats fonamentals del verb *tenir* que ens permetran de formular una primera hipòtesi. La primera és que, com és ben sabut, no admet la passiva:

- (52) a. *El llibre és tingut per en Joan.
b. *Tres germans són tinguts per en Joan.

Cal remarcar que aquesta impossibilitat no existeix per a alguns altres valors del verb *tenir*. Alcover-Moll donen exemples com els de (53):

- (53) a. Prometent-vos que la dita convinença vos serà tenguda, complida e observada.
b. Quan les festes de Pasqua foren tengudes per lo rey en Barcelona.
c. Es menester que la mula sia tenguda en loc temprat.
d. Els juraments per l'estil són tinguts per la Iglésia com a informals.

La segona propietat és que tampoc no admet l'ús de la forma reflexiva:

- (54) *Es té a si mateix.

Notem també que quan el verb té un altre valor, la construcció amb el pronom reflexiu és possible:

- (55) a. En Joan es té per un gran pensador.
b. Li van donar un cop tan fort que no es tenia (dret).
c. No em vaig poder tenir de riure.

Tal i com ho va exposar Burzio (1981) i com s'ha repetit en altres ocasions, les dues propietats que hem esmentat coincideixen amb les característiques dels verbs ergatius. Només els verbs que assignen paper-θ al seu subjecte poden aparèixer amb forma passiva i poden admetre el reflexiu. Si això fos cert voldria dir que les construccions possessives amb el verb *tenir* neixen amb una posició de subjecte buida. Una anàlisi que parteix d'aquest punt de vista és la de Guéron (1986).

La idea central del treball de Guéron és analitzar de la mateixa manera les construccions existencials i les possessives, que en francès es formen totes dues amb el verb *avoir*. El verb *avoir*, diu l'autora, és un verb inacusatiu (o ergatiu) que té una posició de subjecte buida i un complement que és una oració reduïda que no rep paper-θ del verb. L'estructura de les frases de (56) seria (57):

- (56) a. Il y a un problème.
b. Marie a deux frères.

- (57) a. *a avoir* [_{SC-SNO} *y*_{SN1} *un problème*_{SN2}]
b. *a avoir* [_{SC-SNO} *Marie*_{SN1} *deux frères*_{SN2}]

Guéron suposa que el subjecte d'una oració reduïda pot funcionar com a argument o com a operador. Funcionará com a argument si el

predicat li assigna paper- θ , altrament serà un operador. Com que SN_2 a (57) és referencial i un SN referencial no pot funcionar com a predicat, SN_1 no és en una posició argumental, no rep paper- θ de SN_2 i, per tant, pot servir d'operador existencial i lligar SN_2 (que s'interpreta com una variable). Amb tot, SN_2 no rep cap paper- θ , però la gramaticalitat de (56) l'explica substituint el Criteri- θ pel principi de (58):

(58) "Un SN ne peut avoir de valeur référentielle à moins de (i) appartenir à une chaîne qui reçoit un θ -rôle, ou (ii) s'interpréter comme une variable sous la portée d'un quantificateur existentiel." (p.4)

En el cas de les frases existencials, com (56a), l'operador y s'interpreta com un Locatiu; a les possessives l'operador s'interpreta com un Benefactiu. Una de les propietats del verb *tenir*, segons Guéron, és que

"(...) assigne facultativement le trait [+affecté] à un SN qu'il gouverne au moyen d'une P abstraite ou concrète. Un constituant BENEFACTIF (...) est ainsi crée." (p.5)

I defineix Benefactiu com a un SN portador del tret [+afectat] (p.5).

Una observació de Guéron és que les construccions de (56) mostren el que s'ha anomenat *efecte definit*, és a dir, la necessitat que els SNs que apareixen en posició postverbal siguin indefinits. Aquesta propietat, com podem veure a (59), és compartida per totes les estructures ergatives:

- (59) a. Il y a quelqu'un / *l'homme.
b. Elle a des frères / *les frères.
c. Il est venu trois hommes / *les hommes.
d. Il a été mangé du poulet / *ces poulets.

(Guéron (1986, ps.8-9))

Si bé aquesta observació és certa en alguns casos, també és veritat que moltes vegades l'objecte del verb *tenir* (o *avoir*) és definit. Això

obliga Guéron a postular dues estructures diferents segons si l'objecte és definit o no. Contrastant amb l'estructura atorgada a (56b), la que tenim a (57b), una frase com (60) s'analitzaria com es mostra a (61):

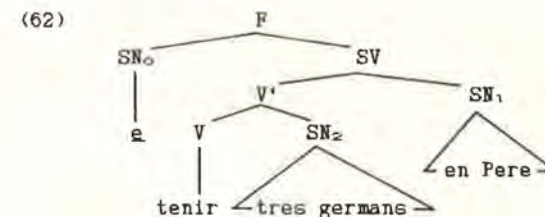
(60) Jean a le livre.

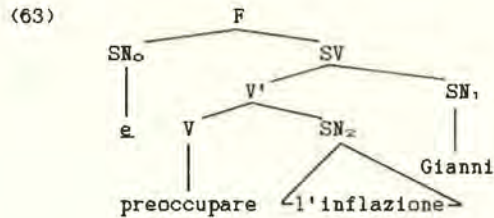
(61) NP, [V SN_2]

A (61) el verb *avoir* pot assignar el paper- θ Tema al seu objecte. En aquest cas, diu ella,

"(...) le trait [+affecté] n'est pas assigné à un objet prépositionnel, mais sert à fabriquer un thème-rôle non-lexical, le thème-rôle POSSESEUR, assigné en position sujet." (p.11)

Acceptant la idea bàsica de Guéron, és a dir, que el verb *tenir* és un verb ergatiu, voldríem presetar una altra hipòtesi d'anàlisi que ens sembla força més simple i que, d'altra banda, es relaciona directament amb la que hem acceptat per altres grups de verbs del mateix tipus. Suposem que l'estructura de les frases possessives amb *tenir* sigui la de (62), que és semblant, en alguns aspectes, a la que Belletti - Rizzi (1986) proposaven per als verbs psicològics del tipus *preocupar*, estructura que repetim a (63):

Vegem breument com es produeix l'assignació de Cas i de paper- θ a les construccions com (63). El verb preoccupare és un verb que no assigna Cas a la posició d'objecte, com els ergatius. Això provoca que SN_2 s'hagi de moure cap a la posició de subjecte, des d'on rep Cas nominatiu de FLEX. SN_1 , en canvi, rep Cas inherent acusatiu del verb. El Cas acusatiu es justifica per la pronominalització:

(64) L'inflazione lo preoccupa.

Un altre verb, placere, es troba en estructures idèntiques a la de (63) però no assigna Cas inherent acusatiu a SN, sinó Cas inherent datiu (o oblic), cosa que també queda reflectida en la pronominalització:

(65) Gli piacciono quelle bionde.

Aquesta diferència en el tipus de Cas que assignen és el que explica que un verb agafi avere com a auxiliar i l'altre essere: preoccupare pren avere perquè assigna Cas acusatiu (encara que sigui Cas inherent) i piacere pren essere perquè no assigna acusatiu sinó datiu:

(66) a. L'inflazione ha preoccupato Gianni.
b. Quella bionda è piaciuta tanto a Gianni.

Pel que fa als papers- θ , el verb assigna Tema a SN_2 i SN_1 , rep el paper- θ Experimentador composicionalment.

Considerem ara la nostra proposta d'analitzar les construccions possessives amb el verb tenir tal com ho hem fet a (62). Aquí SN₂ si

que rep Cas de tenir. Diguem de moment que és un Cas inherent, però sense especificar quin Cas. SN_1 , en canvi, ja no en podrà rebre (suposem que un verb només pot assignar directament un Cas), per tant, serà SN_1 el que es mourà fins a la posició de subjecte des d'on rebrà Cas nominatiu de FLEX. Notem que la traça deixada per aquest SN després del seu moviment no viola el Principi de les Categories Buides si agafem la definició de recció de Aoun - Sportiche (1982). Quant als papers- θ , igual que passava a (63), SN_2 rebrà el paper- θ Tema a la posició d'objecte i a SN_1 , en una posició més elevada, se li assignarà composicionalment el paper- θ Experimentador.

Tornem una altra vegada a la qüestió del Cas de SN_2 . Observem les frases de (67):

(67) a. No, en Pere no el té, el llibre.
b. No, en Pere no en té, de llibres.

(67) ens fa veure que l'objecte de tenir tant pot rebre el Cas acusatiu ((67a)) com el Cas partitiu ((67b)). En aquest sentit, seguint la hipòtesi de Belletti (1988), seria un verb com els altres transitius:

(68) a. En Pere no l'ha vist, el llibre.
b. En Pere no n'ha vist cap, de llibre.

La diferència és que el Cas acusatiu de l'objecte de tenir és un Cas inherent, mentre que el de l'objecte de veure és estructural. Només veure pot tenir un subjecte temàtic, segons la reformulació que Belletti (1988, p.3, nota 9) fa de la *Generalització de Burzio*:

(69) Un verb assigna paper- θ a la posició de subjecte si i només si assigna Cas estructural a la posició de l'objecte.

Recordem que Guéron (1986) analitzava les construccions amb el verb tenir més un objecte definit de la mateixa manera que les construccions transitives "normals", és a dir, les que tenien un subjecte

temàtic (vg. els exemples (60) i (61)). Si el que portava Guéron a dir que avoir era un verb ergatiu, quan portava un objecte indefinit, era la impossibilitat de tenir una estructura passiva i d'usar el reflexiu, no sembla clar per què una frase com (70a) s'ha d'analitzar diferentment de (70b), tenint presents les dades de (71) i (72):

- (70) a. En Joan té el llibre.
b. En Joan té un llibre / llibres.
- (71) a. *El llibre és tingut per en Joan.
b. *Un llibre és tingut per en Joan.
c. *Llibres són tinguts per en Joan.
- (72) a. *En Joan es té a si mateix.
b. *Un noi es té a si mateix.

Concloem, doncs, que la nostra anàlisi permet de tractar de la mateixa manera tots els casos amb el verb tenir quan té valor possessiu (deixant de banda la possessió inalienable), independentment que el SN objecte sigui o no definit. Volem remarcar, per acabar, que en italià avere pren l'auxiliar avere tot i ser ergatiu perquè pot assignar Cas inherent acusatiu (com preoccupare i com els transitius que assignen Cas estructural acusatiu). En canvi, un verb que també indica possessió, appartenere (pertànyer), pren l'auxiliar essere quan significa "ser de propietat o estar en possessió d'algú": en aquest cas, el verb no assigna Cas acusatiu sinó datiu (o oblic).⁵¹

4.3.4. VERBS DE MESURA

Els verbs de mesura (pesar, mesurar, valer, costar, etc.) formen un grup particular dintre dels verbs estatus i presenten certes idiosincràsies que els diferencien dels altres.⁵² De fet, és el SN "objecte" el que manifesta aquestes particularitats, però, de retruc, afecta també l'element subjecte. Observem les frases següents:

- (73) a. La Marta pesa cinquanta quilos.
b. La taula mesura tres metres.
c. L'armari val cinquanta mil pessetes.

Jackendoff (1972, p.44) diu, referint-se a aquests verbs:

"(...) the measure phrase is an expression of Location on the scale of value being measured. The (deep) subject is Theme, and the sentence specifies its location on the scale denoted by the measure phrase."

I afegeix que aquest valor Locatiu de l'objecte es manifesta clarament quan apareix en forma de SP en frases com:

- (74) L'armari està valorat en cinquanta mil pessetes.

Una de les propietats més conegudes d'aquests verbs és la de no admetre la forma passiva:⁵³

- (75) a. *Cinquanta quilos són pesats per la Maria.
b. *Tres metres són mesurats per la taula.
c. *Cinquanta mil pessetes són valgudes per l'armari.

Jackendoff explica aquesta impossibilitat apel·lant a la seva "Jerarquia Temàtica" (p.41):

- (76) 1. Agent
2. Locatiu, Font, Meta
3. Tema

i a la *Condicció de la Jerarquia Temàtica* (p.41):

- (77) "The passive by-phrase must be higher on the Thematic Hierarchy than the derived subject."

A les frases de (75) el per+SN té un paper-θ més baix a la Jerarquia Temàtica que el del subjecte derivat (Locatiu).

Goldin (1967, p.24) remarca aquest mateix fet i observa que la impossibilitat de tenir una forma passiva és compartida per tots els verbs *middle*. Els exemples que ell dona són els que reproduïm a continuació:

- (78) a. María tiene los ojos azules.
b. *Los ojos azules son tenidos por María.

- (79) a. La pintura vale mil pesos.
b. *Mil pesos son validos por la pintura.

- (80) a. Yo peso setenta kilos.
b. *Setenta kilos son pesados por mí.

- (81) a. Mi hermano parece un elefante.
b. *Un elefante es parecido por mi hermano.

L'explicació que Goldin dona de la agramaticalitat de les frases (b) de (78) a (81) es basa en el tractament estàndard de la passiva (Chomsky (1965)).⁵⁴ Dintre del model GB, les frases (78) i (81) han estat analitzades d'una manera semblant: parecer és un verb que té una posició de subjecte buida i una oració reduïda com a complement. El verb tener --en aquestes construccions de possessió inalienable, almenys-- té la mateixa estructura (vg. Guéron (1984) i (1986)).

Considerem la possibilitat que els verbs de mesura siguin verbs inacusatius que neixin amb una posició de subjecte buida.⁵⁵ En principi sembla que aquesta sigui una propietat exclusiva d'alguns verbs "intransitius" (tradicionalment anomenats intransitius). L'anàlisi que Belletti - Rizzi fan dels verbs psicològics, en canvi, tracta com a ergatius verbs "transitius" com preoccupare.

Sabem, d'altra banda, que en italià els verbs inacusatius prenen l'auxiliar essere, a diferència dels intransitius i dels transitius que agafen avere. Però, com justifiquen Belletti - Rizzi (1986), alguns inacusatius poden portar avere si assignen Cas inherent acusatiu, com preoccupare.

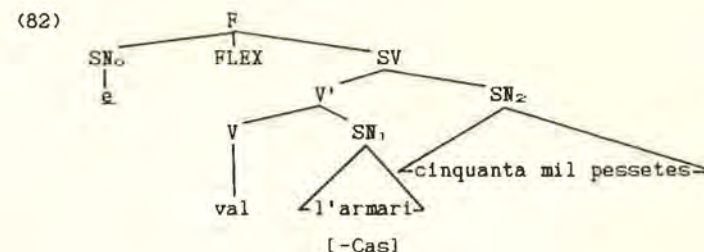
El següent fragment de la gramàtica de Regula - Jernej (1965) és prou significatiu. Quan parlen de la tria de l'auxiliar, diuen que defugen qualsevol regla precisa els transitius indirectes⁵⁶ i els intransitius i enumeren tota una sèrie de casos. El segon és:

"Vogliono pure l'ausiliare essere i verbi che indicano un avvenimento, un caso: accadere, avvenire, succedere, capitare, toccare, dipendere, derivare. Inoltre: valere e costare."

Almenys aparentment, aquests verbs que "inoltre" prenen essere (valere i costare) no són ni intransitius ni transitius indirectes. Els diccionaris, però, recullen aquesta idea i els consideren intransitius (vg. Zingarelli (1973)).

Fabra (DGLC) també considera intransitius valer i costar, però, en canvi, mesurar i pesar --en el sentit que aquí estudiem-- els tracta com a transitius. És possible que estiguem en un moment de canvi lingüístic perquè en italià misurare pren avere i pesare admet tots dos auxiliars. Però fins i tot tenint en compte aquestes fluctuacions, les dades són prou significatives.

Suposem que, efectivament, tots aquests verbs són ergatius i que, per tant, no assignen Cas al seu objecte ni paper-θ a la posició de subjecte. Una possible estructura per a aquestes construccions seria la de (82):

Deixem, doncs, de banda la possibilitat de tenir un predicat complex i centrem-nos en les altres dues hipòtesis, representades a les estructures de (82) i (83).

És difícil trobar arguments clars a favor d'una o altra proposta. El tipus de "complement directe" superficial que demanen aquests verbs permet poques variacions i fa que els arguments que Belletti - Rizzi donaven per als verbs psicològics amb una estructura semblant no es puguin aplicar. De tota manera, hi ha certs indicis que ens fan decantar per l'estructura de (82), on el complement superficial apareix en un nivell més alt a l'arbre que l'objecte profund, que es mourà a la posició de subjecte.

En primer lloc, ja ho hem dit, els diccionaris consideren aquests verbs (o almenys alguns) com a intransitius. En aquest cas cal suposar que l'aparent objecte és un complement "circumstancial" (o "preposicional sense preposició") i, per tant, no pot dependre de V'.

Les gramàtiques tradicionals, per la seva banda, no són totes de la mateixa opinió. Alcina - Blecua (1975), per exemple, inclouen aquests complements dintre dels objectes directes. Regula - Jernej (1965) fan una divisió dels objectes directes en "oggetti esterni" (abbattere un albergo), "oggetti generati" (scavare una buca) i "oggetti interni o di contenuto". Aquest últim grup el formen els objectes que apareixen "con verbi intransitivi usati transitivamente e che abbiano significato affine a quello dell'oggetto" (p.284). I els exemples, dividits en dos grups, són els que reproduïm a (91):

(91) a. cantare vittoria, gridar aiuto, sputare veleno,
dormire sonni agitati, vivere una vita onesta

b. Il lago si estende cinque chilometri e dista due
chilometri dalla città. (oggetto di estensione,
di distanza)⁵⁰

La bottiglia misura un litro e mezzo. (oggetto di
misura, di peso)

Quell'edificio è valutato dieci milioni. (oggetto
di valore, di prezzo)

Battaglia - Pernicone (1979), en canvi, inclouen tots aquests complements dintre dels "circumstancials de quantitat", que apareixen, en general, sense preposició. Una observació interessant d'aquests gramàtics és que aquests complements poden dependre també d'un adjectiu: tampoc en aquest cas no portaran preposició:

(92) a. La fossa è profonda due metri.

b. ?Il cofano era pesante due quintali.

Els adjectius --normalment-- no assignen Cas, per tant, els complements que regeixen han de ser introduïts per una preposició:

(93) a. *orgullós la seva feina

b. *coneixedor la veritat

(94) a. orgullós de la seva feina

b. coneixedor de la veritat

Quan l'adjectiu porta un complement no-regit, un "circumstancial", la preposició no cal que s'insereixi si és un tipus de complement que mai no en porta (certs temporals i els adverbis):⁵³

(95) a. Vaig conèixer una noia sempre orgullosa de
la seva feina.

b. D'un temps ençà trobo en Pere més feliç cada dia.

Tenint en compte aquestes dades, sembla que podem concloure que efectivament aquesta mena de complements de "mesura", "preu", etc. són complements d'un nivell més alt que el dels objectes directes.

Hi ha encara altres arguments que evidencien la diferència entre aquests complements i els ODs reals. Com ja hem vist a l'exemple (90b) (vg. nota 57), el pronom interrogatiu que correspon als complements de mesura, etc. no és què com el de tots els objectes directes no-animats sinó quant.

Pel que fa a la pronominalització, és probable que els qui consideren objectes els complements de pesar, valer, etc. ho facin

perquè aquests SNs pronominalitzen amb els clítics típics dels complements acusatius:⁵⁰

- (96) a. En Pau no els pesa, vint quilos.
- b. No les val pas, trenta mil pessetes.
(però vg. *No el val pas, el meu sou.)
- c. No el mesurarà mai, un metre vuitanta.

Fabra (1956, §68), quan tracta dels complements acusatius de tercera persona, dóna els exemples de (97):

- (97) a. No les val, dues-centes pessetes.
- b. No els ha caminats, dotze quilòmetres.
- c. No les pesa, quatre lliures.

Però afegeix tot seguit que en els dos darrers exemples "no es tracta ja de verbs pròpiament transitius, ni de complements estrictament d'acusatiu".

(97b) és un cas clar de verb intransitiu usat transitivament. Valer, segons Fabra, seria transitiu i pesar intransitiu (o no pròpiament transitiu). Recordem, però, que en el DGLC dóna els valors en sentit invers, és a dir, valer és intransitiu i pesar transitiu. Això és una prova més de la indefinició i la poca claredat que envolta aquest tipus de verbs. El que és important, però, és l'observació de Fabra --malauradament no desenvolupada-- que els pronoms els, la, etc. poden pronominalitzar complements "no estrictament d'acusatiu".

Notem, en el mateix sentit, que aquests pronoms "d'acusatiu" també poden funcionar com a atributs (si més no normativament):

- (98) a. Era el tècnic? -No, no l'era.
- b. Ja són les tres? -No, encara no les són.

és a dir, la pronominalització en els, les, etc. no és una propietat exclusiva dels objectes directes. Ens sembla, per tant, que argumentar la transitivitat d'aquests verbs de mesura basant-nos en la pronominalització és un camí errat. O, dit d'una altra manera, que els exemples

de (96) i (97) no són contraarguments (de pes) a la nostra proposta de considerar (82) com a estructura bàsica de les frases que estudiem. Sembla, més aviat, que tots els altres indicis afavoreixen aquesta tria.

D'altra banda, Belletti - Rizzi (1981) observen que en italià hi ha una diferència en el grau d'acceptabilitat entre les frases de (99) i les de (100):

- (99) a. Mario ne misura due (scaffali).
- b. Mario ne pesa tre (pacchi).

- (100) a. ?Questo scaffale ne misura due (metri).
- b. ?Questo pacco ne pesa tre (chili).

Aquesta diferència, diuen, es manifesta també entre les frases de (101) i les de (102):

- (101) a. Questi scaffali, Mario li misura domani.
- b. Questo pacco, Mario lo pesa subito.
- (102) a. ?Due metri, questo scaffale li misura di certo.
- b. ?Tre chili, questo pacco li pesa di certo.

Segons aquests autors, els SNs adverbials --els "objectes" dels verbs pesare i misurare amb sentit estatiu-- no es poden co-superindexar amb el verb i, per tant, cap element no pot ser extret del seu domini. Les frases de (100) haurien de ser agramaticals, com ho és la de (103):

- (103) *Ne è rimasto tre a Milano (settimane).

Si les frases de (100) no ho són del tot és perquè hi ha hagut un procés d'analogia amb les construccions agentives-transitives de (99). És exactament el mateix que ha passat a (102) respecte a (101): aquesta pronominalització és típica dels SNs objectes subcategoritzats.

Aquesta analogia, en canvi, no és possible en el cas dels adjectius que tenen com a complement un SN adverbial:

- (104) a. Quella albera és alta due metri.
b. *Quella albera ne és alta due.

Això s'explica per què els adjectius no admeten SNs com a complements argumentals i, per tant, aquests SNs adverbials no es poden assimilar a un objecte real com passava amb els verbs.

La co-superindexació de què parlen Belletti - Rizzi (1981) equival, *grasso modo*, a la Condició sobre els Dominis d'Extracció de Huang (1982). La interpretació d'aquesta condició que fan Belletti-Rizzi (1986) --que és la que hem fet servir en altres moments del treball-- és que Xⁿ serà un domini d'extracció si i només si està marcada-θ lèxicament (o directament). Admetent aquest procés d'analogia, podem explicar les diferències de (99) i (100) dient que el complement de mesura no està marcat-θ directament pel verb o, el que és el mateix, que rep el paper-θ composicionalment perquè és en una posició que no és la de l'objecte sinó que és més alta a l'arbre. Tornem, doncs, a una estructura com la de (82).

Pel que fa als papers-θ, l'assignació que proposàvem a (82) també resulta més simple (i "avalada" per la tradició). Tot i que aquest no sigui un argument definitiu, sembla lògic que una posició d'objecte profunda rebí el paper-θ Tema i que un complement d'un nivell més alt sigui un Locatiu (o qualsevol altre de caràcter més adverbial que no pas Tema, que és el que se li assignava a (83)). En efecte, seria interessant tendir cap a una correlació entre papers-θ i menes d'assignació de papers-θ: papers-θ assignats directament i papers-θ assignats composicionalment. Els primers serien els que assigna un verb o una preposició al seu complement (en el cas dels SPs no regits): Tema, Pacient; "Path", Temps, etc. Els assignats composicionalment serien els de la posició de subjecte, de SPs regits, etc: Agent, Experimentador; Meta, Direccional, etc.

4.3.5. VERBS DE PERCEPCIÓ SENSIBLE I INTEL·LECTUAL

Els verbs de percepció sensible i intel·lectual (aquests darrers també anomenats verbs de cognició o d'enteniment) formen un grup especial dintre dels verbs estatus amb subjectes no-controladors.⁶¹ A (105) donem alguns exemples d'aquest tipus de verbs:

(105) Verbs de percepció sensible⁶²

veure, sentir

Verbs de percepció intel·lectual

saber, conèixer, reconèixer, voler, desitjar,
recordar, oblidar, entendre...

Alguns d'aquests verbs estan relacionats semànticament amb altres verbs --agentius-- que tenen el tret [+control] i un subjecte Agent:

- (106) veure - mirar
sentir - escoltar

En altres llengües, un mateix verb pot tenir tots dos valors:

- (107) a. Juan olió el fuego desde la terraza.
b. No quiero oler estas flores.

Els verbs de percepció han estat inclosos per Lakoff dintre del grup dels estatus ja que responen a totes les característiques d'aquest tipus de verbs individualitzades pels famosos "tests" de què ja hem parlat a l'inici del capítol. No obstant això, Gruber (1967) considera que, tot i ser no-agentiu, un verb com *veure* és un verb de moviment.

Berrettoni (1974) distingeix dos verbs *vedere* i dona tota una sèrie de proves sintàctiques que evidencien la diferència.⁶³ A (108) tenim un exemple de cada un d'aquests valors:

- (108) a. El nen hi veu.
b. El nen veu el mar.

Només a (108b) és un verb "metafòricament de moviment", justament quan és transitiu. A (108a), en canvi, s'indica purament un estat, una condició del subjecte. Com diu el mateix Berrettoni (1974, p.123):

"(...) V1 [= (108b)], rappresentando una percezione visiva concreta, deve trovare il suo completamento nell'indicazione del punto di arrivo di questa visione: si ricordi che V1 può esser considerato un verbo di movimento. V2 [= (108a)], che indica una facoltà del soggetto dell'enunciato, non richiede questa precisazione (...)"

Malgrat l'existència d'aquest valor de "moviment", abstracte, en els verbs de percepció, el subjecte no s'entén pas com un agent que realitza voluntàriament una acció --de fet no es tracta de cap acció-- sinó més aviat com l'element afectat pel procés verbal. Tradicionalment s'ha dit que el subjecte d'aquests verbs rep el paper-0 Experimentador i, efectivament, aquesta sembla una proposta adequada.⁶⁴ En aquest sentit, Junger (1983) diu:

"The use of Experiencer for the first argument [dels verbs de percepció] seems to me obvious: this argument after all always refers to that constituent in the predication which undergoes a certain experience of perceiving something, mentally or through the senses. It is therefore much simpler to call this argument consistently Experiencer." (p.120)

Una de les característiques dels Experimentadors que apuntàvem al § 4.3.2. és que són sempre SNs animats. En el cas que ens ocupa, el dels verbs de percepció, els subjectes tindran sempre el tret [+animat], per tant, un dels requisits semàntics ja es compleix. Una altra propietat que distingia les frases transitives amb subjecte Agent de les que marcaven el seu subjecte amb el paper-0 Experimentador era que aquestes últimes admetien la passiva lèxica amb un SP encapçalat per la preposició *de*, cosa impossible amb els verbs "actius" (tret d'alguns que tenen un objecte "creat" i no "afectat"):

- (109) a. ?El lladre va ser vist de tot el veïnat.
b. El senyor Josep era conegut de totes les senyores.
c. És ben sabut de tothom que els pomers no fan taronges.

D'altra banda, també són força estranyes les construccions nominalitzades passives quan el nom està relacionat amb un verb de percepció. Si el *per*+SN de les estructures nominals només és possible quan aquest constituent és un Agent, els exemples de (110) ens indicaria que els subjectes dels verbs de percepció no poden rebre aquest paper-0 (però vg. la nota 40):

- (110) a. ??La visió del mar pel nen.
b. ??El desig de tenir un cotxe nou per l'Anna.
c. ??L'oblit de les claus per en Joan.

Anteriorment (vg. § 4.3.2.) havíem fet la hipòtesi que només els Agents poden ser "arguments implícits" d'una frase passiva i poden controlar un PRO d'una subordinada adverbial. Observem ara les dades següents:

- (111) a. La Rosa va veure en Llorenç passejant per la plaça.
b. En Jaume va sentir el gall parlant amb la Marta.

En totes aquestes frases, l'element PRO subjecte del gerundi pot ser controlat pel subjecte de la principal o pel complement directe. Les frases, doncs, són ambigües si la pragmàtica ho permet ((111b), en condicions normals, no és ambigua perquè normalment els galls no parlen amb ningú, però ho podria ser en un conte). A les passives corresponents a (111) es manté aquesta ambigüitat:

- (112) a. En Llorenç va ser vist per la Rosa passejant per la plaça.
b. El gall va ser sentit per en Jaume parlant amb la Marta.

Si, en canvi, en una estructura passiva no expressem el "complement agent", no podem suposar que sigui implícit perquè no pot controlar el PRO de la subordinada. Les frases, en aquest cas, deixaran de ser ambigües i el subjecte del gerundi només podrà ser equivalent a l'objecte profund de la principal, ara en la posició de subjecte superficial:

- (113) a. En Llorenç va ser vist passejant per la plaça.
b. ! El gall va ser sentit parlant amb la Maria.

Les frases de (113) només són bones si interpretem que el que passeja o parla és en Llorenç o el gall, respectivament. Mai no es podria entendre que el subjecte del gerundi fos la persona que veu o que sent. (113b) l'hem marcada amb el símbol "!" per indicar que, si bé sintàcticament no té problemes, pragmàticament va contra el nostre coneixement del món.

Junger (1983) estudia les construccions passives amb verbs de percepció en hebreu i nota que no són mai correctes quan van seguides d'un complement "agent" tot i que la mateixa forma de passiva pot ser usada en construccions sense aquest complement --construccions que segons l'autora no són realment passives--:

- (114) a. *hataklit nišma al yadi etmol baradio
el disc va ser sentit per mi ahir a la ràdio
b. ksedibarti im jossi batelefon
quan vaig parlar amb Jossi per telèfon
hu nišma kcat acuv.
ell era sentit una mica trist

Aquest comportament contrasta amb el dels verbs d'acció amb subjecte Agent que permeten sense cap problema construccions com les de (114a). A més a més, en hebreu existeix una partícula, še, que introdueix oracions subordinades. Junger observa que, mentre que l'aparició d'aquesta partícula és absolutament normal en tots els verbs de percepció i de cognició (tret d'una excepció), cap verb d'acció no pot anar seguit d'un complement introduït per še. D'aquestes dues

dissimilituds l'autora conclou que el tipus de verbs que estudia no només difereixen semànticament sinó que sintàcticament també presenten divergències notables, cosa que queda recollida a l'estructura argumental (temàtica) dels verbs, que és diferent en cada cas i que desencadena una sèrie de processos que donen compte dels fets exposats a (114).

Podem dir, doncs, per acabar, que els verbs de percepció sensible o intel·lectual són verbs estatus que no permeten el control per part del subjecte (control entès aquí en el sentit que li dona Dik (1978)) i que assignen a aquesta posició, sempre ocupada per un SN animat, el paper-θ Experimentador. Es comporten, per tant, com els verbs psicològics del tipus de témer.

NOTES (Capítol 4)

1. Lyons (1977, p.427). Un *evento* és una situació dinàmica momentània i un *proceso* és una situació dinàmica que "se extiende en el tiempo".
2. Dik (1978, ps.56-68). Oposats als *esdeveniments* (accions i processos) hi ha les *situacions* (posicions i estats). Les *posicions* són estats de coses controlats i no-dinàmics; els *estats* són no-controlats i no-dinàmics. Els estats de coses no-dinàmics són els que "no implican ningún cambio, i.e. donde las entidades implicadas son las mismas en todos los puntos de la extensión de tiempo durante la que el estado de cosas se supone que tiene vigencia" (p.53). A continuació reproduïm els exemples que de Groot (1983, p.73) dona per a cada un dels estats de coses:
(i) Acció: John kissed Jane.
Procés: John fell in love with Jane.
Posició: John held Jane in his arms.
Estat: John is in love with Jane.
3. Per a un estudi més detallat del proSV *fer-ho*, vg. Gràcia (1987c).
4. Per a la relació entre el tret [+animat], la personificació i el concepte d'Agent, vg. Ikegami (1973, ps.31-33).
5. I Fillmore (1968, p.31) puntualitza que "the progressive aspect can only be chosen in association with particular case frames, for example those containing A's".
6. La qüestió de l'aspecte progressiu, però, presenta moltes més complicacions. Més detalls sobre la semàntica de l'aspecte progressiu i la seva relació amb l'estativitat es troben a Bertinetto (1981) i Berretoni (1982). Vg. també Gruber (1965). Pel que fa al català, s'hi afegeixen problemes normatius que aquí no hem tingut en compte. Vg. Fabra (1954-56) §§ 218-220.
7. Només en casos molt especials són admissibles imperatius amb aquest tipus de verbs:
(i) Senyor, tingueu pietat!
(ii) Tingues paciència!
(iii) Sàpigues i entenguis que ...!
I és de remarcar que les formes verbals no són formes d'imperatiu sinó de subjuntiu. El verb *saber* no té formes pròpies per a l'imperatiu. I *tenir* té la forma *té* però que s'usa amb un altre sentit (*té el llibre* ≠ **tingues el llibre*). D'altra banda, el valor d'ordre dels exemples (i) a (iii) és més que dubtós.
8. De Groot (1983) també arriba a la conclusió que és el tret [+control] el que determina la possibilitat de tenir la forma imperativa. Aquesta oposició, diu, explica la diferent interpretació de

dos predicats formats amb el verb *run*. A (i) es tracta d'un procés i a (ii) d'una acció (en la terminologia de Dik):

- (i) The water runs (imp.: *run, water!)
(ii) John runs (imp.: run, John!)

9. Per a una anàlisi molt aprofundida de les característiques semàntiques d'aquest verb, vg. Berretoni (1979), on es discuteix àmpliament la relació estativitat-agentivitat i les anàlisis tradicionals de Lakoff, Lee i Fillmore sobre aquest tipus de verbs.
10. De tota manera, ha de quedar clar que *animacitat* i *control* són dues nocions diferents. Comrie (1981, ps.179-180) diu:
"(...) it is important to distinguish between animacy, which is an inherent property of noun phrases, and control, which is a relation contracted between a noun phrase and its predicate."
11. No sempre que un verb accepta, amb el mateix significat, un subjecte animat i un d'inanimat és fàcil decidir quina mena de subjecte permet o demana "preferentment". Sembla que, en principi, donades les dues possibilitats, hi hagués una tendència a preferir subjectes animats. Almenys això és el que es podria desprendre del treball de Comrie (1978) quan diu que les entitats amb un grau més alt d'animació tendeixen a actuar sobre les que tenen un grau més baix (en la seva *jerarquia d'animació*, p.386).
12. Usem les nocions "argument intern" i "argument extern" amb el mateix sentit de Williams (1981). Però no tots els arguments interns seran interns de la mateixa manera, n'hi haurà uns "més interns" que els altres. Aquí amb "no-intern" volem dir que no neix a la posició d'objecte ([SN, V]), sinó en una posició interna a SV però més elevada. En tornarem a parlar al § 5.4.2.
13. Vg. Fillmore (1971, p.178): "(...) cuando la construcción comparativa compara dos sintagmas nominales y cuando la construcción corriente de coordinación copulativa une dos de estos sintagmas, los sintagmas nominales que se acoplan así tienen que encontrarse en el mismo papel de caso en las construcciones en que aparecen."
14. La definició de Dik no especifica que hagi de ser animat. En un altre punt afirma: "no creemos que la diferencia entre participantes animados e inanimados en un estado de cosas deba expresarse en términos de diferencias de función semántica" (p.66). Però, tal i com defineix el control ("un estado de cosas es controlado si una de las entidades implicadas en él, el controlador, tiene la capacidad de determinar si ese estado de cosas sucederá o no" (p.54)), és obvi que només els éssers animats podran ser-ho.
15. També s'ha dit (vg. Fillmore (1971, ps.185ss)) que podien ser Instrumentals. Com veurem més endavant, una propietat dels Instrumentals és que poden aparèixer com a SPs amb la preposició *amb*

quan hi ha un subjecte Agent. És evident que no es poden construir estructures paral·leles a les de (8) amb un subjecte animat i el SN inanimat com a complement preposicional instrumental ja que són forces que no es poden "instrumentalitzar":

(1) *En Joan va matar el gos amb un llampec.

No sembla, per tant, que es pugui parlar d'un paper-θ Instrumental per als subjectes de (8). Fillmore (1977) discuteix aquesta qüestió i en dóna quatre possibles solucions sense, però, decantar-se per cap. Vegeu també la presentació del problema que fa J. Anderson (1977, ps.41-48).

16. Per a un estudi sobre els complements preposicionals amb+SN vegeu el treball de Lakoff (1968), dintre del marc teòric de la Semàntica Generativa.

17. Algunes d'aquestes frases són una mica estranyes, però això és degut al caràcter perfectiu del verb i a les restriccions temporals i aspectuals de la passiva perifràstica en català. Vg. Coromines (1971, ps.77-82), Solà (1981) i Bartra (1985, cap.III).

18. La noció *Instrumental* ja la va fer servir Fillmore (1968, p.62) que la defineix com "il caso della forza od oggetto inanimato coinvolto da un rapporto causale nell'azione o stato indicato dal verbo". Recordem que molts d'aquests casos van ser analitzats pels partidaris de la Semàntica Generativa com a estructures causatives (latents).

Contreras (1978) defineix Instrumental com "un objeto que contribuye a la realización de un proceso o acción sin ser el instigador principal" (p.54) (el subratllat és nostre). Aquest valor de "instigador secundari" també el recull Peterson (1983, p.87): "(...) the Instrumental Case marks the Non-Sentient Originator. In a frame with both an Agent and an Instrument, the Agent is always the primary (or moving) cause and the Instrument the secondary (or immediate) cause".

19. Volem advertir que l'exposició de Hale - Keyser evoluciona al llarg de tot el treball, de manera que les hipòtesis inicials, si bé es mantenen com a idea bàsica, a la fi se simplifica considerablement tot l'aparell formal. Nosaltres hem recollit les idees inicials perquè altrament ens veuríem obligats a introduir molts conceptes i moltes anotacions i variacions a la teoria que, tot i ser molt importants, ara no afecten substancialment la nostra argumentació.

20. Un verb pot canviar el seu valor de transitivitat per una regla lèxica del tipus de (1):

(1) aA → -aA

on [A] indica "assignació de Cas acusatiu a l'objecte". Més endavant Hale - Keyser eliminen aquesta regla i proposen que l'assignació de Cas actuï lliurement i que siguin altres principis de la Gramàtica els que exclouin les frases mal formades.

21. Possiblement la agramaticalitat de (1)

(1) *El vidre s'ha trencat amb la pilota.

amb valor no-impersonal es pot explicar pel fet que a (1) el verb ha perdut el seu valor d'acció i no té cap Agent.

22. De fet, però, no totes les frases d'aquesta mena amb subjectes Agents són del tot bones en passiva (vg. Bartra (1985, ps.581ss)). És possible que hi intervinguin altres factors relacionats amb el caràcter del predicat. (Vg. nota 17).

23. De vegades, com a (25a) i, marginalment, (25b), és possible introduir aquest complement causal amb la preposició *amb*. No obstant això, com veurem al proper apartat, no es pot dir que siguin Instrumentals.

Notem també que el complement introduït per *per* a (25) no pot ser confós amb un Agent: els Agents no poden aparèixer a les construccions intransitives d'aquests verbs:

(1) a. *Els preus han augmentat pel govern.

*La nau s'ha enfonsat pels enemics.

*La porta s'ha tancat per en Joan.

*El vidre s'ha trencat per la Maria.

24. Pel que fa als papers-θ dels subjectes superficials de les construccions intransitives, en parlarem quan estudiem els papers-θ de la posició d'objecte ja que, en l'anàlisi actual d'aquestes construccions, és en aquesta posició on apareixen en estructura-P.

25. Aquests predicats abstractes no són idèntics als que proposen Hale - Keyser. La Semàntica Generativa, i Lyons fa referència als treballs d'aquella època, postulava l'existència de predicats abstractes que s'inserten a l'estructura-P. (Vg. Nadal (1976) i la bibliografia que hi cita).

26. Alguns autors que han considerat els papers-θ com a nocions que implicaven més d'una relació semàntica són Gruber (1965), que parla d'Agents Causatius i Agents Permissius, Peterson (1983) i Bartra (1985).

27. Una observació (per a la qual, de moment, no tenim una explicació satisfactòria): quan en una mateixa frase apareixen un SN subjecte animat (Agent) i un SP = amb+SN (causa) amb un nom derivat verbal, el possessiu del derivat, si s'entén com a correferent amb el subjecte, ha de rebre sempre una interpretació subjectiva:

(1) En Pere, va provocar un escàndol amb el seu, assassinat (*per en Joan).

(11) La Maria, va causar moltes molèsties amb el seu, atracament (??pels lladres).

28. Aquests arguments són trets de Lakoff (1968). Ell els fa servir per a diferenciar el valor d'alguns SPs amb *with*. Nosaltres hem

- utilitzat els arguments que ens servien per als nostres propòsits però sense fer-nos ressò de la teoria latent en el treball de Lakoff.
29. En castellà existeix una alternança entre explotar i explosionar, tots dos verbs acceptats recentment per la Real Academia. Segons M. Moliner (DVB), explotar haurà de substituir explosionar quan el primer verb sigui absolutament legítimat. A l'última edició del seu diccionari (1986), explotar significa "hacer explosión", per tant s'usa només intransitivament. Explosionar, en canvi, pot ser intransitiu ("hacer explosión") o transitiu ("provocar la explosión de una cosa").
30. Rosen (1984) dona la mateixa anàlisi per a aquests casos en italià.
31. El DCVB accepta també una construcció transitiva com la de (i)
- (i) "El cor li degotava sang"
32. Remarquem que alguns d'aquests verbs (en forma pronominal o no) poden tenir un sentit atributiu. En aquest cas, els subjectes no seran controladors i, per tant, no podran ser Agents:
- (i) En Joan s'ha quedat mut.
(ii) En Pere va romandre vidu.
(iii) En Pep es conserva molt jove.
- També és possible que els subjectes de construccions com les de (7) no controlin l'acció i no siguin Agents:
- (iv) Tots van marxar i en Pau es va quedar allà sense saber què fer.
(v) La Teresa guarda un bon record del seu avi.
33. Dintre de la Semàntica Generativa, vg. els treballs de Lakoff (1970) i Postal (1971). Ja en el marc de la TEA, vg. l'estudi de Ruwet (1972).
34. Els principis que donem a (17) i (18) són trets del *handout* de Stowell (1986).
35. La intenció de l'autora és analitzar de la mateixa manera les construccions amb verbs psicològics d'aquesta mena i les estructures existencials i possessives amb el verb avoir. Ens ocuparem d'aquesta qüestió al proper apartat.
36. Segons Guéron (1986, p.5): "un SN porteur du trait [+affecté] est interprété comme BENEFACTIF".
37. Belletti - Rizzi (1986) presenten exemples com (i) que, aparentment, són passives del verb psicològic affascinare, del tipus de espantar, però, com demostra el superlatiu de (ii), es tracta d'una atributiva, no d'una passiva:
- (i) Gianni è affascinato da questa prospettiva.
(ii) Gianni è affascinatissimo da questa prospettiva.

38. Com diu Guéron (1986, p.25), les frases (i) i (ii) només poden estar relacionades amb una estructura com (iii), mai amb (iv):
- (i) Jean est inquiète par sa mère.
(ii) Sa mère s'inquiète.
(iii) Sa mère (Agent) inquiète Jean (Tema).
(iv) Sa mère₂ (Tema) inquiète [Jean₁ (Benef.) e₂]
39. Segons Chomsky (1986b, p.15),
- α lexically-marks (L-marks) β iff α is a lexical category that θ -governs β
- i, per *recció- θ* entén:
- α θ -governs β iff α is a zero level category that θ -marks β , and α , β are sisters.
40. Vg. Jaeggli (1986), Fiengo (1979) i Rappaport (1983) (citats per Zubizarreta (1985, p.258)). Aquesta afirmació, com veurem al § 5.2.3., no és del tot exacta. Hi ha complements agents de noms que no poden ser introduïts per la preposició per (atac, etc.) perquè són nominals "actius", i només els "passius" (com destrucció) admeten el per+SN. El que és cert és que tots els derivats dels verbs psicològics són "actius".
41. L'exemple (33b) és la traducció catalana d'una frase de Jaeggli (1986).
42. Vg. Roeper (1987), Jaeggli (1986), Chomsky (1986a), Zubizarreta (1985), Hale - Keyser (1985), entre d'altres.
43. Dialectalment s'accepten també passives amb el complement Agent introduït per la preposició de quan el verb és de "creació material":
- (i) Això és fet meu.
(ii) Els llençols són brodats de la Teresa.
(iii) La coca és feta de la mare.
- Vg. Moll (1975, p.132), Bartra (1984) i el nostre § 5.2.1.
44. Jaeggli (1986, p.620) observa que, tot i que les passives adjectivals en anglès tendeixen a ser agramaticals amb un by+SN, hi ha alguns parlants que les admeten, però només quan el SN és genèric. Aquesta restricció no es dona amb les passives reals:
- (i) Antarctica is uninhabited by man.
(ii) *Antarctica is uninhabited by the guy next door who plays Olympic dominoes.
- Els exemples els atribueix a Siegel (1973).
45. Zubizarreta (1985, p.225, nota 4) observa el mateix fenomen en francès.

46. Vg., per exemple, el treball de Smith (1964), dintre del primer model de la GGT, on es proposava una derivació transformacional per a les construccions possessives.

47. Vg. Benveniste (1960), Allen (1964), Fillmore (1966), Halliday (1967), Lyons (1967), etc. La hipòtesi bàsica d'aquests autors, formulada explícitament a Lyons (1967), és que, d'alguna manera, les construccions existencials i les possessives deriven, sincrònicament i diacrònicament, de les locatives. Clark (1978) demostra que aquestes construccions estan relacionades entre si pel que fa a l'ordre dels mots, als verbs usats i a la seva naturalesa locativa, i aporta evidències de trenta llengües d'origens diferents. Jackendoff (1974) i (1976) i Ikegami (1973) també s'ocupen de les estructures possessives dintre d'un model gramatical que inclou la descomposició semàntica en predicats abstractes.

Pel que fa als darrers treballs de gramàtica generativa, cal destacar els estudis de Guéron (1986), Bartra (1986), entre altres.

48. Guéron (1986) analitza com a predicat complex les frases d'aquest tipus.

49. Això no vol dir que tenir i posseir siguin perfectament sinònims. Vg. Cano Aguilar (1981, ps.102ss.) on s'exposen les diferències d'ús.

50. Val a dir, però, que en alguns dialectes el verb tenere ha passat a tenir el valor de avere possessiu. Aquest ús ens sembla molt evident a la frase de (i) (d'una cançó del napolità R. Carosone), on alternen, amb el mateix sentit, avere i tenere:

(i) "... che bella pansé che tieni, che bella pansé che hai..."

51. Notem que l'italià col.loquial forma les frases possessives amb el verb avere afegint la forma adverbial ci (corresponent al català hi i al francès y) que és la mateixa que apareix a les construccions existencials amb el verb essere:

- (i) C'è un libro
C'è tua mamma
Ci sono grossi problemi
- (ii) C'hai un fazzoletto?
Non ce l'ho la carne, io.
C'ha tanti di quegli amici.

Com a dada curiosa, direm que, segons Rohlfs (1954, p.250), aquest ús és tan viu a la zona de Roma que ha donat lloc al verb ciavere.

És possible que calgui interpretar aquest fenomen com una evidència que la posició de subjecte del verb avere és, en efecte, buida com la d'essere a les construccions existencials. El fort lligam entre ambdues estructures ha fet introduir també a les possessives el ci que marcava les existencials.

52. Els verbs pesar i mesurar tenen també un valor actiu, amb subjecte Agent, en frases com:

- (i) La venedora va pesar les taronges.
- (ii) El sastre va mesurar la peça de cotó.

En aquest apartat ens ocuparem només de les construccions estatives de (73).

53. Sg. Cano Aguilar (1981, p.322) és possible tenir construccions passives com:

- (i) Los diez kilos son pesados por el paquete.
- (ii) Los dos metros son medidos por la tela.

Per a nosaltres aquestes frases són absolutament agramaticals.

54. Això ja havia estat observat per Lees (1960).

55. Burzio (1981, p.490) suggereix en una nota aquesta possibilitat.

56. Regula - Jernej (1965) anomenen "transitius indirectes" els verbs que regeixen un SP.

57. Notem que el pronom interrogatiu corresponent a aquests sintagmes no és què, com en els casos de complements directes inanimats, sinó l'adverbial quant. Només marginalment s'accepten frases com les de (i), amb l'interrogatiu què:

- (i) ??Què mesura / pesa això?

Amb el verb valer potser són més acceptables:

- (ii) Què val aquesta faldilla?

58. Fins ara no havíem parlat d'aquests verbs amb complements de "distància" o "extensió", però creiem que es poden incloure en aquest grup de verbs que estem estudiant. Molt probablement s'hi podrien incloure també certs objecte "temporals" com ara els de (i):

- (i) El concert va durar tres hores.
Vam passar dos mesos a la Xina.

59. Observem que en el cas dels noms cal inserir una preposició fins i tot quan el complement és "circumstancial":

- (i) a. ?l'anada ahir al Liceu
b. l'anada d'ahir al Liceu
- (ii) a. *la teva amiga sempre
b. la teva amiga de sempre

És possible que aquesta particularitat estigui relacionada amb els trets definidors de les categories lèxiques N i A: mentre que els adjectius són [+N, +V] i admeten certs complements adverbials sense preposició, els noms, que tenen el tret [-V], no els admeten. La diferència de grau entre (ia) i (iia) es podria explicar seguint la proposta de Chomsky (1970) de considerar que els noms "derivats" de verbs no estan especificats en el lèxic pel que fa als trets [+N] i [+V]. Per a un estudi ampli d'aquesta qüestió, vg. M. Anderson (1979).

60. Cano Aguilar (1981, p.322) és d'aquesta opinió:

"(...) estos complementos han de considerarse como objetos directos, pues admiten la pronominalización: *si que los peso, esa tela no los mide.*"

I ho argumenta encara amb la possibilitat de passivitzar les frases (vg. nota 53).

61. Junger (1983) considera que no tots els verbs de percepció i de cognició són verbs que pertanyen al grup dels Estats (predicats [-control], [-canvil]). Segons l'autora, alguns són Posicions (sempre en la terminologia de Dik (1978)) perquè tenen el tret [+control]: poden aparèixer en forma imperativa i subordinar-se a verbs com prometre. Serien verbs com recordar, desitjar, oblidar, reconeixer, etc. És cert que admeten l'imperatiu o la subordinació a prometre:

- (i) Recorda-ho: no vull que vinguis més tard de les deu.
- (ii) No en facis cas i oblida't de tot el que t'ha dit.
- (iii) Et prometo que la propera vegada que et trobi et reconeixeré.
- (iv) Desitgeu-me sort!

però també és cert que en alguns casos no es tracta d'una ordre o d'una promesa real, perquè no és clar fins a quin punt es pot obligar una persona a recordar, oblidar o desitjar alguna cosa. No aprofundirem més en aquesta qüestió perquè, inevitablement, ens abocaria a la metafísica o a la moral, matèries que no formen part dels objectius del present treball. Gramaticalment, com afirma la mateixa Junger, tant si els considerem Estats com si els considerem Posicions, es comporten de la mateixa manera.

62. En aquest treball no estudiarem les construccions amb complement oracional que poden admetre els verbs de percepció física del tipus (i):

- (i) Vàrem sentir cantar la Maria.
Vàrem sentir cantar la cançó.
Vàrem sentir cantar la cançó a la Maria.

Per un estudi sobre aquesta qüestió, vg. Stowell (1981), Zubizarreta (1982), etc.

63. Segons Berrettoni (1974) els dos valors de vedere constitueixen un cas d'homonímia i no de polisèmia.
64. Dintre de la teoria Localista l'experimentador és considerat més com el lloc on es produeix la sensació que no pas com a element que sofreix l'experiència. Per això s'atribueix a aquests subjecte el Cas (relació semàntica) Locatiu. Vg. Anderson (1977) i Berrettoni (1979).

CAPÍTOL - 5

ELS PAPERS TEMÀTICS DE LA POSICIÓ DE L'OBJECTE

Comme les pierres d'un édifice qui, pour avoir été jointes longtemps et exactement, finissent par ne plus composer qu'une seule masse, certains mots que le sens rapproche s'adossent et s'appliquent l'un à l'autre. Nous nous habituons à les voir ainsi accolés, et en vertu d'une illusion dont l'étude du langage offre d'autres exemples, nous supposons quelque force cachée qui les maintient ensemble et les subordonne. Ainsi s'établit dans les esprits l'idée d'une "force transitive" résidant en certaines espèces de mots.

(M. Bréal)

5.1. TRANSITIVITAT: OBJECTES AFECTATS I OBJECTES RESULTANTS

En aquest capítol estudiarem els papers- θ que pot rebre la posició d'objecte, és a dir, la posició del SN dominat directament per V'. Superficialment, el SN que neix en aquesta posició pot aparèixer o bé a la mateixa posició d'objecte (a les estructures transitives) o bé, en altres casos, a la posició de subjecte: quan el verb és inacusatiu o ergatiu i no pot assignar Cas a l'objecte aquest element es trasllada a la posició buida del subjecte des d'on rebrà Cas Nominatiu de FLEX. Aquí ens ocuparem tant dels papers- θ del complements directes

(§§ 5.2. i 5.3.), com dels que reben els SNs dels verbs inacusatius i ergatius (§ 5.4.).

Abans, però, voldríem fer una breu presentació de dues qüestions estretament lligades a l'estudi dels objectes directes. La primera és la noció de *transitivitat*, terme que s'ha usat tant per fer referència a propietats semàntiques d'alguns predicats, com des d'un punt de vista estrictament sintàctic: presència d'objecte directe. La segona qüestió que volem tractar té un contingut més semàntic: el valor afectat o resultant de l'objecte respecte al verb. Però com veurem tot seguit, aquest tret semàntic pot tenir repercussions sintàctiques.

5.1.1 EL CONCEPTE DE "TRANSITIVITAT"

El terme "transitivitat" no és pas una excepció a la llista de nocions conflictives i debatudes llargament durant tota la història de la lingüística. Nosaltres, aquí, no podem fer-ne una exposició gaire àmplia i, per tant, ens limitarem a presentar els dos punts que ens afecten més directament.¹

D'una banda la concepció "nacional" de transitivitat és que l'acció expressada pel verb passa d'un agent a un pacient. D'altra banda, la noció "formal" de transitivitat considera transitives totes les estructures en què el verb té un SN com a complement.² Que les dues nocions no sempre coincideixen es veu clarament quan comparem els exemples de (1) amb els de (2):

- (1) a. En Joan va pegar el nen.
b. En Pere va assassinar l'amant de la seva dona.

- (2) a. En Joan va sentir el nen.
b. En Pere estima la seva veïna.

Tant a (1) com a (2) tenim frases "formalment" transitives, però només a (1) podem dir que l'acció expressada pel verb passi d'un agent a un pacient. Només les frases de (1) són "nacionalment" transitives. Certament, a (2) aquest "pas de l'acció" no existeix, perquè en

realitat no es tracta de cap acció sinó d'un estat (o procés). Però, d'alguna manera, en un sentit molt abstracte, encara es podria pensar que hi ha alguna mena de lligam del subjecte cap a l'objecte: una percepció o un sentiment que neix en el subjecte i que es dirigeix a l'objecte. Però en frases com les de (3) aquesta interpretació ja és del tot impensable:

- (3) a. En Joan té un llibre.
b. En Pere sap francès.
c. La Maria pesa cinquanta quilos.

Lyons (1968, p.364) diu, en aquest sentit:

"Son verbos estativos no-progresivos y, al contrario de los verbos de acción, no aparecen típicamente en oraciones que contesten a una pregunta del tipo *¿qué está haciendo X?*. Aunque la clase de los verbos sintácticamente transitivos incluye indudablemente a muchos verbos (tanto en inglés como en otras lenguas) de los cuales no puede decirse razonablemente que refieren a acciones cuyos efectos *pasan* del actor al término, no es por ello menos cierto que la tradicional explicación *nacional* de la transitividad puede aplicarse a muchos, sino a la mayoría, de los verbos sintácticamente (o *formalmente*) transitivos."

Nosaltres considerarem transitives totes aquelles frases amb un SN objecte, per tant, ho seran els exemples de (1) i també els de (2) i els de (3). Les diferències "nacionals" o semàntiques entre cada un dels grups quedarà reflectida en l'estructura temàtica de l'entrada lèxica del verb. Aquestes diferències semàntiques, reflex del caràcter del verb, tenen repercussions sintàctiques molt evidents. Observem-ne algunes.

Tal i com havíem vist abans, quan discutíem les proves de Lakoff que distingien els predicats estatius dels no-estatius (o d'acció), l'aspecte progressiu i el proSV *fer-ho*³ només els accepten els verbs no-estatius. Per tant, només acceptaran aquests tipus d'estructures els verbs d'acció com *pegar* i *assassinar*, però no els estatius com els de (2) i (3).⁴

Pel que fa a la passiva perifràstica --admetent totes les limitacions d'aquesta construcció en català--, es pot observar que hi ha una gradació d'acceptabilitat que correspon a la triple distinció que hem fet a l'inici: mentre que els verbs d'acció solen acceptar-la, els estatus "purs", els que veiem a (3), no l'accepten mai⁶; els verbs de percepció i els de sentiment --els de (2), en què es pot considerar un cert "pas abstracte" d'un origen a un terme-- en certes circumstàncies poden admetre-la:

- (4) a. Els detinguts van ser pegats repetidament per la policia.
- b. El senyor Puig va ser assassinat per en Pere.
- (5) a. ?Els trets dels atracadors van ser sentits per tots els habitants del poble.
- b. ?Pertini és estimat per gairebé tots els italians.
- (6) a. *El llibre de Chomsky és tingut per en Joan.
- b. *(El) francès és sabut per la Maria.
- c. *Cinquanta quilos són pesats per la Maria.

Si bé les frases de (5) poden ser una mica estranyes, el que és evident és que són molt més acceptables que les de (6).

Una altra diferència entre aquestes construccions i que es relaciona directament amb el SN de la posició d'objecte és que, en una llengua com el castellà que introdueix els ODs animats amb la preposició *a*, això no és possible quan el verb és un estatiu pur com els de (3):

- (7) a. Juan pegó al niño.
- b. Pedro asesinó al amante de su mujer.
- (8) a. Juan oyó al niño.
- b. Pedro ama a María.
- (9) a. *Juan tiene a un amigo.
- (saber i pasar no admeten ODs animats)

Sembla, doncs, que la diferència semàntica que intuïtivament es percep entre aquests tres tipus de predicats està sintàcticament justificada. Però, si bé és relativament senzill formular-la entre (1) i (3), és més difícil fer-ho entre (2) i (1) o entre (2) i (3).

Els verbs no-estatus de (1) són clarament transitius "formals" i "nacionals": hi ha una acció que va d'un punt inicial (el subjecte) a un punt final (l'objecte). En el cas dels estatus purs de (3) també és molt clar que no hi ha cap acció: són una simple descripció d'un estat, d'una existència, sense que es pugui parlar d'inicis ni de termes. Els verbs de (2), en canvi, són més complicats de definir. Si bé és cert que no expressen una acció --i això queda palès pel fet de no admetre el pro-SV *fer-ho* i perquè, com apuntava Lyons, no poden respondre a la pregunta "què fa SN?"--, també és cert que d'alguna manera el subjecte s'entén com a punt inicial d'alguna cosa i l'objecte com a punt final --n'és una prova la presència, en castellà, de la preposició *a* davant del SN objecte quan és animat--. En altres paraules, tot i que les percepcions i els sentiments no siguin accions, sí que són "experiències" (recordem que el paper-θ dels seus subjectes és Experimentador) d'un subjecte "dirigides" cap a un objecte.

El propòsit d'aquest apartat és, justament, d'explicar com els papers-θ poden donar compte de les diferències entre aquests predicats.

5.1.2. OBJECTES "AFECTATS" I OBJECTES "EFECTUATS"

és un fet ben conegut que tots els objectes directes no mantenen la mateixa relació semàntica amb el verb transitiu del qual són complements. Independentment que un verb sigui [estatiu], hi ha un altre paràmetre que distingeix dues classes d'objectes: els objectes *afectats* per l'acció o el procés verbal i els objectes *efectuats* (o "resultants"), creats per l'acció del verb. A (10) tenim un exemple de cada cas: l'objecte de (10a) és un objecte *afectat* per l'acció de destruir, (10b), en canvi, té un objecte *efectuat*, la seva existència es deu a l'acció de construir:

- (10) a. Els soldats van destruir el monument.
b. Els manifestants van construir una barricada.

és cert, però, que no totes les gramàtiques tradicionals recullen aquesta doble possibilitat d'interpretació dels objectes. Badia (1962, §271.3), per exemple, dona una definició de complement directe força confusa:

"Complemento directo. Es aquel en el cual recae de una manera inmediata la acción verbal, de suerte que indica la cosa realizada por esa acción verbal. En la oración *el capitán explicaba una leyenda*, una leyenda es la cosa explicada, y, por tanto, el complemento directo; en *la nena salta los graons*, los graons es el complemento directo."

és evident que si una acció "recau" sobre un element, aquest element ha de tenir existència prèvia; no pot ser creat per l'acció verbal. Badia dona, en la seva definició, les pautes per a diferenciar les dues menes d'objectes --afectat i efectuat--, però l'error està en la relació de conseqüència que intenta d'establir. I, d'altra banda, si bé l'exemple de la llegenda podria arribar-se a interpretar com a objecte efectuat, el dels graons és evident que no indica "la cosa realizada por esa acción verbal".

Fabra (1956), molt més caut, afirma:

"La persona, cosa, etc., designada per aquest complement és aquella a la qual, en accomplir-se o acomplert el fet que s'expressa en la proposició, pot aplicar-se com a qualificatiu el participi passat del verb." (p.63)

I defuig qualsevol descripció semàntica. Només després de posar exemples d'objectes afectats, comenta:

"En casos com els d'aquests dos exemples, es diu que l'acció del verb *recau* sobre la persona o cosa designada pel complement-acusatiu." (p.64)

Altres gramàtics, en canvi, sí que han observat aquesta diferència. Alcina - Blecua (1975, ps.865-866), per exemple, col·loquen en dos grups diferents els verbs que "expresan las varias relaciones entre las acciones y los objetos que son *afectados* por ellas" i els que "expresan creación, *resultado* de la acción". Regula - Jernej (1965), per la seva banda, diferencien "l'oggetto esterno, nel senso che nella sua totalità viene colpito direttamente dall'azione" i "l'oggetto generato, prodotto dall'azione" (p.284).

Vegem encara alguns exemples que il·lustren aquestes dues menes de complements directes:

- (11) a. En Joan va pintar la casa de blau.
b. En Joan va assassinar en Pere.
c. La Teresa va fregar l'escala.
d. El metge va visitar el malalt.
- (12) a. En Miró va pintar un quadre.⁶
b. Eco va escriure "Il nome della rosa".
c. La Gemma va inventar la tescilina.
d. El mal temps va provocar greus inundacions.
e. Mozart va compondre el "Don Giovanni".
f. La Lluïsa no volia fer el pla docent.

Els ODs de les frases de (11) són el que hem anomenat "objectes afectats": els objectes a què fan referència aquests SNs tenen existència independent de l'acció verbal que els afecta. Els de (12), en canvi, existeixen en virtut de l'acció verbal, és a dir, són creats per aquesta acció, no tenen existència prèvia.

Una prova que permet de distingir entre els objectes afectats i els objectes resultants ens la dona Lyons (1977, p.436). Mentre que les estructures amb objectes afectats permeten parafrasis com les de (13), les que tenen objectes resultants no les admeten. Comparem (13) i (14):

- (13) a. El que en Joan va fer a la casa va ser pintar-la de blau.
 b. El que en Joan va fer a en Pere va ser assassinar-lo.
- (14) a. *El que Miró va fer al quadre va ser pintar-lo.
 b. *El que Eco va fer a "Il nome della rosa" va ser escriure'l.

Fiengo (1979) dona també aquesta prova i remarca que és una propietat independent del fet que el predicat expressi una acció o un estat: tots els objectes afectats estan relacionats amb verbs actius, però no viceversa. Els objectes no-afectats (que poden ser resultants o no) poden ser complements tant dels verbs actius com dels estatus. Si la paràfrasi que diferencia els verbs actius dels estatus és "el que SV fa és SV", les frases de (15) ens mostren que els predicats de (12), amb objectes resultants, també són actius, com els de (11) amb objectes afectats:

- (15) a. El que en Miró va fer va ser pintar el quadre.
 b. El que en Joan va fer va ser pintar la casa.

Els objectes dels verbs estatus són no-afectats, però tampoc no són resultants:

- (16) a. En Joan va saber la resposta.
 b. *El que en Joan va fer va ser saber la resposta.
 c. *El que en Joan va fer a la resposta va ser saber-la.

Cal preguntar-nos ara si aquesta diferència semàntica té repercussions sintàctiques, si és necessari atorgar papers-θ diferents als objectes afectats i als resultants. Bréal (1924, p.230), que també s'ocupa d'aquesta qüestió, opina que no:

"Quelques savants, préoccupés du fond des choses, ont voulu établir une catégorie spéciale de verbes où l'accusatif marquerait le résultat de l'action, comme quand on

dit: *Deus creavit mundum, scribo epistulam, Themistocles exstruxit muros*. Mais ces verbes, qui se distinguent des autres pour le sens, n'en diffèrent en aucune façon pour l'emploi: on dira aussi bien: *Xerxes evertit muros, mandata neglexit*."

Tampoc Dik (1978) no sembla gaire convençut de la necessitat de tenir dos papers-θ diferents. Diu, en parlar de la Meta (equivalent al nostre Tema/Pacient):

"Si fuese necesario, la función Meta podría subdividirse en *Meta Afectada*, designando la entidad sujeta a alguna Acción, Posición o Proceso, pero con existencia independiente, y *Meta Resultante*, designando alguna entidad que aparezca como resultado de alguna Acción o Proceso (obsérvese que las Posiciones sólo podrían tener Metas Afectadas). Sin embargo, tenemos la impresión de que esta pretendida distinción tiene, en general, un status más bien marginal, y que no está codificada sistemáticamente en las lenguas naturales." (p.65)

Molt recentment, els últims treballs de Gramàtica Generativa han tornat a recuperar la noció d'objecte afectat que ja havia estat introduïda a la teoria per lingüistes com M.Anderson i Fiengo a finals dels anys 70. Tot seguit exposarem molt breument algunes de les propietats que s'han assignat a aquest tret [+afectat].⁷

Tant Fiengo (1979) com M.Anderson (1979) arriben a la conclusió que a les construccions nominalitzades angleses només és possible l'anteposició de l'objecte quan aquest és [+afectat]. Això és el que explica el contrast entre les seqüències de (17) i les de (18):

- (17) a. The city's destruction by the enemy
 b. The crowd's dispersal by the policeman
 c. The book's publication by Mouton
 d. The poem's translation by John

- (18) a. *Mary's discussion by John
 b. *Bill's avoidance by John

- c. *The cat's pursuit by Sally
- d. *The police's evasion by John

(M. Anderson (1979, ps.43-44))

En els SNs de (17), l'objecte del derivat, que apareix a la posició d'especificador, és un objecte [+afectat], mentre que el genitiu de (18) és un objecte [-afectat]. Observem, però, que l'autora considera afectats tant els SNs pròpiament afectats (és a dir, amb les seves paraules, "changed or moved by the action of the head nominal" (p.44)), que corresponen als exemples de (17a) i (17b), com els que nosaltres anomenem "resultants" i que exemplifica amb (17c) i (17d). De fet, Anderson s'adona del diferent valor que tenen els complements dels dos blocs de (17), (17a)-(17b) vs. (17c)-(17d), i, després de presentar els segons com un contraexemple a la seva proposta, opta per acceptar un ús "ampli" del terme "afectat".

L'objecte dels SNs de (18), que apareix en posició prenominal, és un objecte [-afectat] (i [-resultant]) tot i que el nom està relacionat amb un verb d'acció. En aquests casos, com en els de (19), amb noms estatus, el moviment de l'objecte no és possible:⁸

- (19) a. *The dinner's enjoyment by John
- b. *The predicament's realization by John
- c. *The witches' terror by John

(M. Anderson (1979, p.35))

Fiengo (1979) proposa també d'estendre l'ús del terme "afectat" als subjectes. En una nominalització només podrà aparèixer un by-SN si el SN s'interpreta com un Agent (el que fa l'acció, voluntàriament o involuntària).⁹ Així, només (20a) serà gramatical, perquè només a linguist es pot considerar un Agent:

- (20) a. the definition of the term by a linguist
- b. *the definition of the term by a dictionary

(Fiengo (1979, p.39))

Concretament, la seva proposta consisteix a defensar l'existència del tret [+afectat] en els SNs Agents:

"Yet it would seem more parsimonious to use the feature [+affect] for subjects as well; corresponding to affected objects, we will have *affector subjects*, to put it crudely, which are generally referred to as *agents*." (p.39)

En els darrers tres anys, l'ús d'aquest tret en els treballs de sintaxi s'ha fet cada vegada més freqüent. Bartra (1984), per exemple, observa que en certs dialectes del català el "complement agent" de la passiva pot ser introduït per la preposició de en comptes de per quan el verb és "de creació material", és a dir, quan l'objecte és un objecte resultant. Això no és possible quan l'objecte és només [+afectat]:

- (21) a. ??La casa va ser pintada d'en Joan.
- b. *En Pere va ser assassinat d'en Joan.
- c. *La ciutat va ser destruïda dels enemics.
- (22) a. Aquest quadre és pintat d'en Miró.
- b. Aquesta novel·la és escrita de la Rodoreda.
- c. La coca és feta de la Carme.

Jaeggli (1986) recull les idees dels treballs de M. Anderson (1979) i de Fiengo (1979) i explica la impossibilitat de tenir un objecte profund a la posició de l'especificador d'un nominal quan l'objecte és [-afectat] dient que aquests noms marquen-θ obligatòriament la posició de l'especificador. El moviment de l'objecte cap a aquesta posició dona un resultat agramatical perquè viola el Criteri-θ. Per regular això formula l'*Affectedness Constraint* (p.607):

(23) Affectedness Constraint

If a complement of X is unaffected, it is impossible to eliminate the external θ-role of X.

Aquesta restricció li serveix també per a donar compte del fet que en anglès els verbs transitius amb objectes no-afectats no permeten la construcció "middle", que pressuposa l'eliminació del paper-θ extern:¹¹

- (24) a. The door opens easily.
- b. The car moves easily.
- c. The bottle breaks easily.
- (25) a. *Romance languages acquire easily.
- b. *These arguments assume easily.
- c. *The answer knows easily.

(Jaeggli (1984, ps.34-35))

També Rizzi (1986) fa ús de la noció "afectat" per separar dos grups de complements directes: els que poden ser nuls i els que no. Segons ell, el tret [+afectat] seria un tret dels papers-θ. Només els verbs que seleccionen un objecte amb el paper-θ que ell anomena Tema-2 (els Temes [-afectats]) són incapaços d'aparèixer en una construcció amb l'objecte nul:¹²

- (26) a. Talvolta Mario spaventa __. (Experimentador)
- b. Talvolta il direttore punisce __. (Benefactiu)
- c. Gianni visita __ nudi. (Tema-1)
- d. *Spesso Gianni teme __. (Tema-2)
- e. *Gianni vede __ arrabbiati. (Tema-2)
- f. *Gianni conosce __ giovani. (Tema-2)

és interessant la precisió que fa Rizzi sobre aquesta noció. Remarca que la "metafísica de les llengües naturals" no sempre coincideix amb la realitat empírica. Per exemple, la reproducció voluntària d'un objecte (pintura, fotografia, etc.) implica un Tema afectat, mentre que la simple percepció (visió, etc.) classifica l'objecte dintre dels no-afectats (p.538).¹²

Finalment, Guéron (1986) proposa que els verbs puguin assignar el tret [+afectat] a un argument. El verb *avoir*, per exemple, assignaria

aquest tret al SN que regeix en estructura-P (segons la seva anàlisi), el que després passarà a la posició de subjecte. Aquest procés "crea" (sic) un constituent Benefactiu (p.5). Més endavant presenta una hipòtesi que ens sembla molt interessant i molt intuïtiva (tot i que el procediment tècnic no ens convenci): segons l'autora, una Meta és un Lloc [+afectat]. Una Meta es "crea" (i aquí neix la nostra perplexitat) quan un verb assigna el tret [+afectat] a un SN-Lloc (p.10). Aquest tret també serveix per a "fabricar" el paper-θ Possessor dels subjectes del verb *avoir* quan té un objecte directe definit (p.11). Tot i que el sistema de "creació" de papers-θ no el trobem adequat, la idea de Guéron de relacionar determinats papers-θ amb el tret [+afectat] la considerem extraordinàriament valuosa i susceptible de ser adaptada a un model de teoria-θ com la que proposem en aquest treball amb resultats molt satisfactoris.

Les perspectives que s'obren en el camp de la sintaxi i la semàntica si introduïm la noció d'objecte afectat són prou encoratjadores per decidir-nos positivament en aquest sentit. Donada la confusió terminològica que envolta aquesta qüestió, de moment optem per restringir el terme *afectat* als objectes que "reben l'acció de verb" (els objectes dels exemples de (11)). Els objectes de (12) seran objectes *resultants*. Amb el qualificatiu de *no-afectat* ens referirem, de moment, als objectes que no són ni afectats ni resultants.

5.2. OBJECTES AFECTATS I OBJECTES NO-AFECTATS

Començarem el nostre estudi dels papers-θ assignats a la posició de l'objecte analitzant detingudament el comportament dels objectes "afectats" i dels "no-afectats" en certes construccions sintàctiques. Aquí ens limitarem als objectes de verbs transitius (deixem, doncs, de banda els SNs de les construccions ergatives) que semànticament s'interpreten com a entitats amb existència independent de l'acció o l'estat expressats pel verb, és a dir, excloem ara de la nostra anàlisi els que hem anomenat abans "objectes resultants" o "objectes

diferent de Tema. 1, més concretament, diferent del que ell anomena "Tema-2", que, tot i que no el defineix, sembla que podria ser el Tema [-afectat]. Tema-2 és el paper-θ dels objectes directes de (8); el dels objectes de (7) no és sempre el mateix: mentre que a (7a-c) probablement tindriem Temes-1, a (7d) el paper-θ és l'Experimentador.¹⁴ En qualsevol cas, però, es tracta de papers-θ assignats a objectes [+afectats].

La mateixa distribució dels fets la trobem quan observem el comportament de cadascun d'aquests verbs en les construccions mitjanes de l'anglès (construccions *middle*) i en les estructures nominalitzades angleses amb anteposició de l'objecte. Ni els Temes-2 ni els complements de mesura no poden formar part de cap d'aquestes dues construccions:

- (9) a. Tripoli destroys easily.
b. Tripoli's destruction by Americans
- (10) a. Children scare easily.
b. *The children's scare by John
- (11) a. *The sea see easily.
b. *Sea's sight (by John)
- (12) a. *Mice fear easily.
b. *Mice's fear (by John)
- (13) a. *Books possess easily.
b. *Books' possession (by John)
- (14) a. *50 kg. weigh easily.
b. *50 kg.'s weight (by John)

Tal com van observar M. Anderson (1979) i Fiengo (1979), només els objectes afectats poden aparèixer en construccions d'aquesta mena. La agramaticalitat de (10b) no es deu a l'anteposició de l'objecte, sinó a la impossibilitat de tenir, en una estructura nominal, un comple-

ment *by*+SN que no rebi el paper-θ Agent. (La construcció sense el SP hauria de ser gramatical). En els altres casos, de (11) a (14), la construcció nominalitzada és agramatical independentment de la presència del SP.

Pel que hem vist fins ara, els verbs estatus poden tenir objectes afectats (exemples de (2), amb verbs psicològics del tipus *preocupar*) i objectes no-afectats (exemples de (3) a (6)). Els objectes del primer tipus de verbs, però, ja hem dit que no neixen a la posició pròpiament de l'objecte, germana de V, sinó en una posició més elevada. El SN que neix a la posició d'objecte amb aquests verbs, com el SN dels verbs de mesura --que després ocuparan la posició de subjecte-- suposarem, de moment, que és idèntic, temàticament, al SN objecte dels altres verbs estatus. En un proper apartat ja discutirem detalladament el paper-θ de tots aquests SNs dels verbs ergatius. Per ara, doncs, concloem que tots els SNs que neixen a la posició d'objecte ([SN,V']) dels verbs estatus són objectes no-afectats (Temes-2, segons la terminologia de Rizzi).

Pel que fa als verbs d'acció, en canvi, tot i que els exemples que hem donat eren tots amb objectes afectats, no és cert que sempre sigui així. Deixant de banda els casos dels objectes resultants --ens n'ocuparem en el proper apartat--, hi ha objectes no-resultants i no-afectats amb verbs d'acció. A (15) tenim alguns exemples, trets del treball de M. Anderson (1979, ps.43-44), que demostren com els objectes [-afectats], encara que siguin complements d'un nucli amb valor actiu, no poden aparèixer a la posició prenominal:

- (15) a. *Bill's avoidance by John
b. *The cat's pursuit by Sally
c. *The police's evasion by Bob

Com era d'esperar, aquests verbs tampoc no admeten la construcció mitjana en anglès ni els objectes arbitraris nuls en italià:

- (16) a. *Bill avoids easily.
b. *Cats pursuits easily.
c. *Police evades easily.

- (17) a. *Gianni elude __ ubriachi.
 b. *Spesso Maria cerca __.
 c. *La gente evita __ ammalati per strada.

Davant d'aquestes dades cal preguntar-nos si el paper- θ dels objectes no-afectats dels verbs d'acció ha de ser, com el dels verbs estatius, Tema-2, o bé si el que compta a l'hora de decidir el paper- θ és la mena de verb i les altres relacions temàtiques amb la resta d'arguments de la frase, de manera que el paper- θ d'aquests objectes sigui Tema-1. Abans de prendre una decisió, cal estudiar altres construccions i fenòmens sintàctics que poden estar relacionats amb les propietats dels arguments que ocupen aquesta posició.

5.2.1. LA PASSIVA I EL PAPER- θ DE L'OBJECTE

Ja hem dit que la possibilitat d'un verb d'acceptar una construcció passiva perifràstica està íntimament lligada al fet que la posició del subjecte sigui o no una posició temàtica: només si el verb assigna a aquesta posició un paper- θ serà possible la construcció passiva.¹⁵ Això explica per què cap dels verbs que es consideren ergatius no admet la passiva perifràstica:

- (18) a. *Els soldats van ser arribats.
 b. *En Joan és semblat cansat.
 c. *Els polítics eren preocupats per les eleccions.
 d. *El llibre era tingut per en Joan.
 e. *El meu sou d'un mes és valgut per aquest armari.
 f. *La porta va ser tancada per la clau.

D'altra banda, hem suggerit que aquests fets es poden relacionar amb la Teoria- θ no només des del punt de vista més sintàctic (assignació vs. no assignació de paper- θ), sinó també des del punt de vista de la mena de paper- θ que rep la posició de subjecte. Els únics papers- θ que els verbs poden assignar a la posició de subjecte són l'Agent, la Causa i l'Experimentador. I aquests són els únics casos en

què pot ser possible la passiva. Quan l'element que apareix superficialment a la posició de subjecte rep un paper- θ diferent d'aquests cal pensar que ha nascut en una posició interna al SV i que, per tant, es tracta d'una construcció ergativa que, com a conseqüència, no admet la passiva (són els casos dels subjectes Temes, Instrumentals, etc.). L'Experimentador tant pot ser assignat a la posició de subjecte com a una posició interna a SV --però no a un nus germà de V, sempre a una posició més elevada--.

Deixem de banda ara els casos dels verbs ergatius que no admeten la passiva per raons sintàctiques o estructurals i centrem-nos en els verbs que, teòricament, podrien admetre la passiva perquè tenen una posició de subjecte temàtica. Observem el contrast entre les frases de (19) i les de (20):

- (19) a. Trípoli va ser destruïda pels americans.
 b. Lampedusa va ser atacada pels libis
 c. El lladre va ser vist (per uns vianants) quan entrava en un cotxe blau.
 d. L'Alfredo era estimat per la Violetta.
 e. L'avi Ton era temut per totes les criatures del poble.
- (20) a. *Mèxic fou abandonat ahir per la selecció italiana.
 b. *La carretera nacional fou evitada pel policia.¹⁶
 c. *El paisatge era mirat pels turistes.

Quin és el motiu de la agramaticalitat de les frases de (20)? Pel que fa a (20a,b), Bartra (1985) apunta la possibilitat que els objectes rebien un paper- θ Locatiu. Segons l'autora, la passiva només és acceptable quan el SN que apareix a la posició de subjecte superficial rep el paper- θ de Tema o Pacient (p.459). Això explicaria la mala formació de (20a,b) i, alhora, donaria compte de la gramaticalitat de (21), frases amb els mateixos verbs però amb objectes Temes o Pacients:

- (21) a. La Maria va ser abandonada un altre cop
pel seu home.
b. El desastre fou evitat pel policia.

La passiva amb el verb de percepció voluntària mirar és absolutament agramatical: (20c). També en aquest cas s'ha parlat d'atorgar a l'objecte de mirar el paper-8 Locatiu (o Direccional, o Meta)¹⁷. De fet això es podria argumentar arran d'una construcció com (22b), on el verb es comporta com a intransitiu amb un objecte preposicional que equival al directe de la versió transitiva (22a):

- (22) a. La Maria mirava el cel.
b. La Maria mirava cap al cel.

Però no ens sembla del tot clar que el significat de les dues frases sigui idèntic.¹⁸ D'altra banda, no sempre és possible aquest doble valor del verb. A (23) tenim uns casos en què la versió transitiva és més aviat estranya:

- (23) a. ??El balcó mira el Tibidabo.
b. ??Venècia mira el mar.

De fet, però, cal dir que un verb semànticament paral·lel a mirar, escoltar, l'altre verb de percepció voluntària, no admet mai aquesta doble possibilitat: el complement ha de ser un SN i aquest SN no pot aparèixer en forma preposicional:

- (24) a. En Joan escoltava el concert.
b. *En Joan escoltava cap al concert.

Si no admet la forma SP, cal suposar que no és un Locatiu i, segons això, hauria d'admetre la passiva. Tot i que no és gaire freqüent, és cert que en alguns casos és admissible:

- (25) a. ??La mare era escoltada per la criatura.
b. ?El discurs del president va ser escoltat amb
gran atenció per tots el ministres.

Malgrat la difidència que sentim cap a una solució que consideri Locatius tots aquests complements i que resolgui la agramaticalitat de les passives de (20) apel·lant a aquest fet, de moment no disposem d'una hipòtesi alternativa més satisfactòria i, per tant, ens veiem obligats a acceptar, almenys provisionalment, els resultats dels estudis anteriors.

Pel que fa al tret [+afectat], sembla que els objectes de les frases de (20) són [-afectats]. Fins ara no és gaire nítida la influència d'aquest tret a la construcció passiva. Sí que es pot dir que en general són més normals les passives amb objectes afectats, però no és cert que els verbs amb complements no-afectats no puguin admetre-la si compleixen les condicions estructurals necessàries (posició de subjecte temàtica, etc.).¹⁹

Considerem ara les frases següents:

- (26) a. El vidre va ser trencat per la nena quan jugava a pilota.
b. *El vidre va ser trencat per la pilota.
(27) a. *El cavall blanc era cavalcats per Santiago.
b. *El gos va ser passejat per la senyora Carme.
(28) a. *Les escales van ser pujades depressa per la reina.
b. *El món va ser corregut per en Daniel amb bicicleta.

Com es pot explicar la agramaticalitat de les frases de (27) i (28) i el contrast entre (26a) i (26b)? Anem per parts. A (26) és clar que el subjecte passiu és un Tema (o Pacient), per això no ens sobta que (26a) sigui ben formada: si més no a primer cop d'ull, es tracta d'una normalíssima estructura transitiva amb un Agent i un Tema afectat. Més sorprenent és la agramaticalitat de (26b). (26a) ens demostra que el

problema no rau en l'objecte i, per tant, cal pensar que el subjecte (a la passiva el SP) n'és el responsable. Havíem presentat abans (§ 4.2.2.) la possibilitat de considerar ergatives les frases amb un subjecte Instrumental (com la corresponent activa de (26b)) i això ja ens explicava per què no admetia la passiva: perquè la posició de subjecte no era temàtica. Recordem el que havíem dit.

Seguint Hale - Keyser (1985), proposàvem de considerar monàdics tots els verbs ergatius²⁰ del tipus trencar, obrir, caure, etc. L'únic paper-θ que eren capaços d'assignar era el Tema/Pacient --lligat sempre a l'argument intern--. Paral·lelament a la graella-θ, els autors suposaven que els verbs tenien una *Estructura Lèxica Conceptual* (ELC) on podien aparèixer altres elements que no es reflectien a l'estructura temàtica. Nosaltres proposàvem que en el cas dels verbs ergatius l'ELC també tenia un element Instrumental. Aquests verbs eren bàsicament assignadors de Cas acusatiu, per tant, si no se'ls aplicava cap regla que ho canviés, l'únic argument apareixia a la posició de l'objecte per rebre el Cas i el paper-θ del verb.²¹ Tanmateix, pel Principi de Projectió Ampliat (o per la teoria de la Predicació), tots els predicats havien de tenir un subjecte. Calia, doncs, que d'alguna manera s'introduís un argument extern que pogués ocupar la posició del subjecte. Hale - Keyser proposaven l'existència d'un predicat *causa* que, juntament amb el seu participant Agent, s'afixava a l'ELC del verb. D'una manera molt simplificada podríem representar l'ELC de trencar com a (29) i a (30) tindriem el resultat de la inserció del predicat *causa*:

(29) [y pateix una separació en la seva integritat]
material

(30) [x causa que y pateixi una separació en la seva]
integritat material

D'aquesta manera s'explicava el valor causatiu de les frases transitives amb verbs ergatius. Si suposàvem que el valor de la variable x, l'argument extern, actiu, del predicat *causa* només podia ser Agent, podíem justificar per què una frase com (31a) no es podia analitzar de la mateixa manera que (31b):

- (31) a. La pilota va trencar el vidre.
b. La nena va trencar el vidre (amb la pilota).

Com havíem dit, si el subjecte superficial, com a (31a), prové directament de l'ELC del verb (és a dir, no és l'argument extern ni de la graella-θ del verb ni del predicat abstracte *causa*, com a (31b)), és impossible construir una frase passiva.

Analitzem ara els exemples de (27), passives perifràstiques agramaticals que corresponen a les frases actives de (32):

- (32) a. Santiago cavalcava el cavall blanc.
b. La senyora Carme va passejar el gos.

Aparentment es tracta d'oracions transitives amb un Agent i un Tema (o Pacient) i, per tant, esperariem que la construcció passiva fos acceptable. Les frases de (27), però, són de tot mal formades. Quin és el motiu de la agramaticalitat? Els exemples de (33) ens poden orientar cap a una solució:

- (33) a. El cavall blanc cavalca.
b. El gos passeja.

Efectivament, com han observat Hale - Keyser (1985), aquests verbs són verbs bàsicament intransitius (*intransitius actius*, en la seva terminologia) que, com a tals, no assignen Cas a la posició d'objecte i que tenen un únic argument, un participant actiu que correspon al subjecte Agent (el cavall i el gos a (33)). Quan el verb esdevé transitiu, necessita un objecte que pugui rebre el Cas acusatiu. Una possibilitat (en aquests dos casos l'única) és que el que era l'argument extern, l'Agent, passi a ocupar la posició interna a V'. En aquest moment, queda la posició del subjecte buida; necessitem, per tant, inserir un element que eviti la violació del Principi de Projectió Ampliat. La solució proposada pels dos lingüistes és la mateixa que havien fet servir per a les estructures transitives amb verbs ergatius: la inserció d'un predicat *causa* al qual se subordina l'ELC del verb transitivitzat. El subjecte de la frase (Santiago i la

senyora Carme a (32)) serà l'argument extern del predicat *causa* i l'objecte correspondrà a l'element agentiu que el verb tenia com a argument extern, però que després de la transitivització ha passat a argument intern.

és important tenir ben present que a (32) tots dos arguments tenen un valor agentiu. Hale - Keyser (1985, p.6) diuen:

"It should be pointed out, and we believe that it is significant, that both the subject and the object in sentences of the type represented in (9) [(9) *John jumped his horse (over the fence)*] correspond to active participants in the conceptual structures denoted by the verbs --they are both 'agents' in an intuitively clear sense."

El que no ens queda clar de la seva proposta és per què, si tots dos són Agents, no es viola el Criteri-θ. Les dues solucions que se'ns acuden són que, o bé no hi ha violació perquè de fet són arguments de predicats diferents a l'estructura lèxica, o bé perquè el Criteri-θ --com ells diuen en un altre punt (ps.15-16)-- només és rellevant per als papers-θ *inherents* i, en aquest cas, només n'hi hauria un d'inherent, l'únic del verb intransitiu que a la versió transitiva es realitza a la posició d'objecte.

Si admetem aquesta proposta i suposem que els dos Agents no creen cap problema al Criteri-θ, la agramaticalitat de les passives de (27) s'explica perquè l'objecte del verb actiu rep el paper-θ Agent i, segons el que havíem dit, només els Temes o Pacients poden esdevenir subjectes d'una passiva. Pel que fa al tret [+afectat], tenint en compte que els Agents es poden considerar [+afectats] (vg. Fiengo (1979)), a (27) tindriem un cas de verb amb objecte afectat que no admet la passiva. Sembla, doncs, que es confirma la intuïció inicial que aquest tret no dóna resultats gaire clars quan s'aplica a la passiva.

Considerem ara la agramaticalitat dels exemples de (28), passives de les frases de (34):

- (34) a. La reina va pujar les escales depressa.
b. En Daniel va córrer el món en bicicleta.

Suposem que, com a les construccions anteriors, els verbs de (34) són verbs intransitius, monàdics amb un sol argument (agentiu i extern).²² També en aquests casos el verb ha estat transitivitzat, però, a diferència del que passava a (32), el subjecte coincideix amb l'argument agentiu bàsic. A la posició de l'objecte, en canvi, ha aparegut un element que no pertany a la graella-θ del verb. Observem les frases de (35):

- (35) a. La reina va pujar per les escales.
b. En Daniel va córrer pel món.

L'objecte de (34) coincideix amb un complement preposicional amb valor locatiu (concretament un "path") a les frases intransitives de (35). Aquest element, sempre segons Hale - Keyser, pertany a l'ELC del verb, però, en condicions normals, no es projecta a la seva graella-θ. El procés que s'ha seguit aquí es basa en una propietat que tenen alguns verbs intransitius que, quan es transitivitzen, donen un resultat diferent del que veïem en el cas de les frases de (27). Els verbs de (35), quan tenen la possibilitat d'assignar Cas, mantenen l'argument extern a la seva posició de subjecte i omplen la posició d'objecte amb un argument de la seva ELC que rebrà el paper-θ de "Path". Si el paper-θ de l'objecte és aquest, que la construcció passiva sigui agramatical és del tot coherent.²³

Cal remarcar que tant els verbs ergatius transitivitzats com les versions transitives dels verbs intransitius actius (corresponents als exemples es (26) i (27)), poden aparèixer en la forma de construcció *middle* en anglès: (els exemples són de Hale - Keyser (1985, p.12)

- (36) a. This kind of glass breaks easily.
b. This horse gallops easily.

Això confirma la nostra suposició que tant els uns (Temes o Pacients) com els altres (Agents), són papers-θ assignats a objectes [+afectats]. Que només en un cas, en el primer, sigui possible la construcció passiva indica que la relació entre aquest tret i la passiva perifràstica és més aviat llunyana.

Finalment, voldriem fer una breu referència a un altre tipus de construccions que tampoc no admeten la passiva tot i que la posició de subjecte sigui una posició temàtica. Són els casos dels anomenats *acusatius interns* del tipus que exemplifiquem a (37):

- (37) a. En Pau va viure la vida intensament.
- b. Rocky Roberts va cantar la cançó de moda.
- c. Eva va menjar la poma.

Les passives, com es veu a (38), són agramaticals o, si més no, d'un grau d'acceptabilitat força baix:

- (38) a. *La vida va ser viscuda intensament per en Pau.
- b. *La cançó de moda era cantada per Rocky Roberts.
- c. *La poma va ser menjada per Eva.

A què es deu aquesta agramaticalitat? Intuïtivament és molt clar que la relació entre el verb i l'objecte directe és diferent de la dels altres casos, és molt més estreta, cosa que de vegades té un reflex morfològic: a (37a) i (37b) el nucli del complement directe és un nom lèxicament relacionat amb el mateix verb. D'altra banda, el tipus de noms que poden complementar aquests verbs són molt limitats i es circumscriuen a uns camps semàntics molt determinats i específics per a cada verb. Independentment de l'anàlisi que en fem, tant si els considerem bàsicament transitius com si defensem que la forma bàsica és la intransitiva, podem suposar que a (37) el verb i l'objecte formen una mena de *predicat complex* --format al lèxic o a la sintaxi via coindexació--. Com en els altres casos de predicats complexos que hem estudiat, la passiva no és possible perquè no podem extreure un dels elements de la forma complexa.²⁴

Abans de deixar el tema de la passiva, voldriem afegir alguna observació sobre l'anomenada "passiva lèxica". Hem assumit, amb Bartra (1984), que les construccions del tipus exemplificat a (39) són "passives lèxiques" o, més concretament, construccions atributives. El SP de+SN és un complement regit pel participi (els exemples són de Bartra (1984, p.15)):

- (39) a. El president era conegut de tothom.
- b. La conferència fou seguida d'un col·loqui.

Deixem de banda els verbs amb objectes resultants com *fer*, *pintar*, etc., que dialectalment accepten aquest tipus de construccions, i centrem-nos en els verbs amb objectes no-resultants. Observem els exemples següents:

- (40) a. ?En Jordi era conegut de tot el barri.
- b. En Jordi era estimat de tothom.
- c. ?En Jordi era temut de tots.

- (41) a. *La ciutat era destruïda de l'enemic.
- b. *En Jaume era assassinat d'en Pere.
- c. *El vidre va ser trencat de la nena.

- (42) a. *El vidre era trencat de la pilota.
- b. *El gos era passejat de la senyora Carme.
- c. *Les escales eren pujades de la reina.
- d. *La vida era viscuda d'en Pau.

- (43) a. *En Joan era preocupat de la seva mare.
- b. En Joan estava preocupat de/per la seva mare.
- c. "Mon enteniment està preocupat de altra opinió" (DCVB)

A (42) i (43) tenim verbs amb estructures argumentals que no admeten la passiva perifràstica i que tampoc no admeten la passiva lèxica. És interessant el cas de (43) que és ben format quan el verb és *estar* però no quan és *ésser*, però malauradament ara no podem endinsar-nos en aquesta qüestió. Els verbs de (40) i els de (41) admeten tots dos la passiva perifràstica, però només els de (40) accepten la passiva lèxica. La diferència entre (40) i (41) és que a (40) els verbs tenen un subjecte Experimentador i un objecte no-afectat, mentre que a (41) els subjectes són Agents i els objectes [+afectats]. Què és el que impedeix les construccions de (41), el paper-θ del subjecte o el tret

[afectat] de l'objecte? La agramaticalitat de (44b) ens indica que és una qüestió relacionada amb el paper-θ del subjecte, perquè el subjecte de (44a) és un Agent i l'objecte és [-afectat]:

- (44) a. En Joan buscava les claus (desesperadament).
b. *Les claus eren buscades d'en Joan (desesperadament).

I, de fet, si el SP és un complement regit pel participi, és lògic que les restriccions s'imposin precisament a l'argument regit, que coincideix amb el subjecte de la veu activa.

5.2.2. ELS OBJECTES DIRECTES PREPOSICIONALS EN CASTELLÀ

Els complements directes en castellà poden anar introduïts per la preposició *a* en determinades circumstàncies.²⁶ Tradicionalment s'ha parlat sempre del complement directe animat introduït per *a* i aquesta és la condició que recullen la major part de les gramàtiques descriptives, algunes, però, observen que també cal que es doni una altra condició: la "personalidad y determinación", en paraules de Bello (1847, § 889).²⁶

Observem les frases següents:

- (45) a. Hemos salutado a los vecinos.
b. Juan ha visto a María.
c. Los terroristas asesinarán a un comerciante.

En tots els casos el complement directe és animat i "determinat" (en el sentit de Bello). L'objecte de (45c) porta l'article indeterminat, però és entès pel parlant com un individu determinat. Això queda clar quan s'afegeix al complement una oració relativa: només portarà *a* si el verb de la relativa és en indicatiu; si és en subjuntiu --que indica manca d'especificitat-- la preposició no apareixerà:

- (46) a. Los terroristas asesinarán a un comerciante que tiene los ojos azules.
b. Los terroristas asesinarán (*a) un comerciante que tenga los ojos azules.

Direm, doncs, que dues de les condicions necessàries perquè l'objecte sigui introduït per la preposició *a* són, d'una banda, el seu caràcter animat i, de l'altra, el valor específic del complement.

De tota manera, podem trobar molts exemples en què la primera premissa no es compleixi: a la llum dels exemples de (47) podríem concloure que l'animacitat de l'objecte no té res a veure amb la presència o absència de la preposició:²⁷

- (47) a. El crudo invierno que azota a esta región
b. El invierno sigue al otoño.
c. Los rasgos que definen a las preposiciones

I més encara si considerem els exemples de (48), amb ODs animats i sense preposició:

- (48) a. Los romanos robaron las sabinas.
b. ¿Quieres que te preste mi cocinera?
c. Dejó su hijo en la puerta y huyó.

Lois (1982) observa que l'aparició de la preposició també està relacionada amb les característiques del subjecte. A continuació exposarem sintèticament les conclusions de l'autora.

Preposició obligatòriament present:

1. Subj. [+animat] - Obj. [+animat]
ex. Juan mató *(a) María.
2. Subj. [-animat] - Obj. [+animat]
ex. La sinceridad asusta *(a) Juan.

Preposició opcionalment present:

3. Subj. [+animat] - Obj. [-animat]
 - 3.1. Si el V pren normalment OD [+animat]
ex. Llamar a la muerte.
 - 3.2. Amb verbs com definir, seguir, aventajar, duplicar
ex. El número de sillas duplica al número de mesas.
 - 3.3. Si hi ha ambigüitat entre el subjecte i l'objecte:
ex. La amistad dominó al interés.

Preposició obligatòriament absent:

4. Subj. [+animat] - Obj. [-animat]
ex. Compré (*a) la casa.
5. Subj. [+animat] - Obj. [+animat]:
Quan l'objecte no porta determinant.
ex. Necesito (*a) criado.

Preposició opcionalment absent:

6. Subj. [+animat] - Obj. [+animat]
Verbs que normalment prenen ODs [-animats]. Omissió menys freqüent amb noms propis.
ex. Envió sus hijos a la escuela pública.
7. Subj. [+animat] - Obj. [+animat] - a+SN (datiu)
ex. Dar el niño al cura. vs. Dar a Diana a Don Sancho.
8. SNs indefinits:
ex. Fueron a buscar un médico experimentado que conociera bien las enfermedades del país.
Fueron a buscar a un médico experimentado que gozaba de una gran reputación.

Recapitulant, podem dir que la preposició és obligatòria quan el subjecte i l'objecte són tots dos animats o bé quan ho és l'objecte però no el subjecte (casos de <1> i <2>). El cas de <6> s'explica perquè el verb acostuma a portar objectes inanimats i <5> per qüestions lligades a l'estructura sintàctica interna del SN objecte. La preposició, en canvi, serà obligatòriament absent en el cas invers de <2>, quan el subjecte és animat i l'objecte inanimat (correspon a <4>).

és interessant adonar-se que les dades que ens forneix Lois coincideixen amb una generalització observada per Comrie (1978). En aquest treball Comrie estableix una *Jerarquia d'Animació* segons la qual les entitats amb un grau més alt d'animació tendeixen a actuar sobre les que tenen un grau més baix (l'agent tendeix a actuar sobre el pacient):

(49) Jerarquia d'Animació (p.386)

- 1) 1ª i 2ª persona
- 2) pronoms personals de 3ª persona
- 3) altres SNs humans
- 4) altres SNs animats
- 5) SNs inanimats

Donada una estructura transitiva amb A i P (= subj. agent / obj. pacient), hi ha tres possibilitats pel que fa a la Jerarquia d'Animació:

- (50) a) A > P
- b) A = P
- c) A < P

(a) és el cas més normal, (b) és possible i diu que (c) és més estrany. I afegeix que en algunes llengües només hi ha marca de Cas a (c) i de vegades a (b). Sense que això pressuposi que vulguem justificar la presència de la preposició per la Teoria del Cas, cal fer constar que en els únics casos en què és obligatòria aquesta preposició són precisament els que s'adeqüen a una estructura com la representada a (50b) i (50c): tots dos arguments animats o bé subjecte inanimat i objecte animat. La preposició és obligatòriament absent quan el subjecte és animat i l'objecte inanimat (cas corresponent a (50a)).

D'altra banda, Lois recull l'observació feta per molts gramàtics tradicionals^{2a} que la preposició sol aparèixer quan hi pot haver ambigüitat entre el subjecte i l'objecte (tinguem en compte que, en aquest sentit, el castellà, com les altres llengües romàniques, té un ordre força lliure). Quan l'objecte (animat o inanimat) podria

aparèixer a la posició del subjecte perquè comparteix aquest tret amb el de l'element preverbal, acostuma a portar la preposició *a*.

Dintre del model actual de la Gramàtica Generativa, Jaeggli (1981) relaciona la presència de la preposició *a* en els complements directes del castellà amb la possibilitat d'aquesta llengua de tenir construccions com les de (51), on apareix l'objecte i un clític d'acusatiu sense que hi hagi hagut cap dislocació ni tematització (les seves dades pertanyen al dialecte de Río de la Plata):²⁹

- (51) a. La vi a Mafalda.
b. Lo vimos a Guille.

Segons la seva teoria, el clític absorbeix el Cas acusatiu del verb i l'objecte nominal necessita una preposició (*a*) que li assigni Cas per no violar el Filtre de Cas. La agramaticalitat d'una frase com (52) s'explica perquè el SN objecte no rep Cas: el del verb l'ha absorbit el clític i, com que no és animat, no porta preposició que el salvi de la violació del Filtre:

- (52) *La vimos la casa de Mafalda.

Si bé descriptivament les seves observacions i la seva argumentació ens semblen vàlides, des d'un punt de vista explicatiu coincidim amb les apreciacions de Lois que no explica per què la preposició s'insereix en uns casos i no en uns altres. Si la preposició s'insereix per assignar Cas, no s'explica tampoc per què en el castellà de la Península s'introdueix *a* a (53a) i no a (53b) --cal suposar que en tots dos casos el verb assignarà Cas acusatiu a l'objecte--:

- (53) a. Vimos *(a) Guille.
b. Vimos *(a) la casa.

Lois (1982, p.43) formula una altra hipòtesi per explicar aquest fenomen:

- (54) "La présence ou l'absence de la preposition est corrélée à l'assignation d'un θ -rôle au sujet."

Amb això explica per què la preposició no apareix mai a la passiva ni amb l'existencial *haber* (cosa que ja havia estat observada per Bello (1847)).³⁰ Aquesta hipòtesi, però, és insuficient des del moment que no dóna compte del fet que la preposició només s'insereix en alguns casos, encara que la posició del subjecte sigui una posició temàtica. Conclou Lois que (54) és una condició necessària però no suficient. Cal també que l'objecte sigui un element susceptible de prendre el paper- θ del subjecte i d'ocupar aquesta posició (p.48). La preposició s'insserirà per identificar l'element que rebrà el paper- θ de l'argument intern. I amb això justifica l'observació tradicional que la preposició serveix per a desfer l'ambigüitat possible entre el subjecte i l'objecte.

L'operació d'inserció, que es faria comparant les "matrius gramaticals" d'ambdues posicions³¹, quedaria definida per la regla (55) (p.55):

- (55) Regla d'inserció de *a*:

"Insérer *a* obligatoirement lorsque:

- (i) l'objet aurait pu être inséré en position sujet et
(ii) l'objet est un agent potentiel.

Insérer *a* facultativement lorsque seul (i) est satisfaite."

Tot i que l'observació de Lois sobre la relació subjecte (superficial)-objecte és interessant i, ens sembla, encertada, el lligam entre aquest fenomen i el caràcter més o menys temàtic de la posició del subjecte no acaba de funcionar segons algunes de les nostres anàlisis independentment justificades. Hem dit en el capítol anterior que els verbs psicològics del tipus *preocupar* són verbs que neixen amb una posició de subjecte buida, no-temàtica, en canvi, com es veu a (56), els ODs (superficials) d'aquests verbs porten la preposició *a* en castellà quan són animats (era precisament un dels casos de presència obligatòria que ella esmentava: <2>):

(56) a. Los truenos asustan a los niños.

b. María molesta a sus vecinos sin darse cuenta.³²

Un cas que sembla adequar-se a les expectatives de Lois és el del verb tener. Com hem intentat de demostrar al § 4.3.3., aquest verb pertany al grup dels inacusatius i, com a tal, no assigna paper-θ a la seva posició de subjecte. L'exemple de (57) mostra que l'objecte, encara que sigui animat i específic, no pot portar la preposició a:

(57) Juan tiene (*a) un hijo (que estudia medicina).

En canvi, a (58) tenim exemples de frases amb el mateix verb i amb un objecte preposicional:

(58) a. Juan tiene a un hijo enfermo.

b. Juan tiene a su suegra en casa.

c. ¿Quién tiene a la niña?

d. ¿Está solo Juan? -No, tiene a su hermana.

El motiu d'aquestes diferències no és del tot clar. Des d'un punt de vista semàntic i intuïtiu, (57) expressa únicament possessió, mentre que les frases de (58) indiquen altres coses. (58c) no indica només possessió: situada en un context en què es refereixi a la nena d'un matrimoni separat, per exemple, més que *tenir* significa *mantenir*, *tenir amb si mateix*. (58d) és semblant: *tiene a su hermana* vol dir que la té al seu costat, no simplement que posseeix una germana; observem que en aquest cas, si només indiqués possessió, seria absurda la presència del possessiu. Pel que fa a (58a) i a (58b), cal observar que l'objecte va acompanyat d'un complement predicatiu, o amb forma d'adjectiu o de SP. Notem que entre (58a) i (59), que és agramatical, la diferència rau precisament en el fet que només en la primera tenim un complement predicatiu, l'adjectiu de la segona té una funció atributiva simplement:

(59) *Juan tienen a un hijo rubio.

D'altra banda, el complement preposicional de (58b) cal interpretar-lo, d'alguna manera, com a complement del SN objecte, no del verb. La frase de (60) ens ho demostra:

(60) Mientras vivió en Madrid, Juan era feliz porque tenía a la suegra en Buenos Aires.

Possiblement es tracta d'un ús diferent del verb tener: aquí el verb no subcategoritzaria un SN sinó una oració reduïda, de la mateixa manera que ho fa el verb considerar a (61):³³

(61) Considero a Juan (un) imbécil.

Avalant la nostra suposició tenim els fets de l'italià: mentre que en aquesta llengua les construccions possessives es formen amb el verb avere, en molts dialectes s'usa el verb tenere (que té un sentit bàsic de *mantenere*) quan segueix un participi passat:³⁴

(62) a. *mi tiene occupato* (it. estàndard)

b. *tieni chiusa la porta* (it. estàndard)

c. *saccio ca tiene lu fuoc'allumato* (napoletà)

I podem trobar també casos paral·lels als de (58b), amb un SP, construïts amb el verb tenere (i no avere):³⁵

(63) a. *tenere un bambino per mano*

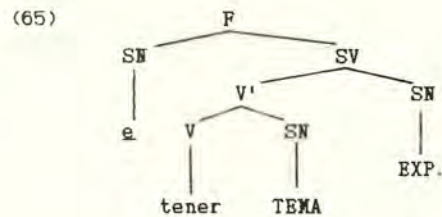
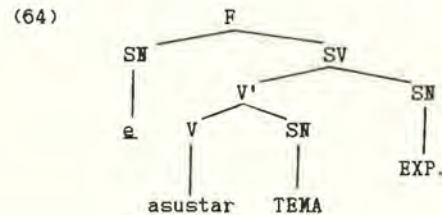
b. *tenere le mani in tasca*

c. *tenere un ragazzo in collegio*

d. *tenere un uccellino in gabbia*

Si deixem de banda aquests casos marginals del verb tenere amb objecte preposicional, hem d'explicar per què generalment, amb el sentit bàsic de possessió, no admet la presència de la preposició a davant de l'objecte i, en canvi, si que l'admeten els verbs psicològics del tipus asustar. Sembla que la hipòtesi de Lois de subordinar-ho al caràcter més o menys temàtic de la posició del

subjecte no ens serveix per a explicar la diferència entre tener i asustar si són correctes les anàlisis que hem presentat en el capítol anterior. Suposem que, efectivament, les nostres anàlisis són vàlides. Què és el que diferencia les estructures amb verbs psicològics de les possessives? Comparem (64) i (65):

Els elements que apareixen a la posició d'objecte en estructura-S són diferents en cada cas: amb els verbs psicològics és l'Experimentador, que no neix a la posició pròpiament d'objecte ([SN,V']) sinó en un nivell superior ([SN,SV]); quan el verb és tener l'objecte superficial coincideix amb l'argument que neix a la posició germana de V, la de l'objecte. A (64) el SN Tema no portarà mai preposició, de la mateixa manera que no en porten els SNs objectes profunds de les construccions passives que també es mouen a la posició de subjecte. Si assumim que la preposició s'insereix en un nivell tardà de la derivació (potser a l'estructura superficial), podem suposar que només es pot inserir si el paper-θ de l'argument és diferent de Tema. Això explica per què es pot introduir a (64) i no a (65): l'objecte superficial de (64) és Experimentador i el de (65) és Tema.

Aquesta hipòtesi ens obliga a dir que els objectes dels verbs de (66) no són Temes:

- (66) a. Juan asesinó a su mujer.
 b. Juan vió a María.
 c. Juan ama a Teresa.

Però en els paràgrafs anteriors havíem vist que no es comportaven tots de la mateixa manera: calia distingir els afectats dels no-afectats. Suposem, de moment, que tots els objectes de (66) són Pacients i que les diferències que havíem observat estan relacionades no amb el paper-θ directament sinó amb un tret semàntic que porta associat aquest paper-θ: el tret [tafectat]. La inserció de la preposició *a*, doncs, només serà possible quan, donades les condicions d'animacitat, especificitat i les referides per Lois a (55), l'objecte superficial rebi un paper-θ que no sigui Tema. Ara no incloem la seva condició sobre la necessitat que la posició del subjecte sigui temàtica; al final d'aquest apartat ja es justificarà això que de moment sembla una solució *ad hoc* i s'integrarà aquesta observació de Lois dintre d'una hipòtesi més general sobre els papers-θ.

Notem, finalment, que la hipòtesi de la inserció de la preposició és l'única viable. En efecte, una altra possibilitat seria la de suposar que la preposició és bàsica, de manera que, per exemple, els ODs [+animats] i els [-animats] rebessin papers-θ diferents. El primer es realitzaria com a SN i el segon com a a+SN. A part dels problemes de marcar els verbs amb un paper-θ o un altre i d'haver de tenir en compte qüestions semàntiques com l'especificitat en el pas del lèxic a la sintaxi, hi ha arguments sintàctics força clars que contradiuen aquesta hipòtesi. Observem els exemples següents:³⁶

- (67) a. Juan ha visto [_τ a su hija] enferma.
 b. Juan encontró [_τ a María] borracha.

- (68) a. Juan ha visto [_{SN} el libro] destrozado.
 b. Juan encontró [_{SN} la copa] rota.

(69) a. *Esther compró las entradas [_{SP} Sin Andreu] enfadado.

b. *Juan habló [_{EP} a María] borracha.

Si, com han demostrat Demonte (1985) i Zubizarreta (1985) --amb argumentacions diferents--, mai no podem tenir un complement predicatiu d'un objecte preposicional, els exemples de (67) ens indiquen que l'aparent SP és en realitat un SN, com els de (68) i a diferència dels complements de (69) que són veritables SPs.

5.2.3 LA PREPOSICIÓ DELS COMPLEMENTS MONIUALS

Una altra qüestió interessant a l'hora de determinar el paper-θ dels objectes directes és veure quina preposició encapçala aquests complements quan apareixen al costat d'un derivat verbal. És ben sabut que els noms no poden portar complements amb la forma de SN: com que no són assignadors de Cas, cal que s'insereixi una preposició que pugui assignar Cas al complement i evitar així que es violi el Filtre de Cas:

- (70) a. destruir una ciutat
b. *destrucció una ciutat
c. destrucció d'una ciutat

A Chomsky (1970) ja es parla de la necessitat que la Gramàtica inclogui una regla d'inserció de *de* que actui en els casos en què un N (o un A) vagi seguit d'un complement SN. Però aquesta regla pot semblar insuficient si tenim en compte els exemples de (71):

- (71) a. l'odi a (??de) la humanitat
b. l'atac a (??de) la ciutat

Si els complements de (71) s'interpreten amb una lectura objectiva, la preposició ha de ser *a*; *de* és força estranya amb aquest sentit i normalment s'entén com un complement subjectiu. La diferència entre

(70c) i (71a) és clara: el primer és un nom "d'acció" i el segon és "de sentiment". Ruwet (1968) ja es va adonar d'aquesta diferència i moltes gramàtiques descriptives també recullen el fet.³⁷ Però (71b) no es pot dir que pertanyi al grup dels noms de sentiment i tanmateix també porta la preposició *a*.

Roegiest (1978) estudia els casos del castellà en què apareix la preposició *a* introduint un complement del nom i estableix tres grans grups. El primer correspon als noms del tipus que veiem a (71b), *atac*, que, segons ell, porten un tret de direcció: el complement directe és el terme del moviment directiu. El segon grup està format pels anomenats noms de sentiment, com *odi*, a (71a). Al tercer pertanyen noms com *visita* o *salutació* que, tot i que aparentment no es poden incloure en cap dels altres grups, porten *a* perquè, diu Roegiest, corresponen a l'objecte indirecte d'un predicat complex (la terminologia és nostra) el verb del qual es pot "elidir" algunes vegades. A (72) donem altres exemples d'aquests tres grups:

- (72) a. l'assalt a la ciutat
l'agressió als militars
una mirada al rellotge
una vista al mar
b. el respecte als mestres
l'estimació als avis
l'obediència als pares
c. l'ajut als pobres (donar ajut a SN)
la recepció al ministre (fer una recepció a SN)
l'abraçada a l'amig (fer una abraçada a SN)
les tortures als presoners (fer tortures a SN)

Els noms de (72a) demanarien la preposició *a* precisament pel tret direccional que porten.³⁸ Per als de (72b), sempre segons Roegiest, no seria adequat parlar d'una "direccionalitat abstracta" perquè hi ha noms del mateix tipus semàntic que no admeten la preposició *a* (*desig*, *ambició*, *ànsia*, etc.):

- (73) a. el desig de/*a llibertat
b. l'ambició de/*a poder
c. l'ànsia de/*a riquesa

El que diferencia (72b) de (73) és que els noms de (72b) acostumen a portar complements animats, mentre que els de (73) o bé porten SNs inanimats o bé complements oracionals.³⁹ En el primer cas es produiria un "conflicte" entre els dos arguments del nom (el subjecte, també animat, i l'objecte) que es resoldria marcant l'objecte amb la preposició *a*, de la mateixa manera que veïem que passava amb l'acusatiu preposicional, segons la hipòtesi de Lois (1982). En paraules de Roegiest (1978, p.127):

"Deux conditions semblent devoir être remplies pour l'apparition de *a*: la présence de deux compléments (actants) et le caractère animé, et partant potentiellement actif, du complément *objectif*."⁴⁰

Pel que fa a (72c), creiem que d'alguna manera caldria incloure'ls en algun dels altres grups o en una generalització superior, perquè no és cert que siguin els únics que formen part de predicats complexos ni que tots els predicats complexos tinguin la mateixa estructura. D'una banda, a (74) tenim exemples de predicats complexos amb noms que corresponen al grup de (72a); l'objecte del derivat també apareix com a "complement datiu" del predicat:

- (74) a. Els enemics van fer un assalt a la ciutat.
b. Quan arribí a casa donaré una mirada al llibre.

També els noms de (72b) poden formar part d'estructures semblants, aquesta vegada, però, construïdes amb el verb *tenir*, verb que normalment no admet un complement datiu:

- (75) a. Els nens d'avui ja no tenen respecte a ningú.
b. Tenen molta estimació a la seva família.

D'altra banda, hi ha tota una sèrie de predicats complexos el complement preposicional dels quals és encapçalat per la preposició *de* i no *a*:

- (76) fer lliurament de SN
fer col·lecció de SN
fer confessió de SN
fer ús de SN
donar ordre de SN
donar testimoni de SN

Podem concloure, doncs, que el grup (72c) no presenta cap característica especial que el diferenciï dels altres; per tant, suposarem que o bé s'inclouen a (72a) o bé a (72b).

El que cal preguntar-nos ara és si hi ha alguna propietat comuna als noms de (72a) i (72b) que expliqui el comportament diferent que tenen, per exemple, respecte a (70c) o als nominals de (76). Cal saber per què uns noms introdueixen el seu complement amb la preposició *de* i uns altres ho fan amb *a*. Una primera via seria observar si hi té res a veure el tret [+afectat] de l'objecte. No és difícil constatar que aquest tret no ens ajuda a justificar la presència d'una preposició o d'una altra: tenim objectes afectats amb la preposició *a* (els complements d'assalt, agressió, ajut, abraçada, tortura, etc.) i objectes afectats amb la preposició *de* (complements de destrucció, lliurament, ús, etc.). De la mateixa manera, podem tenir objectes no afectats introduïts per *a* i per *de*: mirada a, estimació a, respecte a, obediència a i ordre de, desig de, ànsia de, etc. Sembla, doncs, que, efectivament, aquest tret no ens pot explicar, almenys directament, la distribució de les preposicions.

Es podria pensar, com a solució alternativa, en el valor direccional de què parlava Roegiest en relació als noms com *atac*. Però si bé és cert que aquest sentit és molt clar en casos com *atac* o com *estimació* (en un sentit metafòric), també és veritat que, com diu ell mateix, el tenen igualment *desig* i, afegim nosaltres, *destrucció* que prenen *de*. No sembla, doncs, convenient assignar papers-θ diferents als complements introduïts per *a* i als introduïts per *de*: sintàcticament formen grups massa heterogenis internament i, d'altra banda, semànticament no és evident que les dues preposicions determinin conjunts semàntics diferents. Suposarem, de moment, que el paper-θ de tots aquests complements, independentment de la preposició, serà el de

Pacient (tret d'alguns casos que potser caldrà considerar Temes en virtut del seu possible contingut oracional).⁴¹

Deixant de banda el terreny purament semàntic, que ja hem vist que no ens porta a cap conclusió satisfactòria, considerem ara aquestes estructures des d'un punt de vista sintàctic. Assumim amb Cinque (1981) que hi ha *nominals actius* i *nominals passius* i que això és una característica lèxica de cada nom. Anomenem *nominals actius* els que presenten l'estructura de (77a) i *nominals passius* els de (77b):

- (77) a. l'odi d'en Pere a la Maria
- b. la destrucció de la ciutat pels enemics

A (77a) el complement subjectiu apareix immediatament després del nucli, encapçalat per la preposició *de*, i l'objecte al darrera introduït per *a*.⁴² Els *nominals passius*, en canvi, tenen l'objecte *de*+SN al costat del nom i l'argument subjecte al final amb la preposició *per*, que és la que introdueix normalment els complements agents de les passives verbals. Observem que les estructures no són intercanviables:

- (78) a. *l'odi de la Maria per (part de) en Pere
- b. *la destrucció dels enemics a la ciutat

La agramaticalitat de (78a), extensible a tots els noms "de sentiment", s'explica, com ja hem dit altres vegades, perquè la preposició *per* a les construccions nominals no pot introduir arguments amb el paper-θ Experimentador, que és el que rep el subjecte d'aquests verbs/noms.⁴³

Si ara observem els exemples que ens ocupen, els dels noms amb complements preposicionals *a*+SN, ens adonarem que de fet es tracta sempre de *nominals actius* com els de (77a):

- (79) a. l'atac dels americans a Líbia
- b. ??l'atac a/de Líbia pels americans

- (80) a. la terrible mirada d'en Pere a la Teresa
- b. *la terrible mirada a/de la Teresa per en Pere

- (81) a. l'abraçada d'en Pere a la Maria
- b. *l'abraçada a/de la Maria per en Pere

Tenint en compte totes aquestes dades, l'ús de les preposicions en les estructures nominalitzades es regiria per la següent distribució:

- (82) *de* c. objectiu d'un nominal passiu
- c. subjectiu d'un nominal actiu
- a* c. objectiu d'un nominal actiu
- per* c. subjectiu (agent) d'un nominal passiu

Observem que en els casos en què apareix la preposició *de* el complement es troba immediatament adjacent al nucli. Si la regla que insereix aquesta preposició actua en un context com el de (83), s'explica per què només apareix en aquestes circumstàncies i per què és l'única que hi pot aparèixer:

- (83) Ø ---> *de* / N ____ SN

Les altres preposicions, *a* per als objectes actius i *per* per als subjectes passius, encapçalen complements no adjacents al nucli, per tant, incapaços de motivar l'aplicació de la regla (83). La preposició, aquí, no serà inserida sinó que ja serà present a l'estructura-P: els objectes Pacients dels *nominals actius* es realitzaran com a SPs = *a*+SN. Així s'explica també per què aquesta preposició apareix fins i tot quan l'objecte apareix immediatament al costat del N, quan no s'ha expressat el subjecte:⁴⁴

- (84) a. l'atac a la ciutat
- b. ??l'atac de la ciutat

A (84) ja no es donen les condicions estructurals necessàries per a l'aplicació de la regla (83): ja des del començament tenim una seqüència N-SP, per tant no es pot inserir *de*.⁴⁵

El caràcter bàsic de la preposició *a* a les nominalitzacions es pot justificar amb algunes dades de l'anglès i amb l'anàlisi que n'han fet

Fiengo (1979) i M. Anderson (1979).⁴⁶ Hi ha una colla de verbs transitius que, quan apareixen en forma nominal, regeixen SPs introduïts per preposicions que no són *of* --la preposició que normalment encapçala els objectes dels noms--:⁴⁷

- (85) a. Rome attacks Carthage.
- b. Rome's attack on/*of Carthage
- (86) a. John admires the president.
- b. John's admiration for the president
- (87) a. I need food.
- b. the need for the food
- c. the need of food

La propietat que comparteixen tots aquests noms consisteix en la no acceptació de la construcció passiva: en cap cas no es pot traslladar el complement objectiu a la posició prenominal:

- (88) a. *Carthage's attack by Rome
- b. *the president's admiration for by John
- c. *the water's desire (for)⁴⁸

Comparem els exemples anteriors amb els de (89), amb un nom que, com *destruction*, introdueix el seu complement amb *of*:

- (89) a. Rome destroyed Carthage.
- b. Rome's destruction of Carthage
- c. Carthage's destruction by Rome

M. Anderson (1979, ps.39-40) arriba a la següent conclusió:

"I will argue that the nominals which do not allow NP Preposing can be shown to have lexical prepositions in the deep structure interposing between the N and the N".

és a dir, només els complements que no siguin preposicionals des de la base podran moure's fins a la posició prenominal. Els que continguin una preposició "lèxica" --o el que és el mateix, bàsica-- no podran fer-ho. D'això es dedueix que la preposició *of* de (89b) és una preposició inserida.

L'altre grup de noms que en anglès no permeten aquest moviment, ja ho hem vist abans, és el format pels noms amb objectes no-afectats, entre els quals hi ha els que expressen sentiments. Hem dit que en català el tret [*afectat*] no està relacionat amb el fet que la preposició sigui bàsica o no, però coincideix amb l'anglès en el comportament dels noms de sentiment: el català introdueix els objectes d'aquests noms amb la preposició *a* i, per tant, no admeten tampoc la construcció passiva (vg. l'exemple (78a)). Independentment d'aquest fet, en totes dues llengües aquesta impossibilitat es pot explicar també pel paper- θ de l'argument subjecte: no és Agent i, com a conseqüència, no pot anar precedit de la preposició *by/per* en una estructura nominal.

Podem concloure, doncs, que, almenys en català, la preposició que introdueix els objectes dels nominals derivats no depèn directament del paper- θ que rebin ni del tret [*afectat*] que puguin tenir, sinó del caràcter actiu o passiu del derivat. És cert que en molts casos s'observa una certa regularitat: gairebé tots els de sentiment, amb objectes no-afectats, demanen la preposició *a*. Molts dels complements dels noms d'acció són afectats i porten la preposició inserida *de*. Però, com hem demostrat a bastament, les excepcions són massa nombroses per fer derivar un fet de l'altre. D'altra banda, assignar papers- θ diferents als complements introduïts per *a* i als introduïts per *de* no sembla prou justificat, ni semànticament ni sintàcticament.

5.2.4. RECAPITULACIÓ

En aquest capítol hem estudiat la relació entre el tret [*afectat*] i els papers- θ que poden rebre els SNs objectes dels verbs transitius i hem analitzat algunes construccions sintàctiques que aparentment

podien estar connectades sigui amb aquest tret semàntic, sigui amb el paper-θ.

Hi ha tres construccions en relació a les quals els objectes es comporten d'una manera unitària segons si són afectats o no. Només els objectes [+afectats] poden ser objectes nuls (segons Rizzi (1986)). En anglès, només aquesta mena d'objectes són capaços de moure's a una posició prenominal a les estructures nominalitzades passives i també són els únics que poden aparèixer a la posició de subjecte d'una construcció mitjana. Tot això ens podria fer pensar que el tret semàntic [+afectat] delimita dos papers-θ diferents per als objectes, un Tema-1 i un Tema-2, com proposa Rizzi (1986).

D'altra banda, però, hem dit, seguint propostes d'altres lingüistes i del mateix Rizzi (1986), que aquest tret pot marcar també altres papers-θ: els Agents, per exemple, són [+afectats] (vg. Flengo (1979)) i els Experimentadors també (vg. Guéron (1986) --ella els anomena Benefactius--). Aquí se'ns obria la possibilitat de no diferenciar dos papers-θ només per aquest tret i de considerar que tots els objectes de què ens ocupàvem rebien el mateix paper-θ (Pacient). El tret [+afectat] seria un tret de selecció-s, com els que veïem al capítol 3, lligat al paper-θ. Hi podria haver, per tant, Pacients [+afectats] i Pacients [-afectats].

Aquesta hipòtesi sembla que la podem confirmar a partir de les dades dels apartats posteriors (§§ 5.2.1., 5.2.2. i 5.2.3.). Pel que fa a la passiva, hem demostrat que el tret [+afectat] de l'objecte hi té una influència ben minsa. Sembla més aviat que la possibilitat de tenir una passiva perifràstica --a més de la condició que la posició de subjecte sigui temàtica-- està lligada al paper-θ de l'objecte, independentment que aquest sigui o no afectat. Només els objectes Pacients poden esdevenir subjectes d'una passiva: ni els Agents, afectats, com a *cavalcar un cavall*, ni els Locatius (o "Path"), no-afectats, com a *córrer el món*, no poden ocupar aquesta posició. Un cas aparentment estrany és el dels acusatius interns, que no poden ser subjecte d'una passiva.

Els objectes preposicionals (a+SN) en castellà tampoc no semblen estar supeditats al tret [+afectat] del complement. De fet, si tots els altres requisits d'especificitat i animació es compleixen,

qualsevol OD pot portar la preposició *a*. N'és una excepció l'objecte de *tenir* que, amb el sentit d'estricta possessió, mai no l'admet.

La preposició que introdueix els complements dels derivats verbals, en canvi, sembla que no depèn de raons semàntiques (del tret [+afectat] o del paper-θ), sinó més aviat de la mena de nominal --actiu o passiu-- nucli de la construcció. De tota manera, hi ha alguns noms que es comporten d'una manera excepcional, en el sentit que, tot i ser nominals actius (que haurien de prendre *a*) introdueixen els complements amb *de* (*desig*, *ànsia*, etc.).

Per a les tres excepcions que hem trobat a cada construcció, hem suggerit que han de rebre un paper-θ diferent, Tema. Aquest paper-θ, en principi, seria també el que s'assignaria als SNs que neixen a la posició d'objecte dels verbs inacusatius (no "ergatius", seguint la diferència de Hale - Keyser). Notem ara que, efectivament, tots aquests SNs comparteixen una sèrie de propietats que ens permeten d'agrupar-los en un únic paper-θ. Els acusatius interns no admetien la passiva (només l'admeten els verbs amb ODs Pacients): *tenir* no la pot admetre perquè la posició de subjecte no és temàtica, per tant, no hi ha cap problema a considerar Tema el seu objecte; seria, a més, el que li correspondria com a objecte d'un verb inacusatiu. Hem suposat que els ODs interns dels predicats complexos també eren Temes: tampoc no admeten la passiva. El verb *desitjar* és estrany en passiva, especialment si l'objecte és oracional, però també quan és un SN. D'altra banda, un derivat de *tenir*, *tenença*, es comporta com *desig*: és actiu, com ho demostra el fet que no es pugui dir **la tenença il·licita d'armes per en Joan*, però introdueix l'objecte amb *de* i no amb *a* (*tenença d'armes* i no **tenença a armes*).

I, finalment, creiem convenient assignar un paper-θ diferent als complements SN i als complements amb forma oracional: si els trets de subcategorització seleccional han desaparegut de les entrades lèxiques, cal que alguna cosa ens garanteixi el pas del lèxic a la sintaxi. Suposem que els Pacients, Agents, etc. mai nom poden ser oracionals i que els Temes sí. El que farà que un Tema de la graella-θ d'un verb es projecti com a SN o com a F serà, possiblement, la teoria del Cas (si acceptem que les F no en poden rebre) o bé un tret semàntic lligat a Tema ([proposició], per exemple). Remarquem, per

acabar, que alguns verbs podran assignar opcionalment tots dos pàpers-8: de vegades el significat del verb serà el mateix (*témer els gossos* i *témer que arribin tard*) i d'altres canviarà una mica (*desitjar un home* i *desitjar que ploqui*).

5.3. ELS OBJECTES "RESULTANTS"

Havíem definit els objectes resultants (o "efectuats") com aquells que expressen el resultat d'una acció. No són, doncs, afectats, si diem que els objectes afectats són els que "reben" l'acció del verb i tenen existència independent. Però, semànticament, tampoc no són [-afectats] de la mateixa manera que ho són els que veiem en el capítol anterior.

Lyons (1977, ps.434-435) parla de tres menes de predicats: els *predicats operatius* amb un Agent i un Pacient (com els que veiem abans), els *predicats factitius*, que denoten un procés o un esdeveniment pel qual una Causa produeix un Efecte o Resultat, i, finalment, els *predicats operativo-factitius*, que són una combinació dels altres dos i denoten l'Efecte produït per un Agent. Els predicats factitius i els operativo-factitius es diferencien per la interpretació agentiva o causal del subjecte, segons Lyons, i l'objecte s'interpreta sempre com un Efecte. A (1) presentem exemples de predicats operativo-factitius i a (2) i (3) exemples de predicats factitius:

- (1) a. En Miró va pintar aquest quadre.
- b. La Rodoreda va escriure "Mirall Trencat".
- c. Els obrers van construir un pont.
- d. Els Martínez fabricaven olles de terrissa.

- (2) a. En Joan va provocar molt d'enrenou.
- b. En Joan va originar molts conflictes.

- c. En Pere va crear la Societat d'Amics dels Lingüistes.
- d. Els excursionistes van causar un incendi.

- (3) a. La seva gosadia va provocar molt d'enrenou.
- b. La seva fugida va originar molts conflictes.
- c. Les seves declaracions van crear confusió.
- d. L'angoixa li va causar una greu malaltia.

Mentre que els verbs del primer grup només accepten subjectes animats, Agents, els del segon grup poden portar subjectes animats, que nosaltres hem considerat Agents (vg. § 4.2.3.), o subjectes abstractes o amb contingut oracional (derivats verbals), que hem anomenat Causes i que poden aparèixer com a SNs (exemples de (3)), o amb forma pròpiament oracional, com a (4):

- (4) a. Que en Joan digués allò va provocar molt d'enrenou.
- b. Que la Teresa fugís amb aquell xicot va originar molts problemes.
- c. No tenir degà ha creat una situació exasperant.
- d. Que la Gemma portés faldilles va causar una gran sorpresa als seus admiradors.

Pel que fa als objectes, els dels predicats operativo-factitius de (1) són generalment SNs que fan referència a objectes físics, com assenyala Cano Aguilar (1981, p.39):

"(...) sólo realizar parece exigir objetos 'abstractos'. Un rasgo común a todos estos verbos es que ninguno se construye con infinitivos u oraciones en función de objeto. Aunque admitan objetos 'abstractos', siempre éstos hacen referencia a 'entidades' (y, por tanto, son 'nominales'), no a procesos o acciones."

Els ODs dels predicats factitius (exemples de (2)), en canvi, no poden ser objectes físics, fan referència a esdeveniments o a accions i per això o bé són derivats verbals o bé frases, com es veu a (2) i a (5):

- (5) a. La seva gosadia va provocar que la Maria s'enrabiés i no tornés a cap reunió.
b. ?Les reflexions de la Maria van causar que en Joan s'avergonyís del que havia fet.

és cert que no tots aquests verbs admeten un complement amb forma oracional, però semànticament els derivats verbals i les oracions són equivalents (quan els derivats no són de resultat).⁴⁹ Chomsky (1986a, p.89) diu, en aquest sentit:

"(...) among the verbs that s-selects propositions, some will c-select clause and NP (those that are transitive) and some will c-select only clause (those that are intransitive), but none will c-select only NP."

El valor proposicional dels objectes dels predicats factitius sembla indiscutible, però, tanmateix, contra la suposició de Chomsky, n'hi ha que només poden ser SNs i no oracions:

- (6) a. *En Joan va originar que tothom s'enrabiés.
b. *Les seves paraules van crear que la Rosa callés.

això, però, podrà ser resolt amb altres mecanismes (vg. cap. 6) i no ens impedirà d'assignar el mateix paper-θ als complements nominals i als oracionals dels verbs factitius. El que cal esbrinar ara és si aquest paper-θ ha de ser també el dels objectes dels predicats operativo-factius i si es poden identificar amb algun altre paper-θ dels objectes que hem estudiat fins ara.

Començarem observant el comportament d'aquesta mena d'objectes a les construccions que diferenciaven els objectes afectats dels no afectats. Recordem que M. Anderson (1979) es veia obligada a considerar-los un tipus d'objectes afectats perquè podien aparèixer a la posició prenominal en una estructura nominalitzada passiva com la de (7):

- (7) a. That word's definition by John
b. The book's publication by Mouton
c. The poem's translation by John

Suposant que aquests objectes fossin realment objectes creats, cosa que ens sembla força discutible, ho serien de predicats operativo-factitius. Altres exemples més clars ens mostren que, efectivament, aquesta construcció és possible amb els objectes de verbs com construir o compondre:

- (8) a. ?The poem's composition by John
b. The symphony's composition by Mozart
c. The bridge's construction by the workers

També els objectes dels predicats factitius semblen admetre la passiva nominal:

- (9) a. ?The conflict's provocation by the police
b. ?The chaos' creation by the police

En aquest sentit, doncs, tots dos es comporten com els objectes afectats de què parlàvem en el capítol anterior. Però si examinem les estructures *middle*, el resultat és contradictori perquè en cap cas no les admeten; aquests objectes es comporten com si fossin no-afectats:

- (10) a. *Thesis don't write easily.
b. *Symphonies compose easily.
c. *Bridges construct easily.

(11) a. *Conflicts provoke easily.
b. *Death cause easily.

Pel que fa a la possibilitat de tenir objectes nuls en italià, els verbs que estem estudiant no ens aporten proves gaire il·luminadores. Com sosté Rizzi (1986, p.517), aquests SNs arbitraris han d'estar

marcats amb els trets [+genèric], [+humà] i [+plural] i són molt pocs els verbs que admeten un objecte resultant humà, a (12) en tenim alguns exemples:

- (12) a. Déu va crear els homes.
b. "Se tu non ci fossi bisognerebbe inventarti."⁵⁰

Crear, quan el subjecte és Déu (o qualsevol altra divinitat) admet un complement humà i inventar, en aquest sentit marcadament poètic, també l'accepta. De tota manera són casos molt marginals i no és del tot clar que admetin l'objecte nul:⁵¹

- (13) a. ??Dio creò __ nudi.
b. ??Il poeta inventa __ stanchi.

Aquesta construcció, per tant, no ens ajuda a individuar la mena d'objectes que estem estudiant.

Si intuïtivament ja deïem que aquests SNs no eren ni afectats ni no-afectats en el mateix sentit que els altres, les dues proves que tradicionalment s'han fet servir per evidenciar aquesta diferència també ens porten a la mateixa conclusió. El comportament heterogeni dels objectes resultants en les construccions que hem examinat ens fa pensar que cal assignar-los un altre tret semàntic, el de "resultat".

Tot i així, pel que fa als papers-θ, es podria continuar pensant en la possibilitat d'integrar-los dintre del grup dels Pacients o dels Temes, donat que aquestes dues etiquetes, tal i com les hem definides, no responien directament a la dicotomia [+afectat]. Comparem algunes propietats dels objectes resultants amb les dels Temes i les dels Pacients.

Pel que fa a la passiva perifràstica, havíem dit que només era possible si el paper-θ de l'objecte era Pacient (sempre, és clar, que la posició de subjecte fos temàtica), però mai si era un Tema. Els verbs amb objecte resultant admeten sempre la passiva i això és una primera evidència que no poden ser Temes:

- (14) a. El llibre fou escrit per la Rodoreda.
b. El quadre fou pintat per en Miró.
c. El pont serà construït per la Generalitat.
d. Els "600" eren fabricats per la SEAT.
- (15) a. L'incendi va ser provocat per uns excursionistes.
b. Aquella tensió va ser originada per les declaracions del primer ministre.
c. L'aldarull va ser causat pels partidaris de Tejero.

Una propietat dels verbs operativo-factitius és que, dialectalment, alguns admeten la "passiva lèxica", amb un SP encapçalat per la preposició *de*:

- (16) a. El quadre és pintat d'en Miró.
b. La coca és feta meva.
c. ??El llibre és escrit de la Rodoreda.
d. ??Aquest cotxe és fabricat de la SEAT.

Com ha demostrat Bartra (1984) i (1985), aquestes frases són atributives i tenen valor estatiu. Això ens relaciona aquests verbs amb alguns dels estatus que vèiem al capítol anterior. Nosaltres havíem dit que el paper-θ de l'objecte i el seu caràcter [+afectat] no hi tenien res a veure i que semblava més aviat una restricció sobre el subjecte actiu, el SP regit pel participi, que no podia ser Agent. Les frases de (16) serien un contraargument a la nostra anàlisi, perquè el subjecte és Agent. De tota manera, no és del tot clar que les frases de (16) i les de (17) siguin idèntiques.

- (17) a. El meu avi era respectat de tothom/?dels veïns.
b. El meu germà era conegut de tothom/?dels veïns.

Fixem-nos que només les de (16), amb verbs d'objecte resultant, admeten que el complement preposicional contingui un SN no-genèric, i

només les de (16) acceptaran que el SP introduït per *de* sigui substituït per una forma de possessiu:

(20) a. Això és fet teu?

b. *El meu avi era respectat seu.

Si s'usa el verb amb un sentit absolut i no s'especifica el complement preposicional, quan el verb és del tipus de *respectar* la interpretació és un "per tothom", a diferència del que passa a les passives sintàctiques (perifràstiques) que aleshores forcen una interpretació "per algú", no-genèrica. En els nostres casos, la interpretació és no-genèrica.

Sembla, doncs, que aquests casos s'acosten més a les passives perifràstiques que no pas a les atributives o, si més no, que no són idèntiques a les atributives de (17) i que, per tant, poden estar subjectes a altres restriccions: per a aquests dialectes, que l'OD sigui un "resultat material". Però, de tota manera, és molt possible que es tracti d'una propietat idiosincràtica de cada peça lèxica i que no se'n pugui treure cap conclusió de pes perquè no tots els verbs amb objectes resultants "físics" poden aparèixer en una construcció com la de (16).

Fins ara hem descartat la possibilitat que el paper-θ dels objectes resultants sigui Tema (admeten la passiva). Es pot dir que són Pacients? Això seria plausible per als objectes dels verbs operativofactitius, que són sempre SNs, però no seria desitjable per als ODe dels predicats factitius que poden realitzar-se com una frase. D'altra banda, sembla justificat, semànticament, que el paper-θ sigui diferent de Tema i de Pacient però que, en canvi, sigui el mateix per als dos tipus de verbs. No es tracta només d'un tret semàntic inherent dels noms, com ho podria ser [animat], sinó d'un tret que defineix la relació semàntica entre el verb i l'argument, el valor resultatiu del complement. La diferència entre l'objecte de *fabricar* i el de *provocar*, en canvi, no té res a veure amb la relació predicat - argument, que és la mateixa, sinó amb la mena de SN que pot ocupar la posició, amb alguns dels seus trets inherents.

S'ha dit sovint que els adjectius en *-ble* només es poden formar sobre verbs transitius⁵² i que el subjecte de l'adjectiu correspon a l'objecte directe del verb si és un Tema. De Miguel (1986) estudia aquests adjectius en castellà i arriba a la conclusió que no és la funció sintàctica el que compta sinó el paper-θ de l'argument que ha de ser sempre el Tema. Així explica l'autora els casos de (19)-(21):

(19) a. Juan es insoportable / soportar a Juan

b. La ciudad es aniquilable / aniquilar la ciudad

c. El libro es recomendable / recomendar el libro

(20) a. El hierro es oxidable / algo oxida el hierro / el hierro se oxida

b. Las gafas son irrompibles / nada rompe las gafas / las gafas no se rompen

(21) a. La música es agradable / la música agrada

b. una obra perdurable / una obra que perdura

c. una cosa inservible / una cosa que no sirve

El que ella anomena Tema per a nosaltres és un Tema (com a (21)) o un Pacient (com a (19)-(20)). Els exemples de (19) són del tot previsibles des de la perspectiva clàssica de la teoria perquè el subjecte de l'adjectiu coincideix amb l'objecte (Tema (o Pacient)); la interpretació d'aquests adjectius és passiva ("que pot ser ..."). A (20) hi ha la possibilitat d'interpretar l'adjectiu amb un valor mig o passiu ("que pot ser oxidat" o "que es pot oxidar"), que correspon a l'estructura transitiva i a l'ergativa on el subjecte de l'adjectiu equival al subjecte superficial del verb. (21) és el cas clau: la formació d'adjectius en *-ble* no es pot restringir als verbs transitius perquè aquí tenim tres verbs intransitius que es relacionen amb tres adjectius en *-ble* el subjecte dels quals coincideix amb el subjecte del verb. El que acommuna tots els subjectes d'aquests adjectius és el paper-θ Tema que reben.

Des del nostre punt de vista, però, ni la versió ergativa de (20) ni els "intransitius" de (21) no desmenteixen que els adjectius es

formin sobre verbs amb un objecte i que sigui l'objecte l'argument que esdevé subjecte de l'adjectiu. Tant en un cas com en l'altre el subjecte superficial prové d'una posició d'objecte en estructura profunda ja que es tracta de verbs incoatiu ((20)) o de verbs inacusatiu ((21)). Els primers assignen el paper-θ Pacient al seu argument intern i els segons el de Tema.

Els exemples que presentem a (22) demostren, segons la nostra anàlisi, que fins i tot alguns verbs amb objectes Locatiu poden ser la base d'un adjectiu en -ble i aquest argument pot esdevenir subjecte de l'adjectiu:⁵³

- (22) a. un riu navegable / navegar (per) un riu
b. una casa habitable / habitar (en) una casa

Sembla, doncs, que no podem restringir al paper-θ Tema o Pacient la possibilitat de formar adjectius en -ble. Hom diria que qualsevol verb amb una posició d'objecte, és a dir, no intransitiu en sentit restringit, pot donar lloc a un adjectiu en -ble el subjecte del qual sigui l'element que neix a la posició d'objecte. Aquesta afirmació, però, no és certa.

Una característica compartida per gairebé tots els verbs d'objecte resultant és que no admeten la formació d'adjectius en -ble:⁵⁴

(23) *originable	(24) provocable
*causable	creable
*ocasionable	realitzable
*escribable	edificable
*fabricable	productible
*pintable	

A (24) hem presentat alguns adjectius derivats de verbs amb objectes resultants que serien un contraexemple a la nostra afirmació, però la seva validitat és força dubtosa. Provocable (que en castellà no existeix) és definit als diccionaris com "que pot ser provocat", però no és clar a quin dels dos sentits del verb es refereix l'adjectiu. Tendríem a dir que el subjecte ha de ser una persona, per tant agafaríem el verb amb el seu sentit no-resultatiu de "fer una

provocació", "punxar algú". Creable és un mot estrany i l'únic exemple que en dona el DCVB és el de (25), tret d'una obra filosòfica de Lluïl:

- (25) "La potència creativa és lo creador e la creable és la creatura."

és evident que el llenguatge filosòfic crea constantment mots amb què referir-se als conceptes abstractes de què s'ocupa, i (25) n'és un exemple claríssim. No creiem que sigui un contraexemple fort a la nostra hipòtesi. Edificable significa "que pot ser edificat", però, curiosament, el subjecte de l'adjectiu no és mai l'objecte resultant del verb sinó un possible objecte Locatiu:

- (26) a. edificar (en) un terreny
b. edificar una casa
c. un terreny edificable
d. *una casa edificable

L'adjectiu productible possiblement ja està lexicalitzat perquè el seu significat no té res a veure amb el que es podria preveure: no vol dir "que es pot produir" sinó que és sinònim de "productiu" (notem, a més, que és una derivació "cult": no és "**produïble"). L'únic contraexemple real, doncs, és realitzable.

Totes aquestes dissimilituds amb els altres objectes [tafectats] ens fan pensar que els objectes resultants han de rebre un paper-θ diferent: ni Tema ni Pacient. Fillmore (1968) proposava el Cas Factitiu per a aquests objectes.⁵⁵ Jaeggli (1986, p.608) parla, de passada, del paper-θ Resultat per a l'objecte de

- (27) John built a house.

Nosaltres adoptarem el nom Resultat. El que cal decidir ara és si tots els objectes resultants, els dels predicats factitius i els dels operativo-factitius, rebran el mateix paper-θ o bé si cal diferenciari-los. Per tot el que hem vist, l'única diferència és que només els

predicats operativo-factitius (i encara no tots) poden admetre la "passiva lèxica". No creiem, però, que aquest sigui un argument suficient, sobretot tenint en compte que és un fet molt marginal i que afecta un nombre reduït de verbs i n'exclou d'altres que *a priori* l'haurien d'admetre si no fos un fet idiosincràtic.

D'altra banda, havíem vist que el tipus semàntic de SNs que poden ser complements d'aquests predicats és diferent: els operativo-factitius acostumen a exigir SNs que facin referència a objectes físics; els factitius, en canvi, demanen objectes amb valor proposicional (que siguin SNs o Fs dependrà d'altres principis de la Gramàtica). No sembla tampoc que això pugui ser la base, com ja hem dit anteriorment, per a diferenciar dos papers-θ diferents donat que sintàcticament no hi ha arguments que ho avalin. A més, hi ha verbs que admeten tots dos tipus de complements:

(28) a. Déu va crear el món.

b. Aquest noi sempre crea problemes.

(29) a. La FIAT produeix milers de cotxes cada any.

b. El seu record em produeix una gran sensació de pau.

Concloem, doncs, que el paper-θ serà el mateix per a tots els objectes resultants: Resultat. Els trets semàntics inherents que hagin de tenir els complements quedaran definits, si cal, amb un tret semàntic lligat al paper-θ.

5.4. ELS SNs DELS VERBS ERGATIUS I DELS VERBS INACUSATIUS

Al llarg dels capítols anteriors hem parlat sovint de verbs ergatius i de verbs inacusatius usant aquests mots d'una manera indistinta:⁶⁶ ens referíem sempre a verbs que, segons la hipòtesi tradicional de Burzio (1981), naixien amb una posició d'objecte temàtica a la qual no assignaven Cas acusatiu i amb una posició de

subjecte no-temàtica que rebia el SN objecte desplaçat. En aquest capítol hem començat a definir una diferència entre els dos grups de verbs: no és el mateix un verb ergatiu que un verb inacusatiu. El nostre propòsit en aquest apartat és mostrar les semblances i les dissimilituds entre verbs ergatius i verbs inacusatius i justificar així el diferent paper-θ que poden rebre els SNs "objectes" d'aquestes construccions.

5.4.1. VERBS ERGATIUS vs. VERBS INACUSATIUS

Considerem els exemples següents:

(1) a. Han marxat tres avions.

b. Han arribat moltes cartes.

(2) a. S'han trencat dos plats.

b. S'han engroguit molts llençols.

Els exemples de (1) els considerarem inacusatius, els de (2) ergatius. Malgrat les diferències que veurem més endavant --i que justifiquen la distinció-- tots dos presenten característiques semblants.

Els SNs d'aquestes construccions es comporten, en alguns aspectes, igual que els SNs objectes dels verbs transitius i diferentment dels subjectes dels veritables intransitius. Són dues les proves bàsiques que s'han fet servir per demostrar aquesta semblança amb els objectes: la pronominalització amb *en* i la possibilitat de tenir relatives reduïdes i participis absoluts.

Belletti - Rizzi (1981) van demostrar que, en italià, la pronominalització amb *ne* d'un SN quantificat només és possible des de la posició d'objecte. Els SNs de (1) i de (2), a diferència dels subjectes dels intransitius, admeten la pronominalització amb *ne* com si fos un OD:

(3) a. N'han marxat tres.

Ne sono partiti tre.

- b. N'han arribat moltes.
Ne sono arrivate molte.

- (4) a. Se n'han trenat dos.
Se ne sono rotte due.
b. Se n'han engroguit molts.
Ne sono ingialliti molti.

- (5) a. (*) N'han telefonat tres.
*Ne hanno telefonato tre.
b. N'han vist un.
Ne hanno visto uno.

(3) i (4) són gramaticals com (5b), que té un OD. (5a), en canvi, és agramatical perquè és un subjecte "real" (no derivat) d'un verb intransitiu.⁵⁷

Una segona diferència entre intransitius d'una banda i transitius i ergatius / inacusatius de l'altra és que només els tres últims permeten construccions amb relatives reduïdes i amb "participis absoluts" (donem els exemples en italià perquè en català són sempre expressions molt forçades, especialment les relatives reduïdes):⁵⁸

- (6) a. Partita Silvana, è arrivato Lorenzo.
b. Arrivata tua cugina, Luca è scappato via.
(7) a. Rottosi il telefono, Gisella soffriva tantissimo.
b. Ingiallito il suo unico lenzuolo, Idduzza non aveva più niente decente da mettere sul lettino.
(8) a. *Telefonata tua mamma, puoi già andare via.
b. Visto Houshang, posso partire contenta.
(9) a. Il ragazzo partito per Venezia è Paolo.
b. La bimba arrivata adesso è la figlia di Claudia.
(10) a. Il vetro rotti è quello della finestra vicino al portone.

- b. Il lenzuolo ingiallito è quello che mi aveva regalato una volta tua madre.

- (11) a. *La signora telefonata adesso è mia zia.
b. Le due ragazze viste ieri sono Federica ed Anna.

és a dir, només els SNs que neixen en posició d'objecte poden aparèixer en construccions de participi absolut i en relatives reduïdes. Els SNs de (8a) i (11a), veritables subjectes d'un verb intransitiu, no admeten aquestes construccions, però sí que les accepten els SNs de (6), (7), (9) i (10), "subjectes" derivats de verbs ergatius o inacusatius que es comporten com els objectes dels transitius (vg. (8b) i (11b)).

D'altra banda, ja hem dit moltes vegades que la prova més clara, en italià, per a distingir aquests verbs dels altres és la tria de l'auxiliar: tots agafen essere, a diferència dels intransitius i dels transitius que prenen avere.⁵⁹

No obstant aquestes semblances, hi ha algunes diferències evidents entre ambdós tipus de verbs. Com noten Hale - Keyser (1985), en anglès només els inacusatius permeten la inserció de l'expletiu there, els ergatius no:

- (12) a. There arrived three guests.⁶⁰
b. *There broke three windows.

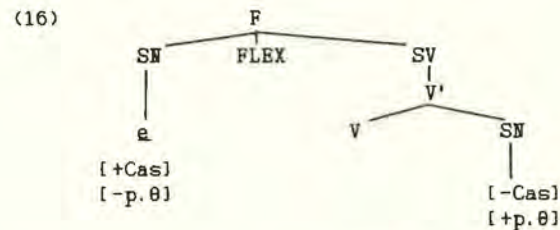
A més, només els ergatius tenen un correlat transitiu que s'interpreta amb un sentit causatiu: de fet, els ergatius són els tradicionals *incoatiu* que feien parella amb els *causatiu* i de què tant va parlar la Semàntica Generativa:⁶¹

- (13) a. La Maria va trencar el vidre.
b. El vidre es va trencar.

- (14) a. El sol va engroguir els llençols.
b. Els llençols es van engroguir.

- (15) a. *Vaig arribar tres homes.⁶²
b. *Vam marxar un cotxe.

En qualsevol cas, però, tant els ergatius com els inacusatius són analitzats de la mateixa manera. L'estructura-P que els correspon és la de (16):

La posició buida de subjecte (marcada amb Cas per FLEX però sense paper temàtic) acull el SN de la posició d'objecte (amb paper-θ però sense Cas) quan es mou per evitar una violació del Filtre de Cas.

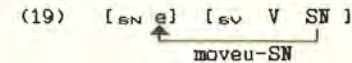
La diferència entre els dos tipus de verbs es pot explicar dintre del lèxic. En efecte, mentre que uns, els inacusatius, són bàsicament intransitius (és a dir, no poden assignar Cas estructural acusatiu), els ergatius són el fruit d'una regla lèxica d'intransitivització d'una forma verbal que era transitiva (podia assignar Cas acusatiu, com ho demostra el fet que tingui versions "superficialment" transitives).

Burzio (1981) fa veure la relació que hi ha entre les estructures intransitives de (17) i les transitives de (18), en què l'element que ocupava la posició de subjecte superficial a les anteriors ara apareix com a OD:⁶³

- (17) a. La llet bull.
b. El gerro xinès s'ha trencat.
c. La llibreria Maga (s') ha cremat.
d. L'aspirina s'ha dissolt.
e. El vestit s'ha estripat.
f. La cuina s'ha embrutat.

- (18) a. La Maria bull la llet.
b. En Pere ha trencat el gerro xinès.
c. Els terroristes han cremat la llibreria Maga.
d. L'aigua calenta ha dissolt l'aspirina.
e. En Pau ha estripat el vestit de la seva mare.
f. El nen ha embrutat la cuina.

L'anàlisi que ell proposa consisteix a postular una regla lèxica que converteixi un verb transitiu en intransitiu per l'aplicació d'un mecanisme, justificat independentment dintre de la gramàtica, segons el qual un verb deixa d'assignar paper-θ al seu subjecte i, per tant, no pot assignar Cas a l'objecte. Posteriorment ha d'actuar una regla sintàctica, *moveu-α*, que ha de traslladar el SN de la posició d'objecte a la de subjecte, que apareix buida en estructura-P:⁶⁴

Una estructura-P com la de (19) és el que permet a Burzio de dir que aquests SNs han de rebre el paper-θ de Tema o Pacient (per a nosaltres, Pacient) i no pas qualsevol altre propi de la posició de subjecte.

L'explicació que donen Hale - Keyser (1985) de la "intransitivització" de les formes verbals que esdevenen ergatives és un xic diferent de la de Burzio. Mentre que Burzio partia d'una forma bàsica transitiva que era diàdica (és a dir, amb dos arguments, el subjecte i l'objecte) i eliminava l'argument extern, Hale - Keyser sostenen que aquests verbs són bàsicament monàdics: tenen només un "participant", passiu, que correspon a l'argument intern en tant que verbs assignadors de Cas Acusatiu. Quan la regla d'intransitivització els treu el poder d'assignar Cas Acusatiu, l'argument intern s'ha de moure per rebre Cas de FLEX a la posició de subjecte. Si la regla no s'aplica, cal inserir un argument extern per no violar el principi de Projecció Ampliat (cal tenir un subjecte i l'argument intern no es pot desplaçar a aquesta posició perquè està marcat amb Cas). La inserció de l'argument extern es fa a través de la inserció --al nivell lèxic--

d'un predicat *causa* al qual se subordina l'entrada lèxica del verb transitiu. L'argument extern "superficial" correspon a l'argument extern del predicat *causa*.

L'avantatge de la proposta de Hale - Keyser, considerar que la forma bàsica no té argument extern i que s'insereix un predicat *causa*, és que, d'una banda, dóna compte del valor causatiu evident de les construccions transitives i, de l'altra, que no necessita marcar formes verbals amb un tret que indiqui que pot estar subjecta a la regla d'intransitivització. Només ho podran estar aquells que siguin bàsicament monàdics i assignadors de Cas (Acusatiu). Els transitius "normals", diàdics, no podran intransitivitzar-se (és a dir, deixar d'assignar Cas) perquè l'objecte no es podrà moure a la posició de subjecte ja que serà una posició- θ i, per tant, o es violaria el Criteri- θ (si es moguéss) o el Filtre de Cas (si no es moguéss).⁶⁶

Amb la hipòtesi de Burzio, basada en la no-assignació de paper- θ al subjecte i, com a conseqüència, la no-assignació de Cas a l'objecte, cal marcar cada verb transitiu (diàdic) segons si pot ser intransitivitzat (per donar un ergatiu) o no (els transitius "normals"). Observem que, si a un transitiu "normal" li treiem la capacitat d'assignar paper- θ al subjecte i, per tant, Cas a l'objecte, no hi ha res que impedeixi el trasllat de l'objecte profund a la posició de subjecte (no-temàtica).

El fet que aquests SNs neixin a la posició d'objecte d'un verb més el fet que puguin aparèixer en aquesta mateixa posició quan s'usa el verb transitivament (amb un Agent com a argument extern) és el que ens permet d'atorgar-los el paper- θ Pacient, que és el del "participant passiu" (en termes de Hale - Keyser). En alguns casos, si el SN és animat, es pot donar una lectura agentiva a la frase:

- (20) a. En Pau s'ha cremat al mig de la plaça com a acció de protesta per l'augment del cost de la vida.
b. La nena s'ha embrutat intencionadament per no haver d'anar a casa dels tiets.

Val a dir, però, que en aquests casos el verb va sempre acompanyat del clític; (21), contràriament a (20a), no es pot interpretar amb valor agentiu:

- (21) En Pere ha cremat al mig de la plaça (*com a acció de protesta...)

Això ens fa sospitar que probablement les estructures de (20) siguin simples frases transitives amb un objecte reflexiu.⁶⁶

Pel que fa als verbs inacusatius, com *anar*, *venir*, etc., s'ha dit que no poden assignar Cas Acusatiu al seu argument. Aquest argument, però, és un argument intern perquè la posició de subjecte és no-temàtica --i aquesta és la diferència amb els intransitius, que tenen la posició de subjecte temàtica i l'argument, participant actiu, és extern--. Però, com ha argumentat Belletti (1988), els verbs inacusatius tenen la propietat de poder assignar Cas inherent Partitiu al SN que neix sota V'. Pel mateix fet de néixer a la posició d'objecte, s'ha assumit que el paper- θ que reben els subjectes superficials dels verbs inacusatius és el de Tema. Nosaltres hem vist, però, que actualment podem considerar inacusatius molts altres verbs que no són del tipus de *venir*, *anar*, etc. (verbs de moviment): *tenir*, *pesar*, *preocupar*, etc. també són inacusatius. L'estructura argumental i temàtica de tot aquest conjunt no és homogènia i les propietats dels verbs pel que fa a la Teoria del Cas tampoc. En el proper apartat estudiarem detalladament aquesta qüestió.

5.4.2. ELS VERBS INACUSATIUS

La propietat que defineix els verbs inacusatius, com el mateix nom indica, és la de no poder assignar Cas estructural acusatiu al seu argument intern. Com a conseqüència, segons la generalització de Burzio, tampoc no poden assignar paper- θ a la posició de subjecte.

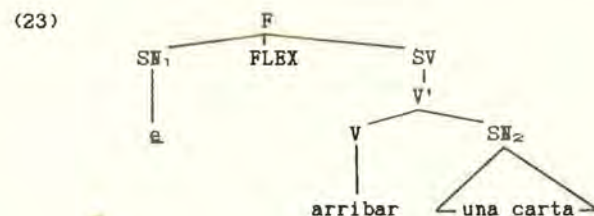
Belletti (1988) justifica que aquests verbs assignin Cas inherent Partitiu al SN que marquen- θ directament (recordem que el Cas inherent

està supeditat a la teoria-θ en el sentit que un verb només podrà assignar aquest tipus de Cas a un SN que marqui temàticament).

Assumim, amb Belletti (1988), que el Cas Partitiu només pot ser assignat a SNs indefinits i que en les llengües de subjecte nul --com l'italià, el català o el castellà-- també es dona l'anomenat *Efecte Definit* (ED, a partir d'ara). Entenem per ED la propietat de certes construccions d'exigir que una determinada posició sigui ocupada per un SN indefinit.⁵⁷ En són exemples les construccions existencials o, com ella vol demostrar, les construccions amb verbs inacusatius:

- (22) a. Hay una mesa (*hay la mesa).
b. Ha arribat una carta.⁵⁸

L'estructura de (22b) és (23):

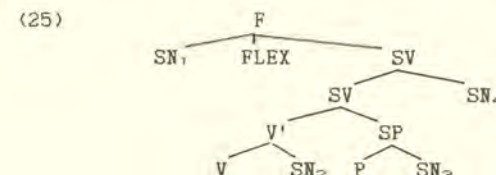

SN₂ rep Cas inherent Partitiu i paper-θ Tema del verb a l'estructura-P. La posició de subjecte preverbal (SN₁), marcada amb Cas Nominatiu per FLEX, es co-superindexarà, a la FL, amb SN₂ i, per tant, s'haurà format una Cadena amb dos Casos, cosa que, a priori, sembla impossible. Segons Belletti (1988, p.25), però, no hi ha cap problema si un és inherent i l'altre estructural. Diu l'autora que és un fenomen semblant al *quirky Case* de l'islandès en què un SN oblic ocupa la posició del subjecte o de l'objecte.

Exemples com els de (24) ens podrien fer dubtar que les construccions inacusatives manifestessin realment l'ED:

- (24) a. Avui ha arribat la carta de la Irene.
b. Ja ha sortit el tren.

Els SNs que apareixen en posició postverbal són definits i, no obstant això, les seqüències són ben formades. Belletti demostra que l'ED només es pot donar a la posició immediatament dominada per V' i que, en els casos de (24), el SN no ocupa aquesta posició sinó la posició adjunta a SV, la mateixa que acull tots els subjectes invertits de les llengües amb inversió lliure. Gràficament, només es pot donar l'ED al SN₂ de (25), i els SNs de (24) ocupen la posició de SN₄:

Això obliga l'autora a suposar que l'assignació de Cas Partitiu és opcional. A les frases de (24) no es dona perquè el SN és definit i aquest Cas és exclusiu dels indefinits. Com que el SN no rep Cas es mou a una posició des d'on en pugui rebre: a SN₄ pot rebre Cas Nominatiu directament del nus FLEX (vg. Belletti (1988, p.19)). Potser també es podria suposar que es mou a SN₁ i després s'extraposa com els altres subjectes.

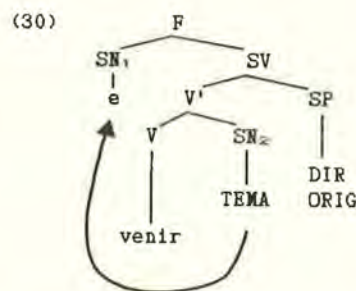
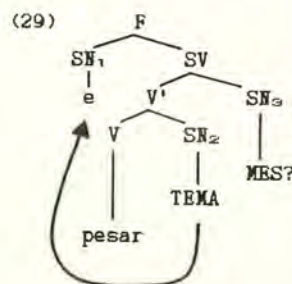
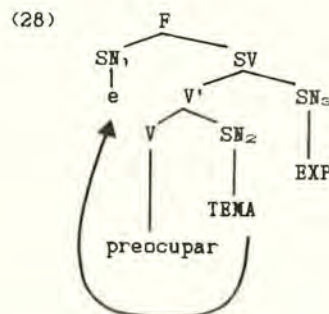
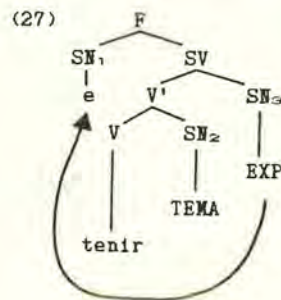
L'evidència més directa que els SNs definits dels verbs inacusatius no apareixen a la posició interna a SV sinó en un nivell més alt, la troba Belletti en la comparació de frases com les de (26a) i (26b):

- (26) a. Ha sortit un tren de l'Estació de França.
b. ??Ha sortit el tren de l'estació de França.

El SP regit ha d'aparèixer, òbviament, dintre del SV. La poca acceptabilitat de (26b) --de fet, ella les considera agramaticals en italià-- demostra que el SN definit ha de ser fora de SV.

Fins aquí hem exposat molt per sobre la proposta de Belletti (1988) que analitza els verbs inacusatius com a possibles assignadors de Cas Partitiu (inherent) i que considera els SNs definits com a subjectes invertits adjuntats a SV. El seu estudi, però, tret d'algunes incursions en el camp de les construccions existencials i de les

possessives, se centra bàsicament en verbs del tipus anar, venir, entrar, etc., els "inacusatius de moviment". Ja hem dit que calia afrontar també la qüestió de tots els altres verbs inacusatius de què hem anat parlant al llarg dels capítols precedents. Considerem les estructures següents, que són les que hem assignat a cada un dels grups de verbs exemplificats per tenir (possessió), preocupar (psicològics), pesar (mesura) i venir (moviment):

Suposem que si un SN rep Cas Partitiu (repetim que ha de ser indefinit) no necessita moure's cap a la posició de subjecte perquè no viola els requisits del Filtre del Cas. Així expliquem per què els SNs indefinits dels verbs com venir i com tenir poden aparèixer, en estructura-S, a la posició d'objecte. Els SNs que ocupen la posició de SN₂ a (28) i (29) (amb preocupar i pesar), en canvi, encara que siguin indefinits no poden romandre en aquesta posició, la qual cosa ens fa pensar que no reben cap mena de Cas i per això es traslladen a SN₁, on podran rebre Cas Nominatiu de FLEX. Cal preguntar-nos ara per quin

motiu aquests SNs no poden rebre Cas. Una resposta senzilla i, creiem, coherent és que pesar i preocupar ja assignen un Cas inherent al SN₂ i que els verbs només estan capacitats per a assignar un sol Cas. Fixem-nos que en el cas de venir, que no assigna cap més Cas perquè l'altre SN el rep de la preposició, és possible l'assignació de Cas Partitiu. I si seguim la proposta de Belletti d'admetre que també els verbs transitius poden assignar Cas Partitiu al seu objecte indefinit, un verb com dir podria assignar-ne perquè no ha d'assignar-ne cap més: si no porta OI no hi ha cap altre SN i si du un OI el Cas l'assigna la preposició.

També és possible que un verb com venir, ja ho hem vist, no pugui assignar Cas Partitiu perquè la posició del SN₂ és ocupada per un SN definit. Una altra vegada és la manca de Cas el que provoca el moviment d'aquest SN a una posició marcada amb Cas (la de subjecte o l'adjunta a SV). Què passa, però, quan el verb tenir porta un SN definit? Evidentment no pot rebre Cas Partitiu, però no es pot traslladar a la posició de subjecte (SN₁) perquè està "reservada" per a l'altre SN que no rep Cas (l'Experimentador). Com ja havíem dit en el seu moment i com ho demostra la pronominalització, aquest SN rep Cas inherent Acusatiu del verb (com el SN₂ de preocupar i potser també de pesar).⁶²

Resumint, doncs, l'assignació de Cas partitiu està restringida als SN₂ indefinits dels verbs que no assignen cap altre Cas als altres possibles SNs que es trobin a la frase. No és possible que un verb assigni dos Casos.

Comencem ara a estudiar el paper-θ que han de rebre els SNs₂ de les construccions inacusatives. Pel fet de néixer a la posició d'objecte s'ha acceptat sense reserves que el paper-θ que els correspon és el de Tema. Això és raonable fins a cert punt, sobretot si tenim en compte les múltiples generalitzacions que s'han establert en aquest sentit: l'Agent és sempre l'argument extern i el Tema l'intern (vg. Williams (1981), Pesetsky (1982), Marantz (1981), Hale - Keyser (1985), etc.). El Tema és el paper-θ més neutre semànticament⁷⁰ i, és cert, en molts dels casos que ens ocupen no és difícil interpretar-los com a Temes: els SNs que d'alguna manera participen en una estat, acció o procés sense que els puguem atorgar clarament un valor actiu o passiu.

Nosaltres ho acceptem per als verbs de tipus de tenir, preocupar i pesar, però ens sembla menys clar per a certs SNs amb verbs de moviment (anar, venir, etc.).⁷¹

L'argument tradicional que més directament pretén de demostrar que els SNs dels verbs inacusatius és un Tema i no pot ser un Agent es basa en la impossibilitat d'aquests verbs de formar derivats agentius amb el sufix -dor, a diferència dels transitius i dels intransitius (vg. Graffi (1984)):

- (31) a. telefonatore, parlatore, camminatore (intrans.)
 b. uccisore, colpitore, avvistatore (transitius)
 c. *arrivatore, *uscitore, *venitore (inacusatius)
 (Graffi (1984, p.33))

Segons Randall (1984b), però, la formació de derivats en -dor no està subjecta a restriccions temàtiques: un nom format amb el sufix -er de l'anglès (equivalent al nostre -dor i al -tore italià) es pot referir tant a Agents com a Temes, el que interessa és que correspongui a un subjecte (p.315). I afegeix:

"(...) the subjects to which the -er noun corresponds may be subjects of transitive verbs (autographer) or intransitive verbs (gleeper). They may also be subjects of ergatives, claimed to be derived lexically (sinker, breeder) or subjects of middle verbs, also derived (seller, reader as in primer, roaster, fryer)." (p.317)

Pel que fa al català, el DCVB i el DGLC entren molts dels mots (noms o adjectius) agentius que per a l'italià Graffi no accepta. És cert que en molts casos s'afegeix un matis semàntic nou, "el que fa l'acció d'una determinada manera", però això no afecta la nostra argumentació:

- (32) sortidor DCVB 'que surt, que té tendència o afició a sortir'
 entrador DCVB 'que entra fàcilment'
 arribador DCVB 'que arriba o ha arribat'

I, fins i tot, com es podia esperar del que diu Randall, podem tenir noms "agentius" derivats de verbs que no tenen Agents, com els de (33) o el dos darrers de (32) que s'usen gairebé exclusivament referits a noms inanimats:

- (33) moridor DGLC 'subjecte a la mort'
 naixedor DGLC 'que pot néixer'
 creixedor DCVB 'que creix o ha de créixer'
 patidor DCVB 'que pateix'
 vividor DGLC 'de vida duradora, el que sap viure a costes dels altres'

Sembla, doncs, que l'argument dels derivats agentius per a demostrar que els SNs dels verbs inacusatius han de ser Temes i no poden ser Agents en realitat no demostra res: si podem tenir derivats verbals amb el sufix -dor encara que el subjecte del verb no sigui un Agent, ni (32) no és una prova a favor que aquests SNs siguin Agents, ni (31) no demostra el contrari.

Les nostres reticències a considerar Temes i no Agents els subjectes superficials de les frases de (34) no només es basen en la intuïció sinó en una colla de fets que exposarem tot seguit:

- (34) a. En Pep va anar a Girona.
 b. La Teresa vindrà a Barcelona.
 c. La Marta va marxar de casa.

D'una banda, tots els tests que demostraven que un subjecte era Agent donen un resultat positiu quan s'apliquen a (34): es poden construir en imperatiu i admeten la subordinació a ordenar i prometre:

- (35) a. Pep, ves a Girona!
 En Pep va prometre que aniria a Girona.
 T'ordeno que vagis a Girona.
 b. Teresa, vine a Barcelona!
 La Teresa va prometre que vindria a Barcelona.
 T'ordeno que vinguis a Barcelona.

c. Marta, marxa de casa!

La Marta va prometre que marxaria de casa.

T'ordeno que marxis de casa.

A més a més, s'ha demostrat⁷² que els adverbis de voluntarietat i les frases finals necessiten la presència d'un Agent per a poder-se interpretar. Els exemples de (36) i (37) mostren una vegada més que els subjectes de (34) són Agents:

(36) a. En Pep va anar a Girona voluntàriament.

b. La Teresa vindrà a Barcelona deliberadament.

c. La Marta va marxar de casa espontàniament.

(37) a. En Pep va anar a Girona per saludar l'alcalde.

b. La Teresa vindrà a Barcelona per parlar amb tu.

c. La Marta va marxar de casa per no veure'l més.

Si acceptem l'anàlisi tradicional dels inacusatius i suposem que els subjectes superficials sempre neixen a la posició d'objecte, encara que després es traslladin a una posició més alta si són definites (com proposava Belletti), se'ns fa difícil justificar que aquests SNs siguin Agents. En efecte, nosaltres mateixos hem sostingut que els SNs que han de rebre el paper- θ Agent caldria que apareguessin sempre en una posició no-interna a V' perquè el paper- θ fos assignat composicionalment. Davant d'això tenim dues possibilitats: o bé renunciar a la generalització segons la qual l'Agent s'assigna sempre composicionalment (a diferència del Tema que s'assigna directament), o bé suposar que els subjectes de (34) no neixen a la posició d'objecte. En principi sembla convenient intentar de salvar la generalització que hem establert. Considerem la segona alternativa.

Si el subjecte suposadament Agent d'aquests verbs inacusatius no neix a la posició d'objecte, o bé neix a la de subjecte, o bé en una posició més alta que la de l'objecte.⁷³ Acceptar la primera solució significa considerar-los intransitius: no assignen Cas a cap objecte (la posició ja no existiria) i assignen paper- θ al subjecte. Això

resulta inviable perquè el verb, malgrat tot, continua prenent l'auxiliar *essere* en italià, prova evident d'inacusativitat.

Avaluem la segona alternativa: els SNs que estem estudiant neixen en una posició immediatament dominada per SV. Ara, la posició de subjecte continua essent no-temàtica (per tant, no els identifiquem amb els intransitius). Les entrades lèxiques dels verbs, a més del paper- θ corresponent al complement preposicional (Direccional o Origen), inclouran dos papers- θ opcionals (o l'un o l'altre): Tema o Agent. Si realitzem el Tema, l'argument haurà de néixer a la posició d'objecte, si és indefinit es podrà quedar allà mateix i rebrà Cas Partitiu, si, en canvi, és definit, com proposava Belletti, es mourà a una posició on pugui rebre Cas Nominatiu. En el supòsit que el paper- θ triat sigui Agent, l'argument naixerà a la posició més elevada: cal que sigui una posició fora de V' i la de subjecte no pot ser perquè no és temàtica. Com que en aquesta posició el SN no pot rebre Cas (ni de FLEX ni del verb --aquests verbs només poden assignar Cas Partitiu i aquest SN no el pot rebre perquè és definit i no ocupa la posició de SN₂--), es trasllada després a una altra posició on se'n pugui assignar (o a la de subjecte o a la posició adjunta a SV).

Tot i que la hipòtesi que presentem podria semblar a primera vista una mica estranya i poc convincent, l'argument que presentem a continuació avala la nostra proposta.

La posició on neixen els SNs Agents dels verbs inacusatius coincideix estructuralment amb la de l'objecte superficial dels verbs psicològics com *preocupar*. Belletti - Rizzi (1986) havien demostrat que aquest argument havia de néixer en una posició externa a V': no es podia extreure cap element de dintre del seu domini i això, segons la Condició sobre els Dominis d'Extracció de Huang (1982), volia dir que era marcada- θ indirectament (vg. § 4.3.2.). Com que el marcatge- θ es fa a l'estructura-P, calia suposar que naixien en una posició que rebia el paper- θ composicionalment. Els exemples de (39) demostren que els nostres SNs també són il·les per a l'extracció i, per tant, ocupen una posició marcada- θ indirectament que no pot ser la de l'objecte:

- (38) a. D'aquesta empresa, només en conec el director.
 b. Del Barça, només n'he vist els jugadors estrangers.
 c. D'en Pere, en temo especialment els col.laboradors xinesos.

- (39) a. ??D'aquesta empresa, ahir en_i va sortir [en el director ____].
 b. ??Del Barça, demà en_i vindran [en els jugadors ____].
 c. ??D'en Pere, ara n_i han arribat [els col.laboradors ____].

A (38) volem assegurar-nos que els complements preposicionals dels noms de la posició d'objecte poden ser extrets fora del SN. La mala formació de les frases de (39), doncs, no té res a veure amb l'estructura interna del SN: des del nostre punt de vista cal interpretar-ho com una violació de la Condició sobre els Dominis d'Extracció. I això ho confirma encara la bona formació de les frases de (40), on el SN (no Agent) del qual s'extreu el complement preposicional neix realment a la posició d'objecte, encara que després es traslladi a la posició adjunta per rebre Cas:

- (40) a. Ben aviat n_i arribaran [en les conseqüències ____] (de la crisi).
 b. Ara en_i ve [en el temps ____] (de la caiguda del cabell).
 c. Del llibre de Chomsky, aviat en_i sortirà [en la traducció catalana ____].

Notem que les frases de (39) són encara més estranyes si és present el complement preposicional del verb. Amb anar, que exigeix sempre la presència del SP, les construccions resulten absolutament agramaticals:

- (41) a. ??/*D'aquesta empresa, ahir en va sortir de l'aeroport el director
 b. ??/*Del Barça, demà en vindran a Barcelona els jugadors.

- c. ??/*D'en Pere, aviat n'arribaran de Madrid els col.laboradors.
 d. *N'han anat a Girona els jugadors (de l'equip).
 *N'hi han anat els jugadors (de l'equip).

Finalment, voldriem remarcar que els SNs animats Agents dels verbs inacusatius no han de ser forçosament definites. Tota la nostra argumentació és vàlida també per als casos en què el subjecte és indefinit: de fet, no té res a veure el valor [±definit] d'un SN amb les seves possibilitats de ser Agent. Direm, doncs, que aquests verbs porten a l'entrada lèxica el paper-θ Agent i Tema, dels quals només se'n pot realitzar un. Si es tria el Tema, naixerà a la posició d'objecte; si és indefinit rebrà Cas Partitiu i no s'haurà de traslladar, si és definit no rebrà Cas i es mourà a una posició adjunta. Si es tria l'Agent, haurà de rebre el paper-θ composicionalment i, per tant, naixerà en una posició més elevada que la de l'objecte, depenent de SV; tant si és definit com si és indefinit, allí no rebrà Cas i es traslladarà, com abans, a una altra posició des d'on en pugui rebre.⁷⁴

NOTES (Capítol 5)

1. Vg. Blinkenberg (1960). Cano Aguilar (1981) dedica un capítol a les teories sobre la transitivitat. Vg. També Jespersen (1924, cap. XII).
2. Tot i que alguns autors tenen en compte els complements preposicionals de règim verbal a l'hora de parlar de transitivitat (vg., per exemple, Cano Aguilar (1981)) i parlen de "transitivitat preposicional", nosaltres limitarem el terme als verbs amb complement SN.
3. Altres proves paral·leles a la del proSV fer-ho són la paràfrasi "el que X fa és SV" i la pregunta "què fa X?", que només admeten els verbs no-estatus:
 - (i) El que fa en Joan és

{	pegar el nen
	*sentir el nen
	*tenir un llibre
 - (ii) Què fa en Joan?

{	- pega el nen
	- *sent el nen
	- *té un llibre
4. Una frase com (i)
 - (i) ?En Pere està assassinant l'amant de la seva dona.és una frase estranya perquè assassinat és un verb puntual i aquests verbs no admeten l'aspecte progressiu. La forma progressiva, en aquests casos s'interpreta amb un valor reiteratiu que, per raons pragmàtiques òbvies, no admet assassinat.
5. Tenir i pesar, com veurem, no l'accepten per altres motius.
6. El verb pintar admet tots dos tipus d'objectes (cf. (11a) i (12a)). Altres verbs com pintar són cavar (la terra / una fossa), encendre (el llum / un foc), etc. Vg. Jespersen (1924, p.185).
7. En aquest apartat només exposarem les propostes que ja han estat fetes. Més endavant, al llarg de tot el capítol, en tornarem a parlar. Molt recentment també s'han interessat per la qüestió Pesetsky (1986), Zubizarreta (1986a) i (1986b), Stowell (1986) i Hale - Keyser (1986).
8. La agramaticalitat de les seqüències de (18) i de (19a) i (19b) -- el nom de (19c) no està relacionat amb cap verb-- no es pot atribuir únicament a la seva forma passiva. Els verbs corresponents als noms d'aquestes estructures tots permeten la passivització, per tant, la restricció ha d'estar connectada també al caràcter nominal de la construcció.
9. Recordem que aquesta idea ha estat recollida per Rappaport (1983) i per Jaeggli (1986), entre d'altres. Això explica també la

- agramaticalitat de les construccions de (19), on el by+SN no seria un Agent.
10. En castellà, segons Jaeggli, (i en català i italià) són gramaticals tant les frases de (24) com les de (25). L'explicació que en dona és que a les llengües romàniques apareix un clític se que absorbeix el paper-θ extern i, per tant, no cal dir que s'ha eliminat i no es viola la "Affectedness Constraint". Per una altra solució del problema, vg. Keyser - Roeper (1984), que proposen per a l'anglès l'existència d'un se abstracte. Hale - Keyser (1986) també s'ocupen de la rellevança del tret [+afectat] a les construccions mitjanès.
 11. Els exemples i la determinació dels papers-θ són de Rizzi (1986).
 12. Hale - Keyser (1986) també tracten aquest problema. Observen que, per exemple, cut (tallar), en anglès, porta un objecte que s'interpreta com a [+afectat], mentre que el de hit (colpejar) és [-afectat]. I diuen que "the solution to this problem, of course, lies in the meaning of the verbs, not in real-world event which they might be used to report" (p.4).
 13. Guéron (1986) considera que aquests SNs reben el paper-θ "Benefactiu", que, segons l'autora, es defineix com el paper-θ de "un SN porteur du trait 'affecté'" (p.5).
 14. Rizzi inclou en aquesta llista altres papers-θ (Locatiu, Metes, etc), però sempre amb el tret [+afectat].
 15. Evidentment hi ha moltes altres restriccions, relacionades bàsicament amb l'aspecte i el temps verbal, que impossibiliten la construcció passiva perifràstica en català. Vg. Coromines (1971), Solà (1981) i Bartra (1985).
 16. L'exemple (20b) és tret de Bartra (1985, p.464). (20a) és una adaptació d'un altre exemple tret de la mateixa font.
 17. Vg., per exemple, el treball de Cano Aguilar (1981) i les referències als treballs de Fillmore que ell cita.
 18. Per un estudi ampli sobre aquesta qüestió, vg. Rogers (1971).
 19. De fet, cal reconèixer que les passives amb alguns verbs amb objectes no-afectats com veure, conèixer, etc. de vegades se senten molt forçades.
 20. Al llarg del treball Hale - Keyser distingiran entre verbs ergatiu i verbs inacusatiu. Els verbs ergatiu (com trencar), anomenats tradicionalment incoatiu en la seva construcció intransitiva, en anglès no permeten la inserció de there: són verbs bàsicament transitius (assignen Cas acusatiu a l'objecte) i quan s'hi afegeix un subjecte tenen valor causatiu. Els verbs inacusatiu (com anar) són bàsicament intransitius, en el sentit que no assignen Cas acusatiu a la posició d'objecte, sinó Cas

partitiu (segons Belletti (1988)). Contràriament als ergatius, els inacusatius no es poden transitivitzar (causativitzar) i admeten, en anglès, la inserció de *there*. Per a més detalls remetem a l'article de Hale - Keyser i al nostre § 5.4.

21. Hall-Partee (1965) ja apuntava una possibilitat d'anàlisi similar (salvant les distàncies del model). En les seves paraules:

"Another possibility is that *break* and the other verbs of that class are basically transitive, i.e. always require a following NP in the underlying structure, but that they do not require a subject." (p.29).

22. Observem que no es tracta del verb *pujar* ergatiu corresponent a un *apujar* causatiu com a (i) i (ii):

- (i) Els preus van pujar / es van pujar.
(ii) El govern va pujar els preus.

El subjecte de (34) no té valor causatiu i el SN que ocupa la posició de l'objecte no pot esdevenir subjecte:

- (iii) *Les escales van pujar / es van pujar.

Hi hauria un altre *pujar* transitiu amb un cert valor causatiu que, però, no tindria un correlat ergatiu:

- (iv) Els veïns van pujar els mobles vells al terrat.
(v) *Els mobles vells van pujar al terrat.

23. Els exemples que Hale - Keyser donen d'aquestes construccions són amb verbs intransitius com *jump*, *swim*, *walk*. En català també hi ha alguns exemples amb aquests verbs, però semblen marginals, almenys a l'actual estat de la llengua:

- (i) "L'home ... va per la terra, navega la mar, passejant-la moltes vegades" (tret del DCVB)

Segons ells, la possibilitat de tenir una estructura transitiva d'aquesta mena amb verbs ergatius no existeix perquè aquests verbs ja tenen la posició d'objecte plena a la seva forma bàsica:

- (ii) *John slid the floor.

Afegeixen després que els verbs inacusatius no poden transitivitzar de cap manera (ni com a (32) ni com a (34)):

- (iii) *I arrived three passengers at the station.

Això s'explica, diuen ells, perquè aquests verbs assignen Cas partitiu a la posició de l'objecte (acceptant la hipòtesi de Belletti (1988)). En anglès el Cas partitiu es realitza com a Nominatiu i s'assigna via FLEX. A (iii) un dels SNs no podria rebre Cas perquè FLEX només pot assignar-ne una vegada i, per tant, la frase és rebutjada pel Filtre de Cas.

De fet, però, no és del tot clar que els verbs de (34) siguin intransitius. En italià *salire* (*pujar*) agafa l'auxiliar *essere* quan apareix en forma intransitiva (per tant, seria inacusatiu). *Correre* (*córrer*) és un verb que agafa *essere* quan porta un complement de destinació o quan aquest complement es pot sobre-

tendre (iv), i agafa *avere* quan expressa simplement l'acció de córrer (v):

- (iv) Sono corso a casa.
(v) Ho corso per due ore.

Observem, finalment, que certs dialectes de l'italià permeten fins i tot de transitivitzar verbs com *entrar*, *arribar* o *sortir*, verbs clarament inacusatius:

- (vi) trāsiri una vacca (sicilià) (=fer entrar una vaca)
nēsciri i vacchi (sicilià) (=fer sortir les vaques)
arriva un poche di mele a i' Re (tosca) (=fer arribar...)

Les dades són de Rohlfis (1954, ps.10ss). Notem que en català també és possible l'ús del verb *entrar* en una construcció transitiva:

- (vii) Em pots entrar la roba del balcó?

I, encara que marginalment, també sembla acceptable l'ús del verb *arribar* en construccions similars:

- (viii) Em pots arribar fins a la cantonada del Passeig de Gràcia?
Per a més detalls, vg. Gràcia (1988b).

24. Per a la qüestió dels acusatius interns vg. Bartra (1985, cap.3), Hale - Keyser (1985) i Belletti - Rizzi (1981, nota 29).

25. Tot i que es pot arribar a una mínima generalització, les circumstàncies que regeixen l'ús d'aquest complement acusatiu preposicional són molt complexes i van des de la mena de verbs fins a la mena de SNs, tant des d'un punt de vista semàntic com estructuralment. Un estudi que recull molt bé la problemàtica des de tots els angles és el Fernández Ramírez (1986). En qualsevol cas cal tenir molt present que les dades són sovint contradictòries.

26. Recordem que tradicionalment s'ha dit que el tret que determina la possibilitat o necessitat de la preposició a davant d'un OD és el seu caràcter [+animat]. Vg. Real Academia Española (1973, ps.372ss) i Alcina - Blecua (1975, ps.859ss). Gili (1961, ps.69ss) segueix Bello (1847, ps.267ss) i afegeix la necessitat que el complement sigui, a més, determinat.

Val la pena remarcar que aquest fenomen es dona també en altres llengües romàniques com el català, l'italià, el francès i el portuguès, tot i que en les tres primeres és considerat incorrecte normativament. Per al català, vg. Fabra (1956, p.76) i Fabra (1954-56) on afirma que:

"La influència castellana ha estat causa d'una inversió en l'ús de les dues construccions antigues: el català antic construïa normalment el complement directe sense la preposició a; el català escrit actual el construeix habitualment amb aquesta preposició. Això és el que cal combatre, i per això és que convé d'usar sistemàticament la construcció sense a, fora d'aquells casos en què això no sembla ja possible (...)" (cap. IV, p.40)

Els casos en què és possible la presència de la preposició són quan el complement és un pronom personal fort, en l'expressió *l'un a l'altre* i en el segon terme d'una comparació (introduït amb les conjuncions *com* o *que*) quan hi manca el verb (vg. Fabra (1956, p.76)). Però donada l'extensió del fenomen a tota l'àrea romànica, no sembla que per al català sigui un problema de castellanisme, i així ho reconeix Fabra (1980, p.79). Rohlfs (1954, ps.7-8), per exemple, dona casos d'acusatius amb preposició en gairebé tots els dialectes italians.

27. Els exemples de (47) i (48) són de Lois (1982).
28. Vg., per exemple, Bello (1847), Fernández Ramírez (1986), etc.
29. Els exemples (51) i (52) són de Jaeggli (1981).
30. Recordem que el verb *haber*, segons l'anàlisi de Guéron (1986) que hem assumit, és un verb que neix amb una posició de subjecte buida i, per tant, no-temàtica.
31. Per Lois (1982, p.52) una "matriu gramatical" d'una posició sintàctica és: "la matrice qui figure dans le symbole complexe développé sous la catégorie introduite par les règles de réécriture, autrement dit, la matrice définissant la position dans laquelle se fait l'insertion". Aquestes matrius estarien marcades amb el tret [\pm animat].
32. (56b) cal interpretar-la amb una lectura no-agentiva (d'aquí el complement *sin darse cuenta*). Una altra possibilitat seria suposar que en castellà aquests complements a+SN dels verbs psicològics com *preocupar* no són realment ODs sinó OIs. M.L. Hernanz (comunicació personal) ens ha fet observar que la pronominalització d'aquest complement no és sempre idèntica i que varia segons la mena de subjecte que porta l'oració:

- (i) a. Los niños *la* molestan (tirándole de la trenza)
- b. Los niños *le* molestan (porque no está acostumbrada a tenerlos alrededor)
- (ii) a. *Que llegues tarde *la* molesta.
- b. Que llegues tarde *le* molesta.

Quan el subjecte és un Agent (com a (ia)) l'objecte pronominalitza amb el clític d'acusatiu, cosa del tot previsible si tenim en compte que l'estructura, en aquests casos, és la de (iii), tal i com han proposat Belletti - Rizzi (1986) i Guéron (1986):

(iii) [_F [_{SN} los niños] [_{SV} [_V [_V molestar] [_{SN} Maria]]]]

Quan la frase no té valor agentiu, és a dir, quan és un verb estatiu, l'estructura no és la de (iii) sinó la de (iv), on el complement superficial neix en una posició més elevada que no pas la normal en un objecte directe:

(iv) [_F [_{SN} el] [_{SV} [_V [_V molestar] [_{SN} los niños]] [_{SN} Maria]]]

La posició coincideix amb la del complement indirecte i potser per això s'interpreta com un OI i pronominalitza amb *le*. Notem que

probablement no és una qüestió purament de leïsmes, perquè també en català hi ha una certa tendència a pronominalitzar aquests sintagmes amb els clítics de datiu: *li molesta*, *li preocupa*, etc. Quan el subjecte del verb és una frase l'única interpretació possible és, òbviament, la no-agentiva (les frases no poden ser Agents), per tant, l'estructura sintàctica corresponent serà la de (iv) i no la de (iii): per això és impossible la pronominalització amb *la* (complement acusatiu) i només és bona la frase amb el clític *le* de datiu.

33. Per a una anàlisi més detallada sobre el comportament d'aquests verbs com *considerar*, vg. Chomsky (1981). Vg. també Stowell (1983) per a les oracions reduïdes amb SPs.
34. Les dades són de Rohlfs (1954, ps.126-127).
35. Els exemples de (63) són del diccionari de Zingarelli (s.v. *tenere*). Devoto - Oli (1971) (s.v. *tenere*) donen exemples semblants i afegixen el següent comentari: "esprime l'aspetto durativo dell'avere, sottolineando la partecipazione della volontà" (la cursiva és nostra). Aquest verb, doncs, seria agentiu i, per tant, es construiria com un verb transitiu normal.
36. Els exemples de (67b) i (68b) són de Zubizarreta (1985) i (68a) de Demonte (1985).
37. Vg. Alcina - Blecua (1975), Luque Durán (1973) per al castellà.
38. El cas de *vista* i *mirada* és més complex. De fet, si bé *mirada* resulta estrany amb un SP=de+SN, *vista*, diu Roegiest, es construeix normalment amb *de*:

"A n'apparaît que dans des conditions déterminées, lorsqu'on insiste sur l'aspect directif de l'action: *vista a la mar* équivalut à *vista dirigida a la mar*, *vista de la mar* à *el ver la mar*." (p.125)

39. Observem, però, que els noms de (72b) mantenen la preposició a quan el complement és inanimat:

- (i) el respecte a la intimitat
- l'estimació a la pàtria
- l'obediència a les lleis

De vegades hi ha noms que tendeixen a introduir el complement amb *de* quan és inanimat i amb *a* quan és animat, però els límits d'acceptabilitat no són prou clars per a extreure'n conclusions:

- (ii) una crítica ?al/del llibre
- una crítica a/?de Chomsky

40. La condició que estableix Roegiest sobre la necessitat de tenir dos actants es basa en dades com les de (i):

- (i) amant { de la llibertat
- { ?a la llibertat

L'objecte d'amant ha de portar la preposició de tot i que el d'amor porta a: amant té un sol argument i amor en té dos. A amant el subjecte no pot aparèixer, cosa que avui es podria explicar apel·lant a la noció d'argument implícit. El sufix ja portaria el paper-θ de l'argument extern, com passava amb els derivats en -dor. Vg. Roeper (1987).

41. Potser els complements de desig, ànsia, etc. que, tot i portar de són actius (??el desig de llibertat per part dels homes) es podrien considerar Temes: poden ser frases, cosa que no passa amb els complements de destrucció, etc.

42. Cinque (1981) pren com a model d'aquests noms psicològics desiderio, que introdueix el complement amb di. En nota proposa de marcar les excepcions, és a dir, els noms que prenen objectes amb altres preposicions (per):

(i) il mio amore per / *di Clara

No parla, però, dels casos en què l'objecte és introduït per a. Deixant de banda les construccions amb predicats complexos, en què podria ser discutible l'estatus del SP (complement del nom o del verb), hi ha casos molt clars de complements nominals introduïts per a:

- (ii) a. la sfida finale del suo governo allo strapotere dei militari
b. l'assalto alla prigione
c. una visita sorpresa al carcere
d. Ma l'attacco al militare è stato ancora più duro
(La Repubblica, 30.6.1986)

43. Roegiest (1978, p.129) relaciona l'aparició de de amb els subjectes dels noms de sentiment amb la possibilitat que tenen també d'aparèixer amb aquesta preposició a les passives (lèxiques): amado de/por todos: "(...) le terme subjectif n'est pas un véritable agentif, d'où le rejet de por". En aquests casos "l'acció" "peut être conçue comme une entité statique, un objet (abstrait) possédé, dont le possesseur est marqué par de et le bénéficiaire par a (valeur attributive) ou par por (valeur finale)". [...] "le terme subjectif occupe en réalité la place du possesseur par rapport à l'objet possédé". Aquesta intuïció de Roegiest sembla confirmar-se encara més si tenim en compte que quan entren a formar part d'un predicat complex, com ja hem vist, el verb del qual actua com a objecte el derivat és el verb tener.

44. Deixem de banda la qüestió del canvi de preposició per per de quan és l'únic argument:

(i) la destrucció { dels romans
 *els romans

Suposant que fossin possibles aquestes estructures sense l'objecte, és probable que el fenomen estigués lligat al caràcter opcional del complement agent a les passives.

45. Roegiest (1978, ps.123ss.) presenta uns casos que podríem considerar límits de noms que introdueixen el complement objectiu amb a quan el verb corresponent regeix un SP:

- (i) a. Recela de su secretario. (M. Moliner)
b. Tenía un instintivo recelo a la gente rica (C. Laforet)
(ii) a. Este cuadro difiere del otro.
b. la diferencia de un cuadro al otro (E. Náñez)
(iii) a. Burlarse de todos.
b. (...) burlas continuadas, no al código de la circulación, sino a la prudencia (G. Torrente Ballester)

46. Giorgi (1984), basant-se en fets relacionats amb la Teoria del Lligam, defensa la hipòtesi que la preposició a d'un complement nominal com el de (i) és una preposició buida i que no contribueix a l'assignació de paper-θ, igual que el di inserit (p.12):

(i) la restituzione di Maria a se stessa (da parte dello psicoanalista)

Segons l'autora, di realitza el Cas genitiu dels complements del nom (complements subjectius i objectius) i a realitza el Cas assignat a un argument intern del nom diferent del Tema, el Cas datiu (observem que a (i) el complement a+SN no correspon a l'OD sinó a l'OI). No avaluarem ara la seva proposta, però remarcarem només que, com hem demostrat, no tots els complements objectius s'introdueixen amb di, per tant, la seva distribució de les preposicions basada en el Cas potser no és suficient. Per a l'estructura dels SNs amb nuclis derivats vg. també Giorgi (1986).

47. Els exemples següents són de Fiengo (1979) --(85), (88a) i (89)-- i de M. Anderson (1979) --(86), (87) i (88b,c)--.

48. M. Anderson (1979) observa que tot i que alguns noms del tipus need poden portar l'objecte introduït per of, alternant amb for, el moviment d'aquest argument a la posició prenominal tampoc no és possible (vg. (88c)).

49. La diferència entre un derivat que indica acció o procés i un altre que indica resultat es veu molt clara a (i) i (ii):

(i) La construcció de l'edifici va durar dos anys. (procés)
(ii) Van pintar la construcció de color blanc. (resultat)

Per al valor semàntic dels noms deverbals, vg. la bibliografia tradicional sobre nominalitzacions (Lees (1960), Katz - Postal (1964), etc.) i Randall (1984b).

50. La frase pertany a la popular cançó "Parole" que canta Mina.

51. Recodem que, segons Rizzi (1986), una propietat dels objectes arbitraris nuls és que poden portar una oració reduïda com a complement.

52. Aronoff (1976, p.126) només assenyala que han de ser verbs transitius i que l'objecte del verb és el que esdevé subjecte de l'adjectiu. Wasow (1977), Williams (1981, p.93), Scalise (1984b, p.182) i Carrier-Duncan (1985, p.32) remarquen la necessitat que sigui un Tema l'argument del verb transitiu corresponent al subjecte de l'adjectiu, l'element "externalitzat", en la terminologia de Williams.

53. De Miguel discuteix també exemples com aquests però considera que són Temes i no Locatius.

54. Roeper (1984, p.46) nota que els objectes oracionals no poden aparèixer com a subjecte d'un adjectiu en *-ble* (nosaltres suposem que *probable*, *possible*, etc. deuen ser excepcions pel seu caràcter ja lexicalitzat). Segons Roeper (que cita Carlson - Roeper (1980)) aquest fet s'explica perquè la regla de formació d'adjectius en *-ble* està restringida als "single THEME objects". Això podria explicar, en part, la impossibilitat dels verbs factitius (quan porten objectes oracionals) de formar adjectius en *-ble*, però no explica el cas dels operativo-factitius.

55. Fillmore (1968, p.52) defineix així el Cas Factitiu:

"Il caso dell'oggetto o essere originato dall'azione o stato indicati dal verbo, o inteso come parte del significato del verbo"

56. A la GGT és Burzio qui introdueix el terme *ergatiu* en aquest sentit. Perlmutter (1978), pocs anys abans, havia parlat de verbs *inacusatius*. De fet, el concepte d'*ergativitat* ja s'havia usat abans amb un valor una mica diferent del que li ha donat la GGT. Comrie (1978, p.329) la defineix així:

"Ergativity is a term used in traditional descriptive and typological linguistics to refer to a system of nominal case-marking where the subject of an intransitive verb has the same morphological marker as a direct object and a different morphological marker from the subject of a transitive verb."

Graffi (1984) discuteix el problema terminològic. Des del punt de vista de la tipologia lingüística vg. els treballs de Comrie (1978), Dixon (1979) i Lyons (1968, §8.2.).

57. En català aquesta prova no és tan clara com en italià. Segons el judici de molts parlants, és possible la pronominalització amb *en* de molts SNs subjectes postverbals de verbs intransitius:

(i) Tantes persones que havien de telefonar, només n'han telefonat tres.

(ii) -Onze germans?! I com s'ho fan per dormir?

-Mira, aquí en dormen tres, allà quatre i a dalt els quatre petits.

(iii) -Com repartirem les conferències?

-A veure, dijous en poden parlar tres i divendres tres més.

(iv) [En una guarderia infantil] Us en ploren gaires el

primer dia?

(v) "En volen, en volen, en volen ... coloms!" (Joc infantil. Dec aquest exemple a G. Rigau)

Segons Torrego (1983) la presència d'un locatiu o del pronom *hi* pot "ergativitzar" un verb intransitiu perquè ocupa la posició del subjecte. El mecanisme, però, no és gaire clar i, a més, alguns dels exemples citats anteriorment no tenen cap complement locatiu que els ergativitzi.

58. Malauradament, ara no podem discutir l'estructura d'aquestes construccions. Per a aquesta qüestió remetem a Belletti (1981).

59. De fet, aquesta afirmació és massa rotunda: un verb *inacusatiu* pot prendre *avere* quan pot assignar Cas inherent acusatiu a un SN (com *preocupare* o *avere*).

60. L'exemple és de Hale - Keyser (1985, p.30). Per a una anàlisi més àmplia de la qüestió dels expletius i els verbs ergatius/inacusatius remetem a Davis (1984).

61. La polèmica entre la Semàntica Generativa i la Semàntica Interpretativa sobre la relació causatius - incoatius la recullen molt bé els capítols III i IV de Newmeyer (1980). Per a la solució de la Semàntica Generativa vg. especialment Lakoff (1970), McCawley (1968), Fillmore (1968) i la bibliografia que s'hi cita. Per a la hipòtesi interpretativa, vg. Chomsky (1970) i (1972), Jackendoff (1972) i (1975), Ruwet (1972), Kayne (1975), etc. Un treball sobre el català en el marc teòric de la Semàntica Generativa és el de Nadal (1976).

62. En un apartat anterior ja hem fet referència a les possibles excepcions (vg. nota 23). Vg. també Gràcia (1988b).

63. Hem de remarcar que molts d'aquests verbs estan relacionats morfològicament amb un adjectiu a través d'una regla de prefixació:

(i) brut - embrutar	prim - aprimar
groc - engroguir	fluix - afluir
dur - endurir	clar - aclarir
car - encarir	content - accontentar

En aquests casos el verb expressa "el procés en virtut del qual algú o quelcom esdevé posseïdor de la qualitat expressada per l'adjectiu o passa a posseir-la en major grau" (Fabra (1956, p.145)).

Altres vegades la relació morfològica existeix però sense la presència de cap afix, i aquesta forma pot ser l'única o pot ser alternativa amb la prefixada:

(ii) sadoll - sadollar - assadollar
espès - espesir
agre - agrir - enagrir

Hi ha verbs intransitius que, afegint-hi un prefix, esdevenen transitius o pronominals:

- (iii) dormir - adormir - adormir-se
baixar - abaixar - abaixar-se
pujar - apujar - apujar-se

Com es poden interpretar aquestes dades en relació als papers-θ? Randall (1984a) ens obre un camí interessant. Per ella, la regla lèxica que intransitivitza els verbs de (i), els de (ii) --amb o sense afix-- i els de (iii) (adormir / adormir-se) és una regla que no canvia la categoria de la base però sí que en canvia l'estructura temàtica. Una conseqüència de tots els processos que canvien l'estructura-θ és que l'assignació del paper-θ Agent queda bloquejada. Pel que fa al procés que deriva els verbs transitius (amb valor causatiu) dels adjectius (o de vegades noms), com a (i) i (ii), o bé del verb intransitiu com (iii) (dormir / adormir) Randall no en diu gaire res. Seria un cas de procés morfològic que afegiria un nou paper-θ a la graella.

Per a una anàlisi diferent, vg. Williams (1981), que no accepta que una regla lèxica elimini papers-θ de l'estructura temàtica d'un verb.

64. Cal fer una observació relacionada amb l'aparició de la forma pronominal se en moltes d'aquestes construccions intransitives. Com es pot desprendre de l'observació dels exemples de (17), és un fet molt freqüent però no absolutament general. Sembla difícil de determinar què provoca la presència de se en uns casos i en uns altres no, i més encara si es té en compte que les dades varien d'una llengua a l'altra. Observi's les alternances entre les diferents llengües romàniques:

- (i) Questo materiale (si) raffredda rapidamente.
Aquest material *(es) refreda ràpidament.
Este material *(se) enfria rápidamente.
(ii) Maria (*/?si) è dimagrita.
La Maria s'ha engreixat (*ø).
Maria (se) ha engordado.

(El primer exemple italià és de Burzio (1981)). Zribi-Hertz (1978) diu que quan es donen totes dues construccions hi ha una diferència aspectual: la forma no-pronominal és preferentment imperfectiva, mentre que la pronominal és perfectiva. Per Burzio (1981, ps.45-48) --que considera la presència o absència del clític com un fet que depèn simplement de les idiosincràsies lèxiques del verb-- aquesta forma pronominal no és res més que un reflex morfològic de la manca de subjecte temàtic, que no rep ni Cas ni paper-θ ja que no és un argument. A Gràcia (1988b) s'intenta de donar una explicació del fet basada en la semàntica dels verbs.

65. Els usos "absoluts" dels verbs com cantar, menjar, etc. no són analitzats com a intransitivitzacions. Segons Hale - Keyser (1985, ps.32ss), que segueixen Belletti - Levin (1985)), són bàsicament transitius i poden tenir "non-overt objects". Quan l'objecte no apareix se suposa que el Criteri-θ s'ha satisfet internament a

l'estructura lèxica. Remetem a Hale - Keyser (1985) per a un estudi més aprofundit.

66. Hale - Keyser (1985, p.6) no accepten que el subjecte superficial de (1) pugui rebre el paper-θ Agent, malgrat la interpretació agentiva que pot tenir:

(1) John slid across the floor.

Segons aquests autors:

"(...) agency in this instance is a joint property of the construction and the entity denoted by the subject. The constructional contribution consists in the fact that the subject position is the canonical agent position (...). And in (1) [= (1)], the subject refers to an animate being, the canonical agent. This combination of factors, we would like to suggest, facilitates an agentive interpretation. We would claim, however, that the subject in (1) is *basically* a theme, not an agent, regardless of the interpretation."

Ens sembla que els autors tenen raó fins a un cert punt, però si les coses són com diuen ells, cal preguntar-nos per a què serveixen els papers-θ. Concloure que no serveixen per a res, ara, seria massa trist.

67. El tema de l'Efecte Definit ha estat tractat molt a fons durant aquests últims anys. Nosaltres no ens hi podem endinsar, i, per tant, remetem a la bibliografia: Torrego (1981) i (1984), Safir (1982), Belletti (1988), Guéron (1986), Bartra (1987) i les referències que s'hi citen.

68. En català l'ED sembla més feble: fins i tot en les existencials amb haver-hi podem tenir SNs definits (vg. Bartra (1987)):

- (i) Que hi ha la Gemma?
Qui hi ha? -Vine! hi ha la Rosa.
Ves en compte que hi ha la taula, no et facis mal.

També en italià són possibles construccions com aquestes:

- (ii) C'è la mamma?
Chi c'è? -Vieni! C'è la Rosa.
Stai attenta: c'è il tavolo.

En castellà, en canvi, és completament impossible:

- (iii) *¿Hay la mamá?
*¿Quién hay? -Ven, hay Rosa.
*Cuidado que hay la mesa.

69. Com hem dit abans, això explica que, tot i ser inacusatiu, en italià prengui l'auxiliar avere.

70. Jackendoff (1972), per exemple, dona aquesta definició de Tema:

With verbs of motion the Theme is defined as the NP understood as undergoing the motion" (p.29). "With verbs of location, the

Theme is defined as the NP whose location is being asserted" (p.30).

La locació inclou *physical location*, *possessional location* i *abstract possessional location*.

71. Ruwet (1983), per la seva banda, ha arribat a la mateixa conclusió. Quan exposa les seves reticències a l'anàlisi de les ergatives de Burzio, un dels punts que critica és precisament el del paper- θ Tema que s'assigna als SNs. Segons ell "pratiquement tous les ergatifs ont des emplois agentifs" i "le choix d'un sujet agentif (humain) avec ces verbes entraîne des effets d'opacité; le sujet se comporte comme un vrai sujet" (p.69, nota 79).
72. Vg. Zubizarreta (1982), Roeper (1987), Espinal (1985), entre altres. Vg. també Viana (1987).
73. Aquesta posició, però, no pot ser una posició adjunta a SV perquè les posicions adjuntes són no-temàtiques. D'altra banda, probablement causaria problemes a la teoria de la X'.
74. A Gràcia (1987b) i (1988b) es discuteix amb més detall la qüestió dels verbs inacusatius de moviment.

CAPÍTOL - 6

DEL LÈXIC A LA SINTAXI: CONCLUSIONS

La Maga se apretó todavía más contra él. «Ahora ésta va a decir alguna de sus burradas», pensó Oliveira. «Necesita frotarse primero, decidirse epidérmicamente». Sintió una especie de ternura rencorosa, algo tan contradictorio que debía ser la verdad misma. «Habría que inventar la bofetada dulce, el puntapié de abejas. Pero en este mundo las síntesis últimas están por descubrirse...».

(J. Cortázar)

6.0. INTRODUCCIÓ

La Teoria Temàtica, com hem mantingut al llarg de tot el treball, té dos aspectes. Un, el que ha estat més estudiat en l'actual model de Gramàtica, és el sintàctic: la teoria- θ com a teoria de *checking*. En aquest sentit la teoria està perfectament integrada i compleix la seva funció dintre de la Gramàtica i en connexió amb les altres teories i subcomponents que la integren. Ens hem ocupat d'aquest aspecte en els dos primers capítols. D'altra banda, però, la teoria- θ té també un contingut semàntic que és innegable. Al tercer capítol hem distingit algunes menes d'informació semàntica i hem determinat de quina manera es relacionen amb els papers- θ . Podem dir, doncs, que la teoria- θ , a més a més de les atribucions sintàctiques que sempre se li han atorgat, té un altre vessant estrictament semàntic, en el sentit que els papers- θ expressen la relació semàntica que s'estableix entre

l'element assignador i els seus arguments. Des d'aquest punt de vista, no n'hi ha prou a dir que un argument rep un paper- θ sinó que cal decidir *quin* és aquest paper- θ . I aquesta és la tasca que hem pretès de dur a terme a la segona part de la tesi.

Tot i que *a priori* aquests dos aspectes són bàsicament independents l'un de l'altre, una cosa que hem admès des del començament és que hi ha relacions que són molt evidents i que permeten de fer generalitzacions importants per a la teoria. De tota manera, dèiem, no es pot supeditar un aspecte a l'altre; l'anàlisi sintàctica no pot deixar de banda les qüestions semàntiques ni viceversa. Hem vist que algunes de les generalitzacions que tradicionalment s'havien proposat eren conflictives tal i com s'exposaven: en general s'havia supeditat el contingut semàntic dels papers- θ a les qüestions purament sintàctiques. Així, un argument havia de rebre un paper- θ X perquè ocupava una posició Z, encara que la relació semàntica entre el predicat i l'argument no fos la que representava el paper- θ X. No se li podia assignar el paper- θ que semànticament li pertocava perquè sintàcticament no es podia admetre que un argument a la posició Z rebés aquest paper- θ .

Sense menysprear la necessitat d'establir generalitzacions entre la part sintàctica i la semàntica i tenint en compte els resultats d'estudis sintàctics anteriors, hem volgut aprofundir en aquelles qüestions que ens semblaven més conflictives intentant de justificar tots dos aspectes alhora. En aquest sentit, algunes de les generalitzacions que es poden desprendre del nostre treball i que creiem més interessants són les que fan referència a la relació entre l'Agent i la posició sintàctica que ocupa aquest argument i les restriccions sobre els possibles papers- θ que poden rebre els arguments que apareixen a la posició de subjecte i d'objecte.

Pel que fa a la primera de les qüestions, s'havia dit que "si hi havia un Agent, aquest havia de ser extern" (vg. Williams (1981)). Aquesta afirmació va portar Burzio (1981) i, després, tots els que s'han ocupat dels verbs "ergatius" (o "inacusatius") a considerar Tema qualsevol SN que aparegués com a subjecte superficial d'aquests verbs. Si l'argument d'un verb ergatiu naixia a la posició d'objecte, havia de rebre el paper- θ Tema, que era el que corresponia a aquesta posició

sintàctica, i no podia rebre el d'Agent perquè l'Agent era exclusiu dels arguments externs. Així, malgrat que la intuïció de qualsevol parlant i les proves semàntiques (o sintàctico-semàntiques) per a determinar els Agents apuntessin cap a la necessitat de considerar Agent el subjectes superficials de (1), era impossible assignar-los aquest paper- θ perquè el seu origen no els ho permetia:

- (1) a. En Joan va anar a Girona a veure la Maria.
- b. En Pau va tornar de París per veure el partit.

Al capítol 5 hem demostrat que els subjectes superficials de (1) no neixen, com es pretenia, a la posició d'objecte sinó en una posició interna a SV però més elevada, fora de V'. Canviant la generalització que havia fet Williams per la que donem a (2), es pot acceptar que els SNs de (1) siguin Agents i alhora es pot mantenir una generalització que ens sembla perfectament raonable:

- (2) Si hi ha un paper- θ Agent, aquest ha de ser "no-intern" (on "no-intern" vol dir no dependent de X').

Sabrem que l'Agent es generarà a la posició de subjecte ([SN, F]) o a la posició interna a SV ([SN, SV]) segons si el verb té la posició de subjecte bàsica temàtica o no. Si aquesta posició és temàtica l'Agent naixerà sota el nus F, com passa amb el subjecte del verb assassinar, i si la posició de subjecte no rep paper- θ naixerà sota SV, com els subjectes agentius de verbs del tipus anar.

Encara en relació a la posició de subjecte, hem pogut comprovar que només pot rebre tres papers- θ : l'Agent (com a (3a)), la Causa (com a (3b)) o l'Experimentador (com a (3c)):

- (3) a. En Pau va assassinar l'amant de la seva dona.
- b. Les seves declaracions van provocar la dimissió de tot l'equip.
- c. El meu amic estima la Lady Di.

Si el subjecte superficial d'un verb rep un paper- θ diferent d'un d'aquests tres, cal pensar que prové d'una altra posició, interna a V' o a SV, o bé de l'Estructura Lèxica Conceptual (ELC) que proposaven per a alguns casos Hale - Keyser (1985) i que nosaltres hem ampliat a uns altres. El Tema de (4a), com el Pacient de (4b), provenen de la posició interna d'objecte, sota V'; el Locatiu i l'Origen de (4c) i (4d) haurà arribat a la posició de subjecte superficial procedent d'una posició interna a SV i l'Instrumental de (4e) serà un element que derivarà de l'ELC del verb:

- (4) a. El tren arribarà amb mitja hora de retard.
- b. La nau es va enfonsar abans que sortís el sol.
- c. La superfície del mar reflectia els núvols.
- d. Els seus ulls irradiaven una immensa felicitat.
- e. La clau nova va obrir la porta ràpidament.

Això no vol dir, però, que tots els subjectes superficials Agents, Experimentadors i Causes neixin sempre a la posició externa del subjecte: només hi poden néixer aquests, però també poden néixer en altres posicions:

- (5) a. En Joan va sortir de casa donant un cop de porta.
- b. El seu fill té mal de cap.
- c. La inflació ha augmentat els preus.

Com ja hem dit, l'Agent d'un verb inacusatiu com sortir neix en una posició interna a SV, la mateixa on neix el subjecte superficial del verb tenir (hem suposat que rep el paper- θ Experimentador, almenys si és animat). La Causa de (5c), en canvi, prové de l'ELC del verb augmentar: quan aquest verb té valor transitiu, ha d'inserir algun argument a la posició de subjecte, originàriament no-temàtica, per no violar el Principi de Projectió Ampliat. Com que la seva graella- θ és monàdica (només té un argument Pacient que haurà de néixer a la posició d'objecte per a rebre el Cas del verb) el subjecte superficial haurà de ser una projecció d'un dels elements de l'ELC.

Pel que fa als papers- θ que poden rebre els objectes superficials, s'havia dit que típicament eren Temes o, més ben dit, que el Tema era el paper- θ que habitualment rebia la posició d'objecte, el SN dominat immediatament per V', independentment que a l'estructura-S aquest argument fes la funció de complement directe o de subjecte, després de traslladar-se a la posició preverbal per rebre Cas. Nosaltres hem distingit tres papers- θ diferents basant-nos en la relació semàntica que manté l'argument amb el verb i en la possibilitat de l'argument de ser marcat amb el tret de selecció-s <proposició>, cosa que era factible amb els Temes i els Resultats i impossible per als Pacients. Hem vist, al llarg dels dos últims capítols, que els únics objectes superficials que neixen realment a la posició [SN, V'] són els que reben un d'aquests tres papers- θ : Tema, Pacient o Resultat. Els complements directes que expressen altres relacions temàtiques no neixen en aquesta posició sinó en una de més elevada, a [SN, SV]:

- (6) a. Les criatures molesten els vells.
- b. La maleta pesava vint quilos.
- c. En Pere baixava la muntanya amb por.

Segons l'anàlisi de Belletti - Rizzi (1986), l'Experimentador de (6a) neix en una posició més elevada que la de l'objecte. Al capítol quart hem justificat una anàlisi semblant per als objectes de mesura, pes, duració, etc. com el de (6b). Molt possiblement trobaríem arguments per a justificar que els complements Locatius (o Path) com el de (6c) també neixen en una posició dependent de SV.

Fins aquí hem exposat algunes de les generalitzacions que es desprenien del que havíem dit al llarg de tot el treball, especialment a la segona part. És evident que hi ha una relació entre els papers- θ entesos com a expressions d'una relació semàntica entre un predicat i els seus arguments i, d'una altra banda, la teoria- θ en el seu aspecte purament sintàctic. Hem aprofundit en algunes de les propostes que s'havien fet en els darrers anys i hem intentat de reformular-les de manera que el valor semàntic dels papers- θ no quedés en un segon terme o desaparegués completament, però, alhora, buscant arguments sintàctics que avalessin les intuïcions semàntiques que volíem "salvar".

Arribats en aquest punt, encara que sigui d'una manera provisional mentre no es faci un estudi complet de totes les posicions i funcions sintàctiques, el que cal fer és donar resposta a algunes de les qüestions que sempre deixàvem per més endavant. Concretament, voldríem exposar la nostra proposta sobre com podria organitzar-se la Teoria- θ des del punt de vista semàntic, és a dir, quins trets defineixen els papers- θ i com s'estructura tot el conjunt. Per un altre costat, cal que ens pronunciem respecte a com han de ser i quines han de ser les Realitzacions Canòniques Estructurals dels papers- θ ; cal esbrinar com es fa aquest pas del lèxic a la sintaxi i quins elements, teories i principis hi intervenen. Les nostres respostes a aquestes qüestions, ho repetim, s'han de considerar provisionals i programàtiques fins que no s'hagi fet un estudi molt més aprofundit de cada una de les posicions sintàctiques que reben paper- θ i de les funcions sintàctiques dels altres arguments que no hem tractat.

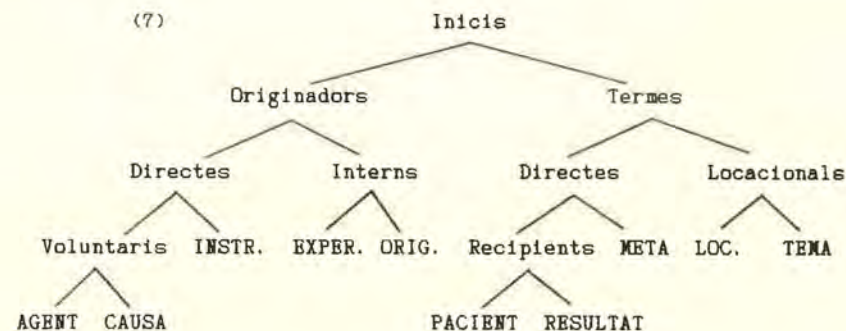
6.1. UNA PROPOSTA D'ORGANITZACIÓ INTERNA DELS PAPERS- θ DES D'UN PUNT DE VISTA SEMÀNTIC

Sembla molt evident que la teoria- θ , vista des d'un punt de vista estrictament semàntic, no pot ser una llista desordenada i inconnexa de papers- θ . No és difícil establir relacions entre certs papers- θ i veure que entre d'altres hi ha incompatibilitats o complementarietat: que, mirat des d'un costat, dos papers- θ es poden assemblar molt i diferir molt d'un tercer i, en canvi, mirat d'una altra banda, les similituds canvien. Si els papers- θ indiquen relacions entre un element predicatiu i un argument, sembla comprensible que es puguin fer subgrups diferents segons el paràmetre que agafem com a base perquè en una relació es combinen molts aspectes.

El propòsit de la breu reflexió que exposarem a continuació no podria ser un altre que el d'aportar una opinió mínimament coherent per afegir a la llarga llista d'estudis que, directament o indirecta, han intentat de definir i de sistematitzar un dels punts més foscos d'aquest terreny tan relliscós que és la semàntica.

Com ja havíem insinuat i com veurem després, sintàcticament, els papers- θ es poden dividir en dos grups segons si són assignats directament o composicionalment. Des d'una perspectiva semàntica, els criteris que ens poden servir per a classificar-los són nombrosos. Podríem basar-nos en els trets inherents que demanen als noms que han d'ocupar la posició, distingir, per exemple, els que demanen el tret animat dels que volen un nom abstracte, etc. Una altra possibilitat fóra d'agrupar-los segons el tret de selecció-s que el verb atorga a l'argument: papers- θ que es poden interpretar com a proposicions, com a llocs, etc. La nostra proposta, però, no es basarà en cap d'aquests trets dels receptors sinó en la relació mateixa que expressen els papers- θ , la manera com intervé l'argument que rep el paper- θ en l'estat de coses (acció, procés, estat o situació) que descriu el predicat.

Suposem una organització com la que es mostra a l'esquema que reproduïm a (7), on la branca esquerra indica valor positiu i la branca dreta valor negatiu:

El resultat que es reflecteix en aquest arbre, inspirat en el que dona Peterson (1983) però amb valors diferents, en molts casos concorda amb algunes de les intuïcions que havíem esmentat en capítols anteriors: Causa i Agent eren papers- θ que sovint no era fàcil de distingir. A aquesta parella s'afegia l'Instrumental. També els Pacients i Resultats havíem vist que eren semblants en molts aspectes.

A (7) aquestes similituds queden recollides gràficament amb prou claredat; són papers-θ que comparteixen molts trets, de vegades no és fins a l'últim nivell on es distingeixen. D'altra banda, Locatius i Temes han estat relacionats pel fet d'aparèixer sovint en una mateixa mena de predicats, segons certes anàlisis tradicionals (vg. Jackendoff (1972), per exemple). Potser el subgrup més estrany és el de l'Experimentador i l'Origen, però tampoc no és difícil trobar-hi certes semblances. Vegem, breument, com es pot justificar una organització com la que proposem, que volen dir les etiquetes que defineixen valors dels papers-θ, maneres de relacionar-se amb el predicat.

El primer valor que hem donat és *Inici*. Considerarem Inicis aquells arguments que s'entenen com a punt inicial d'un estat de coses; generalment, però no sempre, apareixen com a subjectes, sobretot quan el predicat és d'acció. Aquest valor ens diferencia els Agents, Causes, Instruments, Experimentadors i Origenes d'una banda, tots els Inicis, dels Pacients, Resultats, Metes, Locatius i Temes. Dintre dels Inicis, els *Originadors* seran els Inicis actius, els que representen el punt inicial que origina o causa un determinat estat de coses *a priori* controlable. Pertanyen a aquest grup els Agents, les Causes i els Instrumentals. Vegem-ne alguns exemples:

- (8) a. El policia perseguia els manifestants.
- b. La seva actitud va provocar una crisi a la Maria.
- c. La pilota va trencar el vidre.

Els arguments subratllats (Agent, Causa i Instrument, respectivament) són els elements inicials que causen l'estat de coses que expressa el predicat. Tots tres predicats (perseguir manifestants, provocar crisis i trencar vidres) són estats de coses (accions) *a priori* controlables, la qual cosa no vol dir que els arguments inicials forçosament siguin controladors.

Dintre d'aquests tres encara podem separar els que són Originadors directes (Agent i Causa) dels que no ho són (Instrumental). Mentre que els primers són "autosuficients", per dir-ho d'alguna manera, per a originar l'estat de coses, l'altre seria una causa mediata, no podria actuar amb independència (recordem la subordinació dels Instrumentals

a l'existència d'un Agent que ja va assenyalar Gruber (1965)). Finalment, entre els Originadors directes podríem diferenciar els que poden actuar voluntàriament (Agents) dels que no poden (Causes).

Els Inicis no-Originadors, Origenes i Experimentadors, són Inicis no-actius en el sentit que no creen o provoquen una situació. Els *interns* (Experimentadors) seran els que són el punt inicial d'un estat o procés que s'origina i s'esdevé en el mateix punt (sentiments) i els no-interns (Origenes) seran els punts inicials exteriors a l'estat de coses, la provinença de l'originador quan n'hi hagi o el lloc on s'inicia un estat de coses:

- (9) a. El nen estima la seva mare. (Experimentador)
- b. En Jaume venia de Blanes. (Origen)

Pel que fa als papers-θ que no són Inicis, es poden separar els que són *Termes* (Pacient, Resultat i Meta) dels que no ho són (Locatiu i Tema). Entenem per *Terme* l'argument que representa el punt final d'un estat de coses que impliqui un moviment, físic o abstracte (seguint una mica la idea de Jackendoff (1972) i (1976)). Dintre dels Termes, els *Directes* són els que reben d'una manera directa, immediata, les conseqüències de l'estat de coses:

- (10) a. Van saludar els veïns. (Pacient)
- b. El vidre es va trencar. (Pacient)
- c. El nen estimava la mare. (Pacient)
- d. Van construir un pont. (Resultat)
- e. Van provocar una crisi. (Resultat)

Els arguments subratllats de (10) són els primers termes que d'alguna manera "reben l'acció", per dir-ho amb mots ben tradicionals tot i que (10c) no indiqui cap acció. Els Pacients i els Resultats es diferenciarien perquè només els primers podran ser *Recipients* d'aquestes conseqüències: són els únics que tindran existència independent de l'estat de coses que descriu el predicat; els Resultats, en canvi, seran creats per l'estat de coses.

El Terme no-directe és la Meta: punt final que no rep les conseqüències de l'estat de coses (com a (11)) o que les rep en segon lloc, quan hi ha un altre Terme directe (com a (12)):

- (11) a. Anirem al Parc Güell.
- b. Tendia a la perfecció.
- (12) a. Volia enviar la carta a casa teva.
- b. Vam regalar flors a la Maria.

Finalment, els papers- θ que no es poden considerar Termes són el Tema i el Locatiu. D'aquests dos, l'últim es pot qualificar de *Locacional*: l'argument entès com a punt (estàtic) exterior a qualsevol altre argument on s'esdevé l'estat de coses expressat pel predicat:

- (13) a. La Laura viu a Figueres.
- b. El cel resplendeix d'estrelles.

Figueres i el cel són els punts, exteriors a la Laura i a les estrelles, on succeeix el que indica el predicat, que la Laura visqui i que les estrelles resplendeixin. El Tema tindria els mateixos trets que el Locatiu però no indicaria un punt exterior sinó més aviat l'element on s'esdevé un estat de coses sense que ell en sigui l'originador ni el terme:

- (14) a. La carta va arribar estripada,
- b. En Joan té una casa.
- c. La taula pesa deu quilos.

És evident que aquesta nostra proposta és absolutament provisional fins que els estudis semàntics sobre la teoria- θ no hagin avançat més. En aquell moment es podrà, i caldrà, revisar-la i, probablement, refer-la de cap a peus. No obstant això, ens ha semblat interessant oferir una primera versió de com poden anar les coses, si més no per fer palesa la necessitat de treballs més profunds en aquest sentit.

6.2. FORMALITZACIÓ DE LES REC

Al capítol 1 havíem dit que el model de gramàtica que ens serviria de marc per a aquest treball diferia de l'anterior en dos aspectes que per a nosaltres eren fonamentals. D'una banda, les regles de reescriptura de la Teoria de la X' no contenien especificacions categorials sinó que es regien per uns principis generals que regulaven les possibilitats d'expansió de cada nus independentment de la seva categoria. Per un altre costat, les entrades lèxiques dels elements que podien assignar papers- θ incloïen (a més de la informació fonològica i semàntica) un nivell temàtic, la *graella- θ* , amb tots els papers- θ que podia i havia d'assignar. L'antic nivell de subcategorització estricta s'havia eliminat completament de les entrades lèxiques. Això implicava que l'estructura argumental d'un predicat s'havia de fer derivar de la seva *graella- θ* d'acord amb altres principis de la Gramàtica (el Principi de Projectió Ampliat, la Teoria del Cas, el Criteri- θ , etc.). Havíem acceptat la proposta de Chomsky (1986a) --basada en treballs anteriors (Grimshaw (1979) i (1981) i Pesetsky (1982))-- segons la qual el pas del lèxic a la sintaxi, a l'estructura-P, es feia a través de les *Realitzacions Estructurals Canòniques* (REC) que projectaven les exigències argumentals d'un element presents a la seva entrada lèxica en unes categories sintàctiques.

Més endavant, en el capítol 3, havíem discutit quin havia de ser el nivell sobre el qual es formulaven les REC. Després de justificar la necessitat de diferenciar el nivell temàtic del nivell de selecció-s a les entrades lèxiques i de connectar-los de manera que cada tret de selecció-s anés lligat a un paper- θ , havíem arribat a la conclusió que les REC es formulaven bàsicament sobre els papers- θ , però si aquests portaven un tret de selecció lligat, la REC podia "veure" aquesta informació.

D'aquesta manera, l'estructura formal i categorial dels arguments d'un nucli assignador de paper- θ --informació que abans ens donaven els trets de subcategorització estricta-- ara es desprendran de la seva estructura temàtica: cada un dels papers- θ s'assignarà a un argument de la categoria i amb l'estructura que dicti la seva REC.

Pel que fa a la posició on han de néixer aquests arguments, al nostre parer hi hauria diverses possibilitats per a decidir-ho. Una seria la de postular unes graelles- θ "ordenades" i estructurades. És a dir, haurien de reflectir l'estructura de constituents del predicat en estructura-P. Així, un verb com *donar*, per exemple, tindria una graella- θ com la de (15):

(15) [AGENT [PACIENT [META]]]

El primer argument correspondria a l'argument extern (que si volíem podríem marcar d'alguna manera, subratllant-lo com feia Williams (1981), per exemple) i els altres dos serien interns però a nivells diferents: el Pacient seria pròpiament intern (depenent de V') i la Meta seria "menys intern" (depenent de SV).

Una altra possibilitat seria la que s'ha acceptat tradicionalment: marcar l'argument extern i deixar tots els altres al mateix nivell. En aquest cas, la graella- θ de *donar* seria la de (16):

(16) [AGENT, PACIENT, META]

L'Agent correspondria a l'argument que neix a la posició de subjecte i els altres dos serien interns a SV. La diferència entre l'un i l'altre s'hauria de desprendre de les pròpies REC conjuntament amb altres principis de la Gramàtica (el Filtre de Cas i el Principi de Resistència al Cas, especialment).

Una tercera solució consistiria a donar simplement una llista inordenada de papers- θ sense fer cap mena de distinció. Semblantment al que proposàvem per a la segona hipòtesi, cada argument apareixeria al seu lloc seguint altres principis independentment justificats dintre de la teoria gramatical i, potser, l'argument extern es podria deduir d'una "jerarquia temàtica" com ara la de Jackendoff (1972) o bé d'una regla a l'estil de la regla de "subjectivització" de Fillmore (1968). Intentem d'aprofundir en les dues darreres possibilitats.

Una de les coses que ens podria servir a l'hora de decidir la posició on ha de néixer un determinat argument és saber de quina manera s'assigna habitualment aquell paper- θ . En capítols anteriors

haviem insinuat la conveniència de distingir entre papers- θ assignats directament i papers- θ assignats composicionalment. Recordem el que havíem dit al segon capítol sobre l'assignació composicional de paper- θ i completem-ho amb les altres observacions que hem anat fent al llarg de tot el treball.

Dèiem que un argument rebia el paper- θ composicionalment quan el paper- θ era determinat per l'element lèxic (categoria de nivell zero) que el seleccionava però que no el regia i era assignat per un altre element que complia els requisits de recepció necessaris. Així, el subjecte rebia el paper- θ determinat pel verb (present a la seva entrada lèxica) del nus SV que és el que estructuralment l'hi podia assignar, el rector. Per als complements preposicionals, el verb determinava el paper- θ i l'assignava la preposició que regia el SN que l'havia de rebre. Cal remarcar que en el cas dels complements preposicionals poden passar dues coses: una és que la preposició "contribueixi" a l'assignació del paper- θ des d'un punt de vista semàntic i no només estrictament estructural, i l'altra és que la preposició sigui "semànticament neutra" i es limiti a traspassar el paper- θ del verb al SN. A (17) tenim un exemple de cada mena: a (17a) la preposició conté informació temàtica, a (17b) és neutra:

(17) a. En Joan va venir de la platja molt cansat.

b. En Pau es va recordar de la seva mare.

Haviem dit que en tots dos casos la preposició era bàsica, ja era present a l'estructura-P, però d'una manera molt intuïtiva ja veíem que hi havia una diferència clara entre el valor que tenia a (17a) i el de (17b). Una manera de controlar i d'indicar aquesta informació seria considerar que les preposicions poden portar índexs temàtics i que aquests índexs, quan el complement és regit pel verb, han de coincidir amb el paper- θ que el verb assigna a aquell argument. Així, a (17a) el verb *venir* demanaria un Origen i la preposició *de* aniria marcada amb un tret "Origen". El paper- θ el podria assignar la preposició perquè coincideix amb el seu tret. És en aquest sentit que podem dir que la preposició "contribueix" a assignar el paper- θ no només estructuralment sinó també semànticament. A (17b), en canvi, el

verb portaria a la seva graella- θ un paper- θ Tema. Com que no pot assignar Cas (en aquesta ocasió perquè el clític l'ha absorbit, altres vegades perquè el verb està marcat com a intransitiu (parlar (de), gaudir (de))) el complement ha d'aparèixer com un SP. La preposició que introdueix els Temes, però, és diferent de l'altra. Aquí no porta cap index temàtic, i així s'explica la diferència que intuïtivament es percep entre els dos complements preposicionals de (17). L'assignació continuarà essent estructuralment composicional, perquè la preposició transmet el paper- θ del verb al SN, però semànticament és transparent, no conté cap tret ni cap mena d'informació temàtica.

Com ja hem vist, per la Condició sobre els Dominis d'Extracció de Huang (1982) només es podien extreure elements d'un nus marcat- θ "lèxicament" (o "directament", com deïem nosaltres). Ni a (17a) ni a (17b) els SPs no creaven dominis d'extracció, d'on es dedueix que n'hi ha prou amb la composicionalitat estructural per a impedir el moviment. Ara, a la llum d'aquestes reflexions, des d'un punt de vista estrictament semàntic, parlarem de papers- θ assignats composicionalment per referir-nos als que són determinats per un nucli i assignats per un altre element que d'alguna manera té o recull trets temàtics: el dels SPs introduïts per preposicions amb índexs ("no-transparentes", com a (17a)), o el de la posició de subjecte (assignat estructuralment pel SV, que ha heretat, via transmissió com proposava Jayaseelan, el paper- θ que determina el verb per al seu argument extern). Si el paper- θ el determina un element i l'assigna aquest mateix element o un altre sense cap tret temàtic (una preposició transparent, per exemple), parlarem d'assignació directa.

Els papers- θ que són assignats directament són el Tema, el Pacient i el Resultat. Els assignats composicionalment són l'Agent, l'Experimentador, la Causa, l'Instrumental, el Locatiu, l'Origen i la Meta. Si tenim en compte que l'assignació directa per excel·lència és la d'un element que determina el paper- θ al seu argument regit (el verb a la posició de l'objecte, per exemple), podem deduir immediatament que si a l'entrada lèxica d'un verb apareix un Tema, un Pacient o un Resultat, aquest argument s'haurà de generar a la posició dominada directament per V'. Després, el fet que aparegui amb la forma de SN o de SP (fixem-nos que serà sempre una "preposició transparent") ja dependrà

d'altres qüestions, bàsicament de si el verb pot assignar alguna mena de Cas o no.

Els arguments amb altres papers- θ , els que hem dit que eren assignats composicionalment, podran néixer a qualsevol posició, dependrà, entre altres coses, de les seves REC. Si és un SP tant podrà néixer sota V' com sota SV, mai, però, a la posició de subjecte. Si és un SN, en canvi, es generarà a qualsevol posició que no sigui la d'objecte (rebrà el paper- θ directament): a la de subjecte li arribarà paper- θ del SV i si neix sota SV el rebrà de V' (o d'un altre nus SV si admetem estructures inicials amb un nus SV sota d'un altre).

Després d'un estudi tan limitat com el que hem fet, voler descriure tot el sistema de REC del català seria una pretensió tan fora de les nostres possibilitats com els vells intents de formular "gramàtiques generatives" d'una llengua particular. És obvi que havent centrat la nostra atenció només als papers- θ de dues posicions, la del subjecte i la de l'objecte, i encara d'una manera no exhaustiva, ara no podem pretendre de donar una visió completa i particularitzada de tots els mecanismes que en cada cas ens explicaran el pas del lèxic a la sintaxi. No obstant això, ens sembla útil presentar una proposta i unes pautes d'anàlisi el resultat de les quals en cap cas no es podran considerar definitives però sí que podran prendre's com a base per a estudis posteriors que les hauran de primar i de completar.

Comencem amb els papers- θ assignats directament. Hem dit que són els que reben els arguments que neixen a la posició d'objecte. El nucli els assigna directament o bé a través d'una preposició transparent, sense index. Els papers- θ són Pacient, Resultat i Tema. Una REC comuna a tots tres serà SN. Si el paper- θ pot portar el tret semàntic <+proposicional>, com en el cas dels Resultats i dels Temes, tindran també la possibilitat de realitzar-se com a F'. En aquest cas, com veïem al capítol 3, la tria de l'element a COMP dependrà d'un altre tret semàntic <<Q>, <En> o <E>>. Si no s'especifica cap d'aquests trets voldrà dir que l'argument tindrà valor proposicional però no es podrà realitzar com a F', haurà de ser un SN.

Els Temes (i potser també els Pacients) poden aparèixer amb forma de SP encapçalat per de. Aquesta preposició, però, no portarà cap tret temàtic, de manera que no bloquejarà l'assignació del paper- θ però

tampoc no hi aportarà res. Quan hem de realitzar un Tema com a SN o com a SP? El cas més clar és el del SP: només serà possible quan la posició no pugui rebre Cas. Però no sempre que una posició d'objecte no rep Cas el Tema equival a un SP: en una posició sense Cas també hi pot néixer un SN (o una F'). Vegem-ho més detalladament.

Deixant de banda els casos amb Temes oracionals (si tenen el tret <+proposicional>), si a l'entrada lèxica d'un verb hi ha un paper-0 Tema i el verb assigna Cas a la posició d'objecte, el Tema només es podrà realitzar com a SN: no podrà ser SP perquè es violaria el Principi de Resistència al Cas. Aquest seria el cas dels SNs que neixen a la posició d'objecte dels verbs com desitjar, recordar o tenir i dels subjectes superficials no-agentius de verbs del tipus d'anar que assignen Cas inherent partitiu a aquesta posició. Si, en canvi, el verb no assigna cap Cas a aquesta posició, el Tema pot ser un SN o bé un SP (=da+SN). Suposem que podem realitzar-lo lliurement de qualsevol de les dues maneres i vegem si les construccions mal formades es poden excloure per altres principis de la gramàtica.

Els verbs amb un argument Tema que no assignen Cas a la posició d'objecte poden tenir la posició de subjecte temàtica (com gaudir o parlar (de)) o no-temàtica (com pesar o preocupar). En el primer cas hi haurà un paper-0 Agent o Experimentador que correspondrà a l'argument extern (aquests papers-0 s'assignen composicionalment i, per tant, no es poden generar sota V'). L'única possibilitat per al Tema serà la de néixer com a SP: si naixés com a SN a la posició d'objecte no podria rebre Cas i no es podria moure a la de subjecte perquè ja estaria ocupada. El Filtre de Cas exclouria les realitzacions SN dels Temes d'aquests verbs.

Considerem ara els verbs que no assignen cap mena de Cas a la posició d'objecte i tampoc no assignen paper-0 a la de subjecte. Són verbs com pesar i preocupar. A més de l'argument Tema, aquests verbs tenen un altre argument, Locatiu (o Mesura) i Experimentador, respectivament, que és el que rep el Cas. Si reben Cas, no es poden desplaçar a la posició de subjecte i, per tant, aquesta posició l'haurà d'omplir l'altre argument, el que no pot rebre Cas a la seva posició originària: el Tema. Si aquest Tema es realitzés com a SP, el moviment seria impossible i la posició de subjecte quedaria buida. Ara seria el

Principi de Projecció Ampliat el que rebutjaria una realització incorrecta del Tema.

Recordem que en un altre cas semblant, el del verb resplendir que veiem al capítol 4, un Pacient (o Tema) podia realitzar-se com a SP (da+SN) quan el verb no assignava Cas a la posició d'objecte ni paper-0 a la de subjecte, perquè aquesta darrera posició es podia omplir amb un element Locatiu de l'ELC:

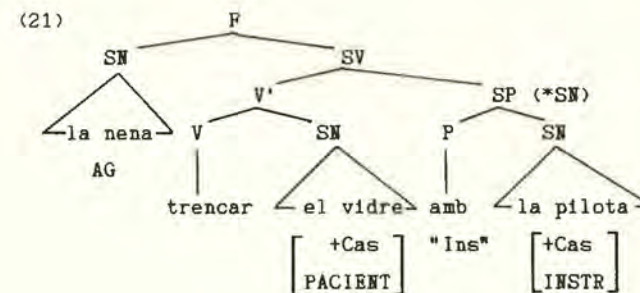
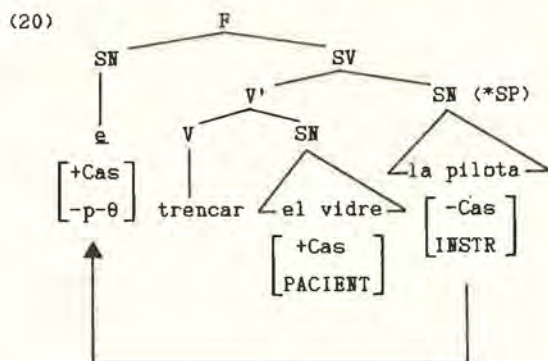
(18) El cel resplendeix d'estrelles.

Pel que fa als papers-0 que són assignats composicionalment a arguments seleccionats (deixem, doncs, de banda tots els complements no-regits), els podríem dividir en dos grups: els que són generalment SNs i els que són SPs. Els primers corresponen als Agents, Experimentadors, Causes i Instrumentals, que naixeran a la posició de subjecte ((SN,F)) si és una posició temàtica, o a la posició interna a SV si la de subjecte no és temàtica. Els que són SPs (Locatiu, Meta i Origen) es generaran sota V' (si no hi ha cap altre argument que hagi d'ocupar aquesta posició) o sota SV si la posició interna a V' ja és plena. Vegem-ne tot seguit alguns exemples.

Els Agents, Experimentadors i Causes de verbs amb la posició de subjecte temàtica no presenten cap problema. Seran SNs que s'originaran sota el nus F (són els subjectes de verbs com assassinar, estimar i originar). Si la posició de subjecte no és temàtica (o l'Agent no és l'argument extern d'un predicat abstracte *causa*, seguint la proposta de Hale - Keyser (1985) que hem presentat al capítol 4), aquests papers-0 es realitzaran com a SNs dominats per SV. Un exemple d'Agent (SN) sota SV és el que ja hem donat repetidament d'alguns subjectes superficials de verbs com anar o venir. Experimentadors interns a SV són els objectes dels verbs psicològics com preocupar de què hem parlat abans, sempre segons l'anàlisi de Balletti - Rizzi (1986). Pel que fa a les Causes i als Instrumentals no-externs, recordem que havíem dit que provenien de l'ELC del verb. En cap moment, però, no ens havíem definit sobre el punt on s'havien de generar en estructura-P. La nostra proposta és que, com en els casos anteriors, neixin sota SV. Així, un verb com trencar assigna Cas a la posició

d'objecte però té una graella- θ monàdica, amb un argument Pacient que és el que naixerà a [SN, V']. Com que necessita un subjecte i la graella- θ no té cap element que pugui ocupar aquesta posició, l'ha d'anar a buscar a un altre lloc. Una de les possibilitats que havíem vist, seguint Hale - Keyser (1985), era la inserció d'un predicat abstracte *causa* amb el seu argument extern al nivell de l'ELC. La nova entrada fruit d'aquesta regla ja tindria argument extern. L'altra solució que apuntàvem era que l'Instrumental de l'ELC es projectés a la graella- θ . En aquest cas suposarem que neix a la posició germana de V'. Com que no pot rebre Cas perquè ja el rep el [SN, V'], s'haurà de moure a la posició de subjecte que neix buida. Notem que l'única realització possible per a aquests Instrumentals és la de SN: si fos un SP no es podria moure i el Principi de Projecció Ampliat rebutjaria una frase sense subjecte (l'objecte tampoc no podria ocupar aquest lloc perquè rebria Cas). Cal remarcar que si l'Instrumental apareix quan ja hi ha un Agent només pot realitzar-se com a SP (*amb*+SN): si no portés preposició no podria rebre Cas i es violaria el Filtre de Cas perquè no es podria traslladar a la posició preverbal que ja estaria ocupada per l'Agent. Ho podem veure gràficament a (20) i a (21), que corresponen a les estructures-P de les frases de (19):

- (19) a. La pilota va trencar el vidre.
b. La nena va trencar el vidre amb la pilota.

Els altres papers- θ que s'assignen composicionalment són els Locatius, els Orígens i les Metes. Quan un verb conté un d'aquests papers- θ la REC habitual és SP. A diferència de la preposició *de* que introdueix de vegades els Temes, les que encapçalen aquests arguments portaran un índex que coincidirà amb el paper- θ que "contribueixin" a assignar. Així, *en* (1 de vegades *a*, però ara no entrarem en els casos en què és possible l'alternança) portarà un índex "Locatiu"; *a* anirà marcada amb "Meta" i *de* amb "Origen". Si la graella- θ del verb no conté cap paper- θ que s'hagi de realitzar sota V' (Tema, Pacient o Resultat), els SPs naixeran sota V':

- (7) a. En Jordi va anar a Girona.
b. La Maria viu en aquesta casa.
c. La Carme va tornar de Roma.

Si, en canvi, el verb ja té la posició d'objecte ocupada, el SP naixerà sota SV:

- (8) a. Van enviar els fills als Estats Units.
b. Van inscriure el fill en el registre.
c. Van allunyar les criatures del perill.

L'únic cas en què aquests papers- θ es realitzen com a SNs serà quan el verb no disposi de cap més argument per a ocupar una posició que necessita tenir plena per a no violar altres principis de la gramàtica. Vegem-ne dos exemples:

- (9) a. En Pau va baixar les escales. (Loc.)
 b. La seva cara irradiava felicitat. (Origen)

A (9a) l'únic paper-θ que té el verb a la seva graella-θ és l'Agent, segons el que havíem dit al capítol 5. Si el verb adopta un valor transitiu, cal que hi hagi un altre argument que ompli la posició d'objecte i pugui rebre el Cas. Segons Hale - Keyser (1985) aquest argument prové de l'ELC i és el Locatiu. A (9b) el verb irradiar assigna, a més de l'Origen, un Pacient (o Tema). En la seva versió transitiva necessita un SN objecte que rebi el Cas: el Pacient. L'altre paper-θ haurà d'ocupar, en un determinat moment, la posició de subjecte. Com que aquest argument haurà de néixer en una posició que rep el paper-θ composicionalment, l'Origen serà adequat. Notem que en cap d'aquests dos casos, amb baixar i amb irradiar, encara que l'argument neixi sota SV no podrà ser SP perquè en el primer el Cas del verb no es podria assignar i en el segon es bloquejaria el moviment a la posició de subjecte i, per tant, es violaria el Principi de Projecció Ampliat.

Amb tot això podem dir que, efectivament, el pas del lèxic a la sintaxi, a l'estructura-P, és possible fer-lo a través de les REC formulades sobre els papers-θ i els trets de selecció que portin lligats. Hem presentat només alguns exemples de com pot funcionar el procés. El nostre estudi no ha estat, ni de bon tros, exhaustiu, però creiem que pot ser la base d'investigacions posteriors. El camí que queda per recórrer és encara molt llarg. La nostra intenció ha estat, simplement, la d'obrir unes portes que havien estat massa temps tancades: les que ens han de permetre l'accés al bosc sintàctic des del camp del lèxic. I, com deia Plató,

"(...) és possible que sigui així, però també que no ho sigui. Cal doncs estudiar-ho coratjosament i bé, sense acceptar res fàcilment --encara ets jove i estàs en una bona edat-- i, després d'examinar-ho, si has trobat una solució, comunica-me-la."

(Plató: Cràtil)

BIBLIOGRAFIA

- ALCINA, Juan - José Manuel BLECUA (1975): *Gramática Española*. Ariel, Barcelona.
- ALCOVER, Antoni M. - Francesc de B. MOLL (1975): *Diccionari Català, Valencià, Balear*. Palma de Mallorca, 1978* (10 vol.). [Citat com a DCVB.]
- ALLEN, W.S. (1964): "Transitivity and Possession", *Language*, 40 (ps. 337-343).
- ANDERSON, John M. (1977): *On Case Grammar*. Croom Helm, London.
- ANDERSON, Mona (1979): *Noun Phrase Structure*. Tesi doctoral, University of Connecticut.
- AOUN, Joseph - Dominique SPORTICHE (1982): "On the Formal Theory of Government", *The Linguistic Review*, 2/3 (ps. 211-236).
- ARGENTE, Joan A. (1976): "Un exercici d'anàlisi transformacional entorn del pronom en", a Sánchez de Zavala (ed.) (1976) (ps. 13-58).
- ARONOFF, Mark (1976): *Word Formation in Generative Grammar*. The MIT Press, Cambridge, Mass.
- BACH, Emmon - Robert HARMS (eds.) (1968): *Universals in Linguistic Theory*. Holt, New York.
- BADIA, Antoni M. (1962): *Gramática Catalana*. Gredos, Madrid. (2 vol.)
- BAKER, C.L. - J. McCARTHY (eds.) (1981): *The Logical Problem of Language Acquisition*. The MIT Press, Cambridge, Mass.
- BARTRA, Anna (1984): "Alguns Sintagmes Agents excepcionals", *Estudis Gramaticals*, 1. Universitat Autònoma de Barcelona (ps. 7-25).
- BARTRA, Anna (1985): *Qüestions de la sintaxi d'ordre*. Tesi Doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona.
- BARTRA, Anna (1987): "Encara n'hi ha més. (Entorn de en i alguns SNs Genitius)", *Llengua i Literatura*, 2 (ps. 377-427).
- BATTAGLIA, Salvatore - Vincenzo PERNICONE (1979): *Grammatica Italiana*. Loescher, Torino

- BELLETTI, Adriana (1981): "Frase ridotte assolute", *Rivista di Grammatica Generativa*, 6 (1984) (ps. 3-32).
- BELLETTI, Adriana (1988): "The Case of Unaccusatives", *Linguistic Inquiry*, 19/1 (ps. 1-34).
- BELLETTI, Adriana - B. LEVIN (1985): "Investigations in Subcategorization, Optional Arguments, ...". Presentació al 'Lexicon Seminar' MIT, Cambridge, Mass.
- BELLETTI, Adriana - Luigi RIZZI (1981): "The Syntax of *ne*: Some Theoretical Implications", *The Linguistic Review*, 1/2 (ps. 117-154).
- BELLETTI, Adriana - Luigi RIZZI (1986): *Psych-Verbs and Th-Theory*. Lexicon Project Working Papers, 8, MIT.
- BELLO, Andrés (1847): *Gramática de la Lengua Castellana*. EDAF, Madrid, 1978.
- BENNIS, Hans - W.U.S. van LESSEN KLOEKE (eds.) (1983): *Linguistics in the Netherlands*, 1983. Foris, Dordrecht.
- BENVENISTE, Émile (1960): "*être* et *avoir* dans leurs fonctions linguistiques", a Benveniste (1966) (ps. 187-207).
- BENVENISTE, Émile (1966): *Problèmes de Linguistique Générale*, 1. Gallimard, Paris.
- BERRETTONI, Pierangiolo (1974): "*Vedere* e fatti connessi", *Studi e Saggi Linguistici*, XIV (ps. 115-151).
- BERRETTONI, Pierangiolo (1979): "Sull'interpretazione localista dei verbi di sensazione", *Studi e Saggi Linguistici*, XIX (ps. 233-254).
- BERRETTONI, Pierangiolo (1982): "Aspetto verbale e viaggi temporali. Sul contenuto semantico dell'aspetto progressivo", *Studi e Saggi Linguistici*, XXII (ps. 49-117).
- BERTINETTO, Pier Marco (1981): "Il carattere del processo (*Aktionsart*) in italiano. Proposte, sintatticamente motivate, per una tipologia del lessico verbale", a *Tempo verbale. Strutture quantificate in Forma Logica*. Accademia della Crusca, Firenze, 1981.
- BLINKENBERG, Andreas (1960): *La transitivité en Français Moderne*. Copenhagen.
- BORER, Hagit (1980): "Empty Subjects in Modern Hebrew and Constraints on Thematic Relations", *NELS*, 10 (ps. 27-37).
- BORER, Hagit (1983): *Parametric Syntax*. Foris, Dordrecht.

- BORER, Hagit (1984): "The Projection Principle and Rules of Morphology", *NELS*, 14 (ps. 16-33).
- BRÉAL, Michel (1924): *Essai de Sémantique*. Slatkine Reprints. Ginebra.
- BRESNAN, Joan (1972): *Theory of Complementation in English Syntax*. Tesi doctoral, MIT.
- BRUCART, Josep M. (1984): *La elipsis en español*. Tesi Doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona. [Publicada pels Departaments de Filologia Catalana i Filologia Espanyola de la UAB, Bellaterra, 1987].
- BRUCART, Josep M. - Lluïsa GRACIA (1986): "I sintagmi nominali senza testa", *Rivista di Grammatica Generativa*, 11 (ps. 3-32).
- BURZIO, Luigi (1981): *Intransitive Verbs and Italian Auxiliaries*. Tesi doctoral, MIT. [Publicada a Reidel, Dordrecht, 1986: *Italian Syntax*].
- CANO AGUILAR, Rafael (1981): *Estructuras sintácticas transitivas en el español actual*. Gredos, Madrid.
- CARLSON, Greg (1984): "Thematic Roles and Their Role in Semantic Interpretation", *Working Papers in Linguistics*, 1. Trondheim (ps. 13-28).
- CARLSON, Greg (1984b): "Thematic Roles and Their Role in Semantic Interpretation", *Linguistics*, 22 (ps. 259-279).
- CARLSON, Greg - Thomas ROEPER (1980): "Morphology and Subcategorization: Case and the Unmarked Complex Verb", a Hoekstra, van der Hulst i Moortgat (eds.) (1980) (ps. 123-164).
- CARRIER-DUCAN, Jill (1985): "Linking of Thematic Roles in Derivational Word Formation", *Linguistic Inquiry*, 16/1 (ps. 1-34).
- CHOMSKY, Noam (1965): *Aspects of the Theory of Syntax*. The MIT Press, Cambridge, Mass. (Citem per la trad. castellana a Aguilar, Madrid, 1970).
- CHOMSKY, Noam (1970): "Remarks on Nominalization", a R. Jacobs - P. Rosenbaum (eds.) (1970) (ps. 184-221). (Citem per la trad. castellana a Sánchez de Zavala (comp.) (1974) (ps. 133-187)).
- CHOMSKY, Noam (1972): "Deep Structure, Surface Structure and Semantic Interpretation", a Chomsky (1972b) (ps. 62-119). (Citem per la trad. castellana a Sánchez de Zavala (comp.) (1974) (ps. 276-333)).
- CHOMSKY, Noam (1972b): *Studies on Semantics in Generative Grammar*. Mouton, The Hague.
- CHOMSKY, Noam (1980): "On Binding", *Linguistic Inquiry*, 11/1 (ps. 1-46).

- CHOMSKY, Noam (1981): *Lectures on Government and Binding*. Foris, Dordrecht.
- CHOMSKY, Noam (1982): *Some Concepts and Consequences of the Theory of Government and Binding*, The MIT Press, Cambridge, Mass.
- CHOMSKY, Noam (1986a): *The Knowledge of Language*. Praeger, New York.
- CHOMSKY, Noam (1986b): *Barriers*. The MIT Press, Cambridge, Mass.
- CINQUE, Guglielmo (1981): "Sulla nozione di 'soggetto di sintagma nominale' in italiano", *Cultura Neolatina*, XLI (ps.555-570).
- CLARK, Eve V. (1978): "Locational: Existential, Locative, and Possessive Constructions", a J.H. Greenberg (ed.) (1978) (ps. 85-126).
- COMRIE, Bernard (1978): "Ergativity", a Lehmann (ed.) (1978) (ps. 329-394).
- COMRIE, Bernard (1981): *Language Universals and Linguistic Typology*. Basil Blackwell, Oxford.
- CONTRERAS, Heles (comp.) (1971): *Los fundamentos de la Gramática Transformacional*. Siglo XXI, México, 1974³.
- CONTRERAS, Heles (1978): *El orden de palabras en español*. Càtedra, Madrid.
- COROMINES, Joan (1971): "La passiva pronominal és generalment correcta i sovint no ho és la passiva amb ésser", a Coromines (1971) (ps. 77-82).
- COROMINES, Joan (1971): *Lleures i converses d'un filòleg*. Club Editor, Barcelona, 1974⁴.
- CULICOVER, Peter, et al. (eds.) (1977): *Formal Syntax*. Academic Press, New York.
- DANEŠ, F. (1968): "Some Thoughts on the Semantic Structure of the Sentence", *Lingua*, 21 (ps.55-69).
- DAVIS, Lori Jo (1984): *Arguments and Expletives: Thematic and Non-thematic Noun Phrases*. Tesi doctoral, University of Connecticut.
- DCVB: vg. Alcover - Moll (1975)
- de GROOT, Casper (1983): "Typology of State of Affairs", a Bennis - van Kloeke (eds.) (1983). (ps.73-81)
- DEMONTE, Violeta (1985): "Remarks on Secondary Predicates: C-command, Extraction and Reanalysis". Ms. Universidad Autónoma de Madrid.

- DEMONTE, Violeta (1986): "Papeles temáticos y sujeto sintáctico en el sintagma nominal" (apareixerà a *Rivista di Grammatica Generativa*).
- DEVOTO, Giacomo - Gian Carlo OLI (1971): *Dizionario della Lingua Italiana*. Le Monnier, Firenze, 1983¹⁵.
- DGLC: vg. Fabra (1932)
- DIK, Simon C. (1978): *Functional Grammar*. North-Holland. (Citem per la trad. castellana a SGEL, Madrid, 1981).
- DIXON, R.M.W. (1979): "Ergativity", *Language*, 55 (ps.59-138).
- DUE: vg. Moliner (1975)
- ELLIOTT, D. (1971): *The Grammar of Emotive and Exclamatory Sentences in English*. Tesi doctoral, The Ohio State University, Columbus.
- ELLIOTT, D. (1974): "Toward a Grammar of Exclamations". *Foundations of Language*, 11 (ps.231-246).
- ESPINAL, M. Teresa (1985): *Anàlisi interpretatives i teoria lingüística*. Tesi doctoral, Universitat Autònoma de Barcelona.
- FABB, Niegel A.J. (1984): *Syntactic Affixation*. Tesi doctoral, MIT.
- FABRA, Pompeu (1932): *Diccionari General de la Llengua Catalana*. Edhasa, Barcelona, 1982¹⁶. [Citat com a DGLC].
- FABRA, Pompeu (1954-56): *Converses Filològiques*. Barcino, Barcelona. (2 vol.).
- FABRA, Pompeu (1956): *Gramàtica Catalana*. Teide, Barcelona 1974⁶.
- FABRA, Pompeu (1980): *La llengua catalana i la seva normalització*. MOLL, 28. Eds. 62 - "La Caixa", Barcelona. (ed. a cura de F. Vallverdú).
- FARMER, Ann Kathleen (1984): *Modularity in Syntax: A Study of Japanese and English*. The MIT Press, Cambridge, Mass.
- FERNANDEZ RAMIREZ, Salvador (1986): *Gramàtica Espanyola. 4. El verbo y la oración*. Arco, Madrid. (Edició a cura d'I. Bosque).
- FERRATER, Gabriel (1969): "Esquelets a l'armari", a Ferrater (1981) (ps.31-33)
- FERRATER, Gabriel (1981): *Sobre el llenguatge*. Quaderns Crema, Barcelona.
- FIENGO, Robert (1979): *Surface Structure: The Interface of Autonomous Components*. Harvard University Press, Cambridge, Mass.

- FILLMORE, Charles J. (1966): "Towards a Modern Theory of Case", The Ohio State University Project on Linguistic Analysis, Rep.N.13, 1-24. (Citem per la trad. castellana a Contreras (comp.) (1971) (ps.45-65)).
- FILLMORE, Charles J. (1968): "The Case for Case", a Bach - Harms (eds.) (1968). (Citem per la trad. italiana a Boringhieri, Torino, 1978).
- FILLMORE, Charles J. (1971): "Some Problems for Case Grammar". *Monograph Series on Languages and Linguistics*, 24 (ps.35-56). (Citem per la trad. castellana a Sánchez de Zavala (comp) (1976) (ps. 171-200)).
- FILLMORE, Charles J. (1977): "The Cases for Case Reopened", a *Syntax and Semantics*, vol. 8 (editat per P. Cole i J. Sadock). Academic Press, New York (ps.59-82).
- FODOR, Janet (1980): *Semantics. Theories of Meaning in Generative Grammar*. Harvard University Press, Cambridge, Mass.
- GILI, Samuel (1961): *Curso Superior de Sintaxis Española*. Vox, Barcelona, 1976.
- GIORGI, Alessandra (1983): "Toward a Theory of Long Distance Anaphors", *The Linguistic Review*, 3/4 (ps.307-361).
- GIORGI, Alessandra (1984): "On C-command and Binding within NPs". Ms. CNR, Roma.
- GIORGI, Alessandra (1986): "On the Notion of C-command : Evidence from NPs", *Proceedings of NELS*, 16.
- GIORGI, Alessandra - Giuseppe LONGOBARDI (1987): *The Syntax of Noun Phrases* (en premsa a Cambridge University Press).
- GOLDIN, Mark G. (1967): *Spanish Case and Function*. Georgetown University Press, Washington.
- GRACIA, Lluïsa (1987a): "Sobre el paper-θ dels subjectes d'alguns verbs d'acció", *Els Marges*, 37 (ps. 91-97).
- GRACIA, Lluïsa (1987b): "Tipi di ruoli tematici e modalità di assegnazione: verbi inaccusativi con un agente?", a P. Cordin (a cura de): *Ipotesi e applicazioni di teoria linguistica. Dal XIII Incontro di Grammatica Generativa*, Università degli Studi di Trento, Trento (ps. 95-116).
- GRACIA, Lluïsa (1987c): "Tu també ho fas? Reflexions sobre l'ús de *fer* en català", *COM*, 17.
- GRACIA, Lluïsa (1988a): "Più lo mandi giù, più ti tira su: costruzioni italiane con particella e predicati complessi", *ATI Journal*, 53 (ps. 31-51).

- GRACIA, Lluïsa (1988b): *Els verbs ergatius en català*. Institut Menorquí d'Estudis, Maó, 1989.
- GRAFFI, Giorgio (1984): "Relazioni tra proprietà lessicali e rappresentazioni sintattiche", *Lingua e Stile*, XIX/1 (ps.7-39).
- GREENBERG, Joseph H. (ed.) (1978): *Universals of Human Languages*, IV (*Syntax*). Stanford University Press, Stanford.
- GRIMSHAW, Jane (1979): "Complement Selection and the Lexicon", *Linguistic Inquiry*, 10/2 (ps.279-326).
- GRIMSHAW, Jane (1981): "Form, Function and the Language Acquisition Device", a Baker - McCarthy (eds.) (1981) (ps. 165-187).
- GRODZINSKY (1985): "Neurological Constraints on Linguistic Theories". Ms. MIT. (presentat al GLOW-1985 de Brussel·les)
- GRUBER, Jeffrey S. (1965): *Studies in Lexical Relations*. Tesi doctoral, MIT (reproduïda per IULC, 1970).
- GRUBER, Jeffrey S. (1967): "Look and see", *Language*, 43 (ps. 937-47).
- GUÉRON, Jacqueline (1981): "Logical Operators, Complete Constituents and Extraction Transformations", a May - Koster (eds.) (1981) (ps.65-142).
- GUÉRON, Jacqueline (1984): "Locative Small Clauses and the Definiteness Effect". Ms. Université de Paris VIII.
- GUÉRON, Jacqueline (1986): "Le verbe *avoir*". Ms. Université de Paris VIII.
- HALE, Ken - Jay KEYSER (1985): "Some Transitivity Alternations in English". Ms. MIT.
- HALE, Ken - Jay KEYSER (1986): "A view from the middle". Ms. MIT.
- HALL PARTEE, Barbara (1965): *Subject and Object in Modern English*. Tesi doctoral, MIT (distribuída per LAUT, Trier, 1976).
- HALLIDAY, Michael A.K. (1967): "Notes on Transitivity and Theme in English", *Journal of Linguistics*, III (ps. 37-81 i 199-244)
- HOEKSTRA, Teun - Harry van der HULST - Michael MOORTGAT (eds.) (1980): *Lexical Grammar*. Foris, Dordrecht.
- HORNSTEIN, Norbert (1975): "S and the X' Convention", *Montreal WPL*, 4. McGill University, Montreal.
- HORNSTEIN, Norbert (1984): *Logic as Grammar*. The MIT Press, Cambridge, Mass.

- HUANG, Cheng-Teh James (1982): *Logical Relations in Chinese and the Theory of Grammar*. Tesi doctoral, MIT.
- IKEGAMI, Yoshihiko (1973): "A Set of Basic Patterns for the Semantic Structure of the Verb", *Linguistics*, 117 (ps.15-58).
- JACKENDOFF, Ray S. (1972): *Semantic Interpretation in Generative Grammar*. The MIT Press, Cambridge, Mass.
- JACKENDOFF, Ray S. (1974): "A Deep Structure Projection Rule", *Linguistic Inquiry*, 5/4 (ps. 481-505).
- JACKENDOFF, Ray S. (1975): "Morphological and Semantic Regularities in the Lexicon", *Language*, 51 (ps.639-671).
- JACKENDOFF, Ray S. (1976): "Toward an Explanatory Semantic Representation", *Linguistic Inquiry*, 7/1 (ps.89-150).
- JACKENDOFF, Ray S. (1977): *X' Syntax: A Study of Phrase Structure*. The MIT Press, Cambridge, Mass.
- JACKENDOFF, Ray S. (1983): *Semantics and Cognition*. The MIT Press, Cambridge, Mass.
- JACOBS, Roderick - Peter ROSENBAUM (eds.) (1970): *Readings in English Transformational Grammar*. Ginn, Waltham, Mass.
- JAEGLI, Oswaldo (1981): *Topics in Romance Syntax*. Foris, Dordrecht.
- JAEGLI, Oswaldo (1984): "Passive", ms. University South California.
- JAEGLI, Oswaldo (1986): "Passive", *Linguistic Inquiry*, 17/4 (ps. 587-622).
- JAYASEBLAN, Karattuparambil A. (1984): "Complex Predicates and θ -Theory". Ms. CIELF, Hyderabad.
- JESPERSEN, Otto (1924): *The Philosophy of Grammar*. George Allen & Unwin Ltd., Londres. (Citem per la trad. castellana a Anagrama, Barcelona, 1975).
- JUNGER, Judith (1983): "The Problem of the Passive in Constructions of Perception and Cognition in Modern Hebrew", a Bennis - Lessen Kloeke (eds.) (1983) (ps.115-123).
- KATZ, Jerrold J. - Paul M. POSTAL (1964): *An Integrated Theory of Linguistic Descriptions*. The MIT Press, Cambridge, Mass.
- KAYNE, Richard (1975): *Syntaxe du Français*. Seuil, Paris.
- KAYNE, Richard (1984): "Datives in French and English", a Kayne (1984b) (ps. 193-202).

- KAYNE, Richard (1984b): *Connectedness and Binary Branching*. Foris, Dordrecht.
- KEYSER, Samuel J. - Thomas ROEPER: (1984): "On the Middle and Ergative Constructions in English", *Linguistic Inquiry*, 15/3 (ps.381-416).
- LAKOFF, George (1966): "Stative Adjectives and Verbs in English". Report No.NSF-20, Harvard Computation Laboratory.
- LAKOFF, George (1968): "Instrumental Adverbs and the Concept of Deep Structure", *Foundations of Language*, 4/1 (ps.4-29). (Citem per la trad. castellana a Sánchez de Zavala (comp.) (1974) (ps. 188-225)).
- LAKOFF, George (1970): *Irregularity in Syntax*. Holt, New York.
- LEE, D.A. (1973): "Stative and Case Grammar", *Foundations of Language*, 10 (ps.545-568).
- LEES, Robert B. (1960): *The Grammar of English Nominalizations*. Mouton, The Hague.
- LEHMANN, Winfred (ed.) (1978): *Syntactic Typology*. The Harvester Press, Sussex.
- LEVI, Judith N. (1978): *The Syntax and Semantics of Complex Nominals*. Academic Press, London.
- LEVIN, Lori - Malka RAPPAPORT - Annie ZAENEN (eds.) (1983): *Papers in Lexical-Functional Grammar*. IULC.
- LOIS, Ximena (1982): *Sur l'accusatif prépositionnel*. Mémoire de Maitrise, Université de Paris VIII.
- LUQUE DURAN, Juan D. (1973): *Las preposiciones*. SGEL, Madrid.
- LYONS, John (1967): "A Note on Possessive, Existential and Locative Sentences", *Foundations of Language*, 3 (ps.397-402).
- LYONS, John (1968): *Introduction to Theoretical Linguistics*. (Citem per la trad. castellana a Teide, Barcelona, 1977^a).
- LYONS, John (1977): *Semantics*. (Citem per la trad. castellana a Teide, Barcelona, 1980).
- MANZINI, M.Rita (1983): *Restructuring and Reanalysis*. Tesi doctoral, MIT.
- MARANTZ, Alec P. (1984): *On the Nature of Grammatical Relations*. The MIT Press, Cambridge, Mass.
- MAY, Robert - Jan KOSTER (eds.) (1981): *Levels of Syntactic Representation*. Foris, Dordrecht.

- McCawley, James D. (1968): "Lexical Insertion in a Transformational Grammar without Deep Structure", a *Papers from the Fourth Regional Meeting of the Chicago Linguistic Society* (ps.71-80). (Citem per la trad. castellana a Sánchez de Zavala (comp.) (1974) (ps.259-275)).
- MIGUEL, Elena de (1986): "Sulla regola di formazione degli aggettivi in -ble in spagnolo", *Rivista de Grammatica Generativa*, 11 (ps. 127-165).
- MOLINER, Maria (1975): *Diccionario de Usos del Español*. Gredos, Madrid, 1986 (2 vol.). [Citat com a DUE].
- MOLL, Francesc de Borja (1975): *Gramàtica Catalana*. Raixa, Palma.
- NADAL, Josep M. (1971): *Las nominalizaciones del catalán*. Tesi de Llicenciatura, Universitat de Barcelona.
- NADAL, Josep M. (1973): "Introducció a l'estudi de les oracions complementives del català", a Tate - Yates (a cura de) (1976) (ps.115-140).
- NADAL, Josep M. (1976): "Sintaxi abstracta i derivació: transitivitat vs. intransitivitat en el català actual", a Sánchez de Zavala (ed.) (1976) (ps. 151-193).
- NEWMAYER, Frederick (1980): *Linguistic Theory in America*. Academic Press, New York.
- PALMER, F.R. (1976): *Semantics: a new outline*. Cambridge University Press, Cambridge, 1979.
- PAR, Anfós (1923): *Sintaxi Catalana*, Halle.
- PERLMUTTER, David M. (1978): "Impersonal Passives and the Unaccusative Hypothesis", *BLS*, 4 (ps.157-189).
- PERLMUTTER, David M. - Carol ROSEN (eds.) (1984): *Studies in Relational Grammar*, 2. University of Chicago Press, Chicago.
- PESETSKY, David (1982): *Paths and Categories*. Tesi doctoral, MIT.
- PESETSKY, David (1985): "Morphology and Logical Form", *Linguistic Inquiry*, 16/2 (ps.193-246).
- PESETSKY, David (1986): "Semantic and Syntactic Selection". Comunicació al GLOW-1986, Girona.
- PETERSON, Thomas H. (1983): "Semantic Structure", *Journal of Linguistics*, 19 (ps.79-114).
- PICALLO, Carme (1985): *Opaque Domains*. Tesi doctoral, CUNY.

- POSER, William (1982): "Lexical Rules May Exchange Internal Arguments", *The Linguistic Review*, 2/1 (ps.97-100).
- POSTAL, Paul (1971): *Cross-Over Phenomena*. Holt, New York.
- RANDALL, Janet H. (1984a): "Thematic Structure and Inheritance", *Quaderni di Semantica*, V/1 (ps.92-110).
- RANDALL, Janet H. (1984b): "Grammatical Information in Word Structure", *Quaderni di Semantica*, V/2 (ps.313-330).
- RAPPAPORT, Malka (1983): "On the Nature of Derived Nominals", a Levin, Rappaport i Zaenen (eds.) (1983).
- REAL ACADEMIA ESPAÑOLA (1973): *Esbozo de una Nueva Gramática de la Lengua Española*. Espasa Calpe, Madrid, 1978.
- REGULA, M. - J. JERNEJ (1965): *Grammatica Italiana Descrittiva. Su basi storiche e psicologiche*. Francke Verlag, Berna-Munic, 1975.
- RIEMSDIJK, Henk van - Edwin WILLIAMS (1986): *Introduction to the Theory of Grammar*. The MIT Press, Cambridge, Massachusetts.
- RIGAU, Gemma (1978): "Hí, datiu inanimat", *Els Marges*, 12 (ps.99-102).
- RIGAU, Gemma (1982): "Inanimate Indirect Object in Catalan", *Linguistic Inquiry*, 13/1 (ps. 146-150).
- RIGAU, Gemma (1984): "De com sí no és conjunció i d'altres elements interrogatius", *Estudis Gramaticals*, 1. Universitat Autònoma de Barcelona (ps. 249-278).
- RIZZI, Luigi (1982): "On Chain Formation". Ms. Università della Calabria.
- RIZZI, Luigi (1986): "Null Objects in Italian and the Theory of *pro*", *Linguistic Inquiry*, 17/3 (ps.501-557).
- ROEGEST, E. (1978): "Réflexions sur le rôle du *a* internominal en espagnol", *Folia Linguistica*, XII,12 (ps.117-136).
- ROEPER, Thomas (1987): "Implicit Arguments and the Head-Complement Relation", *Linguistic Inquiry*, 18/2 (ps. 267-310).
- ROGERS, Andy (1971): "Three Kinds of Physical Perception Verbs", a *Papers from the Seventh Regional Meeting Chicago Linguistics Society*. (Citem per la trad. castellana a Sánchez de Zavala (comp.) (1976) (ps. 141-163)).
- ROHLFS, Gerhard (1954): *Grammatica storica della lingua italiana e dei suoi dialetti. Sintassi e formazione delle parole*. Einaudi, Torino, 1969.

- ROSEN, Carol (1984): "The Interface between Semantic Roles and Initial Grammatical Relations", a Perlmutter - Rosen (eds.) (1984) (ps.38-77).
- ROTHSTEIN, Susan D. (1983): *The Syntactic Forms of Predication*. Tesi doctoral, MIT.
- RUWET, Nicolas (1968): *Introduction à la Grammaire Générative*. Plon, Paris.
- RUWET, Nicolas (1972): *Théorie Syntaxique et Syntaxe du Français*. Seuil, Paris.
- RUWET, Nicolas (1983): "Du bon usage des expressions idiomatiques dans l'argumentation en syntaxe générative", *Recherches Linguistiques*, 11 (ps.6-84).
- SAFIR, Ken (1985): *Syntactic Chains*. Cambridge University Press, Cambridge.
- SANCHEZ DE ZAVALA, Victor (comp.) (1974): *Semántica y Sintaxis en la Lingüística Transformatoria / 1*. Alianza, Madrid.
- SANCHEZ DE ZAVALA, Victor (comp.) (1976): *Semántica y Sintaxis en la Lingüística Transformatoria / 2*. Alianza, Madrid.
- SANCHEZ DE ZAVALA, Victor (ed.) (1976): *Estudios de Gramática Generativa*. Labor, Barcelona.
- SCALISE, Sergio (1984): *Morfologia Lessicale*. CLESP, Padova.
- SCALISE, Sergio (1984b): *Generative Morphology*. Foris, Dordrecht.
- SIEGEL, Muffy (1971): "Some Transderivational Constraints in English". Ms. MIT.
- SIEGEL, Dorothy (1973): "Nonsources of Unpassives", a *Syntax and Semantics*, vol. 2 (editat per J.P. Kimball). Academic Press, New York (ps. 301-317).
- SMITH, Carlota (1964): "Determiners and Relative Clauses in a Generative Grammar of English", *Language*, 40 (ps. 37-52).
- SOLÀ, Joan (1972): *Estudis de Sintaxi Catalana*, 1. Eds. 62. Barcelona.
- SOLÀ, Joan (1981): "La passiva. Les passives", *Papers d'Estudi*, 2.
- STOWELL, Tim (1981): *Origins of Phrase Structure*. Tesi doctoral, MIT.
- STOWELL, Tim (1983): "Subjects across categories", *The Linguistic Review*, 2/3 (ps.285- 312).
- STOWELL, Tim (1985): "Levels of Representation and Constituent Structure". Conferència a la Universitat Autònoma de Barcelona.

- STOWELL, Tim (1986): "Psych-Movement in the Mapping from D-structure to Logical Form", *Comunicació al GLOW-Girona*. ('Abstract' al *GLOW Newsletter*, 16 (ps.75-77)).
- SZABOLCZI, A. (1984): "From the Definiteness Effect to Lexical Integrity" [Apareixerà als *Proceedings of the Groningen Round Table on the Definiteness Effect*].
- TATE, R.B. - Alan YATES (a cura de) (1976): *Actes del III Col·loqui Internacional de Llengua i Literatura Catalanes* (Cambridge, 9-14 abril 1973). The Dolphin Book, Oxford.
- TORREGO, Ester (1981): "On Inversions in Spanish and Some of its Effects". Ms. University of Massachusetts.
- TORREGO, Ester (1983): "Sobre la asignación de Caso en las construcciones ergativas". Conferència a la Universitat Autònoma de Barcelona.
- TORREGO, Ester (1984): "Algunas observaciones sobre las oraciones existenciales en español", a *Estudios Gramaticales*, 1. Universitat Autònoma de Barcelona. (ps. 329-339).
- TULLER, Laurice (1986): *Bijective Relations in Universal Grammar and the Syntax of Hausa*. Tesi doctoral, UCLA.
- VESTERGAARD, Torben (1977): *Prepositional Phrases and Prepositional Verbs*. Mouton, The Hague.
- VIANA, Amadeu (1987): *Les oracions finals*. Tesi doctoral, Universitat de Barcelona.
- WASOW, Thomas (1977): "Transformations and the Lexicon", a Culicover et al. (eds.) (1977) (ps.327-360).
- WILLIAMS, Edwin (1980): "Predication", *Linguistic Inquiry*, 11/1 (ps.203-238).
- WILLIAMS, Edwin (1981): "Argument Structure and Morphology", *The Linguistic Review*, 1/1 (ps.81-114).
- ZINGARELLI, Nicola (1973): *Vocabolario della Lingua Italiana*. Zanichelli, Bologna, 1982¹⁹.
- ZRIBI-HERTZ, Anne (1978): "Le poulet a cuit, le poulet s'est cuit", *Studies in French Linguistics*, 1/1.
- ZUBIZARRETA, M.Luisa (1982): *On the Relationship of the Lexicon to Syntax*. Tesi doctoral, MIT.
- ZUBIZARRETA, M.Luisa (1985): "The Relation between Morphophonology and Morphosyntax: the Case of Romance Causatives", *Linguistic Inquiry*, 16/2 (ps. 247-289).

ZUBIZARRETA, M.Luisa (1986a): "Two Levels of Lexical Representation: Lexico-semantic Structure and Lexical Structure". Comunicació al GLOW-Girona. ('Abstract' al *GLOW-Newsletter*, 16 (ps. 84-86)).

ZUBIZARRETA, M.Luisa (1986b): "Levels of Lexical Representation: Lexico-semantic Structure and Lexico-Syntactic Structure". Ms. Tilburg University.